

Betænkning om de retlige rammer for indsatsen over for børn og unge

*Afgivet af udvalget
om de retlige rammer for indsatsen
over for børn og unge*

BETÆNKNING NR. 1212

1990

Publikationen kan købes i boghandelen eller hos
STATENS INFORMATIONSTJENESTE
Postboks 1103, 1009 København K
Telefon 33 92 92 00 - Postgirokonto nr. 1 09 14 25

*Hvis De betaler med check eller
på giro til Statens Informationstjeneste
undgår De ekspeditionsgebyr*

ISBN 87-503-8744-8
So 00-24-bet.
Schultz Grafisk A/S

Indhold

Kap. 1. Indledning	7
1. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning	7
2. Betænkningens opbygning	9
Kap. 2. Resumé af betænkningen	11
Kap. 3. Historisk udvikling	21
Kap. 4. Børn og unges behov for særlige foranstaltninger.	28
1. Kontinuitetsbegrebet	28
2. Kontinuitetsbegrebets betydning for udformningen af de retlige rammer.	32
2.1. Undersøgelsen	32
2.2. Familiens medvirken i deres egen sag	35
2.3. Handleplanen og det informerede samtykke.	35
2.4. Omsorgssvigt og forældreevne	37
2.5. Kontinuerlig sagsbehandling før og under anbrin- gelsen	39
2.6. Kontakt mellem forældre og det anbragte barn.	42
2.7. Ophør af foranstaltninger.	44
3. Nyere undersøgelser om praksis i sagsbehandlingen.	46
4. Opsamling vedrørende sagsbehandlerens opgaver.	49
Kap. 5. Udvalgets hovedproblemstillinger.	53
1. Indledning	53
2. Nogle tværgående problemstillinger.	56
2.1. Kritikken af bistandslovens børneregler.	56
2.2. Retssikkerhed som ledetråd for udvalgets arbejde.	59
2.3. Større målrettethed i indsatsen for børn og unge som ledetråd for udvalgets arbejde.	64
2.4. Indsnævring af området for anbringelse af børn uden for hjemmet.	67
Kap. 6. De enkelte problemstillinger.	70
1. De materielle kriterier for henholdsvis frivillige og tvangsmæssige foranstaltninger.	70'
1.1. Principper for udformning af materielle kri- terier.	70

1.2.	Særligt om de materielle kriterier for frivillige foranstaltninger	74
1.3.	Særligt om de materielle kriterier for tvangsmæssige foranstaltninger	75
2.	Foranstaltningerne	79
2.1.	Principperne for opstilling af det samlede foranstaltningsudbud	79
2.2.	De enkelte foranstaltninger	84
2.3.	Særligt om anbringelse uden for hjemmet	91
2.4.	Foranstaltninger for unge over 18 år	92
3.	De kompetente organer	99
3.1.	Kommunens forpligtelser og beføjelser	99
3.2.	Amtskommunens opgaver	108
3.3.	Det kompetente organ vedrørende iværksættelse af frivillige foranstaltninger samt prøvelse af disse beslutninger	111
3.4.	Det kompetente organ vedrørende iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger	112
3.5.	Kravene til indstillingen til det kompetente organ vedrørende tvangsmæssige foranstaltninger	123
3.6.	Prøvelse af beslutninger om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger	125
3.7.	Amtsankenævnets og Ankestyrelsens beføjelser uden klage	130
4.	Undersøgelser og planer	131
4.1.	Krav til kommunens virksomhed forud for iværksættelse af foranstaltninger	131
4.2.	Særligt om tvangsmæssig gennemførelse af undersøgelser	134
4.3.	Krav til redegørelsen for undersøgelsens resultater	136
4.4.	Særligt om planer	139
5.	Lægelig behandling	142
5.1.	Undersøgelse og/eller behandling af et barn trods modstand fra forældremyndighedsindehaveren	142
5.2.	Særligt om forholdet til lov om tvang i psykiatrien	146

6.	Foreløbige beslutninger.	154
6.1.	Behovet for at træffe foreløbige beslutninger.	154
6.2.	Frengangsmåden ved foreløbige beslutninger	157
6.3.	Særligt om klage over foreløbige beslutninger.	160
6.4.	Adgangen til at pålægge kommunen at iværksætte foreløbige foranstaltninger.	162
7.	Samtykke.	164
7.1.	Samtykkets betydning.	164
7.2.	Krav til samtykket.	167
7.3.	Særligt om bistandslovens § 34.	169
8.	Retsstillingen under et barns eller en ungs anbringelse uden for hjemmet.	171
8.1.	Opfølgning, beslutningskompetence og prøvelse af beslutninger.	171
8.2.	Samvær, kontaktbegrænsning og kontaktafbrydelse.	177
9.	Hjemgivelsesproblemer og genbehandling.	184
9.1.	Hjemgivelse.	184
9.2.	Genbehandling.	191
10.	Børn og unges retsstilling (høringsret, med- og selvbestemmelse, proceshabilitet og repræsentation).	194
11.	Advokatbistand, bisiddere m.v.	204
12.	Privat familiepleje.	207
13.	Særlige kontanthjælpsituationer.	212
Kap. 7.	Lovudkast.	214
Kap. 8.	Bemærkninger til lovudkastet.	229

Bilag:

Bilag 1: Udvalgets lovudkast, gengivet som forslag til ændring af lov om social bistand.

Bilag 2: Oversigt over ankereglerne vedrørende model 1 og model 2.

Bilag 3: De gældende bestemmelser i bistandsloven vedrørende børn og unge.

- Bilag 4: Forslag til Folketingsbeslutning om revision af bistandslovens bestemmelser vedrørende børn (B 135).
- Bilag 5: Anbringelse i kost- efterskole med hjemmel i bistandslovens kap. 8 set i relation til bistandslovens anbringelsesbegreb. En analyse af 210 københavnske **kost-**efterskole anbringelser, Ib Ydebo, 1990.
- Bilag 6: Litteraturliste.

Kapitel 1.

Indledning

1. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning

Den 15. marts 1988 fremsatte Det Radikale Venstre et forslag til folketingsbeslutning om revision af bostandslovens bestemmelser vedrørende børn (B 135), jf. Folketingets Forhandlinger 1987/88, sp. 8140, A 4689. Ifølge beslutningsforslaget, der er optrykt som bilag til betænkningen, blev regeringen opfordret til at nedsætte et sagkyndigt udvalg med det formål:

at udarbejde forslag til revision af bostandslovens bestemmelser vedrørende børn

at udarbejde forslag til nye regler om privat familiepleje.

Beslutningsforslaget blev 1. behandlet i Folketinget den 14. april 1988 (Folketingets Forhandlinger 1987/88, sp. 9867). Forslaget blev uden afstemning henvist til 2. (og sidste) behandling. På grund af valg bortfaldt forslaget, og udvalget blev nedsat den 31. august 1988 af socialminister Aase Olesen.

Udvalget fik følgende kommissorium:

Der har fra tid til anden været rejst kritik af bostandslovens regler om foranstaltninger over for børnefamilier med særlige behov. Disse regler bringes ofte i anvendelse i tilspidsede situationer, hvorfor det er af særlig betydning, at retssikkerheden er så stor som mulig på dette område. De regler, der i dag gælder for det offentliges indsats på området, er optaget i bostandslovens kapitler 8, 15 og 18.

Med henblik på en revurdering af bostandslovens regler på dette område nedsættes et sagkyndigt udvalg bestående af personer med speciel indsigt inden for områderne familieret, socialret, børnepsykiatri og børnepsykologi samt det almindelige arbejde med støtteforanstaltninger for børn.

Det forudsættes, at udvalget inden for en tidsramme på 2 år skal gennemgå de gældende regler og fremsætte forslag til de ændringer, der måtte forekomme nødvendige eller ønskværdige.

Som formand for udvalget blev udpeget professor Jørgen Graversen, Århus Universitet. Efter Jørgen Graversens død i april 1990 blev formandshvervet overdraget til lektor Lis Sejr, Århus Universitet.

Jørgen Graversens død har betydet et stort tab for udvalget, idet Jørgen Graversen fagligt og menneskeligt var drivkraften i udvalgsarbejdet. Takket være hans betydelige indsats har opgaven kunnet færdiggøres i videst muligt omfang efter de retningslinjer, der blev udstukket under Jørgen Graversens formandskab.

Ved afgivelse af betænkningen har udvalget følgende sammensætning:
 Ankechef Karen Sejersdal Christensen (Ankestyrelsen)
 Vicepræsident Jens Feilberg (Den Danske Dommerforening)
 Kommunalbestyrelsesmedlem Kirsten Feld (Kommunernes Landsforening i forening med Sammenslutningen af Sociale Udvalg)
 Kontorchef Birthe Frederiksen (Socialministeriet)
 Fuldmægtig Marianne Lund Larsen (Justitsministeriet)
 Kontorchef Anders Lyng Madsen (Socialstyrelsen)
 Socialrådgiver John Nielsen (personligt udpeget)
 Byretsdommer Marianne Højgaard Pedersen (personligt udpeget)
 Chefpsykolog Rikke Schwartz (personligt udpeget)
 Lektor Lis Sejr, formand, (personligt udpeget)
 Speciallæge i børnepsykiatri Peter Teilmann (personligt udpeget)
 Kontorchef Ib Ydebo (Københavns Kommune i forening med Frederiksberg Kommune)

Kommitteret i Justitsministeriet Jørgen Paulsen er udtrådt under udvalgsarbejdet og afløst af fuldmægtig Marianne Lund Larsen, Justitsministeriet.

Som udvalgets sekretærer har fungeret fuldmægtig Helle Bruhn, fuldmægtig Eva Pedersen og fuldmægtig Peter Uldall, Socialmini-

steriet, samt fuldmægtig Annette Poulsen, Socialstyrelsen. Pr. 1. marts 1989 udtrådte fuldmægtig Peter Uldall af sekretariatet.

Udvalget har holdt 2 5 heldagsmøder. Repræsentanter for Amtsrådsforeningen, Dansk Familieråd, Dansk Socialrådgiverforening og Socialpædagogernes Landsforbund har haft foretræde for udvalget.

2. Betænkningens opbygning.

I kapitel 2 gives et resumé af betænkningen.

I kapitel 3 gives et historisk rids over udviklingen inden for børneforsorgen siden børneloven af 1905.

I kapitel 4 redegøres for børn og unges behov for, at det offentlige kan træde til med individuelle foranstaltninger.

I kapitel 5 gennemgås udvalgets hovedproblemstillinger beskrevet som tværgående spørgsmål, herunder afgrænsningen af udvalgets arbejde.

I kapitel 6 beskrives en række enkeltproblemstillinger af betydning for den konkrete udformning af reglerne for indsatsen over for børn og unge.

I kapitel 7 findes udvalgets forslag til nye lovbestemmelser.

I kapitel 8 bemærkningerne til lovudkastet.

Som bilag er optaget en redegørelse for en undersøgelse, der er foretaget af kontorchef Ib Ydebo vedrørende anbringelse i kost- og efterskole med hjemmel i bistandslovens kap. 8 set i relation til lovens anbringelsesbegreb.

Bagest i betænkningen er gengivet en litteraturliste og en række baggrundsbilag, herunder de gældende regler i bistandslovens kapitler 8, 15 og 18.

København, den 22. oktober 1990

Karen Sejersdal Christensen

Jens Feilberg

Kirsten Feld

Birthe Frederiksen

Marianne Lund Larsen

Anders Lynge Madsen

John Nielsen

Marianne Højgaard Pedersen

Rikke Schwartz

Lis Sejr (formand)

Peter Teilmann

Ib Ydebo

Helle Bruhn

Eva Pedersen

Annette Poulsen

Kapitel 2.

Resumé af betænkningen.

Kap. 3 indeholder en kort historisk redegørelse for udviklingen i reglerne for dansk børne- og ungdomsforsorg.

Kap. 4 beskriver de centrale behandlingsmæssige synspunkter, der har dannet grundlag for udvalgets forslag til udformning af regelgrundlaget. Som noget væsentligt fremhæves ønsket om at skabe kontinuitet i arbejdet med familien, hvor valget af foranstaltninger sker ud fra et velunderbygget kendskab til familien og med et overordnet sigte med støtten, således at formålstjenlighed bliver styrende for valget. Endvidere peges der på betydningen af inddragelsen af både forældre og børn i sagsbehandlingen gennem en grundig information og ved at søge at få deres medvirken til udnyttelse af egne ressourcer. Af mere intern organisatorisk karakter fremhæves betydningen af uddannelse og supervision i sagsbehandlingen.

Kap. 5 indeholder som indledning til gennemgangen af udvalgets enkelte forslag en beskrivelse af nogle tværgående problemstillinger, der har været ledetråd for udvalgets arbejde. Det drejer sig om krav til retssikkerhed, hvor forældrene og børnene vil have sammenfaldende interesser, når retssikkerheden skal være et værn mod vilkårlighed, magtfuldkommenhed og magtfordrejning fra det offentliges side. Da udbyggede retssikkerhedsgarantier imidlertid undertiden kan være ensbetydende med en ensidig varetagelse af forældrenes interesser, fremhæves som en anden selvstændig målsætning opstilling af et retligt værn imod overgreb mod børn og imod opvækstvilkår, der skader barnets sundhed eller udvikling. Denne målsætning karakteriseres som retsbeskyttelse af børn.

Som endnu en væsentlig problemstilling peges på ønsket om større målrettethed i indsatsen for børn og unge, og som den sidste

overordnede målsætning nævnes behovet for at få sondret mellem "rigtige anbringelser" uden for hjemmet og anbringelser, der nok i det ydre fremtræder som en placering af barnet eller den unge uden for hjemmet, men hvor det er både uhensigtsmæssigt og upåkrævet at knytte en anbringelses retsvirkninger til foranstaltningen.

Kap. 6 indeholder i underafsnittene 1-13 en gennemgang af udvalgets forslag til ændringer af bostandslovens kap. 8, 15, og 18, samt enkelte forslag, der vedrører andre bestemmelser i loven.

Afsnit 1 redegør for udvalgets forslag til ændringer af de materielle kriterier for foranstaltninger. I forhold til den gældende lovs kriterier "tarv" og "velfærd", som udgør betingelserne for henholdsvis frivillige og tvangsmæssige foranstaltninger, tilstræbes - især for de tvangsmæssige foranstaltninger - at præcisere betingelserne for iværksættelse af foranstaltninger. For de frivillige foranstaltninger foreslås kriteriet "af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte". Med kravet om, at foranstaltningen skal være af væsentlig betydning, og at der skal være et særligt behov, understreges, at ikke ethvert behov kan danne grundlag for foranstaltninger.

Som betingelse for at iværksætte en tvangsmæssig anbringelse uden for hjemmet skal der efter udvalgets forslag foreligge en "åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade". I bestemmelsen opregnes endvidere de årsager, der kan danne grundlag for at antage, at der foreligger en sådan risiko. Disse årsager er følgende:

- 1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet,
- 2) vold eller andre alvorlige overgreb,
- 3) misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder for barnet eller den unge eller
- 4) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge.

Med opregningen tilsigtes at give en mere oplysende beskrivelse af de forhold, der i dag danner grundlag for anbringelser uden for hjemmet.

Afsnit 2 omhandler udvalgets overvejelser over udbuddet af foranstaltninger, hvor det foreslås, at der for at fremme målrettedheden i arbejdet skabes et bedre lovmæssigt udtryk for den vifte af foranstaltninger, som man allerede i dag betjener sig af. Til forskel fra den gældende bistandslovs § 33, der kun indeholder tre former for foranstaltninger (henstilling og pålæg, beskikkelse af personlig rådgiver og anbringelse uden for hjemmet), opregnes der i udvalgets forslag ti forskellige former for foranstaltninger, der yderligere kan kombineres indbyrdes. Det drejer sig om følgende:

- 1) særlig rådgivning og vejledning,
- 2) praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet,
- 3) familiebehandling eller anden formålstjenlig behandling,
- 4) etablering af en aflastningsordning,
- 5) udpegning af personlig rådgiver,
- 6) økonomisk støtte til udgifter, der følger af foranstaltninger nævnt i nr. 1-4, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil,
- 7) økonomisk støtte til udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås, eller hjemgivelse kan fremskyndes, samt når støtten i væsentlig grad kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og børn under et eller flere børns anbringelse uden for hjemmet,
- 8) økonomisk støtte til ophold på kost- eller efterskole, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil,
- 9) etablering af døgnophold for både forældremyndighedens indehaver, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien og
- 10) anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet.

Når der blandt foranstaltningerne også opregnes visse former for økonomisk støtte, der efter den gældende lov ydes efter reglerne om kontanthjælp, skyldes dette et ønske om at skabe et bedre overblik over og en umiddelbar sammenlignelighed mellem udgifterne til de forskellige former for foranstaltninger. Med opregningen skabes samtidig mulighed for at udskille foranstaltninger som

f.eks. aflastningsordninger, der hidtil er blevet henregnet under anbringelser uden for hjemmet.

I afsnittet er der endvidere redegjort for udvalgets forslag om, at foranstaltninger i form af en rådgiver eller døgnophold kan opretholdes, indtil den unge fylder 20 år, hvis den unge er indforstået hermed. Dermed fastsættes i forhold til gældende regler en aldersgrænse for opretholdelse af foranstaltninger for børn og unge.

Afsnit 3 behandler en række organisatoriske spørgsmål. Hovedlinien i udvalgets forslag er en fastholdelse af kommunernes ansvar for indsatsen over for børn og unge. Ligeledes forudsættes det, at amtskommunernes opgaver bevares, herunder vejledningsopgaverne i forhold til kommunerne. Udvalget har overvejet placeringen af kompetencen til at træffe beslutning om tvangsmæssige foranstaltninger ud fra to synsvinkler og har på grundlag heraf udarbejdet to modeller for kompetencefordelingen. I model 1 foreslås oprettelse af et selvstændigt børne- og ungdomsnævn på amtsplan med en dommer som formand, et sagkyndigt medlem med pædagogisk-psykologisk indsigt og et lægt medlem udpeget af amtsrådet. I denne model lægges vægten på, at kompetencen placeres uden for kommunen hos et uvildigt organ som en særlig retssikkerhedsgaranti. I model 2 foreslås en fastholdelse af kompetencen i kommunalt regi, hvor beslutningen skal træffes af det eksisterende § 3-udvalg med tiltrædelse af en dommer og en pædagogisk-psykologisk konsulent (børne- og ungeudvalget). Som udbygning af retssikkerheden foreslås disse tillagt stemmeret på linie med de øvrige medlemmer. Denne model bygger på en opfattelse af, at foranstaltninger over for børn og unge må ses som en helhed og med fastholdelse af lægmandselementet som det afgørende. Tvangsmæssige beslutninger bør derfor træffes af det udvalg, der normalt træffer afgørelser på området.

For begge modeller fremhæves betydningen af oplysningsgrundlaget for afgørelsen. Det foreslås derfor, at der lovfæstes en række krav til den indstilling, der skal foreligge, før der træffes afgørelse om anbringelse uden for hjemmet.

Den hidtidige ankeadgang til Den sociale Ankestyrelse foreslås bevaret for begge modeller. Det samme gælder muligheden for at indbringe sagen for landsretten.

Afsnit 4 omhandler undersøgelser og planer. Det fremgår, at udvalget har lagt megen vægt på, at der i indledningen til en sag foretages en grundig undersøgelse for at sikre en større målrettedhed i kommunens virksomhed. Det foreslås derfor præciseret i loven, hvilke krav der må stilles til en undersøgelse. Endvidere foreslås det, at der skabes hjemmel for at kunne gennemføre en undersøgelse mod forældrenes og den unges protest, når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling. Ønsket om større målrettethed i arbejdet har også dannet baggrund for udvalgets forslag om at kræve udarbejdelse af en handleplan ved anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet. I planen skal formålet med anbringelsen angives, samt dens forventede varighed og særlige forhold vedrørende barnets eller den unges pleje, behandling, uddannelse m.v. For at fastholde kontinuiteten i sagsbehandlingen foreslås det, at planen skal revideres med jævne mellemrum, første gang 3 måneder efter anbringelsen og herefter hver 6. måned.

Afsnit 5 behandler foranstaltninger med henblik på lægelig behandling. I overensstemmelse med målsætningen om at få udskilt "uegentlige anbringelser" foreslår udvalget indsat en særlig hjemmel for iværksættelse af lægelig behandling af et barn eller en ung imod forældrenes protest. Det skal være en betingelse for at overvinde forældrenes modstand, at sygdommen enten er livstruende eller vil udsætte barnet for en varig og betydelig invaliditet. Beslutningen kan både omfatte en enkeltstående behandling og - om fornødent - flere på hinanden følgende.

I afsnittet beskrives endvidere forholdet mellem bistandslovens bestemmelser om tvangsmæssige foranstaltninger og lovgivningen om tvang i psykiatrien, hvor det er udvalgets opfattelse, at de retssikkerhedsgarantier, der er tillagt barnet i lovgivningen om

tvang i psykiatrien, som hovedregel ikke skal kunne fraviges ved hjælp af bistandslovens regler. Det foreslås dog, at det i undersøgelsesøjemed skal være muligt at foretage indlæggelse på en børne- eller ungdomspsykiatrisk afdeling, selv om betingelserne i lov om tvang i psykiatrien ikke er opfyldt.

Afsnit 6 omhandler muligheden for at træffe foreløbige beslutninger, når sagen af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente en behandling efter de almindelige procedureregler. Der skal kunne træffes foreløbig beslutning om følgende:

- 1) gennemførelse af en undersøgelse
- 2) gennemførelse af lægelig undersøgelse eller behandling
- 3) anbringelse uden for hjemmet
- 4) nedlæggelse af forbud mod flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje.

Kompetencen til at træffe foreløbige beslutninger foreslås henlagt til henholdsvis formanden for det kompetente kommunale udvalg (model 1) eller formanden for børne- og ungeudvalget (model 2). Også foreløbige beslutninger skal efter udvalgets forslag kunne indbringes for Ankestyrelsen.

Afsnit 7 beskriver udvalgets overvejelser vedrørende afgivelse af samtykke til iværksættelse af foranstaltninger. Det fremhæves, at det bør sikres, at et samtykke til en anbringelse uden for hjemmet bygger på en grundig information om formålet med anbringelsen, herunder dens tidsperspektiv. Som noget nyt foreslås det derfor, at samtykket skal omfatte formålet med anbringelsen. Et sådant informeret samtykke vil være et bedre udgangspunkt for det forpligtende samarbejde mellem forældrene og forvaltningen, som skal udvikles under anbringelsen, samtidig med at det må formodes at kunne forebygge umotiverede hjemgivelsesbegæringer.

Afsnit 8 vedrører retsstillingen under anbringelsen uden for hjemmet. Afsnittet indeholder 3 hovedproblemstillinger. Den første angår beslutninger om barnets eller den unges forhold under anbringelsen. Der må her sondres mellem forhold, hvor det alene tilkommer

forældrene at træffe beslutning, f.eks. med hensyn til spørgsmål om dåb og konfirmation, og forhold, som både kan henhøre under forældrenes og under kommunens beslutningskompetence. Det er udvalgets opfattelse, at beslutninger, der er et nødvendigt led i realiseringen af formålet med anbringelsen - som beskrevet i planen - kan træffes af kommunen, hvorimod forældrene som udgangspunkt bevarer beslutningskompetence vedrørende forhold, der er uden betydning for formålet med anbringelsen. Under kommunens/opholdsstedets kompetence må endvidere henhøre en række praktiske spørgsmål vedrørende barnets dagligdag, som ikke kræver egentlige beslutninger. Som noget nyt foreslås det, at der gives forældrene mulighed for at klage til amsankenævnet, når der opstår uenighed om beslutninger vedrørende barnets forhold under anbringelsen.

Den anden problemstilling angår beslutninger om ændring af opholdssted, hvor udvalget foreslår en lovmæssig præcisering af procedurereglerne. Det er forudsat, at der i planen for anbringelsen indgår en beskrivelse af den valgte type af opholdssted. Såfremt kommunen ønsker en ændring heraf, skal forældrene samtykke heri. Hvis samtykke ikke kan opnås, og anbringelsen oprindelig er sket med samtykke, vil ændringen kun kunne ske, såfremt betingelserne for at træffe beslutning om tvangsmæssig fjernelse er opfyldt. Er anbringelsen oprindelig sket som tvangsmæssig, vil proceduren være forskellig for de to modeller. Efter model 1 kan kommunen selv træffe afgørelsen, men denne kan af forældrene indbringes direkte for Ankestyrelsen. Efter model 2 skal spørgsmålet om ændringen forelægges for børne-og ungeudvalget.

Den sidste problemstilling vedrører samværet mellem forældre og børn under anbringelsen. Disse regler foreslås udbygget, og det præciseres, at forældrene og barnet eller den unge har ret til samvær under anbringelsen uden for hjemmet. Det fastslås, at kommunen kan træffe beslutning om omfanget af og vilkårene for samværet, herunder at samvær eventuelt kun kan foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Der opstilles et præcist kriterium for sondringen mellem vilkår, der angår omfanget af samværet, og beslutninger, der må betragtes som en afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge. Be-

slutninger, der medfører, at forældre og børn må ses mindre end én gang om måneden, sidestilles med beslutninger om afbrydelse af forbindelsen.

Afsnit 9 behandler spørgsmål vedrørende hjemgivelse. Det præciseres, at kommunen har kompetence til at beslutte hjemgivelse, selv om beslutningen om anbringelsen er truffet efter reglerne om tvangsmæssige anbringelser. En nægtelse af en begæring kræver forelæggelse for børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget. I afsnittet behandles endvidere udvalgets overvejelser over muligheden for at forebygge hjemgivelsesbegæringer, der ved frivillige anbringelser må effektueres, uanset om de forekommer umotiverede og i direkte modstrid med planen for anbringelsen og det behandlingsmæssige arbejde. Der peges i den forbindelse især på forslaget om udbygningen af kravet til forældremyndighedsindehaverens samtykke samt til det samarbejde, der med udgangspunkt i handleplanen må etableres mellem forældre og kommune. Endvidere fremhæves muligheden for uanset et samtykke at træffe beslutning om anbringelse efter de tvangsmæssige regler, hvis betingelserne herfor er opfyldt, og hensynet til barnet på afgørende måde taler for det.

Vedrørende fristen for den automatiske genbehandling af tvangsmæssige beslutninger foreslås det, at denne beregnes fra den sidste afgørelse i sagen, dvs. fra Ankestyrelsens eller landsrettens afgørelse, hvis sagen har været indbragt for disse instanser. Med forslaget tilstræbes at undgå den uro og usikkerhed for barnet, som tilbagevendende behandlinger af sagen i flere instanser med få måneders mellemrum kan skabe. I særlige tilfælde vil fristen kunne fastsættes til mere end 1 år.

Afsnit 10 indeholder en samlet beskrivelse af udvalgets forslag vedrørende barnets og den unges selvstændige retsstilling. Det fremgår heraf, at udvalget har lagt megen vægt på, at også barnet og den unge inddrages i sagsbehandlingen. Det foreslås, at der indføres en generel høringsregel for alle børn over 12 år, idet det dog samtidig pointeres, at udvalget forudsætter, at også mindre børn orienteres, forinden der træffes afgørelse om deres forhold. Herudover foreslås det, at unge, der er fyldt 15 år,

tildeles partsrettigheder i visse sager vedrørende deres forhold, hvilket betyder, at deres samtykke skal indhentes på linie med forældrenes, at de har klageadgang, og at de skal tilbydes advokatbistand. Endelig foreslås det, at muligheden for at anbringe en ung, der er fyldt 15 år, uden for hjemmet kan ske efter kriteriet for frivillige foranstaltninger (dvs. når det er af væsentlig betydning for den unges særlige behov), når den unge selv ønsker foranstaltningen iværksat.

Afsnit 11 beskriver omfanget af kommunens pligt til at tilbyde vederlagsfri advokatbistand. Det fremgår heraf, at der foreslås en vis udvidelse i forhold til de gældende regler, idet advokatbistand også skal tilbydes i sager om afbrydelse af forbindelsen med forældrene og barnet eller den unge samt i sager om flytning fra privat familiepleje. I det sidstnævnte tilfælde skal også plejeforældrene have tilbud om advokatbistand. Se endvidere ovenfor om den unges ret til advokatbistand.

Afsnit 12 indeholder nogle enkelte ændringsforslag vedrørende reglerne om privat familiepleje. Det foreslås bl.a., at den automatiske pligt til at føre tilsyn med private plejeforhold ophæves. Behovet for tilsyn skal i stedet vurderes konkret. Det foreslås endvidere, at beslutning om nægtelse af flytning eller hjemtagelse træffes i forældrenes opholdskommune i stedet for som nu i plejeforældrenes kommune.

Afsnit 13 angår ændringer i bistanndslovens kontanthjælpsafsnit, der bl.a. er nødvendiggjort af det ovenfor omtalte forslag om at flytte visse kontanthjælpsydelse, der har sammenhæng med foranstaltninger over for børn og unge, til kap. 8. Herudover foreslås muligheden for at yde kontanthjælp til samværsudgifter udvidet til at gælde for ikke blot forældremyndighedsindehavere og samværsberettigede forældre, men også for forældre med fælles forældremyndighed. Endelig foreslås indsat en ny bestemmelse, der giver hjemmel til at yde økonomisk støtte, når forældremyndigheden ved forældremyndighedsindehaverens død er tillagt en anden, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet eller den unge. Bestem-

melsen sigter især på de tilfælde, hvor forældremyndigheden overføres til plejeforældre, som hidtil har oppebåret plejevederlag.

Kap. 7 indeholder udvalgets forslag til nye lovbestemmelser til afløsning af reglerne i bistandslovens kap. 8, 15 og 18.

Kap. 8 indeholder bemærkninger til lovudkastet.

Kapitel 3.

Historisk udvikling.

Den 2. juni 1893 blev kommissionen angående statstilsyn med børneopdragelsen nedsat. Kommissionens hovedopgave var at tage stilling til "hvorvidt de foreliggende samfundsforhold indeholder en opfordring for staten til at tilstræbe en videre udvikling af foranstaltninger til opfyldelse af statens forpligtelse til at våge over den opvoksende slægts moralske opdragelse; ad hvilke veje man i bekræftende fald bør gå, og i hvilket omfang foranstaltningerne bør træffes".

Kommissionen afgav allerede den 1. februar 1895 betænkning og besvarede heri det første hovedspørgsmål "ubetinget bekræftede".

Kommissionsarbejdets hurtige afslutning må ses på baggrund af, at der forud for kommissionens nedsættelse havde været en omfattende debat navnlig blandt kriminalister, fængselsfolk og skolefolk, at denne debat havde haft international karakter, og at der derfor fra udlandet, ikke mindst fra Norge, forelå fuldt udarbejdede forslag til imødegåelse af de problemer, som opfattedes som fælles for de fleste europæiske lande. **Kommissionsarbejdet** fik karakter af finpudsning og tilpasning til danske forhold af allerede foreliggende forslag.

Kommissionsarbejdet og den internationale debat gennemsyredes af en betydelig optimisme med hensyn til gennem (tvangs)opdragelse i stedet for straf at kunne redde et stort antal børn fra "sædelig fordærvelse". Til gengæld betragtedes den gældende retstilstand som håbløs, grænsende til det katastrofale. Den igangværende udvikling måtte - her som i udlandet - standses.

Kommissionens forslag gennemførtes stort set uændrede ved lov nr. 72 af 14. april 1905 om behandling af forbryderiske og forsømte børn og unge personer. Helt centralt i lovkomplekset stod etablering af lokale værgeråd med kompetence til at fjerne "sædeligt fordærvede", vanrøgtede og mishandlede børn fra forældrene. Herudover kunne skolepligtige børn "for oftere gentagen skulken, fortsat betydelig dovenskab" og "meget slet opførsel i skolen" anbringes uden for hjemmet i indtil 6 måneder.

Perspektiverne i børneloven af 1905 var for det første en omvurdering af statens ansvar for børneopdragelsen, dernæst en ikke ringe behandlingsoptimisme støttet på en fremvoksende kriminologi og endelig klare professionelle interesser hos fængselsfolk, der ønskede børnene ud af fængslerne og skolefolk, som ønskede de mest vanartede børn ud af skolerne. Vedrørende skolefolkernes interesser bemærkes, at der netop i årene efter århundredskiftet etableredes en enhedsskole, således at undervisningen i de første år førte direkte frem til videregående uddannelser. En betingelse for at få de bedrestillede befolkningsgrupper med på denne ordning, dvs. få dem til at sætte deres børn i folkeskolen, var at udskille et ikke ringe antal problematiske børn fra skolen. Disse perspektiver er for norsk rets vedkommende nærmere udredt af Tove Stang Dahl i Barnevern og samfunnsvern, Unipax Forlag, Oslo, 1978. Og det må konstateres, at lighederne med danske forhold er meget klare.

Børneloven af 1905 kom til at danne udgangspunkt for lovgivning på børneforsorgsområdet i hele dette århundrede. De i børneloven givne bestemmelser blev i det hele opretholdt ved værgeråds loven af 1922 og ved forsorgsloven af 1933 med senere ændringer navnlig i 1958, samt ved børne- og ungdomsforsorgsloven af 1961.

Det lange perspektiv i dansk børne- og ungdomsforsorg er beskrevet som en overgang fra et reaktionssystem, hvor uacceptabel adfærd fra børn og forældre blev mødt med sanktioner fra det offentliges side, typisk i form af tvangsopdragelse, og til en opfattelse af det offentliges virksomhed på børneforsorgsområdet som en række

tilbud om hjælp til løsning af problemer, som familien ikke selv kan klare, jf. Morten Wegener: Sanktion eller hjælp, om børneforsorgslovgivning og retssikkerhed, Roskilde Universitetscenter, Institut for Socialvidenskab, 1983, skriftserie nr. 12 og samme: Sanktioner eller hjælp? Om anbringelser af børn uden for hjemmet i Retfærd nr. 24, 1983, s. 42-59. Overgangen fuldbyrdedes i årene mellem 1958 og 1964, en periode man med nogen ret kan kalde "grødeperioden" i dansk børne- og ungdomsforsorg. Lovgivningen har ikke siden da været underkastet en samlet revision.

Tilbudstankegangen var båret af et ønske om at gøre børne- og ungdomsforsorgen mere målrettet, navnlig gennem etablering af et samarbejdsforhold mellem forældre og myndigheder. Det blev derfor et selvstændigt mål at luge ud i regler og bestemmelser, der kunne stille sig hindrende i vejen for et sådan samarbejdsforhold, men det blev også anset for vigtigt at hæve det faglige niveau, således at børne- og ungdomsforsorgen havde noget at byde på i arbejdet med børnene og samarbejdet med forældrene. Tre tendenser var fremherskende i "grødeperiodens" lovgivning: Der blev lagt større vægt på forældrenes indforståelse end tidligere. Den faglige kompetence hos myndigheder og medarbejderne blev styrket. Endelig blev kontrolforanstaltninger i form af obligatorisk tilsyn med særlige grupper af børn afløst af en frivillig familievejledning uden egentlige myndighedsfunktioner.

Hovedprincipperne bag børneforsorgslovene fra 1958, 1961 og 1964 indgik som et væsentligt indslag i idegrundlaget bag bistandsloven, som trådte i kraft den 1. april 1976. Disse principper kan udtrykkes i det synspunkt, at der bør ske en samlet behandling af familiens forhold. Børn og unges problemer kan ikke ses isoleret, men den samlede indsats til familien må ses ud fra et familiepolitisk og socialpolitisk helhedssyn og ydes i samarbejde med forældre og andre som et tilbud til barn og forældre.

Bistandslovens regler for børn og unge, dvs. reglerne i bistandslovens kapitel 8, 15 og 18, var en sammenfatning af de gældende regler i børneforsorgslovgivningen.

Socialreformarbejdet og bistandsloven medførte således ikke væsentlige nydannelser på børneforsorgsområdet.

Børne- og ungdomsværnene blev nedlagt og deres beføjelser overført til de kommunale sociale udvalg som led i en generel overførelse af kompetence til disse udvalg, og børne- og ungdomsværnenes sekretariater og familievejledningen blev henlagt til social- og sundhedsforvaltningerne.

Lovteknisk og systematisk lagde bistandslovens sig i forlængelse af en omorganisering af lovstoffet, som var begyndt allerede i perioden fra 1958 og fremefter, og som i det væsentlige gik ud på at udskifte sondringen mellem forebyggende børneforsorg og anbringelse uden for hjemmet med begreberne frivillighed/tvang som ordnende princip for lovens opbygning og systematik. Hvor særlige retssikkerhedsgarantier tidligere havde været knyttet til anbringelsen uden for hjemmet, blev de nu knyttet til de tvangsmæssige foranstaltninger.

Bortset fra de materielle krav "**tarv**" og "velfærd" blev de materielle betingelser for iværksættelse af hjælpeforanstaltninger gjort til cirkulærestof i en omfattende forenkling af lovteksten.

Siden bistandslovens ikrafttræden er der gennemført tre væsentlige lovændringer med relevans for børne- og ungeområdet.

Pr. 1. januar 1981 ændredes nogle af reglerne om kontanthjælp. Ved denne ændring som led i de almindelige bestræbelser på at begrænse de offentlige udgifter blev visse ydelser, der hidtil havde været tildelt uden hensyn til modtagerens indkomst, gjort indkomstafhængige, således at personer med midler over et vist økonomisk niveau fremover ville være helt eller delvis afskåret herfra.

Der blev i de tidligere bestemmelser §§ 40, stk. 2, og 46, stk. 2, indføjet et behovskriterium, hvorved det skulle undgås, at hjælp blev ydet til familier, der ud fra en konkret vurdering af

deres økonomiske forhold skulle have tilstrækkelige midler til selv at afholde udgiften.

I 1982 blev reglerne om anbringelse af børn uden for hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver revideret, navnlig med det sigte at forbedre forældrenes retssikkerhed. Der blev bl.a. indført adgang til gratis advokatbistand, en væsentlig stramning af proceduren for foreløbige anbringelser efter lovens § 127 og en generel revisionsbestemmelse, hvorefter opretholdelse af tvangsanbringelser ud over ét år forudsætter fornyet behandling af sagen i det sociale udvalg med tiltrædelse af en dommer og en pædagogisk-psykologisk konsulent (§ 123, stk. 2).

Linien fra 1982-ændringen blev i 1984 fulgt op med regler i § 67, stk. 2 og 3, om afbrydelse af kontakten mellem et barn, der er anbragt uden for hjemmet og forældremyndighedens indehaver, hvorefter en afbrydelse altid skal ske for en bestemt periode, og således at en beslutning vedrørende en periode på indtil 3 måneder kan indbringes for Socialstyrelsen, medens en beslutning, der vedrører en periode ud over 3 måneder skal træffes med kvalificeret flertal i et møde i det sociale udvalg med tiltrædelse af dommeren og den pædagogisk-psykologiske konsulent og med rekurs til amsankenævnet.

I 1984 blev reglerne om børn og unges døgnophold ændret. Hensigten med denne ændring var at tilpasse reglerne den udvikling, der havde fundet sted inden for døgnforanstaltningssområdet siden 1976.

Lovændringen tog sigte på at forbedre grundlaget for kommuners og amtskommuners fælles virksomhed for børn og unge.

Siden bistandslovens ikrafttræden var der sket en forskydning i anvendelsen af de forskellige anbringelsessteder. Der var sket et jævnt fald i anvendelsen af døgninstitutioner og en øget anvendelse af familiepleje og især af socialpædagogiske kollektiver og en række andre alternative foranstaltninger.

Den skitserede udvikling havde medført 3 hovedproblemer:

1. Nedlæggelse af døgninstitutioner, herunder pladser i sikrede afdelinger.
2. Ændret byrdefordeling mellem staten og amtskommunerne (øget anvendelse af **"kontanthjælpsophold"** med 50% statsrefusion).
3. Uklarhed med hensyn til tilsynet med de anbragte børn og unge.

Indtil lovændringen havde kommunerne i stigende omfang med baggrund i en henstilling til forældremyndighedens indehaver anvendt socialpædagogiske kollektiver, skibsprojekter og andre foranstaltninger med betaling efter kontanthjælpsreglerne.

Endvidere udbetaltes hjælp efter bistandslovens § 42 til uddannelse og erhvervsmæssig optræning til unge over den undervisningspligtige alder ved ophold i støttefamilier eller socialpædagogiske kollektiver.

Disse foranstaltninger af institutionslignende karakter var ikke omfattet af en generel tilsynsforpligtelse. Denne uklarhed med hensyn til tilsynsforpligtelsen vanskeliggjorde samarbejdet mellem kommuner og amtskommuner.

Hovedprincipperne i lovændringen blev en ændret finansiering, hvorefter kommuner og amtskommuner altid skulle dele udgifterne lige ved børn og unges døgnophold. Der skulle fremover været ligestilling mellem forskellige opholdsformer. Dette blev tilkendegivet ved, at opfordringen om at foretrække familiepleje udgik af regelsættet. Samarbejdet mellem kommuner og amtskommuner om planlægning og koordinering, visitation og tilsyn blev præciseret, ligesom døgninstitutionernes medvirken i det forebyggende arbejde blev understreget.

Endvidere blev kompetenceregler vedrørende godkendelse af og tilsynet med opholdssteder fastlagt.

Kapitel 4.

Børn og unges behov for særlige foranstaltninger.

Et hovedsynspunkt for udvalgets overvejelser vedrørende børn og unges behov for særlige foranstaltninger har været, at sagsbehandlingen bør være kontinuitetsskabende.

I dette kapitel redegøres først generelt for udvalgets overvejelser om sammenhængen mellem kontinuitet og udvikling, afsnit 1. Herefter foretages i afsnit 2.1-2.7 en mere detaljeret analyse af, hvilke konsekvenser disse overvejelser bør have for sagsbehandlingen vedrørende truede børn og unge. Endvidere gennemgås i afsnit 3 de vigtigste resultater fra Socialforskningsinstituttets undersøgelsesprogram vedrørende børn og unge anbragt uden for hjemmet, og i afsnit 4 foretages en opsamling vedrørende sagsbehandlerens opgaver, herunder omtales nogle centrale forhold vedrørende organisationen af sagsbehandlingen.

1. Kontinuitetsbegrebet.

Kontinuitet betyder "uafbrudt **sammenhæng**", og begrebet henviser til et vilkår, der må anses for at være af fundamental betydning for personlighedsudviklingen, uanset hvilken teori om udvikling man i øvrigt støtter sig til. Kontinuitet har en ydre, vilkårsbestemt side og en indre, udviklingspsykologisk side. De ydre vilkår er stabilitet i opvækstforholdene, specielt stabilitet i kontakt- og tilknytningsforhold. Sådanne vilkår styrker den indre, udviklingsmæssige side af kontinuiteten, som henviser til barnets/den unges gradvise erhvervelse af en indre sammenhæng, en selvforståelse eller identitetsopfattelse.

Barndom kan defineres ved 2 væsentlige karakteristika: det ene er afhængighed, og det andet er at være lille. Barndom drejer sig om at erhverve selvstændighed og at blive stor.

Kontinuitet i opvæksten er et nødvendigt vilkår for, at barndommens 2 formål kan opfyldes. Overgangen fra afhængighed til selvstændighed finder sted ved, at barnet indgår i et følelsesmæssigt samspil med betydningsfulde personer. I samspillet med andre udvikles barnets personlighed gennem en stadig ændring af relationen, hvor barnet gradvist erhverver sig større selvstændighed. Udvikling baserer sig på et følelsesmæssigt samspil, hvor kontinuiteten i kontaktforholdet er den klangbund, der giver barnet mod til at vikle sig ud af afhængigheden og erhverve sig evne til gensidighed i kontakten med andre.

Overgangen fra at være lille til stor finder sted ved, at barnet erhverver sig en individuel historie og bliver en del af sin egen tid, dvs. får en del i den fælles historie. Tilegnelsen af den individuelle historie finder sted ved, at barnet skaber sig mening og sammenhæng i sin forståelse af de omgivelser, det indgår i samspil med. Forståelsen opbygges ud fra de forudsætninger, barnet til enhver tid har til sin rådighed, og forståelsen er under stadig ændring i takt med, at barnet erhverver sig nye erfaringer. Manglende kontinuitet eller brud i opvækstforhold er et vilkår, der hæmmer eller sætter processen i stå, fordi barnets tillid til sig selv og omverdenen berøres. Kontinuiteten i opvæksten sikres for langt de fleste børn ved deres tilhørsforhold til familien, hvor forældrene stiller sig til rådighed som instrumenter med omsorg, opdragelse og beskyttelse for, at barndommens formål kan gennemføres.

Kontinuiteten for unge har et lidt andet indhold end for børn. Det, der karakteriserer ungdom, er, at den unge bliver selvstændig og ansvarlig for sig selv i en proces, hvor den unge gør sig fri af og gradvist bliver socialt, men ikke økonomisk, uafhængig af forældrene. Den unges rødder udgøres stadig af det familiemæssige tilhørsforhold, men netop uafhængiggørelsen og kampene herom kan overbelaste relationen. En væsentlig side af kontinuitet for unge kan dreje sig om at støtte den unges selvstændige ansvar og samtidig beskytte de familiemæssige relationer ved ikke at overbelaste dem.

Kontinuitetsbegrebet er alment, og det har stået centralt i udvalgets overvejelser ud fra den betragtning, at støtte til familier med børn og unge, der har særlige vanskeligheder, bør basere sig på en almen referenceramme. Adfærdsvidenskaberne har ikke teoridannelser, der er tilstrækkelige til at give en samlet forståelse af de udviklingsmæssige, samspilsmæssige og vilkårsbestemte, herunder sociale og samfundsmæssige forhold, der virker ind på den konkrete familie og dens problemstillinger. Samtidig har det været væsentligt at have en referenceramme, der kan omfatte de bidrag, som adfærdsvidenskaberne i praksis yder til forståelse af børn og unge med behov for særlig støtte.

Det er imidlertid relevant at foretage en kortfattet gennemgang af de grundholdninger til anbringelse, som man i forskningen har arbejdet med, idet disse har betydning for opfattelsen af kontinuitetsbegrebet, som beskrevet ovenfor.

Der har været 2 hovedretninger. Den ene retning fremhæver barnets ret til stabile og trygge opvækstvilkår hos forældreskikkelser, der holder af barnet. Barnets udviklingsmæssige behov betones kraftigt inden for denne tankegang: behovene for at føle sig ønsket og respekteret, for tryghed og stabilitet, intellektuel stimulering etc.

De vigtigste repræsentanter for denne retning er Goldstein, Freud og Solnit (Before the Best Interests of the Child, 1979). Ifølge "barnets ret forkæmperne" indtræder den person, som indgår i et psykologisk samspil med barnet, og som tilfredsstillende barnets behov, i rollen som psykologisk forældre til barnet. Rollen som psykologisk forældre kan indtages af den biologiske forældre, af pleje/adoptivforældre eller af en anden voksen, der virkelig bryder sig om barnet, men aldrig af en fraværende, passiv voksen, uanset dennes juridiske eller biologiske relation til barnet. Som en konsekvens af denne opfattelse mener "barnets ret forkæmperne", at barnet overfører sine følelser fra forældrene til de ny omsorgspersoner, som bliver barnets psykologiske forældre. Efter

denne tankegang er barnet i stand til at omstille sin tilknytning til ny samspilspartner, uden at processen dog beskrives nærmere.

Den anden retning fremhæver betydningen af barnets rødder. Den repræsenteres bl.a. af **Cederström** og Hessle (Yt- og djupanpassning hos fosterbarn, 1980) og G. Linden (Kan børn skifte forældre, 1982). Man lægger i denne teori vægt på barnets tidligste udviklingsfaser, specielt i forholdet mellem barnet og dets nærmeste samspilspartner, i almindelighed moderen. Barnets opfattelse af, hvem det selv er, udvikles i det tidligste samspil, og processen afsluttes i 3-5 års alderen, hvor barnet er i stand til at fastholde sit indre billede af vigtige relationer og adskille det fra billedet af sig selv, også selv om personerne ikke er til stede.

Barnets psykologiske forældre er i følge denne tankegang den person, der i barnets spæde alder har indledt et samspil med barnet, og den psykologiske forældre vil i kraft af sin status som det første **kærlighedsobjekt** for altid blive i barnets bevidsthed. Adskilles barnet fra sin psykologiske forældre, før den basale kontaktudvikling har nået sit slutpunkt i 3-5 års alderen, vil tabet af den psykologiske forældre opleves som "et tomrum i barnet". Ved adskillelse efter dette tidspunkt udgør den psykologiske forældre en central del af barnets historie og identitetsoplevelse. Den psykologiske forældre er efter denne tankegang ikke udskiftelig, men kan suppleres, idet barnet kan have andre og i en vis forstand vigtigere identifikationsfigurer end den psykologiske forældre. Hvis andre voksne skal indtage en position som identifikationsfigurer, er forudsætningen, at barnets primære relation respekteres og vedligeholdes, uanset hvor frustrerende den psykologiske forældre forekommer at være.

Afhængigt af det grundsyn, der anlægges på anbringelser, udformes praksis. Arbejder man ud fra en opfattelse svarende til "barnets ret forkæmperne", vil tilbøjeligheden til at afskære kontakten mellem barn og forældre være høj ved varige anbringelser, idet man vil støtte den proces, hvor barnet knytter sig til de mennesker, der tager sig af det. Er grundopfattelsen derimod ideen om "barnets rødder", vil bestræbelserne ved en anbringelse rette

sig rood at opretholde kontakten mellem forældre og barn på grund af den betydning, det har for barnets udviklingsmuligheder og personlighedsdannelse. Også selv om der er tale om en beskyttet og begrænset kontakt.

Som nævnt ovenfor, har man i udvalget ikke fundet det rigtigt at basere et forslag alene på én psykologisk teoridannelse. Dansk tradition - og lovgivning - har været at støtte et samvær mellem barn og forældre efter anbringelse, og udvalgets forslag indeholder ikke noget brud med denne opfattelse.

2. **Kontinuitetsbegrebets** betydning for udformningen af de retlige rammer.

Udvalget har fundet det væsentligt, at støtten til børn og unge ydes med udgangspunkt i et helhedssyn på familien, dens ressourcer og vanskeligheder. I lighed med den gældende lovs intention er formålet med bistanden, at indsatsen retter sig mod familien som helhed og yder en støtte, der bidrager til, at forældrene kan varetage omsorgs- og socialiseringsfunktioner over for børnene.

Støtteforanstaltninger udformes og iværksættes i samråd med familien, og der skal være et formål med en foranstaltning. Det kræver en problemformulering, dvs. at problemerne, som de fremtræder for familien og for sagsbehandleren, beskrives. Problemformuleringen er det grundlag, der handles eller iværksættes støtte ud fra, og den bør være kendt af de implicerede.

2.1. Undersøgelsen.

En vigtig forudsætning for en relevant sagsbehandling er, at barnets eller den unges forhold undersøges, før der iværksættes foranstaltninger. Udvalgets fremhævelse af undersøgelsen som et væsentligt element i sagsbehandlingen er begrundet i et ønske om at understrege nødvendigheden af, at der er overensstemmelse mellem familiens/barnets problemstilling og den iværksatte foranstaltning. Undersøgelsen er et middel til at udføre den problem-

analyse, der giver grundlag for at iværksætte en relevant og afpasset støtte til familien.

Risikoen ved en manglende problemanalyse er, at det offentliges indsats bidrager til at skabe brud i barnets opvækst, som man ser ved "svingdørsbørn", dvs. børn med flere/mange anbringelser og hjemgivelser. En anden risiko er de pludselige og akut begrundede anbringelser, som finder sted på grund af en enkelt begivenhed, der får karakter af "**dråben**, der får bægeret til at løbe over", men hvor barnets livssituation gennem længere tid har været præget af begrænset eller manglende omsorg.

Undersøgelsen er også et middel til at forhindre, at der iværk-sættes en række foranstaltninger, der hver for sig er util-strækkelige. Risikoen herved er, at familien mister modet ved gentagne erfaringer om, at der ikke sker ændringer trods en ydet hjælp. Endvidere kan undersøgelsen modvirke en tendens til, at der vælges kendte foranstaltninger, uden at disse er afpasset efter familiens behov og problemer.

Vægtningen af undersøgelsen har således til hensigt at fremme en tænkning, ifølge hvilken en foranstaltning bør være konkret begrundet i familiens forhold og have et indhold, der er nøje afpas-set efter problemformulering og familiens ressourcer.

Begrebet forebyggelse er indgået i udvalgets overvejelser i denne sammenhæng. Det er udvalgets opfattelse, at en fortolkning af begrebet som "undgå anbringelse" er for snæver og i nogle til-fælde bidrager til at forværre forholdene for familien nemlig de situationer, hvor der har været iværksat en række utilstrækkelige foranstaltninger med det formål at dokumentere, at "alt var prøvet før en anbringelse fandt sted".

Forebyggelse indebærer ideen om, at jo tidligere der sættes ind over for sociale og psykologiske vanskeligheder, desto større er udsigten til at vende udviklingen i en positiv retning. Syns-punktet er alment accepteret, men en forudsætning for dets hold-barhed er, at indsatsen skal have mening i forhold til de pro-

blemer, man ønsker **afværget**. På dette punkt er undgåelse af anbringelse en for snæver definition, idet den retter sig mod sagsbehandlingen eller indgrebets art i højere grad end mod problemstillingen for barnet og familien. Forebyggelse må omfatte bestræbelser rettet mod alle problemer, der bringer børn og deres familie i en truet situation (Børn og unge - om tidlig indsats, planlægning og samarbejde, Amtsrådsforeningen 1988).

Undersøgelsen må omfatte en kortlægning af familiens og barnets vanskeligheder og ressourcer. Den må således omfatte barnets oplevelse af situationen, dets overlevelsestrategi og ressourcer i øvrigt, eventuelle udviklingsforstyrrelser og -forsinkelser, barnets tilknytning til og loyalitet over for forældrene.

Undersøgelsen af forældrene må omfatte en vurdering af deres omsorgsevne, dvs. deres evne til at støtte og stimulere barnet, deres opfattelse af barnet og dets behov, hvorvidt deres forventninger og krav er realistiske i forhold til barnets evner og udviklingsniveau, samt deres evne til at indleve sig i barnet og til at sætte egne behov til side for at varetage opdragelsesopgaven. Som et tredje aspekt må forældrenes samliv vurderes: hvordan formidles voksenroller til barnet, i hvilket omfang er der konflikt i forældrenes samliv, og inddrages barnet heri. Samspelet mellem barnet og forældrene og barnets roller i familien må kortlægges. Ved vurdering af en foranstaltning må tidsperspektivet inddrages ved en vurdering af, om den påtænkte foranstaltning vil føre til ændring inden for et tidsperspektiv, som er forsvarlig ud fra hensynet til barnets udvikling.

Undersøgelsen må dog ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger, og den skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader. Herved understreges, at undersøgelsen ikke ved sit omfang må bidrage til at forværre forholdene for familien ved at påføre barnet og familien unødvendige kontaktbrud. Også ved undersøgelser i forbindelse med overgreb i form af vold og/eller seksuelle krænkelser, samt i situationer med stærkt følelsesladet indhold skal det offentliges indsats være velovervejet og afpasset efter situationen.

Undersøgelser, som iværksættes uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver, når det må anses for nødvendigt at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns sundhed eller udvikling, skal af hensyn til kontinuiteten for barnet være afsluttet i løbet af kortere **tid**.

2.2. Familiens medvirken i deres egen sag.

Familier, der har behov for hjælp, og som selv søger den, har selv en opfattelse af problemerne, ligesom de har forestillinger om, på hvilken måde de kan afhjælpes. Familiens aktive medvirken i en problemløsning er ud fra behandlingsmæssige erfaringer af afgørende betydning for at opnå et tilfredsstillende resultat, og denne side af sagsarbejdet bør fremmes mest muligt.

Det vil derfor være hensigtsmæssigt i lovgivningen at opstille en række mulige foranstaltninger for at give den familie, der søger hjælp, et tydeligere indtryk af, hvad der kan tilbydes fra det offentlige til afhjælpning af problemer i familien. Det giver familien grundlag for en mere informeret drøftelse af de mulige hjælpeforanstaltninger, der kan tilbydes børn og unge med særlige behov for støtte.

Det har endvidere været væsentligt for udvalget ikke at begrænse mulige foranstaltninger, der udspringer af lokale initiativer og udviklingsarbejde, idet udgangspunktet for enhver foranstaltning er problemformuleringen, som den finder sted i en dialog mellem familie og sagsbehandler.

2.3. Handleplanen og det informerede samtykke.

For at understøtte at sagsbehandlingen bidrager til at skabe kontinuitet, bør der opstilles et krav om udformning af en handleplan i forbindelse med sagens behandling, ligesom der bør stilles særlige krav vedrørende forudsætningerne for forældrenes samtykke til foranstaltningerne (informeret samtykke).

Formålet med at stille krav om en skriftligt formuleret handleplan er at bidrage til, at den påtænkte foranstaltning er et middel til opnåelse af et mål, der er kendt og relevant for både familien og sagsbehandleren. Der foreligger uden tvivl handleplaner i forbindelse med enhver foranstaltning også i den nugældende praksis, men hvis de ikke foreligger åbent for både sagsbehandler og familien, er der risiko for, at de ikke udgør fælles bestræbelser og for, at eventuelle forskelle i opfattelser mellem familien og sagsbehandleren ikke er klarlagt.

Af handleplanen skal fremgå, hvad man ønsker at opnå. Formålet er ikke statisk, men må revurderes regelmæssigt i lys af barnets og familiens situation. Endvidere skal tidsperspektivet fremgå af handleplanen, dvs. hvilken tidsramme man arbejder med, for at skærpe opmærksomheden over for foranstaltningens omfang, og for hvilke problemer der inden for den givne tidsperiode skal arbejdes med.

Handleplanen skal ses som et instrument til at skærpe opmærksomheden over for behandlingsprocessen og de resultater - eller mangel på samme - som indsatsen fører til. Det vigtigste led i behandlingsprocessen er dialogen med familien om handleplanen, og når den foreligger skriftligt, kan den være et element i den proces, der fører til et informeret samtykke fra forældrene.

Det informerede samtykke opstår gennem en proces, der har en videnskæssig og en følelsesmæssig side. Den videnskæssige side drejer sig om, at familien erhverver sig kendskab til mulige foranstaltninger, hvad de indebærer og deres sammenhæng med familiens ressourcer og problemstilling. Den følelsesmæssige side har at gøre med familiens forståelse af egne problemer og følelsesmæssige accept af at arbejde hermed.

Det er ønskværdigt i videst mulig udstrækning at undgå de såkaldte **"gråzone"** anbringelser, dvs. anbringelser med et betinget eller kun delvist accepteret tilsagn, også selv om det måtte øge antallet af tvangsmæssige foranstaltninger. Behandlingsmæssige erfaringer peger på, at barnets mulighed for at profitere af en

iværksat foranstaltning øges, når der foreligger accept fra forældrene eller som minimum, at det er gjort klart, hvor uoverensstemmelserne i forældrenes og forvaltningens opfattelse ligger. Ved i størst muligt omfang at skabe klarhed i grundlaget for anbringelsen tilgodeses princippet om, at sagsbehandlingen i videst muligt omfang skal være kontinuitetsskabende. Det gælder såvel ved frivillige anbringelser som ved anbringelser uden samtykke, idet det er en erfaring fra det praktiske sociale arbejde, at også et tvangsmæssigt grundlag for en anbringelse kan være et udgangspunkt for at indlede en samarbejdsproces mellem forvaltning og familie til at støtte for barnets udvikling.

2.4. Omsorgssvigt og forældreevne.

Ca. halvdelen af de børn, der er anbragt, må ifølge Socialforskningsinstituttets rapport nr. 89:1, Kommunernes Børnesager, antages at have en familiebaggrund, der gør det rimeligt at tale om en familie med massive problemer. En sådan er karakteriseret ved, at den i en periode eller varigt ikke magter at varetage omsorgen for barnet/den unge. Problemerne har stået på gennem længere tid, og barnets udvikling og tilstand har givet anledning til bekymring i daginstitution, skole, m.v. ved tegn på forsømmethed, passivitet eller anden form for vantrivsel. De forhold, der omtales i dette afsnit, vedrører især børn under 12 år.

Et stort antal børn, der viser tegn på udviklingsforstyrrelser, anbringes ikke, men forbliver i hjemmet med iværksættelse af foranstaltninger, som ikke nødvendigvis fører til en god udvikling eller vækst, men som bevirker, at barnet klarer sig uden at frembyde så foruroligende adfærd, at der gribes yderligere ind.

Vurderingen af, om der foreligger så alvorlige belastninger for barnet, at der bør finde en anbringelse sted, er altid konkret. I vurderingen indgår 2 forhold: Det første er forældreevnen, som er et udtryk for, i hvilken grad forældrene er i stand til at udøve en omsorgsfunktion, som fremmer eller i hvert fald ikke skader barnets udviklingsmuligheder. Ovenfor i afsnittet om undersøgelser er en række væsentlige elementer i vurderingen af forældre-

evne fremhævet. Det andet forhold er omsorgssvigt, som viser hen til vilkår, som fører til udviklingsforstyrrelser hos børn. Forstyrrelsens omfang er afhængig af, hvor tidligt i udviklingen svigt af omsorg finder sted, og af svigtets varighed. Derudover har barnets sårbarhed og psykiske ressourcer en betydning for, hvor omfattende udviklingsforstyrrelsen bliver.

Udvalget er opmærksom på, at betegnelsen omsorgssvigt kan være vildledende, idet den efter sit bogstavelige indhold viser hen til forældreadfærd eller omsorgsfunktion. Betegnelsen er alligevel valgt, fordi den er almindeligt anvendt i litteraturen, oftest i den her anvendte betydning som de vilkår, der fører til forstyrrelser i barnets udvikling.

Omsorgssvigt kan foruden direkte fysisk vold og seksuelle overgreb omfatte forsømmelse. Det kan dreje sig om mangel på omsorg eller en omsorg, der alene er styret af forældrenes egne behov, hvorved barnet forhindres i at udvikle sig aldersrelevant på grund af forældrenes behov for at binde barnet til sig. Det kan også dreje sig om manglende sikring af barnets netværk, f.eks. ved forsøg på at undgå iværksættelse af foranstaltninger gennem gentagne flytninger. Endelig kan omsorgssvigt bestå i, at barnet udsættes for ydmygende behandling og derved påføres psykisk smerte.

Børn udsat for omsorgssvigt viser udviklingsforsinkelser, samt adfærds- og følelsesmæssige problemer af forskellig art. Der er tale om forstyrrelser i deres kontaktforhold, undertiden i form af, at de kun magter at indgå overfladiske kontaktforhold, andre gange udvikles en dyb mistænksomhed og manglende basal tillid til omverdenen. Deres indlæringsevne er hæmmet, når der anvendes mange psykiske kræfter på at udvikle overlevelsesstrategier i forhold til varigt belastede vilkår. Børn udsat for omsorgssvigt fremtræder ofte som **"voksengjorte"** i en række henseender, svarende til at de pålægges og påtager sig opgaver, som de har for få forudsætninger for at magte.

Udvalget har overvejet, om baggrunden for anbringelser kan være afhængig af, hvilken aldersgruppe der er tale om. En analyse

heraf peger på, at baggrunden for anbringelse hos helt små børn - de 0-6 årige - i væsentlig grad skyldes manglende forældreevne, f.eks. i form af svær alkoholisme, misbrugsproblemer, psykisk sygdom hos forældrene, som fører til livsvilkår for barnet, der skader dets udvikling. Disse forhold indgår også ved anbringelser af større børn - de 6-12 årige - men her frembyder barnet i højere grad selv åbenlyse symptomer på fejludvikling i form af tilpasningsvanskeligheder. Udvalget har ikke fundet det frugtbart at arbejde videre med tanken om aldersopdeling som baggrund for anbringelser. Ved udformningen af kriterierne for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke har man lagt vægt på, at både forældreevne og omsorgssvigt indgår i den konkrete vurdering af, hvornår der er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed og udvikling lider alvorlig skade.

2.5. Kontinuerlig sagsbehandling **før** og under anbringelsen.

Når et barn anbringes uden for hjemmet, skal der træffes bestemmelse om opholdsstedet. Denne beslutning skal ses i lyset af formålet med anbringelsen, der fremgår af handleplanen. Med den angives, hvilke problemer man søger at løse, samt hvad man ønsker at opnå med foranstaltningen. Der er ofte tale om komplicerede afvejninger, men grundsynspunktet i forbindelse med valg af anbringelsessted er, at det skal kunne tilgodese de behov, barnet har for støtte, omsorg og stimulering.

I vurderingen indgår barnets symptomer/vanskeligheder og dets ressourcer. Drejer det sig eksempelvis om tidligt følelsesmæssigt skadede børn over en vis alder, knytter der sig svære betænkkeligheder til en placering i plejefamilie, hvor der tilbydes en tæt følelsesmæssig kontakt, og netop børn, der er skadede på deres følelser og tilknytningsevne, har vanskeligt ved at profitere af dette tilbud. Valg af døgninstitution kan også være begrundet i, at barnet i en periode har behov for behandling, før det kan placeres i et stabilt miljø, enten hos forældrene, hvis forholdene er til det, eller i en plejefamilie. Døgninstitutionsplaceringen er i sådanne tilfælde midlertidig og indgår som et led i handleplanen.

Den belastning, som selve fjernelsen fra barnets vante miljø forventes at udgøre for barnet, indgår ligeledes i vurderingen. Bruddet fra familien kan føre til alvorlig psykisk krise hos barnet, eksempelvis i tilfælde hvor barnet har set sin funktion i hjemmet som den, der skulle passe på en eller begge forældre. Barnet vil da være meget bekymret for, hvem der tager sig af forældrene, og hvordan de klarer sig alene. Aspektet bør indgå i valg af anbringelsessted, fordi man her skal være rustet til at forstå og tage sig af barnets krisereaktioner.

Forældrenes synspunkter og ønsker indgår ligeledes i vurderingen, fordi barnets trivsel og mulighed for at profitere af et ophold bl.a. afhænger af forældrenes accept af opholdsstedet.

I forbindelse med anbringelsen er ikke blot forberedelsen af forældrene og det modtagende sted vigtig. Mindst ligeså nødvendig er det, at barnet er forberedt i videst muligt omfang. Forberedelse af barnet har flere aspekter: Først at der er talt med barnet om, hvad der skal ske, og hvordan det skal ske. Dernæst at barnet får en begrundelse for, at anbringelsen skal finde sted, ikke nødvendigvis for at barnet til fulde skal forstå det, men for at det i den nye situation kan vende tilbage til spørgsmålet og uddybe sin forståelse af grundlaget for, at det ikke kunne bo hjemme.

For børn, der gennem lang tid har været anbragt, er det erfaringsmæssigt af største betydning, at de kan vende tilbage til, hvad der egentlig skete, og på den måde erhverve sig forståelse af de sider af egen historie, som knytter sig til bruddet med forældrene.

Anbringelsen af et barn eller en ung uden for hjemmet bør betegne begyndelsen på et samarbejde mellem forvaltningen, familien og de personer, der har omsorgen for barnet. Hvis der forud for anbringelsen har været et samarbejde mellem familien og forvaltningen, udgør anbringelsen en ny fase i arbejdet omkring barnet eller den unge.

Efter gældende ret skal kommunen føre tilsyn med barnets eller den unges forhold og træffe bestemmelse om ændret opholdssted, behandling, uddannelse m.v. under opholdet. Denne forpligtelse, som udvalget foreslår videreført, må ses i lyset af, at de beslutninger, der træffes om barnets forhold, skal skabe en ramme, der også efter anbringelsen giver barnet eller den unge stabile kontaktforhold både med de ny omsorgspersoner og med forældrene. Kontinuitet for det anbragte barn eller unge skabes ved, at indsatsen fra de - ofte mange - involverede mennesker koordineres, og kommunens forpligtelse ved tilsynet er at udøve denne koordinerende funktion.

Tilsynet sikrer bl.a., at barnet får relevant støtte under anbringelsen. Er barnet placeret i en plejefamilie, er det almindeligt, at tilsynet udføres af kurator fra en plejehjemsforening. Af og til har kommunen ansat egen kurator til varetagelse af denne funktion. Kurator har udover tilsynet med barnet også vejledningsopgaver i forhold til plejeforældrene. Ved institutionsanbringelse udøves tilsynet normalt fra amtskommunen, og herfra kan også ydes vejledning i behandlingen af barnet. Har der forud for anbringelsen i familiepleje været et observations- eller behandlingsforløb, er det ikke sjældent, at den behandlende institution for en kortere eller længere periode har vejledningsopgaver over for plejefamilien.

Udover opgaverne vedrørende barnet og dets miljø under anbringelsen, er der samarbejde med forældrene, dels i forbindelse med afklaringen af, hvilke funktioner de har i forhold til barnet under anbringelsen, dels i form af en støtte til forældrene med henblik på at skabe de ændringer i hjemmemiljøet, som giver grundlag for, at barnet kan hjemgives.

Der er således ofte ganske mange mennesker involveret, alene omkring barnet, og et led i sagsbehandlerens koordinerende funktion er at skabe klarhed med hensyn til, hvem der har hvilke funktioner i sagsforløbet. Antallet af involverede personer hænger sammen med kompleksiteten i arbejdet med anbringelser. Det er ikke muligt for én person at have den fornødne viden til at vare-

tage samtlige funktioner. Dertil kommer, at der i forbindelse med anbringelser kan være perioder, hvor barnets og forældrenes interesser ikke er **sammenfaldende**. En væsentlig forudsætning for at den koordinerende funktion kan varetages er, at sagsbehandleren kan opretholde en professionel position og fastholde et helhedssyn i sagen. Dette vil vanskeliggøres eller blive umuligt, hvis sagsbehandleren har for mange roller i sagsforløbet.

Det påpeges i Socialforskningsinstituttets materiale, jf. afsnit 3 nedenfor, og det er erfaringen fra praksis, at en åbenbar risiko i forbindelse med anbringelser er, at kontakten mellem forældrene og socialforvaltningen ophører, når barnet er placeret. Den fortsatte kontakt mellem forvaltningen og forældrene er nødvendig, også når der er tale om en vellykket placering, og den forventes at have en lang varighed. Styringen af sagen er kommunens ansvar og kompetence.

Det vil endvidere være ønskeligt så vidt muligt at skabe ro i sagen under anbringelsen og derved bidrage til kontinuiteten for barnet. Udvalget har derfor ment, at fristen for genbehandling af sagen, som nu er på 1 år fra sagens forrige behandling i § 3-udvalget, bør regnes fra den sidste prøvelse af sagen, dvs. fra Ankestyrelsens eller landsrettens behandling, hvis afgørelsen er blevet anket dertil. Den nugældende praksis indebærer, at der kan være uro i forbindelse med forelæggelse af sagen i op til 9 mdr. af året. Endvidere har udvalget overvejet muligheden for at skabe ro over en længere periode i de tilfælde, hvor det af formålet med anbringelsen fremgår, at tidsperspektivet for behandlingen/foranstaltningen er længere end 1 år, og hvor hensynet til barnet afgørende tilsiger det. På den baggrund foreslås det, at de kompetente myndigheder i særlige tilfælde kan fastsætte en genbehandlingsfrist, der overstiger 1 år.

2.6. Kontakt mellem forældre og det anbragte barn.

En væsentlig funktion i sagsbehandlerens arbejde med forældrene under barnets anbringelser er at sørge for, at forbindelsen mellem forældrene og barnet holdes vedlige.

Når barnet efter anbringelsen forventes hjemgivet, er den fortsatte kontakt et vigtigt og nødvendigt led i at skabe kontinuitet i barnets relationer. Retten til samvær må forstås med udgangspunkt i barnets udvikling, idet forældrene har en vigtig rolle som instrumenter for barnets udvikling, også selv om de ikke magter at have barnet boende i en kortere eller længere periode. Der er en række alment menneskelige grunde til, at samværet med forældrene er af betydning for barnet. Her kan fremhæves 2, som har særlig betydning for det anbragte barns udvikling: 1) Forældrene udgør en vigtig - den vigtigste - del af barnets historie, de er en del af barnets selvforståelse, og barnet har behov for at kende sine vigtige samspilspartnere for at vide, hvem det selv er. 2) Brudte kontaktforhold sætter sig fast i en personlighed som drømme eller som stivnede indre billeder. Derfor er en fortsat levende kontakt mellem barnet og forældrene nødvendig for barnets udvikling, også selv om formålet væsentligst er, at barnet skal bruge kontakten for at forstå, hvorfor forældrene ikke kunne klare at tage sig af det.

Omfang og hyppighed af kontakt må vurderes ud fra barnets udviklingstrin og ud fra, hvad barnet kan bære. Det kan være nødvendigt at træffe beslutning om kontaktophør i perioder. Det skal dog understreges, at ophør af samvær er en alvorlig beslutning og kun bør finde sted i relativt få tilfælde.

En forudsætning for, at samværet kan reguleres efter barnets behov, er, at der er en regelmæssig kontakt mellem forældrene og sagsbehandleren, hvor man drøfter disse forhold.

Det har imidlertid også været vigtigt for udvalget at pege på den betydning, som kontakten mellem forældre og barn har for barnets udviklingsmuligheder under anbringelsen, selv om anbringelsen ikke primært sigter mod en hjemgivelse. At se forældrene som instrumenter i barnets udvikling er et forsøg på at se på samvær som et middel til at skabe kontinuitet for det anbragte barn, idet det giver mulighed for at tale om samværets omfang og form ud fra barnets interesser.

Det forekommer i forbindelse hermed vigtigt at skelne mellem situationer, hvor barnet er anbragt umiddelbart efter fødslen og situationer, hvor barnet har levet sammen med forældrene og har dannet sig konkrete indre billeder af dem. I begge tilfælde har barnet behov for at kende sine rødder, men for det barn, der aldrig har levet sammen med sine forældre, er behovet knyttet til spørgsmålet om at forstå sig selv og kende sin baggrund, dvs. i højere grad en intellektuel problemstilling, der kan sammenlignes med den, man kender fra adopterede børn. Børn, der har levet sammen med deres forældre, har derudover behovet for igennem opvæksten at få repeteret baggrunden for, at de ikke kan være hos forældrene, ligesom der er behov for at møde dem i virkeligheden for at arbejde med de indre billeder, de har dannet.

2.7. Ophør af foranstaltninger.

Efter udvalgets opfattelse bør foranstaltninger ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere er formålstjenlige under hensyntagen til barnets eller den unges særlige behov, eller når den unge fylder 18 år.

Hvor der er tale om foranstaltninger i hjemmet, vil det forhold, at formålet er nået, ofte indebære, at der er kommet en god udvikling i gang i samspillet mellem barnet og forældrene. Ophør af en foranstaltning kan også indebære en konstatering af, at den ikke er formålstjenlig, og dette vil danne grundlag for iværksættelse af anden indsats over for familien.

Der kan i socialt arbejde være en tendens til vanskeligheder med at afslutte forløb. Tendensen er forståelig med udgangspunkt i, at der samarbejdes med mennesker, der udvikler sig, og som påvirkes af livsbegivenheder, og det kan føre til, at sagsbehandlingen fokuserer på nye behov, der opstår hos den hjælpsøgende familie. Man kan tale om klientgørelse som en problemstilling, der så at sige er knyttet til socialt arbejde, og som må modvirkes i tilrettelæggelsen af dette arbejde. Udvalgets overvejelser om denne problemstilling har drejet sig om at fokusere på de

mål, en given indsats sigtede imod for derved at rette opmærksomheden i det sociale system mod en vurdering af resultatet af indsatsen. Samtidig er det væsentligt at pege på, at afklaring af en problemstilling ikke forhindrer en ny i at opstå. Det centrale har været at understrege værdien ved at beskrive og dermed klargøre, hvad en aktuel indsats skal føre til og samtidig skabe grundlag for en præcisering af, hvornår der opstår andre problemstillinger.

Drejer det sig om hjemgivelser, er det en særlig kategori af foranstaltninger, der ophører. Ved vurderingen af hensigtsmæssigheden af hjemgivelse er der 2 hensyn at iagttage, dels barnets behov og dets evne til at skifte miljø endnu en gang. Dels miljøet i hjemmet, og hvilke muligheder man der har for at tilgodese barnets behov.

Ved tilrettelæggelsen af hjemgivelsen må man tage hensyn til, at der er tale om et miljøskift for barnet. Det er vigtigt, at barnet forberedes på ændringen, og at den finder sted gradvis for at sikre størst mulig kontinuitet. Har anbringelsen været af længere eller lang varighed, bør dette aspekt i højere grad indgå i tilrettelæggelsen af hjemgivelsen.

Hvis anbringelsen var begrundet i alvorlige udviklingsmæssige forstyrrelser hos barnet, er det nødvendigt nøje at vurdere om barnet har forvundet de skader, som var grundlaget for anbringelsen. Alvorlige udviklingsmæssige forstyrrelser er ikke nødvendigvis helet, selv om barnet i sin ydre adfærd fremtræder som mindre forstyrret end ved anbringelsen, og hvis barnet ikke har forvundet sine psykiske mèn, vil sårbarheden over for nye miljøskift være forøget og kan udgøre en reel udviklingsmæssig risiko. Det tidsperspektiv, der var lagt ved anbringelsen, bør medinddrages i overvejelserne ved vurdering af hjemgivelse.

Vurderingen af hjemmets muligheder for at yde barnet relevant støtte bør basere sig på, at der under anbringelsen har været en regelmæssig kontakt med forældrene og iværksættelse af støtte til dem. Risikoen ved, at der finder hjemgivelse sted, uden at der er

tale om reelle ændringer, er veldokumentet, jf. om genanbringelsestallene nedenfor. Endvidere ved man, at hyppige anbringelser og hjemgivelser er et udviklingshæmmende vilkår for børn.

Der vil ofte være behov for opfølgning efter hjemgivelse, enten i form af rådgivning og vejledning eller andre foranstaltninger, bl.a. fordi det ændrer familiestrukturen, når barnet vender tilbage til familien, ligesom der ofte vil være behov for støtte til barnet i dets tilpasning til den ændrede situation.

3. **Nyere undersøgelser om praksis i sagsbehandlingen.**

Socialforskningsinstituttet har i den periode, udvalget har arbejdet, udgivet 3 publikationer som led i et undersøgelsesprogram vedrørende børn og unge anbragt uden for hjemmet. Da undersøgelserne vedrører danske forhold, har de haft relevans for udvalgets arbejde, og resultaterne skal resumeres, idet de er indgået i udvalgets overvejelser. Først resumeres rapport nr. 89:1, Kommunernes Børnesager - en undersøgelse af forebyggelse, visitation og anbringelse i 7 kommuner. Dernæst resumeres rapport nr. 89:2, Anbringelsesforløb - en registerundersøgelse af børn og unge anbragt uden for hjemmet. Endelig refereres rapport nr. 88:11, Familieplejen.

Det fremgår af rapporten om Kommunernes børnesager, at godt 1% af alle børn i Danmark er anbragt uden for hjemmet, og at ca. halvdelen heraf kommer fra en familiebaggrund, der gør det rimeligt at tale om en problemfamilie. I alle de undersøgte kommuner er det forebyggende arbejde prioriteret højt, men fra alle sider erkender man, at der er betydelige vanskeligheder med at opnå en reel ændring i den psyko-soziale situation for gruppen af problemfamilier. Ofte indskrænker støtten sig til administrering af ydelser eller foranstaltninger. Det fremhæves, at der fra forvaltningen sættes fokus på børnenes og familiens problemer fremfor på deres ressourcer.

Undersøgelsen peger endvidere på, at selv hvor der er tale om frivillige anbringelser, er det sjældent, at barn og forældre er

medinddraget i beslutningerne. Visitationen er sjældent indledning til en mere omfattende behandlingsindsats, og det er ualmindeligt, at behandlingsplanen bliver et opfølgende og koordinerende instrument i forbindelse med en behandlingsindsats over for barn og familie. Det fremhæves i undersøgelsen, at når barnet er anbragt, går sagen delvis i stå som kommunal sag. Anbringelsen kommer derved til at virke som et foreløbigt slutpunkt for et forløb i forvaltningen. En konsekvens heraf er, at det ikke er ualmindeligt, at forældrenes situation er uændret, når de kræver barnet hjem og får det. Endvidere fremgår det, at hjemgivelser ofte sker uden forberedelse af barnet og uden særlig hensyntagen til det, og man ser dette som en medvirkende årsag til de hyppige genanbringelser. Der er ifølge undersøgelsen en vis stabilitet i kommunernes anbringelsespolitik i treårsperioden 84-87. Imidlertid ønsker alle kommuner at reducere antallet af anbringelser uden for hjemmet. **Ønsket** er begrundet i krav om besparelser, og det fremhæves som noget karakteristisk, at en stramning i anbringelsespolitikken indledes med en begrænsning af sagsbehandlerens kompetence.

Socialforskningsinstituttets rapport om anbringelsesforløb har som formål at give en grundigere statistisk beskrivelse af de anbragte børn og unge, særligt tallene for genanbringelser. Om anbringelsestallene fremgår det, at der i forbindelse med bistandslovens gennemførelse var en kraftig reduktion i antallet af anbragte børn. Ved særforsogets udlægning steg tallet, og da aldersgrænsen i 1985 blev ophævet, øgedes tallet ligeledes. Endvidere indgår antallet af aflastningsophold i statistikken, og disse faktorer tilsammen bidrager til at sløre, hvor mange børn der i egentlig forstand er anbragt uden for hjemmet. Det fremgår, at antallet af 1. gangsanbringelser ret konstant har ligget i underkanten af 6000, og det samlede antal nyanbringelse har været faldende siden 1983. Om genanbringelserne er undersøgelsens grundantagelse, at gentagne anbringelser af et barn øger risikoen for, at barnet får en utryk og belastende opvækst. Andelen af genanbragte børn var ca. 30 % igennem 3 år (1984, 1985 og 1986). Det er især blandt de langvarigt anbragte børn, man finder genanbringelser, ligesom risikoen for genanbringelse er størst for de

børn, hvor man før og/eller under anbringelsen har iværksat forebyggende foranstaltninger. Der er en tendens til, at antallet af genanbringelser nu er faldende. Tvangsanbringelse synes ikke at influere på sandsynligheden for genanbringelse, men senere tvangs-anbragte børn har en markant højere anbringelsesfrekvens. Endvidere viser undersøgelsen, at korte 1.gangsanbringelser (1/2 år eller mindre) giver højere sandsynlighed for genanbringelse end længere anbringelser (1/2 - 1 1/2 år).

Socialforskningsinstituttets rapport om familieplejen peger på, at anbringelser i familiepleje i almindelighed er dårligt forberedt, uanset om der er tale om mere professionelle eller slægtsmæssige plejeforhold. Ligeledes er det sjældent, at der foreligger en behandlingsplan, og arbejdet med den biologiske familie er under barnets ophold meget begrænset. Kontakten mellem barnet og den biologiske familie er begrænset, idet kun 1/3 af de børn, der indgår i undersøgelsen, har kontakt med deres biologiske familie hver 14. dag eller oftere. Den overvejende del af børnene har problemer ved ankomsten til plejefamilien, og efter i gennemsnit at have været i plejefamilien i 4 1/2 år har omkring halvdelen af børnene stadig symptomer på vanskeligheder. Om plejeforholdet fremhæves det, at det generelt er belastet af en usikkerhed med hensyn til, hvornår der skal ske flytning til anden anbringelse eller hjemgivelse. Undersøgelsen registrerer, at plejeforældrene for 3/4 af børnene regner det for sikkert eller sandsynligt, at børnene forbliver i plejefamilien gennem hele opvæksten. Endelig fremgår det om tilsyn med plejebarnet og med plejefamilien, at dette er sjældent, idet kun halvdelen af plejebørnene regelmæssigt får besøg hvert kvartal eller oftere. De Danske Plejehjemsforeninger (nu Familieplejen i Danmark) adskiller sig dog på dette punkt, idet over 80% af børnene i dette regi får besøg mindst 4 gange om året. Plejeforældrene opfatter disse besøg som en støtte.

4. Opsamling vedrørende sagsbehandlerens opgaver.

Som i den hidtidige lovgivning vil kompetencen til at yde **støtte** til børn og unge ligge i kommunen, og sagsbehandleren har den centrale og koordinerende funktion ved udøvelsen af bistand til familier og børn. Af det foregående er fremgået en række krav til sagsbehandlingen, som skal opfyldes, hvis indsatsen skal være kontinuitetsskabende.

Funktionen som sagsbehandler i disse sager er specialiseret. Udøvelsen af funktionen kræver, at sagsbehandleren råder over et værktøj, der gør det muligt at udføre problemanalyse i samarbejde med familien, beskrive en handleplan og sætte den i værk, vurdere, hvornår der er problemstillinger, der kræver nøjere undersøgelse, og hvornår der bør handles på det foreliggende grundlag. Endvidere må sagsbehandleren være i stand til at samarbejde med forældre og andre instanser i en koordineret indsats. Kravene til sagsbehandlingen er, at der skal handles ud fra et overblik over og en langsigtet forståelse af familiens situation, og den skal følges op og afsluttes relevant.

Der er tale om høj specialisering i den forstand, at der opbygges et solidt erfaringsmateriale i arbejdet med disse sager, mens den uddannelsesmæssige tilgang til arbejdet er en uddannelse som socialrådgiver eller lignende.

Udvalget har gjort sig overvejelser over nogle organisatoriske forhold, som kan være befordrende for efteruddannelse og forbedring af arbejdsmetodik, idet dette må anses for væsentligt for at sikre, at ressourcerne anvendt på dette område bruges så godt som muligt. Det drejer sig om 1) konsulentfunktioner og 2) supervision.

Ad 1) . Der er tradition for, at man i komplicerede sager om børn og unge gør brug af amtskommunale institutioner, dvs. amtskommunens konsulenter vedrørende døgninstitutioner og amtskommunale institutioner som rådgivningscentre for børn og unge samt børnepsykiatriske **afdelinger/ambulatorier**. En særlig rolle - specielt

i forhold til indsatsen over for børn og unge med vidtgående handicap - spiller de lands- og landsdelsdækkende institutioner med deres specialfunktioner, hvor der er opbygget en høj grad af specialviden, som kommunerne kan trække på.

Enkelte kommuner har ansat konsulenter i anbringelsessager, der involveres i sagsforløb af kompleks karakter.

Der er en række opgaver, som amtskommunale institutioner varetager i samarbejde med kommunens sagsbehandler, selv om praksis for samarbejde mellem kommune og amtskommune varierer i de forskellige kommuner. Det kan dreje sig om opgaver i forbindelse med undersøgelse, tilsynsfunktioner samt i sager, hvor det er usikkert, om en given foranstaltning er tilstrækkelig, og konsulentopgaver til vurdering af, hvordan en given problemstilling kan/skal gribes an.

Værdien ved de amtskommunale institutioner som opgaveløsere er, at det er specialinstitutioner og derfor kumulerer erfaring og ekspertise på områderne vedrørende børn og unge.

Ad 2). Supervision består i regelmæssige samtaler mellem sagsbehandler og vejleder (supervisor). Formålet med disse samtaler er, at behandleren kan fremlægge forløb og problemstilling i en sag med henblik på at gøre den igangværende sagsbehandling og egen rolle heri til genstand for undersøgelse.

Supervisionsbegrebet stammer fra begyndelsen af 20'erne, og begrebet betegner en professionel træningsmodel for uddannelse af behandlere. Begrebet dækker 4 elementer:

- den/ de behandlede
- behandleren
- supervisor
- træningsinstitutionen, dvs. de rammer som supervisionen finder sted indenfor.

Supervisionen har i de senere år været anvendt enkelte steder i socialsektoren og har i praksis fået en udformning tillempet arbejdsforholdene i kommunen. Man har set gruppen som **supervisions**enhed. Derudover har man kunnet hidkalde konsulenter enten fra kommunen eller fra amtskommunen, og disse konsulenter har ydet supervision i enkeltsager. Endvidere er supervision ofte anvendt i forbindelse med støtte til plejefamilier.

Supervision og konsulentbistand anvendes ofte synonymt, men det er nok en væsentlig afgrænsning, at konsulentfunktionen alene er orienteret mod den enkelte sag, mens supervision tjener en mere almen uddannelsesfunktion. Udover denne funktion bidrager supervision også til en styring af sagsbehandlingen ved at bidrage til, at sagsbehandleren **afklarer** egen rolle og funktion i det koordinerede sagsforløb.

Det særlige behov for supervision i socialt arbejde hænger sammen med, at arbejdet er menneskeligt og fagligt krævende i betydelig grad. Sagsbehandleren præsenteres for andre menneskers problemer og lidelser, og en del af arbejdet består i at være medfølelse og indlevende, samtidig med at sagsbehandleren skal kunne skabe sig overblik over, hvad det er muligt at afhjælpe ved en relevant foranstaltning. Professionen giver anledning til 2 særlige risici. Den ene drejer sig om overinvolvering i familien eller dens enkeltmedlemmer, f.eks. barnet eller forældrene. Overinvolvering betyder en stærk identificering med de berørte klienter og deraf følgende vanskeligheder med at bevare overblik over den samlede problemkreds. Den anden risiko drejer sig om **"udbrændthed"**, dvs. at sagsbehandleren i mængden af problemer mister sin evne til menneskelig indføling.

Supervisionen er også et redskab til styringen af sagsforløbet i disse henseender, idet supervisor ved at se på sagsbehandlerens arbejde bidrager til en afklaring af, hvad der er sagsbehandlerens egne følelser, og hvad der er sagens problemstilling og følelsesmæssige indhold. Denne afklaring bidrager til, at sagsbehandlerens egne handlemuligheder forbedres, og derved understøttes sagsbehandlerens ansvarlighed og kompetence.

I det sociale arbejde er det nyttigt at opretholde supervision som en flerleddet størrelse: ud over klienten og sagsbehandleren, der bruger supervisor til at justere og holde kursen i sin styring af sagen, skal supervisionen også have en struktur, som indebærer, at den finder sted regelmæssigt og udføres af en person, der har forstand på substansen i sagerne, og som kan skabe et uddannelsesrum, hvor det bliver muligt for sagsbehandleren at rede egne følelser ud fra dem, der opstår af sagen.

Det sker bedst, hvis supervisionen varetages af en person, der ikke har beføjelser til at ansætte eller afskedige folk. Ansatte fra amtskommunale institutioner kunne også varetage funktionen. Man har gode erfaringer med at anvende supervision i grupper, hvor et antal behandlere regelmæssigt mødes med supervisor om deres arbejde.

Kapitel 5.

Udvalgets hovedproblemstillinger

1. Indledning.

Emnet **for** udvalgets arbejde er de retlige rammer for indsatsen over for **børn** og unge. I denne afgrænsning ligger for det første, at udvalgsarbejdet kun omfatter den indsats, der tager udgangspunkt i individuelt konstaterede problemer eller vanskeligheder **for børn** og unge og deres familier. Generelle foranstaltninger i form af økonomiske tilskud eller daginstitutioner, dagpleje eller fritidsforanstaltninger falder uden for udvalgets arbejdsområde. Herudover ligger der en erkendelse af, at den virksomhed vedrørende enkelte børn og unge, som udøves i kommuner og amtskommuner m.v., er andet og mere end lovgivningen herom. Indsatsen over for børn og unge er ikke og skal ikke være udtømmende reguleret i loven. Der gælder imidlertid visse regler for denne virksomhed, først og fremmest bistandslovens kapitler 8, 15 og 18, der pålægger kommunerne en række forpligtelser; men som også giver dem ganske vidtstrakte beføjelser i forhold til det enkelte barn og dets familie. Disse regler udgør de retlige rammer for indsatsen og er genstanden for udvalgets overvejelser.

Bistandslovens regler om individuelle foranstaltninger for børn og unge må nødvendigvis vurderes på baggrund af og i samspil med reglerne om retsforholdet mellem forældre og børn i myndighedsloven, lov om børns retsstilling og adoptionsloven. Den mest umiddelbare konsekvens heraf er, at reglerne om individuelle foranstaltninger for børn og unge som udgangspunkt **rett** er sig imod forældremyndighedens indehaver(e) som ansvarlig(e) for barnets personlige forhold og som barnets legale repræsentant(er) i personlige anliggender, jf. herved myndighedslovens §§ 6 og 7. Det betyder imidlertid videre, at foranstaltninger efter bistandsloven principielt **er** af tidsbegrænset karakter, idet der ikke i bistands-

loven er hjemmel til at fratage forældremyndighedens indehaver(e) forældremyndigheden, men derimod nok til at træffe beslutninger, som for kortere eller længere tid kan betyde meget væsentlige begrænsninger i forældremyndigheden. En egentlig frakendelse af forældremyndigheden kan efter dansk ret kun ske efter de meget snævre regler om tvangsadoption, som ligger uden for udvalgets kommissorium. For unge over 15 år må bistandslovens regler tillige vurderes i samspil med straffelovgivningen, idet den kriminelle lavalder er 15 år. De her nævnte samspil med anden lovgivning må nødvendigvis inddrages i udvalgets arbejde med de retlige rammer for indsatsen over for børn og unge, hvortil kommer, at udvalget - **bl. a.** på baggrund af Højesterets dom i Ugeskrift for Retsvæsen 1989.928 HD - må vurdere lovgivningens forhold til traktatmæssige forpligtelser, navnlig Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Afgrænsningen af udvalgets arbejdsopgave til at omfatte de retlige rammer for indsatsen over for børn og unge bygger ikke på en skarp sondring mellem den retlige form og det saglige indhold i indsatsen over for børn og unge. Udvalget kan med forslag til nye regler svarende til området for den gældende bistandslovs kapitler 8, 15 og 18 ikke undgå at komme dybt ind i det saglige indhold i virksomheden. Udvalget er imidlertid ikke nedsat med henblik på at udvikle pædagogikken eller metoderne i arbejdet med børn og unge og ej heller med henblik på at udvikle nye initiativer på området, og det har da også siden udvalgets nedsættelse steds været betonet, at udvalgets eksistens ikke på nogen måde burde hæmme eller begrænse det udviklingsarbejde, som løbende finder sted i kommuner, amtskommuner og centrale organer. Det er derimod udvalgets opgave at skabe egnede retlige rammer både for en avanceret indsats og for en indsats af et mere traditionelt tilsnit. Lovens krav retter sig til alle kommuner og kompetente myndigheder i øvrigt, og de forpligtelser og beføjelser, som loven udtrykker, gælder for hele landet.

Genstanden for udvalgsarbejdet er i kommissoriet positivt angivet som bistandslovens kapitler 8, 15 og 18, og udvalget er blevet anmodet om at gennemgå de gældende regler og fremsætte forslag

til (de) ændringer, der måtte forekomme nødvendige eller ønskværdige.

Kap. 8, Særlige regler for **børn og unge**, **udgør** sammen med kap. 7, Almindelige regler om **rådgivning** m.v., lovens afsnit II, der bærer overskriften Rådgivning og tilsyn. Kap. 8 omfatter navnlig regler om tilsyn, **undersøgelser og særlig** vejledning, når barnet **har** vanskeligheder **eller i øvrigt lever under** utilfredsstillende forhold (§ 32) og **om hjælpeforanstaltninger** (SS 33, 34 og 36), hvortil kommer en **særlig regel** (i 5 35), **der** giver amtsankenævne og Ankestyrelsen adgang til at gribe ind, hvis kommunen undlader at foretage fornødne undersøgelser eller undlader at iværksætte påkrævede hjælpeforanstaltninger.

Kap. 15 (§§ 65-68) bærer overskriften Døgnpleje og omhandler privat familiepleje (5 65) og formidlet døgnophold, dvs. en række regler vedrørende børn anbragt uden for hjemmet, herunder regler om kontakten mellem barnet og dets forældre (§§ 66-67), medens § 68, der omhandler voksne, falder uden for udvalgets arbejde.

Endelig omhandler kap. 18 (SS 123-32), der udgør lovens afsnit VIII, hjælpeforanstaltninger uden samtykke dvs. foranstaltninger, der iværksættes trods modstand fra forældremyndighedsindehaverens side. I dette kapitel fastsættes materielle kriterier og procedurereregler for iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger, herunder regler om domstolsprøvelse (SS 129-32). Et element af tvang findes tillige i 5 34, der giver mulighed for at meddele henstillinger og pålæg, samt at beskikke en personlig rådgiver for barnet, selv om forældremyndighedens indehaver ikke ønsker foranstaltningen iværksat; men beslutninger efter S 34 kan ikke gennemtvinges. 55 65 og 124, der begge vedrører børn i privat familiepleje, indeholder også elementer af tvang, idet disse regler giver hjemmel til at forbyde flytning eller hjemtagelse af barnet og bestemme, at barnet efter to års ophold i en privat familiepleje kun må flyttes eller hjemtages med saratykke fra afsnit **VIII-udvalget**.

En gennemgribende revision af reglerne i bistandslovens kapitler 8, 15 og 18 må nødvendigvis få konsekvenser af finansieringsmæssig og organisatorisk art, navnlig i det indbyrdes forhold mellem primærkommuner og amtskommuner/ men også i forholdet mellem staten og kommunerne. Disse forhold er meget bevidst holdt uden for udvalgets arbejde, men må gennemarbejdes og forhandles i forbindelse med gennemførelse af nye regler på området. Det må også forudses, at udvalgets forslag giver anledning til overvejelser vedrørende organisationsstrukturen i kommunerne og vedrørende uddannelse og efteruddannelse af de **medarbejdere**, der skal arbejde med børnesager, ligesom der kan blive tale om at udbygge nogle institutioner m.v. og måske om at afvikle andre. Også disse spørgsmål må finde deres løsning efterfølgende.

Negativt kan udvalgets arbejdsopgave afgrænses ved, at udvalget ikke skal fremsætte forslag vedrørende finansiering, organisering af arbejdet, **institutionsudbygning/afvikling**, personaleuddannelse og nye initiativer på området.

2. Nogle tværgående problemstillinger.

2.1. Kritikken af bistandslovens børneregler.

Det nævnes indledningsvis i kommissoriet, at der fra tid til anden har været rejst kritik af bistandslovens regler om foranstaltninger over for børnefamilier med særlige behov. Videre anføres det, at reglerne ofte bringes i anvendelse i tilspidsede situationer, og at det derfor **"er** af særlig betydning, at retssikkerheden er så stor som mulig på dette område".

Udgangspunktet for udvalgets nedsættelse har altså været kritik af bistandslovens børneregler. Kritikken har imidlertid været mangeartet og præget af forskellige udgangspunkter og holdninger. Der er derfor behov for at sammenfatte nogle hovedlinier i den fremførte kritik.

Kritik af manglende retssikkerhed.

Megen kritik har - som også antydnet i kommissoriet - taget udgangspunkt i et krav om større retssikkerhed, navnlig vedrørende iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger for børn og unge. Kritikken har vedrørt såvel de materielle kriterier for iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger som procedurereglerne. Det var retssikkerhedsmæssige overvejelser, der i 1982 førte til, at procedurereglerne, navnlig vedrørende foreløbige foranstaltninger og vedrørende genbehandling, blev strammet væsentligt, ligesom der blev gennemført regler om advokatbistand til forældrene. Kritikken er dog ikke forstummet efter lovændringen i 1982.

En særlig markant kritik er fremført af personer og organisationer knyttet til Dansk Familieråd. Et hovedsynspunkt for organisationen er, at de gældende regler ikke giver mulighed for at forsvare familiens integritet over for et adfærdsvidenskabeligt domineret behandlingssystem. Det anføres, at lovgrundlaget er for løst, at mulighederne for relevant bevisførelse fra forældrenes side er for små, og at de kompetente organer er sammensat på en sådan måde, at selv landsretterne domineres af behandlere.

Den retssikkerhedsmæssige kritik af bistandslovens børneregler har imidlertid ikke været indskrænket til reglerne om iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger. Det har således været anført, at kravene til forældresamtykke er for unuancerede, og at dette har været befordrende for en række tilfælde (en "gråzone"), hvor forældrenes tilslutning ikke har udgjort et reelt samtykke. Da afgivelse af samtykke tillige er ensbetydende med at give afkald på lovens retssikkerhedsgarantier, er det klart, at disse tilfælde af "frivillig tvang" påkalder sig stor retssikkerhedsmæssig interesse.

Kritik af manglende konsekvens og kontinuitet.

En anden kritik går ud på, at der savnes konsekvens og kontinuitet i indsatsen for truede børn og unge både i indledningen til et længerevarende forløb og i den senere gennemførelse af sådanne forløb. Kritikken eksemplificeres her ved nogle synspunkter, som

er fonnuleret af Wenja Rothe i disputatsen Forældreevne, forældreret og børns tarv 1-3, 1983-1985, som vedrører de allersvageste, hårdest belastede familier, fortrinsvis enlige mødre med børn; men tilsvarende kritik genfindes i Socialforskningsinstituttets undersøgelser og i den faglige debat om arbejdet med børn og unge. Det gøres gældende, at der i bistandsloven er indbygget en række barrierer, som stiller sig hindrende i vejen for at yde relevant hjælp til truede børn og deres familier. Det påpeges, at det offentliges indsats ofte starter halvhjertet, på laveste niveau, uden tilstrækkelig afklaring af problemerne, og at denne tilbageholdenhed har sammenhæng med en almindelig holdning, som også har fundet udtryk i loven om kun at bruge anbringelse uden for hjemmet som en sidste udvej. Heroverfor gøres det gældende, at det er nødvendigt at sætte de bedst kvalificerede og mest erfarne medarbejdere ind i den første fase, **opklaringsfasen**, at dette er den eneste måde, hvorigennem mislykkede forløb vil blive færrest muligt, og at det også er den måde, hvorved man ikke blot tjener børnenes tarv, men også forældrenes. I det lange forløb er det mange dårligt forberedte, forsøgsvisе hjemgivelser, der præger billedet. De nederlag, der følger efter forsøgsvisе hjemgivelser med påfølgende fornyede anbringelser, er ubærlige, og netop de mange anbringelser hævdes at skade børnenes personlighedsudvikling mest. Ifølge Wenja Rothe er det for vanskeligt at bevise, at betingelserne i § 123 er opfyldt, for vanskeligt fordi myndighederne kræver et bevismateriale, der giver uomtvistelig sikkerhed for, at nu er anbringelse påkrævet. Alt imens beviserne samles, bliver børnene tabere, og paradoksalt nok gælder det - som allerede antydnet - også ofte for deres forældre, idet deres mislykkethed bliver en central del i den proces, der fører beviserne frem.

Generel kritik af lovgrundlaget.

En tredie kritik tager udgangspunkt i lovudviklingen og konstaterer, at den seneste gennemgribende revision af regelgrundlaget fandt sted i årene fra 1958-64, at børnereglerne så at sige "druk-nede" i den samlede bistandslovsrevision, og at der med bistandsloven skete terminologiske og systematiske ændringer, men ikke egentlige substantielle ændringer i regelgrundlaget, hvorved udviklingen fra 1958-64 kunne videreføres. Sigtet med lovændrin-

gerne i årene fra 1958 til 1964 var at dreje det offentliges virksomhed fra primært at være et sanktionssystem og til i stedet at tage udgangspunkt i en vifte af støttemuligheder for truede familier, men med klare kontrol- og indgrebsmuligheder. Denne vanskelige opgave blev ikke konsekvent videreført med bistandsloven, men gled i baggrunden til fordel for organisatoriske overvejelser og en overbetoning af tilbudstankegangen som grundlag **for den samlede virksomhed på børneområdet**. Med udgangspunkt i denne kritik er der behov for **at gøre** bistandslovens børneregler mere oplysende og gennemskuelige, at klargøre betingelserne for såvel samarbejde som tvang og at præcisere nogle af de forpligtelser, som påhviler kommunerne ved behandlingen af børnesager. Heri ligger ikke nødvendigvis en afstandtagen fra den praksis, der har dannet sig på baggrund af reglerne.

2.2. Retssikkerhed som ledetråd for udvalgets arbejde.

Retssikkerhed og retsbeskyttelse af børn.

Som det allerede fremgår af kommissoriet, er begrebet retssikkerhed centralt placeret i udvalgets arbejde. Med de beføjelser, som bistandslovens børneregler åbner mulighed for at udøve, er der et klart behov for retssikkerhed forstået som et retligt værn imod uberettigede indgreb i familieforhold. I det omfang, retssikkerhedsgarantierne værner imod vilkårlighed, magtfuldkommenhed og magtfordrejning fra offentlige myndigheders side, har private forældre såvel som børn - sammenfaldende interesse i retssikkerhedsgarantierne. Det er imidlertid ofte påpeget, at udbyggede retssikkerhedsgarantier kan være ensbetydende med en ensidig varetagelse af forældreinteresser på bekostning af børnene. For at klargøre denne problemstilling sondres der undertiden mellem varetagelse af forældrenes retssikkerhed og varetagelse af børns retssikkerhed. Opsplitningen tjener det formål at pege på, at forældre og børn ikke altid har sammenfaldende interesser. Denne erkendelse kommer imidlertid også frem, hvis man sondrer mellem retssikkerhed på den ene side og retsbeskyttelse af børn på den anden. Med begrebet retsbeskyttelse af børn tænkes der på et retligt værn imod overgreb mod børn og imod opvækstvilkår, der skader barnets sundhed eller udvikling. Denne terminologi bruges i det

følgende for at markere, at der er et område, hvor forældre og børn har en fælles interesse i retssikkerhed, men at børn til-lige kan have behov for retsbeskyttelse i den ovenfor angivne betydning ikke blot i forhold til deres forældre, men også i for-hold til offentlige myndigheder.

Særligt om retssikkerhed.

Retssikkerhedsdiskussionen i udvalget har - som naturligt er - i vid udstrækning været samlet om de materielle kriterier og pro-cedurereglerne for tvangsmæssige foranstaltninger. Der har i ud-valget været enighed om at give betingelserne for iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger en klarere og mere oplysende sproglig udformning, uden at der herved er tilsigtet hverken en udvidelse eller en indskrænkning af området for disse foranstaltninger, se nærmere herom nedenfor i kap. 6, afsnit 1. Med hensyn til, hvilket organ der skal have kompetence til at træffe afgørelse om iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger, har udvalget overvejet flere forslag. I udvalgets lovudkast indgår derfor 2 modeller, som er nærmere beskrevet nedenfor i kap. 6, afsnit 3.4.

Spørgsmålet om retssikkerhed har imidlertid også spillet en central rolle i udvalgets overvejelser over, hvilke krav der bør stilles til et gyldigt forældresamtykke til et barns anbringelse uden for hjemmet. Både af hensyn til retssikkerheden og af hensyn til ønsket om, at et forældresamtykke kan danne udgangspunkt for et forpligtende samarbejde mellem forvaltning og forældre, finder udvalget det vigtigt, at forældresamtykke til anbringelse af et barn uden for hjemmet får karakter af et informeret samtykke, hvor forskellige handlemuligheder er klarlagt, og hvor målsætningen for anbringelsen, herunder dens tidsperspektiv, er klar-gjort og tiltrådt af forældrene. Kravene til samtykke til et barns anbringelse uden for hjemmet udvikles nærmere nedenfor i kap. 6, afsnit 7.

Særligt om retsbeskyttelse af børn.

Hensynet til bedre retsbeskyttelse af børn har navnlig spillet en rolle for udvalgets overvejelser vedrørende kommunernes for-pligtelser til at iværksætte fornødne undersøgelser ved starten

af en "børnesag". Det er udvalgets opfattelse, at der i de indledende faser af mere komplicerede børnesager undertiden er sket en forveksling af en fornuftig brug af **"det** mindste middels princip" og en ikke velbegrunnet tilbageholdenhed på grund af en mangelfuld klarlæggelse af, hvad der må anses for at være påkrævet for at yde tilstrækkelig bistand til et truet barn. En mangelfuld indledende undersøgelse kan imidlertid også føre til, at der overreageres på aktuelle vanskeligheder, ligesom den generelt vil bidrage til, at mere indgribende foranstaltninger får karakter af "hovsa-løsninger" på akutte problemer uden et tilstrækkeligt langsigtet perspektiv. På denne baggrund finder udvalget det væsentligt at præcisere kommunernes forpligtelse til at sørge for, at der indledningsvis foretages en tilstrækkelig undersøgelse, når det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte. Det bemærkes i denne forbindelse, at der i mere komplicerede børnesager formentlig bør ske en forskydning af forbruget af ressourcer og navnlig af sagkyndige undersøgelser og erklæringer fra senere faser i "sagen" og til den indledende undersøgelse. Som det allerede fremgår, er formålet med at præcisere kommunernes undersøgelsesforpligtelse ikke blot at skaffe bedre oplysninger om aktuelle vanskeligheder og muligheder for barnet og familien, men fuldt så meget, at undersøgelsen kan bidrage til, at kommunernes virksomhed gøres mere målrettet, end den almindeligvis er i dag. Begge aspekter finder udvalget væsentlige, når det gælder retsbeskyttelsen af børn. Spørgsmålet om større målrettethed i kommunernes virksomhed uddybes i øvrigt straks nedenfor i afsnit 2.3. Udvalget foreslår, at der skabes hjemmel til om fornødent at gennemføre undersøgelsen tvangsmæssigt. Undersøgelsen skal da være afsluttet inden for en periode af to måneder. Denne tidsfrist kan tillige være vejledende for undersøgelser, der gennemføres frivilligt.

Udvalget har fundet, at der er behov for at forbedre retsbeskyttelsen af børn gennem en regel om, at der ved et barns anbringelse uden for hjemmet skal være mulighed for at træffe beslutning efter tvangsbestemmelsen i udkastets § 1.8, uanset at forældremyndighedens indehaver(e) erklærer sig indforstået med anbringelsen, hvis hensynet til barnet på afgørende måde taler

for det. Virkningen af, at der træffes beslutning efter § 1.8, er, at forældremyndighedens indehaver(e) afskæres fra at kræve barnet hjemgivet ved at tilbagekalde samtykket til anbringelsen. Ved en sådan beslutning tilkendes det, at en hurtig hjemgivelsesbegæring ikke kan forventes imødekommet, og at denne klarhed skønnes nødvendig for at sikre barnet mod pludselige og mindre velbegrandede brud i opvækstforholdene. Bestemmelsen kan kun anvendes, hvis de materielle betingelser i § 1.8 er opfyldt, og der herudover er konkrete omstændigheder, der viser nødvendigheden af at begrænse forældremyndighedsindehaverens handlemuligheder af hensyn til barnet.

Bortset fra denne snævert afgrænsede regel har udvalget ikke stillet forslag om at begrænse forældremyndighedsindehaverens adgang til at kræve en frivillig anbringelse bragt til ophør ved at tilbagekalde samtykket til barnets anbringelse uden for hjemmet. Hvis man lægger afgørende vægt på det informerede samtykke som grundlag for frivillige anbringelser og et ansvarligt samarbejde, vil en udbygning af tvangsreglerne i tilslutning hertil fremstå som selvmodsigende. Man kan ikke på én gang satse på frivilligheden og det informerede samtykke og samtidig helt eller delvis frakende disse forhold afgørende betydning. Udvalget har på baggrund heraf ment, at der ikke bør skabes tvivl om, at en frivillig anbringelse ensidigt kan bringes til ophør af forældremyndighedens indehaver(e), medmindre betingelserne for at iværksætte en tvangsmæssig anbringelse undtagelsesvis er opfyldt.

Som et yderligere bidrag til at sikre en rimelig balance mellem retssikkerhedshensynet og hensynet til retsbeskyttelsen af børn foreslår udvalget, at fristen i den gældende lovs § 123, stk. 2, for genbehandling af beslutninger om tvangsmæssig anbringelse af børn uden for hjemmet forlænges på den måde, at fristen ikke skal regnes fra den oprindelige beslutning, men fra sagens endelige afgørelse, og at der gives mulighed for undtagelsesvis at forlænge fristen ud over 1 år. Problemstillingen drøftes nærmere nedenfor i kap. 6, afsnit 9.2. Udvalget har ment, at dette forslag er forsvarligt på baggrund af, at der samtidig gennemføres kortere frister for forvaltningens pligt til regelmæssigt at vurdere og

justere planlægningen vedrørende enhver anbringelse, uanset om denne er frivillig eller ej.

Som et sidste væsentligt træk i forsøget på at skabe bedre retsbeskyttelse af børn lægger udvalget afgørende vægt på, at barnets eller den unges muligheder for at blive hørt bliver systematisk forbedret. Denne problemstilling falder i tre dele, hvoraf navnlig de to sidste indgår direkte i udvalgets lovskitse. Den første delproblemstilling er af metodisk karakter og derfor næppe egnet til egentlig lovgivning. Den går ud på, at det metodisk bør indarbejdes som noget selvfølgeligt, at sagsbehandleren bør have et førstehåndskendskab til det eller de børn, sagen drejer sig om, uanset deres alder. Den anden vedrører formelle høringsregler, og her er det udvalgets opfattelse, at der med myndighedslovens § 26 som model bør gennemføres en almindelig regel, hvorefter børn på 12 år og derover altid bør have lejlighed til at udtale sig, før der træffes afgørelse i en sag, der vedrører deres forhold. Den tredje går ud på, at unge på 15 år og derover efter udvalgets opfattelse bør have egentlig partsstatus i sager om deres anbringelse uden for hjemmet. Denne sidstnævnte regel indebærer, at reglerne om fremgangsmåden ved tvangsmæssige foranstaltninger skal bringes i anvendelse, både når forældremyndighedens indehaver (e) og når den unge modsætter sig anbringelsen. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at der af den unges partsstatus bør drages den videregående konsekvens, at modstand fra forældrenes side mod en anbringelse, som den unge samtykker i - eventuelt har ansøgt om - bør kunne overvindes efter materielle kriterier, der svarer til de for i øvrigt frivillige foranstaltninger gældende, dvs. at foranstaltningen skal være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov.

Udvalget har indgående drøftet, om der også bør tillægges mindre børn egentlig partsstatus, således at partsrettighederne skulle udøves af en retlig stedfortræder for barnet. Udvalget har imidlertid fundet, at en sådan stedfortræder for barnet, der ikke blot skulle forfægte barnets egen mening, men som skulle tage selvstændig stilling til sagens ønskelige udfald ud fra barnets interesser (der altså ikke nødvendigvis ville være sammenfaldende

med barnets ønsker) , så at sige ville få til opgave at træffe en "foreløbig afgørelse" i sagen forud for det kompetente organs afgørelse ved at give sin støtte enten til kommunens eller til forældrenes standpunkt under sagen. En sådan "fordobling" af afgørelseskompetencen ville efter udvalgets mening næppe føje noget væsentligt til retsbeskyttelsen af **børn**.

Udvalget har yderligere foreslået indsat en bestemmelse i lovens § 28, hvorved børn og unges ret **til** rådgivning præciseres.

2.3. Større målrettethed i indsatsen for børn og unge som ledetråd for udvalgets arbejde.

Blandt de mere markante resultater af Socialforskningsinstituttets undersøgelser vedrørende børn og unge anbragt uden for hjemmet er der navnlig grund til at hæfte sig ved, at det - i hvert fald retrospektivt - kun i beskedent omfang har været muligt at afdække, hvad der i det enkelte tilfælde har været målet eller målene med at anbringe et barn uden for hjemmet, ligesom en planlægning for, hvorledes målene kunne tænkes nået, og en samlet indsats i overensstemmelse hermed kun sjældent har kunnet konstateres.

En drejning af indsatsen i retning af større målrettethed har naturligvis mange forudsætninger af faglig, organisatorisk og ressourcemæssig karakter. Disse forudsætninger drøftes indgående i undersøgelserne, navnlig i 2. rapport, Kommunernes børnesager - en undersøgelse af forebyggelse, visitation og anbringelse i syv kommuner, ligesom sådanne drøftelser også indgår med betydelig vægt i Amtsrådsforeningens publikation, Børn og unge - om tidlig indsats, planlægning og samarbejde, 1988.

Spørgsmålet om større målrettethed i kommunernes virksomhed vedrørende børn og unge er allerede berørt flere gange ovenfor i afsnittet om retssikkerhed og retsbeskyttelse af børn. Spørgsmålet indgår imidlertid med en sådan vægt i udvalgets samlede forslag, at det må betegnes som en af udvalgets hovedproblemstillinger.

Udvalget har navnlig set det som sin opgave at formulere en række retlige krav af sagsbehandlingsmæssig og materielretlig karakter på forskellige "stadier" af en børnesags udvikling. Dette kan også udtrykkes på den måde, at udvalget har gennemgået og søgt at stille forslag til fornyelse af de retlige rammer for disse forskellige stadier.

Den første forudsætning for, at kommunernes virksomhed på børneområdet kan få en mere målrettet karakter, er, at enhver "børnesag" indledes med en fornøden undersøgelse af barnets forhold. Dette giver navnlig anledning til nogle krav til sagsbehandlingen. Dernæst er det væsentligt, at eventuelle foranstaltninger, som iværksættes på baggrund af undersøgelsen, er styret af hensynet til, om foranstaltningen er formålstjenlig, dvs. egnet til at løse eller i det mindste at bidrage til løsning af de problemer, som undersøgelsen har **afdækket**. Dette hensyn har udvalget tillagt afgørende vægt både ved udformningen af reglerne om de mulige foranstaltninger og de materielle kriterier for deres iværksættelse. Endelig må det være et krav, at der forud for enhver foranstaltning af mere end rent midlertidig karakter skabes overblik over, hvad man ønsker at opnå med foranstaltningen. Kun derved får man et mål for, om foranstaltningen virker efter sin hensigt. Det betyder navnlig, at der forud for enhver anbringelse af et barn uden for hjemmet må opstilles en plan for forløbet, som angiver både de formål, som forfølges med anbringelsen, herunder dens tidsperspektiv og den støtte m.v. til barnet eller den unge og til dennes familie under anbringelsen, som anses for at være nødvendig og tilstrækkelig for at nå målene.

Om den indledende undersøgelse bemærkes, at det findes afgørende vigtigt, at det hurtigt afklares, om der er behov for at iværksætte foranstaltninger, at sagen afsluttes, hvis et sådant behov ikke findes at foreligge, og at der tidligt skabes overblik over problemernes art og omfang i de tilfælde, hvor foranstaltninger er påkrævede. I det omfang kommunen ikke råder over fornøden ekspertise til at gennemføre undersøgelsen, må kommunen trække på ressourcer andre steder i systemet. Det må imidlertid fastholdes, at det er kommunerne, der har ansvaret for, at undersøgelsen

gennemføres og gennemføres på en forsvarlig måde. Den indledende undersøgelse bør have en sådan bredde, at eventuelle ressourcer i barnets omgivelser, herunder familie- og andre vigtige **person-**relationer samt f.eks. skole og fritidsmuligheder er afsøgt, men skal på den anden side gennemføres så skånsomt som muligt og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger. I det sidste ligger, at ikke enhver henvendelse hverken fra forældre eller fra andre nødvendigvis skal udløse en større undersøgelsesvirksomhed. Omfanget og dybden må afpasses efter forholdene i det enkelte tilfælde. Det gælder imidlertid, at iværksættelse af foranstaltninger altid må bero på et begrundet skøn over deres formålstjenlighed i forhold til barnets og/eller familiens problemer, ligesom et afslag på en ansøgning om bestemte foranstaltninger må hvile på et tilsvarende underbygget grundlag. Hermed korresponderer det materielle kriterium i lovskitsens § 1.6, hvorefter iværksættelse af foranstaltninger forudsætter, at de må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs behov for støtte. Kriteriet drøftes nærmere nedenfor i kap. 6, afsnit 1.

Den gældende bistandslov er meget lidt oplysende om, hvilke foranstaltninger der kan iværksættes. Loven nævner - ligesom sine forgængere - kun meddelelse af henstillinger og pålæg, udpegning af en personlig rådgiver for barnet og anbringelse uden for hjemmet. Dette er imidlertid et meget mangelfuldt og til dels vildledende udtryk for den brede vifte af foranstaltninger, som man faktisk betjener sig af allerede i dag. Konsekvenserne heraf er mange, bl.a. at adskillige foranstaltninger hjemmelmæssigt stykkes sammen af forskellige bestemmelser i bistandsloven, at retsgrundlaget for ansøgning om og klage over afslag på sådanne foranstaltninger bliver usikkert, at kommunerne går glip af et umiddelbart overblik over og en umiddelbar sammenlignelighed mellem omkostningerne ved forskellige foranstaltninger, og at man tvinges til at lade de i loven opregnede foranstaltninger omfatte forhold, der ikke naturligt hører hjemme under de enkelte foranstaltninger. Det er for eksempel misvisende at betegne en aflastningsordning som en anbringelse uden for hjemmet. Sammenfattende kan det konstateres, at den gældende lovs bestemmelser om de mulige foranstaltninger i stedet for at bidrage til overblik og formålstjen-

lighed, snarere lægger visse hindringer i vejen herfor. Udvalget foreslår derfor, at der i en fremtidig lov på en mere fyldestgørende måde gives et samlet udtryk for de mulige foranstaltninger og betingelser for deres iværksættelse. Der henvises herom til den nærmere drøftelse i kap. 6, afsnit 2. Særlig bemærkes, at et klarere retsgrundlag for ansøgning om og klage over afslag på enkelte foranstaltninger kan bidrage til en rigtigere ansvarsfordeling mellem forældre og forvaltning og en betoning af, at forældrene har et førstehåndskendskab til familiens problemer samt et primært ansvar for deres løsning.

Kravene til formålstjenlighed og målrettethed skærpes, hvis foranstaltninger må antages at blive af mere end forbigående art, og bliver til et krav om planlægning med dertil hørende opfølgning, hvis barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet. Dette gælder, uanset om anbringelsen sker på et frivilligt eller et tvangsmæssigt grundlag; men i det første tilfælde bliver planerne et centralt led i forældrenes samtykke til anbringelsen, se herom nærmere nedenfor i kap. 6, afsnit 7, medens de ved tvangsmæssige foranstaltninger indgår i kommunernes indstilling om, at der skal træffes en sådan beslutning. Udvalgets forslag om undersøgelser og planer drøftes nærmere nedenfor i kap. 6, afsnit 4, medens opfølgning er behandlet i kap. 6, afsnit 8. Det egentlige mål med planlægningen og den dertil hørende opfølgning er imidlertid at sikre, at anbringelsen ikke bliver afslutningen på sagen, men tværtimod indledningen på et forløb, der tager sigte på at løse bestemte problemer.

2.4. **Indsnævring** af området **for** anbringelse af børn **uden** for **hjemmet**.

Med gennemførelsen af lov nr. 301 af 6. juni 1984, som er omtalt ovenfor i kap. 3, skete der en betydelig udvidelse af anvendelsesområdet for reglerne om anbringelse af børn uden for hjemmet efter bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 3. Der var mange gode grunde til at gennemføre lovændringen i 1984; men man kan sætte spørgsmålstegn ved rationaliteten i at udvide anbringelsesreglernes anvendelsesområde og navnlig betvivle, om alle de tilfælde,

der i dag er omfattet af § 33, **stk.** 1, nr. 3, skal henregnes under anbringelser uden for hjemmet med de retsvirkninger, der følger heraf. Helt uafhængig af lovændringen i 1984 kan der i øvrigt være grund til at spørge, om anvendelsesområdet for reglerne om anbringelse af børn uden for hjemmet bør indsnævres.

En utilsigtet følge af det meget vide anbringelsesbegreb i dansk ret har været, at det har været vanskeligt at foretage en meningsfuld sammenligning af forholdene med f.eks. de andre nordiske lande. Det vidtstrakte anvendelsesområde for anbringelser efter bistandsloven har endvidere medvirket til, at det har været nødvendigt at redegøre for, at mange anbringelser ikke er "rigtige anbringelser"¹¹. Problemstillingen blev berørt i rapporten fra Udvalget om børns dagligdag (Socialministeriet, februar 1988) og spillede en central rolle ved tilrettelæggelsen og gennemførelsen af Socialforskningsinstituttets undersøgelser om anbringelse af børn uden for hjemmet.

Udvalget har i sine overvejelser lagt til grund, at anbringelse af børn og unge uden for hjemmet medfører så vidtgående retsvirkninger og pålægger kommunerne så omfattende forpligtelser, at reglerne herom bør forbeholdes tilfælde, hvor der virkelig er behov for disse virkninger. Udvalget har derfor ved udformningen af reglerne om de mulige foranstaltninger som et selvstændigt mål søgt at udskille foranstaltninger, som kan træde i stedet for anbringelse uden for hjemmet efter de gældende regler i tilfælde, hvor de til en anbringelse knyttede virkninger er upåkrævede eller mindre hensigtsmæssige. Herudover er det udvalgets opfattelse, at det mere differentierede foranstaltningsudbud i mange tilfælde vil kunne frembyde muligheder, der kan tjene som alternativer til anbringelse uden for hjemmet.

Som centrale eksempler på foranstaltninger, der er udskilt fra reglerne om anbringelse uden for hjemmet, kan nævnes etablering af en aflastningsordning og muligheden for at yde økonomisk støtte til ophold på kost- eller efterskole, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil. Der vil efter forslaget ikke være noget til hinder for også i fremtiden at bruge kost- og

efterskoler som egnede opholdssteder under en anbringelse uden for hjemmet; men i tilfælde, hvor behovet ikke rækker længere end til et økonomisk tilskud til opholdet, kan kommunen indskrænke sig til at yde dette. Afgrænsningen må bero på, om der er behov for den opfølgning og hertil hørende beslutningskompetence for kommunen, som følger af reglerne om anbringelse uden for hjemmet.

Også reglen om lægelig undersøgelse og behandling trods modstand fra forældrenes side er i udvalgets forslag udskilt fra reglerne om anbringelse uden for hjemmet. Herved løses en række problemer, som anvendelsen af anbringelsesreglerne har givet anledning til, og som der nærmere er redegjort for nedenfor i kap. 6, afsnit 5.

Endelig er reglerne om iværksættelse af tvangsmæssige undersøgelser forud for iværksættelse af egentlige foranstaltninger udskilt til særskilt regulering. Herom henvises til drøftelsen i kap. 6, afsnit 4.

Kapitel 6.

De enkelte problemstillinger

1. De materielle kriterier for henholdsvis frivillige og tvangs- mæssige foranstaltninger.

1.1. Principper for udformning af materielle kriterier.

Historisk udvikling

Som **det** fremgår af kap. 3, var dansk børneforsorg i tiden indtil 1958 karakteriseret ved et sanktionssystem, hvilket bl.a. kom til udtryk ved, at anbringelse af et barn uden for hjemmet medførte tab af forældremyndigheden over barnet. Med ændringen af børneforsorsloven i 1958 blev tilbudstanken introduceret, og der blev mulighed for frivillig anbringelse uden for hjemmet uden tab af forældremyndighed. Denne udvikling fortsatte frem til 1964, hvor det med lov om børne- og ungdomsforsorg blev understreget, at hovedvægten skulle lægges på tilbud og vejledning. Endvidere fremhævedes betydningen af, at indsatsen skete i hjemmet og med det formål at holde familien samlet.

Den centrale bestemmelse var lovens § 27. I de tilfælde, hvor der var oplysninger om,

at barnet eller den unge stod uden forsørger,

at forsørgeren var ude af stand til at varetage forsørgelsen på betryggende måde,

at barnet eller den unge havde vanskeligt ved at tilpasse sig sine daglige omgivelser, skolen eller samfundet,

at barnet eller den unge ikke fik fornøden pleje eller opdragelse, eller

at barnet eller den unge i øvrigt ikke levede under tilfredsstillende forhold,

var der adgang til at træffe beslutning om en række nærmere angivne hjælpeforanstaltninger, når de var "påkrævede af hensyn til barnets eller den unges tarv".

Hjemlen til at træffe beslutning om hjælpeforanstaltninger uden samtykke fandtes i § 28, hvori det hed, at beslutning om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden kun kunne træffes, når anbringelsen var "påkrævet af hensyn til barnets eller den unges velfærd",

1. fordi barnet eller den unge havde udvist betydelige vanskeligheder ved at tilpasse sig sine daglige omgivelser, skolen eller samfundet i øvrigt, og forældrene ikke magtede opdragelsen,
2. fordi barnet eller den unge levede under sådanne forhold, at dets sjælelige eller legemlige sundhed eller udvikling led alvorlig skade eller udsattes for fare herfor,
3. fordi forældrene ikke sørgede for, at barnet eller den unge blev undergivet nødvendig særforborg eller anden nødvendig behandling af sjælelige eller legemlige lidelser.

Nøglebegreberne var således "tarv" og "velfærd".

Disse begreber blev i 1976 videreført i bistandslovens regler om foranstaltninger for børn. For så vidt angår hjælpeforanstaltningerne uden samtykke, blev det under behandlingen af forslaget til lov om social bistand i Folketinget indføjet, at det skulle være "absolut" påkrævet af hensyn til et barns velfærd. Ifølge bemærkningerne til bestemmelsen var formålet hermed yderligere at styrke forældrenes retsstilling. Bistandslovens regler om børn og unge er i øvrigt i vidt omfang en videreførelse af reglerne i lov om børne- og ungdomsforborg, idet der hovedsagelig var tale om en sammenskrivning. De væsentligste ændringer var således af strukturel art med nedlæggelsen af børneværnet - og andre specialiserede funktioner - som det mest markante udtryk for bistandslovens helhedstanke, hvorved det sociale udvalg placeredes i en central rolle også i forhold til indsatsen over for børn.

Den opregning, der tidligere indgik i loven, blev for så vidt angår de tvangsmæssige foranstaltninger afløst af en cirkulærebestemmelse, nemlig pkt. 39 i Socialministeriets cirkulære af 9. oktober 1975 om rådgivning og vejledning. Indholdsmæssigt svarede denne opregning til den tidligere lovbestemmelse.

Bestemmelsen findes nu i Socialministeriets cirkulære af 12. december 1986 om rådgivning og tilsyn efter bistandsloven.

Reglerne i afsnit VIII om hjælpeforanstaltninger uden samtykke er senest blevet ændret i 1982 med det erklærede formål at styrke barnets og forældrenes retsstilling. Ændringerne betød bl. a. en stramning af procedurereglerne og adgang til advokatbistand. Derimod skete der ingen ændring i selve det materielle grundlag for at iværksætte hjælpeforanstaltninger uden samtykke.

Kritik af gældende ret.

Den mest nærliggende indvending mod de materielle kriterier i den gældende lov er, at de centrale begreber **"tarv"** og **"velfærd"** rent sprogligt er svært definerbare. Dette fremgår med al ønskelig tydelighed af en udtalelse, som Dansk Sprognævn afgav i 1981 efter anmodning fra Socialministeriet.

Om betydningen af "tarv" blev det oplyst, at synonymerne ifølge Ordbog over det danske Sprog i den oprindelige snævrere brug af ordet var "fornødenhed, behov, trang", mens det i den bredere betydning er "behov, interesse, gavn".

Om **"velfærd"** oplystes, at ordbogen behandler dette ord i en ret bred betydning om "velvære og lykke" med en henvisning til "velgående", men at det også er brugt specielt om "gode økonomiske forhold", næsten synonymt med "velstand". I Ordbog over det danske Sprog bemærkes, at sidstnævnte betydning nu (dvs. 1952) er "lidet brugt", men ifølge Sprognævnet vil de fleste i dag forbinde ordet "velfærd" med "velstand og social tryghed". Dette hænger sammen med, at ordet gennem den offentlige debat siden 1960-erne om velfærdssamfundet har fået en renæssance.

Sprognævnet gjorde opmærksom på, at ordene **"tarv"** og "velfærd" i visse anvendelser kunne betegnes som synonyme, nemlig når begge ord blev brugt i deres meget brede betydning "bedste". I andre anvendelser kunne betydningen af de to ord imidlertid ligge fjernt fra hinanden, f.eks. når *tarv* betød "behov", og *velfærd* betød "lykke, trivsel".

Eftersom ordet "velfærd" og ordet "tarv" i dag (1981) fremkalder andre associationer end i traditionel juridisk sprogbrug, fandt Sprognævnet, at det kunne være rimeligt at overveje at bruge mere entydige udtryk, f.eks. i stedet for *velfærd*: "liv, helbred og udvikling", og i stedet for *tarv*: "interesse, bedste, hvad der tjener barnet bedst".

Udviklingen siden Sprognævnets svar i 1981 har næppe svækket behovet for at give en mere meningsfuld beskrivelse af bistandslovens kriterier for iværksættelse af henholdsvis frivillige og tvangsmæssige foranstaltninger.

Udover indvendingerne af sproglig art har der imidlertid også været rejst kritik af udformningen af de gældende bestemmelser for så vidt angår de tvangsmæssige foranstaltninger. Det er her blevet påpeget, at betingelserne for så indgribende foranstaltninger klart bør fremgå af selve loven og ikke skjules i en "trylleformular" som "absolut påkrævet af hensyn til barnets velfærd".

Udvalgets overvejelser

Begrebet *tarv* har tidligere været benyttet i myndighedslovens regler om forældremyndighed. Disse regler blev efter et forudgående udvalgsarbejde ændret i 1986. Ved ændringen forlod man begrebet "tarv" og erstattede det med: "hvad der er bedst for barnet".

Reglerne i myndighedsloven regulerer imidlertid et ganske andet forhold end bistandslovens regler. I myndighedsloven reguleres forholdet mellem 2 forældre og heri angives, hvad der særligt skal lægges vægt på, når valget står mellem 2 forældre, og vel at mærke kun mellem disse 2. Bistandslovens regler om børn og unge

har et ganske andet formål, nemlig den vanskelige afvejning mellem på den ene side respekten for familien og på den anden side det offentliges ansvar for at beskytte børn og unge mod overgreb og andre trusler mod deres udvikling. Hertil kommer, at fastlæggelsen af kriterierne for henholdsvis frivillige og tvangsmæssige foranstaltninger må ske ud fra vidt forskellige hensyn.

Kriterierne for iværksættelse af frivillige foranstaltninger bør være så rummelige, at de ikke afskærer kommunen fra at yde hjælp, hvis barnets individuelle behov tilsiger det. Her vil hjælpens formålstjenlighed være det centrale.

Kriterierne for tvangsmæssig gennemførelse af en foranstaltning har et andet udgangspunkt, da det fortsat er hensigten, at anvendelsen af reglerne om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger skal være en undtagelse. Her har udvalget set det som en væsentlig opgave - på baggrund af hidtidig praksis - at give en mere præcis sproglig beskrivelse af de forhold, der kan føre til en beslutning om tvang.

1.2. Særligt om de materielle kriterier for frivillige foranstaltninger.

Udvalgets overvejelser.

Som nævnt ovenfor har begrebet "**tarv**" overlevet sig selv rent sprogligt. Det karakteristiske ved de frivillige foranstaltninger er, at der skal kunne konstateres et individuelt behov hos barnet/familien, og dette behov skal være af en vis alvor. Et materielt kriterium for iværksættelse af frivillige foranstaltninger skal derfor som udgangspunkt formuleres så bredt, at det ikke på forhånd udelukker hjælp i de tilfælde, hvor der skønnes at være behov. Det er vigtigt, at kriteriet underbygger tilbudstanken, som udvalget finder bør være det bærende element i bistandslovens regler om foranstaltninger for børn og unge. Samtidig er det nødvendigt at fastlægge et kriterium, der afgrænser bestemmelsens anvendelsesområde til kun at angå de særlige behov for støtte, som kan gives efter bistandsloven.

Efter udvalgets opfattelse er det afgørende for at benytte bi-standslovens regler om foranstaltninger, at der kan konstateres et særligt behov. Herved understreges, at der skal være et in-dividuel behov. Der skal endvidere være tale om et behov, der relaterer sig til de hjælpemuligheder, **der** nævnes i forslaget til ny affattelse af § 33 (§ 1.6, stk. 2). At ikke ethvert behov skal kunne begrunde hjælp, men at der skal være tale om behov af en vis alvor, kommer til udtryk ved at foranstaltningen skal være af væsentlig betydning af hensyn til et barns særlige behov.

1.3. Særligt om de materielle kriterier for tvangsmæssige foranstaltninger .

Udvalgets overvejelser.

Som påpeget ovenfor er der med henvisning til såvel retlige som sproglige grunde påvist et behov for at få klargjort de materielle betingelser for tvangsmæssige afgørelser samt at benytte begreber, der er mere alment forståelige.

I Sverige har behovet for en sproglig tydeliggørelse af kriterierne for tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger også været genstand for drøftelse. En sammenfatning af disse overvejelser findes i den svenske regerings proposition 1989/90:28 om Vård i Vissa Fall av Barn og Ungdomar. I Sverige har der været kritik af, at begrebet "**fara**" var for vagt og upræcist til at karakterisere grundbetingelsen for et så alvorligt indgreb som en tvangsanbringelse. I propositionen foreslås ordet "risk" som afløser for begrebet "fara". Med hensyn til en nærmere præcisering af begrebet "risk" overvejedes muligheder som "uppenbar risk", "risk som inte är **ringa**" eller "påtaglig risk". I propositionen konkluderes, at betingelsen for tvangsindgreb bør være "påtaglig risk för skada" (nærliggende risiko for skade).

Udvalget foreslår, at det nuværende "**velfærd**" erstattes af "alvorlig skade på sundhed eller udvikling". Dette udtryk giver efter udvalgets opfattelse en langt mere dækkende beskrivelse af det, der er behov for at beskytte - om nødvendigt gennem en tvangsmæssig foranstaltning. Udvalget har overvejet at benytte ordet "hel-

bred" i stedet for **"sundhed"**, men har fundet, at "helbred" knyttede sig for snævert til fysiske/psykiske skader. Ved at vælge ordet "sundhed" har udvalget ment at have fundet det ord, der bedst angiver, at det handler om barnets almentilstand, hvori helbredsmæssige forhold indgår. Med brugen af **"sundhed** eller udvikling" angives endvidere, at der skal tages hensyn til såvel barnets øjeblikkelige tilstand som til dets fremtidige opvækstbetingelser. Behovet for at beskytte børn tilsiger, at der bør være mulighed for at gribe ind inden det tidspunkt, hvor barnet er skadet i en grad, der gør det meget vanskeligt at hjælpe det. Det kan derfor ikke gøres til en betingelse for tvangsfjernelse, at der kan konstateres en allerede indtruffet alvorlig skade. Udvalget foreslår derfor, at der i loven gives mulighed for tvangsindgreb i tilfælde af risiko for alvorlig skade på sundhed eller udvikling.

Dette er imidlertid ikke tilstrækkeligt til at foretage et tvangsmæssigt indgreb. Løse formodninger om alvorlig skade på sundhed og udvikling bør ikke kunne føre til tvangsindgreb. Det må derfor kræves, at der foreligger en "åbenbar risiko" for alvorlig skade. Hermed sker der en kvalificering af kravene til grundlaget for, at kriterierne anses for opfyldte ved, at der kræves en åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets sundhed eller udvikling.

Udover ovennævnte forslag til ændret udformning af betingelserne for tvangsmæssige indgreb har udvalget fundet, at der i loven bør indføres en angivelse af, hvilke forhold i hjemmet eller hos barnet og/eller forældrene der kan føre til åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns sundhed eller udvikling.

Fastlæggelsen af disse forhold volder vanskeligheder, da der på den ene side er behov for en rimelig præcis angivelse, men på den anden side skal beskrivelsen være så dækkende, at den giver mulighed for at gribe ind i netop de tilfælde, hvor der af hensyn til barnet er behov for hjælp.

Som typiske situationer kan nævnes mishandling eller andre alvorlige overgreb, herunder seksuelle, samt svigtende omsorg, der

dækker såvel egentlig vanrøgt som utilstrækkelig opfyldelse af barnets basale behov for f.eks. mad, undervisning eller behandling. En særlig form for svigtende omsorg kan bestå i en adfærd fra forældrenes side, der udelukkende er styret af deres behov, hvorved barnet udsættes for en ødelæggende omklamring, der forhindrer det i at udvikle sig på normal vis, jf. nærmere kap. 4, afsnit 2.4. Årsagerne til, at et barn udsættes for overgreb eller andre forhold, der udsætter det for skade på sundhed eller udvikling, kan være forskellige, men vil ofte skyldes alvorlige problemer hos forældrene i form af misbrug, sindslidelser eller svækket åndelig og følelsesmæssig udvikling. Disse forhold optræder ikke sjældent i kombination med andre belastende faktorer, såsom eneansvar for barnet, ustabile forhold, måske med skiftende partnere, svagt socialt netværk, marginal arbejdsmarkedstilknytning, dårlig økonomi og manglende forudsætninger for og tiltro til selv at kunne ændre sin situation.

Forskellig herfra er de tilfælde, hvor barnet selv udviser så betydelige vanskeligheder, at indgreb er nødvendigt. Her vil de konstaterede vanskeligheder hos barnet i sig selv kunne begrunde indgrebet. Det vil typisk dreje sig om børn eller unge med misbrugsproblemer eller udtalte indlærings- og skoleproblemer samt børn med kriminel adfærd. Årsagerne vil ofte hidrøre fra forhold, der nævnes ovenfor, men dette er mindre afgørende - i relation til opfyldelsen af betingelserne for et tvangsmæssigt indgreb - når der hos barnet eller den unge kan konstateres de netop nævnte vanskeligheder. Derimod kan det naturligvis i behandlingsmæssigt øjemed være afgørende at få klarlagt årsagerne til problemerne.

Vanskeligst at beskrive er den type af sager, hvor det er en samvirken af faktorer, der udsætter barnet for en åbenbar risiko for alvorlig skade på sundhed eller udvikling. Der vil ofte være tale om en kombination af utilstrækkelig omsorg og konstaterede problemer hos barnet eller den unge, men ikke så udtalte, at de i sig selv kan begrunde et tvangsmæssigt indgreb. Det karakteristiske for denne gruppe vil imidlertid være, at der hos barnet kan påvises problemer af **adfærdsmæssig**, følelsesmæssig eller lignende art, og at hjemmemiljøet er ude af stand til at bidrage

til en løsning af barnets problemer. Selv om denne type sager er de sværeste at indkredse rent sprogligt, har udvalget fundet det nødvendigt at medtage og afgrænse også denne gruppe. Alternativet ville være at indsætte en bred - og dermed intetsigende - opsamlingsbestemmelse, men dette ville være i strid med udvalgets ønske om i selve loven at give en så præcis beskrivelse som muligt af de tilfælde, hvor der kan gribes ind med tvang.

Udvalget foreslår på baggrund heraf følgende til beskrivelse af de forhold, der kan føre til anvendelse af tvang, når der foreligger åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns sundhed eller udvikling:

- 1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet,
- 2) vold eller andre alvorlige overgreb,
- 3) misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder for barnet eller den unge eller
- 4) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge.

Formålet med at foreslå denne opregning indsat i loven er at få givet en udtømmende beskrivelse af de forhold, der kan begrunde anvendelsen af reglerne om tvangsmæssig anbringelse. Dette indebærer tillige en tydeliggørelse af indholdet af det materielle kriterium "**åbenbar** risiko for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade".

Selv om det måske har størst praktisk betydning i nr. 4), vil det i alle tilfælde være en udtrykkelig betingelse, at problemerne ikke kan løses under barnets fortsatte ophold i hjemmet.

Det karakteristiske ved de beskrevne forhold er, at de er af en sådan alvor, at en tvangsanbringelse fremstår som et mindre onde set i forhold til den belastning, det normalt altid vil være for et barn på tvangsmæssigt grundlag at blive udsat for adskillelsen fra hjemmet.

Udvalget har fundet, at denne tydeliggørelse indebærer en fordel for forældrene, fordi det af loven fremgår, hvad det er for forhold i forældrehjemmet, der kan føre til, at en kommune indstiller til tvangsanbringelse. Det forventes også, at tydeliggørelsen af kriterierne vil betyde en forbedring af begrundelserne i afgørelserne.

Forslaget skal først og fremmest ses som klarhedsskabende, idet den indholdsmæssige beskrivelse følger den praksis, der er udviklet i Ankestyrelsen og landsretterne på baggrund af det nuværende kriterium i § 123, stk. 1. Omformuleringen af kriterierne for tvangsindgreb lægger således ikke op til en ændret praksis på området.

For så vidt angår kriterierne for at anbringe en ung, der er fyldt 15 år, imod forældrenes ønske, men med den unges samtykke henvises til afsnit 10.

2. Foranstaltningerne.

2.1. Principperne for opstilling af det samlede foranstaltningsudbud.

Gældende ret.

Kommunalbestyrelsen kan med hjemmel i bistandslovens § 33 træffe beslutning om hjælpeforanstaltninger, når det konstateres, at der er individuelle problemer hos det enkelte barn eller i den enkelte familie.

Hjælpeforanstaltningerne omfatter muligheden for 1) at meddele henstillinger og pålæg under barnets ophold i eget hjem 2) at beskikke en personlig rådgiver for barnet og 3) at sørge for at et barn anbringes uden for hjemmet (om nødvendigt uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver efter reglerne i kap. 18).

Henstillinger og pålæg samt beskikkelse af personlig rådgiver kan anvendes, selv om forældrene modsætter sig foranstaltningen. I så fald skal beslutningen herom træffes i et møde i det særlige

udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3, jf. bistandslovens § 34. Der er dog ikke hjemmel for tvangsfuldbyrdelse af disse foranstaltninger .

Ad 1. Henstilling eller pålæg efter bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 1, gives til forældremyndighedens indehaver med hensyn til barnets eller den unges pleje eller behandling, opdragelse, uddannelse eller arbejde under barnets ophold i eget hjem. Henstillinger eller pålæg kan for eksempel vedrøre barnets ernæring eller påklædning eller gå ud på, at barnet skal være i en daginstitution eller fritidsklub. Henstilling eller pålæg meddeles, når kommunalbestyrelsen må lægge vægt på, at der følges en bestemt fremgangsmåde, eller at familien træffer bestemte foranstaltninger. Gennem henstillingen eller pålægget bliver vejledningen udtrykt i en særlig præcis og bestemt form. Hvis forældrene ikke følger de givne anvisninger, må kommunalbestyrelsen overveje, hvilke foranstaltninger der kan blive nødvendige og herunder overveje, om anbringelse uden for hjemmet med eller uden forældremyndighedsindehaverens samtykke er påkrævet.

Ad 2. Personlig rådgiver for børn og unge kan beskikkes efter bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 2, når det må antages, at der er behov for en særlig intensiv rådgivning rettet mod børnenes behov.

Det fremgår af Socialministeriets cirkulære nr. 145 af 12. december 1986 om rådgivning og tilsyn efter bistandsloven, at personlig rådgivning navnlig vil være praktisk for unge over 15 år som vilkår for tiltalefrafald eller betinget dom.

Den personlige rådgiver skal bistå den unge og vedkommendes familie med at tilrettelægge en tilpasning til samfundet og skal navnlig virke for den unges uddannelse og indpasning i erhvervslivet efter evner og anlæg, formidle kontakt med ungdomsklub, aftenskole eller ungdomsforeninger og på anden måde understøtte en god udnyttelse af fritiden. Som personlig rådgiver skal beskikkes personer, der har særlige forudsætninger, og som formår at få en god kontakt med den unge og forstår betydningen af kontakten med den sagsbehandler, der i øvrigt tager sig af den unges sag.

Ad 3. Skal et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet efter bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 3, kan der ifølge bistandslovens §§ 66 og 96 blive tale om følgende anbringelsessteder:

Opholdssteder for børn og unge, der modtager indtil 4 personer og er godkendt som egnede af kommunalbestyrelsen, herunder almindelige plejefamilier, egne værelser samt kollegier og kollegielignende opholdssteder, hvor den unge selv råder over sin bolig, jf. bistandslovens § 66, stk. 1.

Opholdssteder for børn og unge, der modtager flere end 4 personer og er godkendt som egnede af amtsrådet i den stedlige amtskommune, jf. bistandslovens § 66, stk. 2.

De opholdssteder, der er nævnt i denne gruppe, er meget forskellige. Som eksempler kan nævnes udvidet, utraditionel familiepleje, ideologisk prægede fællesskaber og kollektiver.

Opholdssteder, der er godkendt af anden offentlig myndighed efter reglerne herom, for eksempel kost- og efterskoler m.v., der hører under Undervisnings- og Forskningsministeriet, jf. bistandslovens § 66, stk. 2.

Skibsprojekter, jf. bistandslovens §§66 eller 96.

Døgninstitutioner for børn og unge under amtskommunalt driftsansvar, jf. bistandslovens § 96.

Der henvises til afsnittene 3.1 og 3.2 vedrørende de kommunale forpligtelser og beføjelser, herunder de amtskommunale støttemuligheder specielt over for børn og familier.

Kritik af gældende regler.

4

Bistandsloven er meget lidt oplysende om, hvilke foranstaltninger der kan iværksættes. De tre kategorier af foranstaltninger nævnt ovenfor er et mangelfuldt og til dels vildledende udtryk

for den brede vifte af foranstaltninger, som man faktisk betjener sig af allerede i dag. Konsekvenserne heraf er mange, bl.a. at adskillige foranstaltninger hjemmelsmæssigt stykkes sammen af forskellige bestemmelser i bistandsloven, at retsgrundlaget for ansøgning om og klage over afslag på sådanne foranstaltninger bliver usikkert, at kommunerne ikke får et umiddelbart overblik over og en umiddelbar sammenlignelighed mellem omkostningerne ved forskellige foranstaltninger, og at man tvinges til at lade de i loven opregnede foranstaltninger omfatte forhold, der ikke naturligt hører hjemme under de enkelte foranstaltninger.

Med gennemførelsen af lov nr. 301 af 6. juni 1984 (omtalt ovenfor i kap. 3), skete der en betydelig udvidelse af anvendelsesområdet for reglerne om anbringelse af børn uden for hjemmet efter bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 3. Man kan sætte spørgsmålstegn ved rationaliteten i at udvide anbringelsesreglernes anvendelsesområde og navnlig betvivle, om det i alle de tilfælde, der i dag er omfattet af § 33, stk. 1, nr. 3, er hensigtsmæssigt at lade retsvirkningerne, som følger af en anbringelse uden for hjemmet, indtræde. Også bortset fra konsekvenserne af lovændringen i 1984 kan der være grund til at overveje, om anvendelsesområdet for reglerne om anbringelse af børn uden for hjemmet i øvrigt bør indsnævres.

Udvalgets overvejelser.

Ud fra et ønske om at styrke den forebyggende indsats over for børn og deres familier udvikles der i dag en række tilbud, der tager sigte på en generel forebyggelse såvel inden for som uden for den sociale sektor. Men selv en nok så omfattende indsats på det generelt forebyggende område løser ikke alle problemer. Der er og vil altid være familier, hvor det af hensyn til børnene er nødvendigt at yde særlig støtte.

Fælles for de foranstaltninger, udvalget foreslår, er, at de kan anvendes i tilfælde, hvor der er konstateret individuelle problemer hos det enkelte barn eller i den enkelte familie.

Det er udvalgets opfattelse, at der bør ske en nuancering af de foranstaltninger, der i dag betegnes under ét som anbringelser. Hvis hovedsigtet med foranstaltningerne skal være at supplere forældrenes ressourcer i en periode og sikre en kontinuitet, mener udvalget, at der er brug for nogle mellemformer for indsats i forhold til, hvad der er beskrevet i den nuværende lov. Behovet for disse mellemformer kan bl.a. illustreres i de senere års udvikling af en række projekter, som samlet betegnes som **familie-**rettede med et forebyggende sigte.

Tilbuddet rettes i disse projekter til hele familien i stedet for som oftest tidligere kun til et eller flere af børnene.

Foranstaltningerne skal støtte familien i udviklingen af en egen ansvarlighed og forbedring af handlemuligheder over for egne problemer. Frivillighed og familiens egen motivation er derfor en vigtig forudsætning for, at arbejdet kan lykkes (jf. kap. 4). Indsatsen over for familien kan foregå i familiens eget hjem, som ambulante behandling eller som dag- eller døgnbehandling.

Grundlaget for det individuelle forebyggende arbejde er i dag bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 1, hvorefter der som nævnt ovenfor kan meddeles henstillinger og pålæg vedrørende barnets pleje m.v., når hjælpeforanstaltninger er påkrævet af hensyn til barnets tarv. Bestemmelsen er styrende for økonomisk hjælp efter bistandslovens § 46 **b**, stk. 1.

Det er udvalgets opfattelse, at denne konstruktion ikke i tilstrækkelig grad tilgodeser ønsket om at kunne styrke forældres mulighed for at få løst konkrete problemer i familien på det tidligst mulige tidspunkt. Initiativet til at træffe beslutning om hjælp til forebyggelse eller imødegåelse af individuelle problemer vedrørende børn og unge er efter denne bestemmelse tillagt kommunen, medens forældrene er tillagt en passiv rolle som modtagere. I praksis administreres bestemmelsen dog som et tilbud til familien på lige fod med andre tilbud, og forældre kan selv rette henvendelse med anmodning om støtte, men konstruktionen kan indebære en risiko for, at støtte først ydes på det tidspunkt,

hvor det er de sociale myndigheder, der bliver opmærksom på, at der er problemer i familien.

Udvalget mener, at det klart må fremgå, at forældre selv skal kunne rette henvendelse og søge om støtte, og der bør derfor ske en specificering af det brede spektrum af ydelser, der i dag rummes under konstruktionen "**henstillinger** og pålæg". En sådan specificering af de enkelte ydelser vil skabe mulighed for, at forældre langt bedre kan orientere sig om, hvilke muligheder de sociale myndigheder har for at kunne støtte dem i opdragelsen af deres børn. Forældrene får derved en central rolle og adgang til ud fra en individuel bedømmelse at søge om ydelser af forebyggende karakter.

De enkelte foranstaltninger, som er beskrevet nedenfor, har hver især et indbygget formål - en kerne - men samtidig nogle fleksible ydre grænser, der gør, at foranstaltningerne overlapper hinanden, hvilket indebærer, at to eller flere foranstaltninger kan anvendes samtidigt eller i forlængelse af hinanden. Dette er af stor betydning for, at man dels kan betragte støtte som en supplerende hjælp til familien, dels kan sikre en kontinuitet i hele indsatsen. Samtidig sikres, at indsatsen fortsat kan udvikles inden for de givne rammer.

2.2. De enkelte foranstaltninger.

Udvalget stiller forslag om en række foranstaltninger med et forebyggende sigte over for børn og familier, jf. lovudkastets § 1.6, nr. 1-9. Der er tale om foranstaltninger, der dels gennem støtte til forældrene skal kunne afhjælpe problemer i familien og understøtte eksisterende ressourcer, dels gennem støtte til barnet skal søge at forbedre barnets situation og afhjælpe individuelle problemer hos barnet og dels skal være et alternativ til anbringelse, hvorved en adskillelse mellem børn og forældre undgås.

I det følgende beskrives de enkelte forslag. Der er ikke tale om en tidsprioriteret rækkefølge i et sagsforløb og foranstaltningerne kan, som nævnt, anvendes enkeltvis eller i kombination med

hinanden. Beslutningerne træffes i alle tilfælde i forhold til forældremyndighedens indehaver.

Ad nr. 1. Særlig rådgivning og vejledning.

Fælles for de forskellige former for rådgivning og vejledning, der kan ydes med hjemmel i bistandsloven er, at de alle indeholder et element af forebyggelse og dækker over et bredt spektrum af faglig viden. Individuel rådgivning og vejledning er en støtteindsats, der kan finde sted i form af enkelte samtaler eller en række samtaler med såvel børn og unge som voksne, der har ønsker om eller behov for bearbejdelse af sociale problemer.

I de tilfælde, hvor der er brug for rådgivning og vejledning, der strækker sig over et vist forløb, foreslår udvalget, at rådgivning og vejledning skal kunne ydes som en foranstaltning. Beslutning om at yde rådgivning og vejledning udspringer af et konkret behov hos barnet eller familien. Der kan være tale om psykiske problemer, kriminalitet, samlivsproblemer, adfærdseller eller opdragelsesproblemer.

Forløbet af samtalerne med familien kan føre til, at det findes nødvendigt over for familien i særlig bestemt form at præcisere, at der skal følges en bestemt fremgangsmåde eller træffes bestemte foranstaltninger af familien, f.eks. at barnet skal søge en daginstitution eller lignende, eller at et barn eller en ung skal søge en skole, en ungdomsklub eller lignende. Deltagelse i forskellige foreningsaktiviteter, f.eks. sportsforeninger, kan også være en fornuftig løsning ud fra en konkret vurdering.

Kommunen kan træffe beslutning herom, uanset at forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, jf. udkastets § 1.7. Udvalget skal dog pege på, at anvendelse af foranstaltningen som udgangspunkt må bygge på barnets eller den unges motivation til samarbejde. Udvalget finder imidlertid, at muligheden for med en vis alvor at kunne tilkendegive myndighedernes opfattelse over for den unge og forældrene skal bevares, jf. den nugældende bistandslovs § 34.

Støtte til de afledte udgifter, f.eks. kontingenter, vil kunne ydes, i det omfang forsørgeren ikke selv har midler dertil, jf. nr. 6 nedenfor.

Ad nr. 2. Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.

Der kan tilbydes praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet for familier med et eller flere børn, der har behov for en særlig indsats på grund af fysisk, psykisk eller socialt handicap.

Sådanne foranstaltninger har været brugt af en række kommuner gennem mange år.

Støtten ydes i hjemmet af en person ansat af social- og sundhedsforvaltningen med det formål, at få familien til at trives og fungere bedre. Støtten kan derfor være såvel af pædagogisk karakter som af praktisk art, eller hvad der i øvrigt måtte være behov for med henblik på de hjemlige forhold. Til støtte i hjemmet kan ansættes personer med de fornødne forudsætninger for arbejdets udførelse, herunder med pædagogisk, psykologisk eller social uddannelse. Afgørelsen hviler på en vurdering af, hvilken sagkundskab der skønnes særlig nødvendig i forbindelse med behovet hos familien, samt en vurdering af problemets karakter. Grundlaget for beslutningen kan bl.a. være vurderinger fra særligt sagkyndige, f.eks. pædagogiske eller psykologiske konsulenter, skolepsykologisk rådgivning, amtskommunale specialister. Psykologisk og social eller sundhedsmæssig ekspertise kan endvidere samarbejde om at yde supervision efter iværksættelse af ordningen.

Støtten kan ydes i meget varierende perioder fra nogle få måneder til flere år, og tilstedeværelsen i familien kan variere fra flere timer dagligt til et besøg 1-2 timer én gang om ugen eller hver 14. dag, alt efter hvor stor en indsats en afhjælpning af problemerne må antages at kræve.

Også under barnets anbringelse uden for hjemmet kan der være brug for at yde støtte til familien af hensyn til sammenhængen i den samlede støtte.

Ad nr. 3. Familiebehandling eller anden formålstjenlig indsats over for hele familien.

Familierettede projekter er gennem de senere år udviklet med det formål at leve op til intentionerne om at bevare familien samlet. Indsatsen kan foregå ambulantly eller i form af barnets ophold i en dagforanstaltning, der forudsætter forældrenes deltagelse i et vist omfang, eller som dag- eller døgnbehandlingstilbud til hele familien, jf. nr. 9 nedenfor vedrørende døgnophold.

Udgangspunktet er, at problemer og mål beskrives og aftales i samarbejde med forældrene og nedfældes i kontraktform. Problem- og målformulering sker ud fra forældrenes opfattelse, og den revideres i løbet af behandlingen i takt med forældrenes ændrede forståelse af egen situation. Forældrene er fortsat under behandlingsforløbet de primært ansvarlige for opdragelsen og omsorgen for barnet. Endemålet er en indførelse af nye mere hensigtsmæssige samspilsformer og relationer i familien. Midlerne er praktiske dagligdags opgaver, lege og spil, hvor reglerne aftales forud, suppleret med familie- og gruppesamtaler og individuel støtte. Personalet tilrettelægger behandlingsarbejdet efter den enkelte families problemer og ressourcer, men der er tale om bevidst styret samspil mellem børn og voksne.

Afgørende for et sådant familiearbejde er, at forældrene økonomisk, praktisk og arbejdsmæssigt får mulighed for at kunne forpligte sig til at deltage det nødvendige antal hele eller halve dage, jf. nedenfor nr. 6 om økonomisk støtte .

Ad nr. 4. Aflastningsordning.

Aflastning herunder ferie- og **week-endophold** for børnene kan tilbydes familier med forskellige vanskeligheder. Det kan være aflastning af forældre til børn med fysisk eller psykisk handicap eller aflastning af forældre til børn med sociale vanskeligheder. Der kan være flere forskellige formål med en aflastningsordning, f.eks. aflastning af familien, støtte til opdragelsen af barnet eller forskellige former for optræning for barnet. I alle tilfælde må en aflastningsordning betragtes som en forebyggende foranstaltning, der tidsmæssigt for de enkelte ophold kan strække sig fra

kortere ophold på 1-2 dage til 2-3 uger ad gangen. Selve aflastningsordningen vil kunne fungere for en længere årrække, evt. for resten af barnets opvækst.

-

Ad nr. 5. Personlig rådgiver.

En personlig rådgiver kan udpeges for børn og unge, der skønnes at have særlig brug for vejledning og rådgivning vedrørende f.eks. arbejde, uddannelse, fritid eller som led i vilkår ved tiltalefrafald. Der henvises til det ovenfor under nr. 1 anførte vedrørende særlig rådgivning og vejledning.

Forslaget svarer til den gældende bestemmelse i bistandsloven, jf. ovenfor afsnit 2.1.

Denne foranstaltning kan ligeledes som hidtil iværksættes uden forældremyndighedsindehaverens samtykke, jf. lovudkastets § 1.7. Som også anført ovenfor vedrørende rådgivning og vejledning skal udvalget dog pege på, at det som regel vil være udsigtsløst, at beskikke en personlig rådgiver for en ung, der udtrykkeligt modsætter sig dette.

Ad nr. 6. Økonomisk støtte til udgifter afledt af nr. 1-4.

De direkte udgifter ved rådgivning og vejledning og øvrige foranstaltninger efter nr. 1-4 afholdes af kommunen. Udvalget finder, at der skal være mulighed for at yde økonomisk støtte til de afledte udgifter, der følger af rådgivning og vejledning og øvrige foranstaltninger, der nævnes i nr. 1-4. **Økonomisk** støtte til forsørgeren til dækning af tabt arbejdsfortjeneste vil kunne ydes efter denne bestemmelse.

Økonomisk støtte til dækning af udgifterne kan ydes til forældremyndighedens indehaver i det omfang, denne ikke har midler til afholdelsen.

Ad nr. 7. Økonomisk støtte for at undgå anbringelse eller fremskynde hjemgivelse.

Udvalget finder, at der skal være mulighed for at kunne yde økonomisk støtte til dækning af udgifter, der har til formål at undgå,

at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet eller tager sigte på, at en hjemgivelse kan fremskyndes. Der bør endvidere være mulighed for at sikre en stabil kontakt mellem forældre og børn under et eller flere børns ophold uden for hjemmet.

Med inddragelse af den økonomiske (formålsbestemte) hjælp under foranstaltningerne i udkastets § 1.6, stk. 2, og med den specifikke opregning af de forskellige former for foranstaltninger tilsigtes at skabe et overblik over de udgifter, der bruges i det forebyggende arbejde med børn og unge og deres forældre. Samtidig tilsigtes, at der skabes grundlag for en sammenlignelighed med udgifterne til en anbringelse uden for hjemmet.

Da foranstaltningen har til formål at sikre barnets ophold i eget hjem, foreslår et flertal i udvalget, at bestemmelsen ikke skal være transbestemt.

Et medlem af udvalget nærer betænkelighed ved på et tidspunkt, da kontanthjælpsudgifterne er stærkt stigende, at afskaffe den økonomiske betingelse, der blev indført i 1981.

Ad nr. 8. Økonomisk støtte til ophold på kost- og efterskole.

Et ophold på kost- eller efterskole er i overvejende grad et undervisningstilbud til børn og unge. Mulighederne for at yde kommunestøtte via skole- og kulturforvaltningen bør derfor først og fremmest benyttes.

Det er udvalgets opfattelse, at en række anbringelser på kost- og efterskoler etableret med hjemmel i bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 3, finder sted på grundlag af vidt forskellige behov hos børn og forældre. Forældrenes og barnets eller den unges egen opfattelse af et skoleophold som en hensigtsmæssig løsning på en række problemer, der er af et mindre alvorligt indhold end det, der ligger til grund for anbringelser uden for hjemmet i traditionel forstand, kombineret med familiens behov for økonomisk støtte til at kunne realisere denne løsning, danner baggrunden for et betydeligt antal af kost- og efterskoleanbringelser. Se således bilag 5 "Anbringelse i kost- og efterskole med hjemmel i bistandslovens

kap. 8 set i relation til bistandslovens anbringelsesbegreb. En analyse af 210 københavnske **kost-/efterskoleanbringelser**, Ib Ydebo, 1990".

I de tilfælde, hvor det er af væsentlig betydning på grund af nogle konkrete problemer i familien, at barnet eller den unge får ophold uden for hjemmet på kost- eller efterskole, men hvor forældrene ikke har tilstrækkelige midler til at betale for opholdet, finder udvalget, at der skal være mulighed for at yde økonomisk støtte, uden at opholdet af denne grund skal betragtes som en anbringelse uden for hjemmet.

Herudover vil der være tilfælde, hvor der kan være behov for en egentlig anbringelse uden for hjemmet. Et kost- eller efterskoleophold vil fortsat kunne være et egnet sted ud fra en konkret vurdering. Beslutning herom vil i disse tilfælde skulle træffes efter udkastets § 1.6, stk. 2, nr. 10, jf. nedenfor.

Afgrænsningen må bero på, om der er behov for den opfølgning og hertil hørende beslutningskompetence for kommunen, som følger af reglerne om anbringelse uden for hjemmet.

Ad nr. 9. Familiebehandling under døgnophold.

I de tilfælde, hvor den familierettede behandling ikke kan gennemføres som et dagtilbud under barnets ophold i hjemmet, finder udvalget, at der skal være mulighed for, at familien samlet i en periode får ophold uden for hjemmet.

I særlige tilfælde kan familiebehandling under døgnophold være den indsats, der indgiver familien de ressourcer, som kan gøre det muligt for familien at udvikle sig samlet.

De principper for indsatsen vedrørende familierettede projekter, som er nævnt under nr. 3, gør sig ligeledes gældende i disse situationer.

2.3. Særligt om anbringelse uden for hjemmet.

Ad nr. 10. Anbringelse uden for hjemmet.

Det er udvalgets opfattelse, at det er vigtigt, at der skabes mulighed for en videreudvikling af døgnforanstaltningerne for børn og unge ved siden af og i samspil med de øvrige tilbud af forebyggende art. Uanset at barnet i en periode anbringes uden for hjemmet, vil det fortsat være vigtigt, at forældrene inddrages i samarbejdet, og at der arbejdes med familiens problemer - også i hjemmet.

Udvalgets forslag om udarbejdelse af en plan for indsatsen, forinden der træffes beslutning om anbringelse, samt kravet til samtykke, jf. udkastets §§ 2.3 og 2.4 er en imødekommelse af disse krav.

Udvalget forudsætter, at en beslutning om, at barnet skal anbringes uden for hjemmet, også skal indeholde et valg af opholdssted, hvilket skal anføres i handleplanen, jf. afsnit 4.4. Som hovedregel vil det være tilstrækkeligt at pege på en bestemt type af opholdssted. Da forældrenes samtykke til en anbringelse således vil være givet under forudsætning af en anbringelse, som angivet i planen, vil skift til en anden type opholdssted, som ikke er omfattet af beskrivelsen, kræve et nyt samtykke.

Ved at tildele forældrene en mere aktiv rolle også i forbindelse med barnets ophold uden for hjemmet sikres, at familiens problemer betragtes ud fra et helhedssynspunkt, og derved skabes et bedre grundlag for at yde den bedst mulige støtte til familien, barnet eller den unge.

Sideløbende med en anbringelse uden for hjemmet kan der være behov for andre former for foranstaltninger. Dette kan være en af de øvrige i udkastets § 1.6, stk. 2, opregnede foranstaltninger, f.eks. særlig rådgivning og vejledning, men kan også være en støtte, der må betragtes som et led i anbringelsen, hvor udgifterne afholdes som en anbringelsesudgift efter udkastets § 1.6, stk. 2, nr. 10.

2.4. Foranstaltninger for unge over 18 år.

Gældende ret.

Bistandslovens § 36 blev indsat ved lovændringen fra 1984. Af de almindelige bemærkninger, der vedrørte ændring af reglerne om børn og unges døgnophold uden for eget hjem, fremgår, at formålet bl.a. var at skabe et bedre grundlag for tilvejebringelsen af et tilstrækkeligt antal kvalificerede anbringelsessteder for børn og unge og at tilvejebringe mere klare regler for børnenes og de unges forhold under ophold uden for hjemmet. Af bemærkninger til de enkelte bestemmelser fremgår vedrørende ophævelsen af 20-årsgrænsen for hjælpeforanstaltninger, at der for gruppen af unge med misbrugsproblemer eller andre alvorlige psykiske eller sociale problemer var behov for at kunne tilbyde støtte til døgnophold også ud over det 20. år.

Støtten til denne gruppes døgnophold, dvs. ophold i støttefamilier eller socialpædagogiske kollektiver, blev indtil da ydet efter kontanthjælpsreglerne, dvs. efter bistandslovens § 42, medens børn og unge med særlige sociale adfærdsvanskeligheder kunne modtages i dag- eller døgnbehandling i tilknytning til institutionsophold, jf. således de nævnte aldersgrænser i pkt. 92 i Socialministeriets cirkulære af 18. marts 1976, hvorefter institutionerne som hidtil, dvs. før bistandslovens ikrafttræden, skulle kunne modtage børn og unge - herunder også unge i alderen 18-23 år og unge, der var fyldt 23 år.

I anledning af, at § 42 af en del kommuner blev anvendt som hjemmel til at yde støtte til ophold uden for hjemmet, udsendte Socialstyrelsen den 23. august 1982 en cirkulæreskrivelse vedrørende dette spørgsmål (cirkulæreskrivelse nr. 11 om personlig støtte ved ophold i støttefamilier og socialpædagogiske kollektiver efter bistandslovens § 42 m.fl.).

Det anførtes i denne cirkulæreskrivelse bl.a., at der kunne tilbydes unge og voksne med uddannelses/erhvervsmæssige vanskeligheder affødt af stof- eller alkoholmisbrug, kriminalitet og andre svære

psykiske eller sociale vanskeligheder af tilsvarende karakter personlig støtte ved ophold i støttefamilie eller socialpædagogisk kollektiv med afholdelse af udgifterne hertil efter bistandslovens § 42, stk. 1, når ansøgeren i øvrigt opfyldte betingelserne for at modtage hjælp efter denne bestemmelse. Såfremt der var tale om en person under 18 år, kunne foranstaltninger efter § 42, stk. 1, normalt iværksættes efter ophør af den almindelige undervisningspligt, hvor der søgtes eller var tilrettelagt en revalideringsplan, der strakte sig ud over det 18. år.

Efter lovændringen fra 1984 skal hjælp til personlig støtte ved ophold i støttefamilie eller socialpædagogisk kollektiv eller anden tilsvarende foranstaltning fremover altid ske efter bistandslovens § 66 både for børn og unge under 18 år og for personer over denne alder. Den typiske klient vil herefter være en person i **20'erne** med svære adfærds- og misbrugsproblemer, der har behov for et midlertidigt ophold uden for hjemmet for at blive stabiliseret. Det vil være afgørende, om den pågældende under hensyn til sin personlighedsudvikling vil kunne forventes at få udbytte af en personlig støtte, og om den pågældende ønsker en sådan støtte.

Andre personer over 18 år, der opfylder de erhvervs- og helbreds-mæssige betingelser for at få støtte til en uddannelse eller omskoling skal have støtten bevilget efter § 42, (efter 1. 10. 1990 § 43), uanset om de på grund af uddannelsesstedets beliggenhed skal have et midlertidigt opholdssted, det være sig på uddannelsesstedet eller i eget værelse.

Bor den unge uden for hjemmet enten på uddannelsesstedet eller i eget værelse, pensionat, kollegiebolig eller lignende, ydes hjælpen efter § 42, (§ 43), hvis den pågældende ikke har brug for særlig socialpædagogisk støtte.

Opholder den unge sig derimod uden for hjemmet, fordi han eller hun har brug for socialpædagogisk bistand, er der tale om en hjælpeforanstaltning efter bistandslovens kapitel 8, selv om foranstaltningen også omfatter uddannelse eller oplæring. Hjælpen

til uddannelse ydes i disse tilfælde over døgnforanstaltningens drift.

Der blev ikke ved lovændringen fastsat en øvre aldersgrænse for anvendelse af bistandslovens hjælpeforanstaltninger, idet kommunerne forudsattes at anvende samme kriterier for afgrænsning af gruppen af unge, som anvendtes efter den hidtidige praksis.

Kritik af gældende ret.

Bestemmelsen i bistandslovens § 36 giver anledning til problemer vedrørende afgrænsning af, hvilken aldersgruppe der bør være omfattet af tilbud for børn og unge.

Afgørelser fra Den Sociale Ankestyrelse, jf. f.eks. SM 0-49-89 vedrørende en 36-årig kvinde, kan illustrere problemstillingen.

"På baggrund af sagens konkrete omstændigheder anså Ankestyrelsen det ikke for udelukket at iværksætte foranstaltninger efter bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 2 og 3, jf. § 36 over for en 36-årig.

Ankestyrelsen lagde ved sin afgørelse ligesom nævnet vægt på, at behandlingsmulighederne på psykiatrisk hospital ansås for udtømte, mens den senest lagte behandlingsplan, der afveg væsentligt fra det tidligere forsøgte, skønnedes at være eneste mulighed.

Ankestyrelsen tiltrådte således nævnets afgørelse.

Ankestyrelsen fandt imidlertid, at der ud over den skitserede behandlingsplan burde iværksættes psykiatrisk tilsyn, når opholdet på institutionen var afsluttet."

På denne baggrund kan spørgsmålet rejses, om børnereglerne fortsat skal kunne anvendes til voksengruppen uanset alder, når det materielle kriterium er opfyldt, eller om der i loven bør indsættes en aldersgrænse.

Spørgsmålet har sammenhæng med, om der med hjemmel i de øvrige regler i bistandsloven for voksne kan skabes mulighed for en fortsættelse af indsatsen.

Afgrænsning til andre bestemmelser i bistandsloven - hvad er alternativet?

Ad § 42 (§ 43).

I de tilfælde, hvor en ung over 18 år ikke har behov for personlig støtte, men for at bo uden for hjemmet på uddannelsesstedet eller i nærheden af uddannelsesstedet, f.eks. i eget værelse eller kollegium, kan hjælpeforanstaltninger efter § 33, stk. 1, nr. 3, jf. § 36, ikke anvendes. I disse tilfælde vil der kunne ydes hjælp til uddannelse eller oplæring efter § 42 (§ 43), hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt, jf. ovenfor.

Den gruppe, der i dag er omfattet af bistandslovens § 36, vil normalt ikke kunne modtage støtte efter bistandslovens § 42 (§ 43), enten fordi de endnu ikke er modne til at indgå i et revalideringsforløb, eller fordi de slet ikke er egnede til dette, eller fordi der er tale om førtidspensionister, der i et vist omfang af pensionen betaler for opholdet.

§ 42 (§ 43) vil derfor ikke være et realistisk alternativ for en persongruppe, der har behov for en særlig socialpædagogisk indsats.

Ad § 68.

I henhold til bistandslovens § 68 kan personer med et vidtgående fysisk eller psykisk handicap anbringes i pleje i private hjem eller tilbydes ophold i et bofællesskab. En anbringelse i en plejefamilie i henhold til § 68 er en konkret anbringelse, hvor plejevederlaget fastsættes individuelt afhængig af det konkrete tilbud.

Er der anbragt mere end 4 i plejefamilien finder reglerne om institutioner for personer med vidtgående fysiske eller psykiske handicap og særlige plejehjem anvendelse,

Nærmere regler om bofællesskaber findes i Socialstyrelsens vejledning nr. 5 af 25. november 1984 om bofællesskaber i henhold til bistandslovens § 68 for personer med vidtgående fysiske eller psykiske handicap. Bofællesskaber adskiller sig fra familiepleje ved, at beboerne ikke bor hos en plejefamilie, men bor selvstændigt med andre i et hus eller i en lejlighed med fælles faciliteter. Det forudsættes, at beboerne i bofællesskaber ikke har behov for socialpædagogisk bistand døgnet rundt.

For voksne personer med vidtgående handicap, herunder personer med psykiatriske lidelser, vil der formentlig være mulighed for at etablere opholdssteder ved at anvende dispensationsmuligheden i bistandslovens § 138 b fra § 68 og institutionsreglerne.

For voksne personer, der ikke kan betegnes som personer med vidtgående handicap, kan disse regler ikke anvendes. Her vil opholdene kunne finansieres af beboerne selv (brugerbetaling) med eventuel støtte efter bistandslovens bestemmelser om kontanthjælp eller pensionslovgivningens bestemmelser.

Den persongruppe, som i dag er omfattet af § 36, vil således ikke kunne omfattes af bistandslovens § 68, der kun omfatter de tidligere særforsorgsgrupper samt personer med psykiatriske lidelser.

Ad § 105.

Såfremt den persongruppe, der omfattes af § 36, ikke kan hjælpes frem til et revalideringsforløb eller ophold i egen bolig med den nødvendige daglige hjælp, er alternativet i dag § 105 i bistandsloven, dvs. ophold på forsorgshjem eller kvindekrisecentre.

Fra forskellig side har det været fremhævet, at de persongrupper, der bor på forsorgshjemmene, bliver yngre og yngre, og deres problemer er af en helt anden karakter i dag end i forhold til det tidligere "**forsorgsklientel**".

Med henblik på at få klarlagt denne problemstilling nedsatte Amtsrådsforeningen i september 1988 en arbejdsgruppe, der skulle udrede udviklingen på § 105-området (forsorgshjem mv.).

Der henvises til Amtsrådsforeningen rapport: "Amenterne og videreudvikling af § 105-institutioner" (januar 1990).

Ad afgrænsningsproblemer mellem **social-/sygehussektor.**

I den ovenfor omtalte afgørelse fra Den sociale Ankestyrelse (SM 0-49-89) berøres også problemstillingen om afgrænsningen mellem opgaver, der henhører under socialektoren, og opgaver, der henhører under sygehussektoren.

I bemærkninger til § 36 er nævnt de foranstaltninger, der kan komme på tale. Udgangspunktet er den socialpædagogiske indsats/den personlige socialpædagogiske støtte. Det anføres dog, at der kan være brug for at få relevant støtte fra forskellige samarbejdspartnere til behandling af psykiske lidelser.

Er det derimod primært psykiatrisk behandling i form af f.eks. et psykoterapeutisk forløb, der er behov for, henhører opgaven under sygehuslovgivningen, som åbner mulighed for at etablere private behandlingsinstitutioner.

Indsatsen over for misbrugere rummer ofte et samspil mellem de to sektorer.

Udvalgets overvejelser.

Adgangen til at benytte reglerne for børn og unges ophold uden for hjemmet på unge over 18 år såvel i tidligere som nuværende regelsæt hviler på det synspunkt, at 18-års grænsen nok markerer et skift med hensyn til unges formelle juridiske stilling, men at 18-års grænsen ikke udgør nogen magisk grænse med hensyn til unges personlighedsudvikling, der som bekendt er en glidende proces, der langt fra følger et ensartet tidsmæssigt forløb hos alle unge. Det betyder, at nogle unge også efter det fyldte 18. år har samme markante behov for personlig støtte som unge under 18 år. Det gælder for en del unge, hvor f.eks. misbrug af forskel-

lig art eller alvorlig omsorgssvigt har sat deres personlighedsudvikling (selvstændighedsudvikling/indstilling og evnen til at klare sig selv) tilbage. Det kan endvidere dreje sig om unge, som er sent udviklede.

Udgangspunktet for udvalgets overvejelser har været, at støtten til børn og unge som hovedregel bør ophøre ved det 18. år.

Udvalget har drøftet, om der skulle fastsættes en absolut grænse for indsatsen ved det 18. år, eller om der skulle være mulighed for en vis fleksibilitet opad, således at en person kan fortsætte i et tilbud ud over det 18. år.

Det er udvalgets opfattelse, at der er et behov for at støtte unge også ud over det 18. år med foranstaltninger, som er udviklet inden for regelsættet om børn og unge. På den anden side forekommer det ikke hensigtsmæssigt at opretholde muligheden for at benytte disse foranstaltninger uden angivelse af en øvre aldersgrænse.

På den baggrund foreslår udvalget, at foranstaltninger i form af en rådgiver eller døgnophold i institution, plejefamilie eller andet egnet opholdssted kan opretholdes, indtil den unge fylder 20 år, hvis den unge er indforstået hermed, jf. udkastets § 1.12, stk. 2.

Udvalget tilkendegiver herved, at der bør være en øvre aldersgrænse for retsvirkningerne af anvendelse af reglerne for børn og unge.

Da der imidlertid, som nævnt ovenfor, kan være behov for, at der også i forhold til unge over 20 år ydes en særlig socialpædagogisk indsats, skal udvalget pege på, at en gennemførelse af udvalgets forslag forudsætter overvejelser over mulighederne for at iværksætte alternative tilbud for voksne, idet der ikke længere i bistandsloven vil være hjemmel til den nødvendige indsats over for denne gruppe personer.

Udvalget har dog fundet, at det falder uden for udvalgets rammer at stille forslag til løsning af dette problem.

3. De kompetente organer.

3.1. Kommunens forpligtelser og beføjelser.

Gældende ret.

Et af hovedprincipperne bag bistandsloven var gennemførelsen af en administrativ forenkling, udbygning af de former for bistand, der kan ydes den enkelte, decentralisering af ansvaret for oprettelse og drift af sociale institutioner samt omlægning af finansieringen af udgifterne. Den administrative forenkling skulle i forhold til den, der havde brug for bistand, give sig udslag i, at henvendelse om enhver form for bistand skulle rettes ét sted, nemlig til det sociale udvalg i opholdskommunen. Det fremgår videre af bemærkningerne, at ud fra den betragtning, at der må foretages en samlet bedømmelse af en families forhold, findes der ikke basis for på det lokale plan at opretholde særlige børne- og ungdomsværn.

I lov om styrelse af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender, jf. lovbekendtgørelse nr. 526 af 13. august 1986 med senere ændringer, fastlægges rammerne for administrationen i kommuner og amtskommuner af sociale og sundhedsmæssige anliggender uden for sygehusvæsenet.

Med ændring af den sociale styrelseslov, jf. lov nr. 389 af 7. juni 1989, består der fra 1. januar 1990 ikke længere en pligt for kommunen/amtskommunen til at etablere et socialudvalg og en særlig forvaltning til varetagelsen af de sociale anliggender. Kommunerne/amtskommunerne har fra denne dato kunnet lægge behandlingen af sager på det sociale område i det eller de udvalg, de ønsker.

Der er med lovændringen givet kommunerne og amtskommunerne større frihed til uafhængigt af centralt fastsatte regler at tilret-

telægge den kommunale og amtskommunale organisation og administration på det sociale område.

Afgørelser i personsager på det sociale område kan dog ikke behandles i den samlede kommunalbestyrelse, jf. lovens § 2.

Efter lovens § 3 nedsætter kommunalbestyrelsen et udvalg til forvaltning af opgaverne efter afsnit VIII i lov om social bistand (§ **3-udvalget**).

Af bemærkningerne til lovændringen fremgår, at man har ønsket på dette område at opretholde en pligt til at etablere et særligt udvalg, såvel af hensyn til barnets som forældrenes retssikkerhed.

Det fremgår videre, at bestemmelserne om at opretholde et særligt udvalg tillige må ses på baggrund af den gennemgang, der finder sted i nærværende udvalg. Regeringen har derfor ikke ønsket at foreslå gennemgribende ændringer af de retssikkerhedsmæssige regler for hjælpeforanstaltninger, men vil afvente resultatet af udvalgets arbejde.

Som følge af det kommunale selvstyre er støtten forskelligt organiseret i kommunerne, ligesom der er forskelle med hensyn til, hvorledes kommunerne prioriterer de forskellige hjælpemuligheder ud fra lokale vurderinger af opgaver, ressourcer og behov. Mulighederne for at lave forskellige strukturer er ved loven om ophævelse af det sociale udvalgs selvstændige kompetence blevet væsentligt forbedret. Specielt med henblik på bistand til børn, unge og deres familier kan der angives nogle hovedtræk i støtte-mulighederne og i organiseringen heraf.

Hovedprincipperne for indsatsen er, at den gives ud fra vurderinger af barnets og familiens situation som helhed, og at problemerne i videst muligt omfang søges løst gennem støtte i nærmiljøet. Den generelle forebyggende virksomhed i kommunen er af den største betydning i indsatsen over for børnefamilierne. I denne sammenhæng har bl.a. dagtilbud til børn og unge en vigtig rolle. Der skabes en tæt og daglig kontakt til en stor andel af

born og forældre, og derved mulighed for på et tidligt tidspunkt at blive opmærksom på familier med særlige behov.

Støtten til børn og familier ydes via kommunal virksomhed og amtskommunal virksomhed.

Nogle almindelige kommunale foranstaltninger er; Sundhedspleje, daginstitution eller dagpleje og skolesundhedspleje. Over for familier med særlige behov kan nævnes: Rådgivning og vejledning og i forbindelse hermed bistand fra juridiske, lægelige, psykologiske og pædagogiske konsulenter. Endvidere kan nævnes midlertidig eller mere varig økonomisk bistand, tekniske hjælpemidler samt anden støtte i hjemmet.

Den amtskommunale bistand, der ydes ved løsning af mere specielle problemer, rummer bl.a.: Børnerådgivningscentre, døgnforanstaltninger og amtsungdomscentre, specialrådgivning, lands- eller landsdelsdækkende ordninger under amtskommunale social- og sundhedsforvaltninger og særlige dag- og døgnforanstaltninger for børn og unge med vidtgående fysiske eller psykiske handicap.

Endelig bistås kommunerne og amtskommunerne af de under Socialstyrelsen hørende konsulenter for psykisk udviklingshæmmede, blinde, døve, tunghøre eller vanføre.

Kommunens koordinerende og opsøgende funktioner.

Kommunalbestyrelsen skal i henhold til bistandsloven udføre et opsøgende og koordinerende arbejde. Denne forpligtelse fastslås i bistandslovens § 28 om den opsøgende virksomhed og uddybes i Socialministeriets cirkulære af 12. december 1986 om rådgivning og tilsyn efter bistandsloven.

Kommunen kan opfylde denne forpligtelse over for børn og unge ved at sikre, at de personer, som har kontakt med børn og unge, er informeret om bistandslovens muligheder, således at de, hvis de pågældende ikke gennem egen virksomhed i tjenesten eller hvervet har rimelig mulighed for i tide at afhjælpe vanskelighederne, kan orientere de unge eller børnenes forældre om bistandslovens støtte-

muligheder og eventuelt formidle en kontakt til kommunens forvaltning.

Den koordinerende indsats over for familien kan være mangesidig, men bygger i alle tilfælde på en helhedsvurdering af familiens situation. Da familien kan være i kontakt med flere forskellige offentlige institutioner og modtage forskellige tilbud fra, f.eks. skole (herunder skolepsykologisk rådgivning) arbejdsformidling, praktiserende læge, daginstitution og sundhedsplejerske, er det hensigtsmæssigt, at kommunens indsats koordineres bedst muligt med hjemmel i bistandslovens § 32, stk. 1.

Udvalgets oplysninger

Her vil sagsbehandleren, som i øvrigt administrerer bistandslovens område ofte være den person, der skal koordinere indsatsen fra kommunen i samarbejde med andre involverede parter.

Udvalgets overvejelser.

Udvalget har overvejet og drøftet indholdet af bistandslovens § 28.

Udvalget ønsker at tilkendegive, at de funktioner, som med hjemmel i denne bestemmelse er fastsat, også har væsentlig betydning for indsatsen over for børn og unge. Der henvises i denne sammenhæng til den særlige rådgivningsforpligtelse over for forældremyndighedens indehaver m.fl. i bistandslovens § 32, stk. 4, jf. lovudkastets § 1.1, stk. 2, nedenfor.

Med udgangspunkt i diskussionen om børns retsstilling, stiller udvalget forslag om en præcisering af unges ret til at modtage rådgivning efter bistandslovens § 28, jf. nedenfor afsnit 10.

Regler om underretningspligt.

Ifølge bistandslovens § 19 kan socialministeren fastsætte regler for visse persongrupper vedrørende underretningspligt til kommunen.

Socialministeriet har i henhold til denne bestemmelse udstedt bekendtgørelse nr. 889 af 11. december 1986 om underretningspligt over for kommunen efter bistandsloven.

I denne bekendtgørelse pålægges det personer, der udøver offentlig tjeneste eller hverv og læger, at underrette kommunen, når de i deres virksomhed bliver bekendt med forhold for børn og unge under 18 år, der må give formodning om, at barnet eller den unge har behov for social bistand.

Efter bistandslovens § 20 har enhver borger, der får kendskab til, at et barn under 18 år fra forældre eller opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, pligt til at underrette kommunalbestyrelsen.

Udvalgets overvejelser.

Udvalget har drøftet, om underretningsreglerne i bistandslovens §§ 19 og 20 opfylder deres formål.

Hovedproblemet er i praksis, hvorledes personer omfattet af reglerne om underretning kan bevare forældrenes tillid samtidig med, at der påhviler dem en pligt til at underrette i visse situationer.

En udførlig generel information fra kommunens side om fremgangsmåden ved behandling af sager af denne karakter kan være en støtte til de personer, der er omfattet af underretningspligten i § 19.

I de tilfælde, hvor denne information er blevet givet, er der erfaring for, at reglen har fungeret efter hensigten.

Udvalget finder ikke anledning til at stille forslag om ændring af bistandslovens § 19.

Bistandslovens § 20 anvendes også i praksis, og udvalget skal pege på 2 problemstillinger: Dels spørgsmålet om man skal tage

imod anonyme henvendelser, og dels om man kan sikre anonymitet i disse sager.

Det kan være problematisk at imødekomme krav om anonymitet, men der kan være behov for at kunne sikre dette i enkelte tilfælde. Krav om anonymitet kan forekomme i 2 situationer. I den ene situation, hvor underretterens navn er kommunen bekendt, men hvor det kan være nødvendigt at beskytte underretteren, kan problemet i praksis løses ved, at kommunen træffer afgørelse efter forvaltningslovens § 15 om at udtage underretterens navn fra aktindsigt. I den anden situation, hvor underretteren ønsker at være anonym også i forhold til kommunen, må kommunen tage den anonyme henvendelse op til undersøgelse, men omfanget af undersøgelsen må afhænge af de konkrete omstændigheder.

Udvalget stiller heller ikke forslag om ændring af bistandslovens § 20.

Generelt er det udvalgets opfattelse, at de to regler om underretning er med til at skabe en ramme, der kan sikre, at børn og unge får den relevante støtte fra det offentlige.

Særlige realer om rådgivning og vejledning over for børn og unge.
I følge bistandslovens § 32, stk. 1, påhviler det kommunalbestyrelsen at føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn i kommunen lever, og at støtte forældre med hensyn til børnenes opdragelse og pleje. Denne forpligtelse udbygges i bistandslovens § 32, stk. 4, hvor det anføres, at det påhviler kommunalbestyrelsen at yde forældremyndighedens indehaver eller den, der faktisk sørger for barnet særlig vejledning og støtte, når barnet har vanskeligheder i forhold til sine daglige omgivelser, skolen eller samfundet, eller når barnet i øvrigt lever under utilfredsstillende forhold.

Tilsynsforpligtelsen i § 32, stk. 1, omfatter alle forhold, der har betydning for børn og unges livsbetingelser i lokalområdet. Det er således kommunalbestyrelsens pligt også over for andre myndigheder at gøre opmærksom på uhensigtsmæssige forhold, f.eks. med hensyn til utilfredsstillende boligforhold og trafikforhold.

Tilsynspligten har også en mere konkret karakter, idet kommunen specielt bør være opmærksom på omstændigheder, der giver formodning om, at børn og unge har behov for støtte.

Udvalgets overvejelser.

Udvalget finder det væsentligt, at der ved bestemmelsen pålægges kommunen et ansvar for at interessere sig for de forhold, der har betydning for **børn og unges vilkår**. Bestemmelsen danner endvidere grundlag for den forebyggende virksomhed, som foregår i samarbejdet mellem skole, politi og de sociale myndigheder.

Udvalget finder ikke anledning til ændring af bestemmelsen, men stiller forslag om en ændret sproglig formulering.

Udkastets § 1.1, stk. 2, svarer til bistandslovens § 32, stk. 4, ifølge hvilken kommunen har en rådgivningsforpligtelse såvel over for forældre som andre, der faktisk sørger for barnet eller den unge.

Overførelse af forældremyndighed ved forældremyndighedsindehaverens død til andre end biologiske forældre.

Hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller en ung, skal der altid udpeges en forældremyndighedsindehaver, jf. myndighedslovens § 15.

Forældremyndighedssager i forbindelse med dødsfald og ved overførelse ved aftale afgøres nu altid af statsamtet.

Forældremyndighedens indehaver bliver automatisk værge, jf. myndighedslovens § 29. Forud for ændringen i myndighedsloven pr. 1. januar 1986 gik **"automatikken"** den anden vej. Det sociale udvalg skulle ifølge dagældende § 32, stk. 2, tage initiativ med hensyn til beskikkelse af værge. Var begge forældre døde, tilkom forældremyndigheden værgen, jf. dagældende myndighedslovs § 25, stk. 2. Hvis ingen har forældremyndigheden over et barn, påhviler det kommunen i fornødent omfang at medvirke til, at der udpeges en

egnet indehaver af forældremyndigheden, jf. bistandslovens § 32, stk. 2.

Kommunen skal være opmærksom på, hvorvidt der er behov for at få udpeget en midlertidig indehaver af forældremyndigheden. Ud over tilfælde, hvor der ikke umiddelbart er nogen ansøger til forældremyndigheden, kan der f.eks. være tilfælde, hvor der er tvist om forældremyndigheden. Det påhviler også kommunen efter anmodning fra statsamtet at afgive udtalelse om ansøgerne og om barnet, jf. bekendtgørelse nr. 596 af 5. September 1986 om forældremyndighed og samværsret, § 10, stk. 2.

Der sker ikke i alle tilfælde underretning fra statsamtet om, at et barn eller ung står uden forældremyndighed. I visse tilfælde vil sager kunne afgøres af statsamtet uden medvirken fra kommunen.

. .

Hvis statsamtet anmoder kommunen om en **udtalelse**, eller kommunen tager sagen op på eget **initiativ**, skal kommunen om nødvendigt yde en aktiv indsats for at finde en rimelig løsning på barnets situation.

Det er kun biologiske forældre og adoptivforældre, der har forsørgepligt over for deres børn, jf. bistandslovens § 6 og lov om børns retsstilling § 13.

Såfremt plejeforældre får tillagt forældremyndigheden over plejebarnet, er barnet efter bistandslovens regler ikke længere anbragt uden for hjemmet. Der er derfor ikke tale om en anbringelse efter bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 3, og der kan ikke betales **plejeløn** til forældremyndighedens indehaver.

Selv om plejeforældrene har ønsket at få forældremyndigheden, har man undertiden måttet vælge en anden løsning ved at udpege en person uden for plejefamilien for fortsat at kunne yde økonomisk støtte til plejefamilien. Dette problem er omtalt i betænkning nr. 985, om "Forældremyndighed og samværsret", København 1983, s. 94. Det fremgår således:

"Er barnet af det sociale udvalg anbragt i familiepleje ved dødsfaldet, vil et eventuelt plejevederlag bortfalde, såfremt plejeforældrene tillægges forældremyndighed og værgemål. Dette kan bevirke, at de pågældende plejeforældre ikke anmoder om at få tillagt forældremyndigheden, selv om det er meningen, at barnet skal blive boende. Arbejdsgruppen ønsker at henlede opmærksomheden på, at dette kan bevirke, at den bedst egnede til at få tillagt forældremyndigheden og den med mest tilknytning til barnet ikke ønsker det. Herefter må forældremyndigheden tillægges en anden, og barnet forblive inddraget under forsorg med den virkning, at det er det sociale udvalg, der har ansvaret for og beslutningskompetencen over barnet. Da dette spørgsmål henhører under Socialministeriet, må **arbejdsgruppen** indskrænke sig til at påpege **problemet**".

Disse regler, der ikke er kendt i almindelighed i befolkningen, kan i praksis betyde, at "børnetestamenter" o.lign. tilkendegivelser fra afdøde om, hvem der ønskes som forældremyndighedsindehaver, ikke altid af den udpegede har kunnet imødekommes af økonomiske grunde.

Udvalgets overvejelser.

Udvalget har ikke fundet anledning til at stille forslag om ændring af bistandslovens § 32, stk. 2.

Udvalget stiller imidlertid forslag om, at der af det offentlige kan ydes økonomisk støtte til den udpegede forældremyndighedsindehaver, som ikke har forsørgelsepligten over for barnet.

Udvalget har fundet det mest hensigtsmæssigt at stille forslag om ændring af bistandslovens § 46 c, jf. lovudkastets § 46 c, stk. 1, hvorefter der kan ydes hjælp til dækning af udgifterne ved et barns forsørgelse, når forældremyndigheden ved forældremyndighedsindehaverens død er overført til en person, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet, og når barnets indtægter herunder det særlige børnetilskud ikke er tilstrækkeligt til at dække udgifterne ved forsørgelsen.

3.2. Amtskommunens opgaver.

Gældende ret.

Efter bistandslovens § 32, stk. 5 og 6, er der pålagt amtsrådet forskellige forpligtelser til at yde kommunen og § 3-udvalget vejledning og konsulentstøtte såvel i planlægningen som i udførelsen af kommunens og udvalgets virksomhed, herunder forebyggelse af, at ophold uden for hjemmet bliver nødvendig.

Efter bistandslovens § 33, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen i samarbejde med amtsrådet, når der er truffet beslutning om at anbringe et barn uden for hjemmet, vælge et egnet opholdssted, jf. §§ 66 og 96.

Bistandslovens § 32, stk. 6, blev indsat, og §§ 32, stk. 5, og 33, stk. 4, fik deres nuværende formulering ved ændring af bistandsloven pr. 1. januar 1985.

Formålet med ændringerne var at forbedre grundlaget for samarbejdet mellem kommune og amtskommune.

Amtskommunernes forpligtelse til at stille konsulentbistand til rådighed for kommunerne blev præciseret, idet amtsrådets forpligtelse til at deltage i det opsøgende arbejde vedrørende børn og unge er en understregning af den hidtil gældende bestemmelse om, at amtsrådet skal yde kommunen vejledning og konsulentstøtte.

Det samarbejde mellem kommunerne og amtskommunerne om valg af opholdssted, som skal ske efter bistandslovens § 33, stk. 4, forudsættes tilrettelagt ud fra lokale forhold, herunder såvel den enkelte kommunes egen sagkundskab som de enkelte sagers karakter.

Kompetencen til at træffe den endelige beslutning om anbringelsesstedet tilkommer kommunen.

Der kan således blive tale om bistand fra amtskommunens institutioner m.v. til kommunen i det forebyggende arbejde med børn og unge i lokalområderne.

Gennem årene er samarbejdet mellem kommuner og amtskommuner på børn og unge området blevet væsentligt udbygget. Den samlede virksomhed hviler i høj grad på samarbejdsaftaler afstemt efter lokale forhold, men som alle er et udtryk for ønsket om en styrkelse af en sammenhængende faglig og tidlig indsats, en klar ansvarsplacering og en bedre udnyttelse af ressourcerne.

Efter bistanndslovens § 96 skal amtsrådet sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på institutioner, herunder pensioner til børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet. Endvidere skal amtsrådet sørge for, at der er det nødvendige antal pladser og mulighed for ambulant behandling på institutioner for børn og unge med sociale adfærdsproblemer.

Omfanget af amtskommunens medvirken ved placering i **døgnopholds-**steder efter bistanndslovens § 66, stk. 1 og 2, beror på de indgåede samarbejdsaftaler, men efter bistanndslovens § 66, stk. 2, skal amtskommunen godkende opholdssteder for børn og unge, der modtager flere end 4 personer.

Udviklingen på området går i retning af en decentralisering af den amtskommunale virksomhed f.eks. ved oprettelse af områdeinstitutioner, som i forhold til tidligere forventes at kunne tage sig af flere opgaver i lokalområdet, herunder bistand til familien i hjemmet.

Amtsrådet skal i henhold til bistanndslovens § 87 sørge for, at der er mulighed for undersøgelse og behandling i rådgivningscentre af børn og unge med adfærdsvanskeligheder.

Rådgivningscentrenes placering og funktion er forskellig i amtskommunerne, men alle steder er der mulighed for åben rådgivning.

Efter bistandslovens § 29 er amtsrådet forpligtet til at stille sagkyndig bistand til rådighed for den kommunale rådgivning eller i særlige tilfælde selv at påtage sig **vejledningsarbejdet**.

Den af den tidligere særforborg ydede specialrådgivning er efter denne bestemmelse opretholdt som et led i forvaltningens eller specialinstitutionernes udadrettede virksomhed.

Udvalgets overvejelser.

Det er udvalgets opfattelse, at samarbejdet mellem kommune og amtskommune på området er af den **største** betydning i udviklingen af indsatsen over for børn og deres familier.

Udvalget er imidlertid ikke nedsat med henblik på at udvikle pædagogikken eller metoderne i arbejdet med børn og unge og ej heller med henblik på at udvikle nye initiativer på området.

Udvalget stiller derfor ikke forslag til ændring af indholdet i reglerne, der berører samarbejdet mellem kommune og amtskommune. Udvalget stiller alene forslag til en sproglig ændring af bistandslovens § 32, stk. 5 og 6, jf. lovudkastets § 1.3.

Det er udvalgets opfattelse, at opdelingen i stk. 5 og stk. 6 må anses for historisk betinget.

Som begrundelse for forslaget skal endvidere anføres, at udvalget med forslaget til en ændret formulering har ønsket at pege på, at en forebyggende indsats ikke blot knytter sig til forebyggelse af anbringelser uden for hjemmet, men dækker et bredere område.

Med hensyn til amtsrådets forpligtelse efter bistandslovens § 32, stk. 5, til at yde vejledning og konsulentstøtte både til kommunen og § 3-udvalget foreslås det i § 1.3, at "det særlige udvalg" udgår af bestemmelsen. Får børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget behov for (yderligere) bistand fra amtskommunen, vil bistand kunne rekvireres gennem kommunen.

Udvalget er blevet orienteret om de løbende drøftelser vedrørende forslag til ændringer i opgavefordelingen mellem amtskommuner og kommuner på det sociale **område** og om **ændret** finansiering.

Udvalget er ligeledes orienteret om **det** af socialministeren nedsatte landsdækkende udvalg vedrørende den sociale opgavefordeling samt om socialministerens **opfordring** til amter og kommuner til at nedsætte regionale **udviklingsudvalg** i hvert amt.

De forslag, som dette udvalg stiller, ændrer ikke ved den eksisterende **opgave-** og kompetencefordeling mellem kommune og amt.

Drøftelser vedrørende disse spørgsmål henhører således under det ovenfor nævnte landsudvalg og de regionale udvalg.

3.3. Det kompetente organ vedrørende iværksættelse af frivillige foranstaltninger samt prøvelse af disse beslutninger.

Udvalgets overvejelser.

Som nævnt ovenfor i afsnit 3.1. er kommunalbestyrelsen ikke længere forpligtet til at nedsætte et socialudvalg. Der skal dog stadig, jf. § 2, stk. 2, i den sociale styrelseslov nedsættes et udvalg, der behandler personsager. Varetagelsen af de sociale anliggender kan herefter henlægges til ét udvalg eller fordeles mellem flere. Som eksempel kan nævnes, at der i kommunen kan nedsættes et børneudvalg, der generelt beskæftiger sig med børns forhold i skole, daginstitution og fritidsaktiviteter og i tilslutning hertil behandler enkeltsager vedrørende dette område, f. eks. socialpædagogisk friplads, og et andet udvalg, der varetager opgaven med tildeling af kontantydelse til enkeltpersoner. Det afgørende ved ændringen er, at kommunalbestyrelsen selv beslutter, hvilken udvalgsstruktur kommunen skal have.

Udvalget har ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer i denne kompetencefordeling. Beslutninger om iværksættelse af frivillige foranstaltninger vil herefter kunne træffes i det eller de kompetente udvalg efter den sociale styrelseslovs § 2, stk. 2, og der vil som hidtil kunne ske delegation til forvaltningen.

Ved udformningen af forslaget om foranstaltninger har udvalget, som nævnt ovenfor i afsnit 2, søgt at skabe en bred ramme for kommunens handlemuligheder ved iværksættelse af støtte til barnet og familien, men har samtidig ønsket at give en - i forhold til den gældende bestemmelse i bistandslovens § 33 - mere nuanceret opregning af mulige foranstaltninger, **Udvalget** har i den forbindelse lagt vægt på, at iværksættelse af foranstaltninger ikke blot kan ske på de kommunale myndigheders initiativ, men også efter ansøgning fra forældrene og eventuelt barnet eller den unge.

Som efter de hidtidige regler skal der være **mulighed** for at klage over iværksættelse af frivillige foranstaltninger. Da anvendelse af disse imidlertid forudsætter et samarbejde, vil en klageadgang kun være aktuel, når kommunen har afslået en ansøgning om iværksættelse af en foranstaltning, herunder når der er uenighed om, hvilken foranstaltning der må anses for mest formålstjenlig. Kommunens afgørelser herom vil som hidtil kunne indbringes for amtsankenævnet, jf. bistandslovens § 15, og udvalget finder ingen anledning til at foreslå ændringer på dette punkt.

3.4. Det kompetente organ vedrørende iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger.

Indledning.

Udvalget har særlig drøftet spørgsmålet om, hvilket offentligt organ der skal have kompetence til at træffe beslutning om tvangsmæssig iværksættelse af foranstaltninger. Dette skyldes, at disse beslutninger vil være af særdeles indgribende karakter, hvorfor kravene til retssikkerheden må være tilsvarende store.

At der må stilles væsentlige retssikkerhedsmæssige krav i sager vedrørende tvangsmæssige afgørelser understøttes også af, at Den europæiske Menneskerettighedskommission og -domstol på grundlag af artikel 8 og 5 i Den europæiske Menneskerettighedskonvention om retten til familieliv og til personlig frihed i flere sager har foretaget en dybtgående efterprøvelse af anbringelser af børn

uden for hjemmet. Der tænkes i denne forbindelse især på en række engelske og svenske sager, der har vedrørt grundlaget for anbringelse, fremgangsmåden, samt anbringelsesmåden og samværet mellem forældre og børn under anbringelsen.

I forarbejderne til lov nr. 389 af 7. juni 1989 om ændring af den sociale styrelseslov samt forskellige bestemmelser om det sociale udvalg (Ophævelse af det sociale udvalgs selvstændige kompetence m.v.), er det forudsat, at udvalget ved sine overvejelser om de fremtidige kompetenceforhold er frit stillet også i forhold til den ordning, der gælder efter lovændringen, hvorved man oprettede det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3, der skal træffe beslutning efter afsnit VIII i lov om social bistand. Dette § 3-udvalg har de samme opgaver, som det sociale udvalg med tiltrædelse af dommer og psykolog hidtil har haft.

Det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 har således en selvstændig kompetence i forhold til kommunalbestyrelsen. Reglerne i den kommunale styrelseslovs kapitel 3 finder tilsvarende anvendelse på dette udvalg, men det kan ikke henregnes til de stående udvalg. Fremgangsmåden ved nedsættelsen af udvalgene er i øvrigt således, at de stående udvalg nedsættes først, også det (de) såkaldte personsagsudvalg efter § 2, stk. 2, i den sociale styrelseslov, som behandler sager om ydelser til enkeltpersoner. Ved valg af medlemmer til § 3-udvalget vil kommunalbestyrelsen herefter kunne sørge for, at sammensætningen svarer til sammensætningen af det stående udvalg, der varetager de sociale anliggender. Om der bliver personsammenfald, vil imidlertid afhænge af den enkelte kommunalbestyrelse. Det vil desuden afhænge af, om varetagelsen af de sociale anliggender henlægges til ét udvalg eller fordeles mellem flere, jf. ovenfor afsnit 3.1.

Norsk ret

Efter de gældende regler træffes afgørelser i tvangssager af socialstyret. I den norske udvalgsbetænkning NOU 1985: 18, Lov om sociale tjenester m.v., s. 293 ff., diskuteres 2 alternative muligheder for afgørelsesmyndighed i tvangssager. I begge forslag lægges der vægt på, at **afgørelsesmyndigheden** har en selvstændig

og uafhængig stilling i forhold til de øvrige involverede myndigheder. Udvalgets flertal fandt det endvidere afgørende, at sagen blev behandlet efter de grundregler for god sagsbehandling, som også gælder for domstolene, at organet sammensættes således, at man kan kombinere en juridisk og faglig indsigt med en lægmandsvurdering, og at der blev lagt op til en hurtig afgørelse af sagerne.

Flertallet i det norske udvalg afviste at lade domstolene afgøre sagerne blandt andet på grund af ønsket om, at afgørelsesorganet skulle besidde den nødvendige socialfaglige kompetence. I stedet foreslog flertallet oprettelse af et statsligt organ (fylkesnævn) dækkende et amt (evt. flere i fællesskab). Nævnet skulle bestå af en formand, der er jurist, samt 2 sagkyndige og 2 lægmænd.

Et mindretal i udvalget fandt, at det er vigtigt, at den instans, der træffer afgørelse i tvangssager, nyder almindelig tillid i befolkningen. Retssikkerhed forbinder befolkningen stort set med **retsapparatet**, og det anses ikke for muligt at opbygge et forvaltningsorgan, der har samme omdømme som retsapparatet. Hvis der er frygt for, at der ikke i den enkelte ret er den fornødne ekspertise, kan opgaven ifølge mindretallets forslag varetages af en speciel by/herredsret i hvert fylke.

Med hensyn til prøvelse af beslutningerne foreslår flertallet, at prøvelsen af fylkesnævnets afgørelse sker i lagmannsretten. Mindretallet foreslår herreds- eller byretten som 1. instans og lagmannsretten som 1. ankeinstans.

Forslagene i den norske betænkning er ikke gennemført.

Svensk ret.

I den svenske regerings proposition 1989/90:28, Vård i vissa Fall av Barn och Ungdomar, foreslås, at afgørelse om tvang træffes af **länsretten** efter indstilling fra socialnämnden. Beslutning om foreløbig foranstaltning træffes af socialnämnden og skal godkendes af länsretten inden 1 uge. Dette svarer til de hidtil gældende regler om foranstaltninger efter LVU (lag med särskilda bestä-

melser om vård av unga). Beslutning om flytningsforbud skal ifølge forslaget ligeledes træffes af **länsretten** (24 §). Sidstnævnte er en ændring i forhold til de hidtil gældende bestemmelser, hvor reglerne findes i socialtjenstlagen. Begrundelsen for ændringsforslaget er, at der er tale om et tvangsindgreb på linje med tvangsanbringelse. Propositionen er gennemført og trådt i kraft den 1. juli 1990.

Udvalgets overvejelser

Udvalgets drøftelser har taget udgangspunkt i, at der efter lovændringen pr. 1. januar 1990 i den kommunale indsats over for børn og unge indgår (mindst) 2 forskellige udvalg, omend de samme medlemmer kan optræde i begge udvalg.

Udvalget har fundet det afgørende, at der ikke opstår tvivl om, hvem der har ansvaret for indsatsen over for børn og unge. Efter udvalgets opfattelse bør det samlede ansvar for denne indsats som hidtil ligge i kommunen. Herudover skal der - som i dag - være adgang til at trække på specialviden fra amtskommunerne, idet udvalget finder, at den gældende ordning og den udbygning, der i de senere år har fundet sted med samarbejdsaftaler o. lign. mellem kommuner og amter, bør fortsætte, således at der kan ske en stadig udvikling af tilbuddene til truede familier. Dette må imidlertid ikke sløre det faktum, at det er kommunen, der fra start til slut er ansvarlig for den samlede hjælp til familien, hvadenten hjælpen ydes i hjemmet eller i form af en anbringelse af barnet. Det er således også kommunen, der under en anbringelse har ansvaret for de beslutninger, der træffes som led i anbringelsen.

Vedrørende spørgsmålet om valg af det organ, der skal træffe selve beslutningen om iværksættelse af tvang, har udvalget opstillet 2 modeller, der kan begrundes ud fra hver sin synsvinkel.

I model 1 foreslås oprettelse af et selvstændigt børne- og ungdomsnævn på amtsplan med den primære opgave efter indstilling fra kommunen at træffe beslutning om iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger. Børne- og ungdomsnævnet foreslås sammensat af en byretsdommer, en pædagogisk-psykologisk konsulent og en person

udpeget af amtsrådet. Børne- og ungdomsnævnet er som et administrativt organ omfattet af forvaltningsloven, men er sammensat og placeret på en sådan måde, at det er uafhængigt af de almindelige administrative systemer.

Model 1 ændrer ikke ved det forhold, at kommunen har ansvaret for arbejdet med truede børn og deres familier i alle faser af en sag herom. Kommunen skal undersøge og vurdere, om der er behov for hjælp, og den skal iværksætte foranstaltninger som tilbud til familien. Den har en eksklusiv kompetence til at tage initiativ til iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger og har ansvaret for, at der tilvejebringes et tilstrækkeligt grundlag for at tage stilling til, om det er muligt at benytte frivillighedens vej eller fortsætte ad denne, eller om det af hensyn til barnet er nødvendigt at gennemføre tvangsmæssige foranstaltninger. Endelig har kommunen det fulde ansvar for forholdene under et barns anbringelse uden for hjemmet, hvadenten beslutningen herom er truffet med samtykke eller som en tvangsmæssig foranstaltning.

Men netop på baggrund af dette omfattende kommunale ansvar, som betyder, at kommunen, når et tvangsmæssigt indgreb kan komme på tale, vil være stærkt involveret i sagen, kan det af retssikkerhedsmæssige grunde være ønskeligt, at selve vurderingen af, om lovens betingelser er opfyldt, udskilles til et uvildigt organ.

Overvejelserne vedrørende model 1 tager sit udgangspunkt i, at indgreb i forholdet mellem forældre og børn må kræve et retsgrundlag, der er så klart som muligt (se herom ovenfor i afsnit 1), og at der også i 1. instans bør ske en retlig efterprøvelse af beslutningsgrundlaget for gennemførelse af tvangsmæssige foranstaltninger. Denne prøvelse bør derfor ikke henlægges til det organ (kommunen), der har tilvejebragt grundlaget. Der er tale om en "linievogterfunktion"¹¹, der - hvis den skal opfattes som neutral i forhold til den kommunale forvaltning - bør være uafhængig af kommunen.

Under den ordning, der var gældende indtil 1. januar 1990, var det sociale udvalg i sin egenskab af **"almindeligt"** socialudvalg

ansvarlig for og overordnet den sociale forvaltning samtidig med, at udvalget i sin egenskab af afsnit **VIII-udvalg** var retlig kontrolinstans vedrørende holdbarheden af forvaltningens indstilling om anvendelse af tvang. Retssikkerhedsgarantierne bestod i, at udvalget i sin egenskab af afsnit **VIII-udvalg** blev tiltrådt af en dommer og en pædagogisk-psykologisk konsulent, begge uden stemmeret, og at der til vedtagelse af en beslutning om at anvende tvang kræves 2/3 flertal. Det er næppe i overensstemmelse med de nævnte retssikkerhedshensyn, at det sociale udvalg således har deltaget i den retlige kontrol med sin egen virksomhed. Kritikken afsvækkes principielt ikke af ophævelsen af det sociale udvalgs selvstændige kompetence, bl. a. fordi der ikke er fastsat regler, der sikrer, at medlemmer af § 3-udvalget ikke tidligere i andre egenskaber har haft indflydelse på den sociale forvaltnings behandling af sagen.

Såvel det tidligere afsnit **VIII-udvalg** som § 3-udvalget har en sådan opbygning og tilknytning til kommunen, at der for forældre og børn kan opstå tvivl om, hvorvidt udvalget kan træffe en uvildig afgørelse. For forældrene og barnet kan det se ud, som om det væsentligst er kommunen, der såvel foretager undersøgelse i sagen som træffer afgørelse. Forældre og børn kan også føle sig usikre på, om medlemmerne af § 3-udvalget i vurderingen lader indgå oplysninger, som det enkelte medlem har fået i andre egenskaber, og som ikke fremgår af det skriftlige grundlag for beslutningen.

Det betvivles ikke, at de sociale udvalg har taget opgaven som retlig kontrolinstans meget alvorligt, og at det endog kan tænkes, at bevidstheden om dobbeltfunktionen undertiden har medført en ikke helt velbegrundet tilbageholdenhed ved vurderingen af det forelagte materiale. Der er derfor ikke grundlag for at antage, at den gældende ordning i sig selv har ført til, at der er truffet urigtige afgørelser. Dette er imidlertid ikke afgørende. Det centrale er derimod den betragtning, at man ved opbygningen af organerne i videst muligt omfang må sikre, at der er fuld klarhed med hensyn til den funktion, som udøves af den person, der er valgt eller udnævnt, således at der kan være tillid til, at afgørelsen er truffet på et forsvarligt grundlag.

Som et yderligere argument for model 1 kan anføres, at antallet af fjernelsessager i mindre og mellemstore kommuner er så lille, at § **3-udvalget** kun får et beskedent kendskab til de særlige problemer, disse sager frembyder. Et børne- og ungdomsnævn på amtsplan kommer til at behandle et så stort antal sager, at der opstår en bredere erfaring, der kan udnyttes i den enkelte sag.

Også hensynet til forvaltningens arbejde med den enkelte familie og mulighederne for at opnå de bedste resultater heraf kan tale for at lægge selve beslutningen om anvendelse af tvang hos et uafhængigt organ. Derved opnås den fordel, at forvaltningens medarbejdere og det kompetente kommunale udvalg så at sige kommer **"på samme side"** i arbejdet med familien. I det gældende system kan sagsbehandleren opleve at stå alene både i forhold til familien og i forhold til de kommunale beslutningstagere i deres dobbeltfunktion som ansvarlige for sagsbehandlerens arbejde og retlig kontrolinstans. Dette forhold kommer særlig klart frem, hvis en indstilling om anvendelse af tvang ikke tages til følge, og kan her yderligere vanskeliggøre mulighederne for derefter af opfylde forpligtelsen til også i denne situation at tilbyde familien en relevant støtte i form af påkrævede frivillige foranstaltninger. Med forslaget om et uafhængigt børne- og ungdomsnævn kan det i højere grad betragtes som et fælles ansvar for forvaltningen og det kompetente kommunale udvalg både at tilbyde formålstjenlige frivillige foranstaltninger og - når dette anses for nødvendigt - at indstille til børne- og ungdomsnævnet om iværksættelse af en tvangsmæssig foranstaltning.

Der stilles ikke i forslaget krav om, at en indstilling til børne- og ungdomsnævnet skal behandles i et møde i det kompetente kommunale udvalg. Der vil derfor ikke være noget til hinder for, at udvalget kan delegere beføjelsen til forvaltningen. De fleste kommuner vil vel nok finde det rigtigst, at beslutningen normalt træffes i et møde, men ved at undlade at lovfæste mødekravet gives der kommunerne mulighed for efter behov at udskille nogle sager til behandling udelukkende i forvaltningen, f.eks. ved genbehandlinger, hvor forholdene er uændrede.

Kommunen vil som allerede nævnt fremdeles få en central placering i model 1 også vedrørende tvangsmæssige beslutninger. Beslutningen skal træffes på kommunens initiativ, og kommunen skal fortsat udføre det sagsforberedende arbejde, også i forhold til nævnet. Børne- og ungdomsnævnet skal ganske vist have et sekretariat, der er uafhængigt af kommunen; men dette sekretariat forudsættes at skulle have begrænsede opgaver. Sekretariatets hovedopgave bliver at påse, at sagen er tilstrækkeligt oplyst til nævnsbehandlingen. Hvis sagen ikke er tilstrækkeligt oplyst, påhviler det kommunen at fremskaffe de ønskede yderligere oplysninger, men nævnet kan også selv foranledige yderligere undersøgelser foretaget og herunder imødekomme en begæring fra forældrene om at få foretaget en af kommunen uafhængig undersøgelse, jf. nedenfor afsnit 3.5.

Med det forbehold, at der påhviler kommunen særlige forpligtelser vedrørende sagens oplysning, vil der med forslaget om et selvstændigt børne- og ungdomsnavn blive etableret en partsproces med ligestillede parter, der fremlægger sagen for en neutral instans.

Ved en gennemførelse af model 1 vil bestemmelsen i § 3 i den sociale styrelseslov blive overflødig, idet der herefter ikke vil være behov for at nedsætte et særligt kommunalt udvalg til behandling af sager om tvangsmæssige foranstaltninger over for børn og unge.

I model 2 foreslås, at alle beslutninger om tvangsmæssige foranstaltninger fortsat skal træffes af det i § 3 i den sociale styrelseslov nævnte udvalg i kommunen. Dog foreslås den ændring i forhold til den gældende ordning, at byretsdommeren i retskredsen samt den pædagogisk-psykologiske konsulent, der er udpeget af amtsrådet for den kommunale valgperiode, indgår i udvalget som egentlige medlemmer med stemmeret. Dette foreslås benævnt børne- og ungeudvalget.

Bag denne model er det bærende synspunkt, at alle former for foranstaltninger over for børn og unge - herunder også foranstaltninger uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren-

skal tage sit udgangspunkt i, at børn og deres forældre er en helhed, og at bevarelsen af denne helhed i en eller anden form indgår som et overordnet mål for alle former for foranstaltninger.

En anbringelse - uanset om den sker med eller uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren - er aldrig et mål i sig selv, men må ses som et led i et forløb. Anbringelsen indgår som et middel - blandt flere - til løsning af de problemer, som familien har, typisk i sit indbyrdes samspil familiemedlemmerne imellem. Såvel barnet som dets forældre er derfor målgruppe for de iværksatte foranstaltninger, der ganske vist kan have forskelligt indhold i forhold til barnet og i forhold til forældrene, men foranstaltningerne må altid iværksættes i en sammenhæng, der respekterer det fælles udgangspunkt og fælles mål, nemlig at børn og forældre er en sammenhængende helhed.

En tvangsmæssig anbringelse uden for hjemmet indgår endvidere stort set aldrig som en isoleret foranstaltning, hvor afgørelsen herom kan træffes uafhængigt af hidtidige, samtidige og mulige fremtidige foranstaltninger over for familien. Det må derfor ses som en forudsætning for denne kontinuitet såvel set over tid som set i forhold til familien som en helhed, at beslutningen om alle former for foranstaltninger træffes inden for samme organ.

Også hvor det må anses for absolut nødvendigt at adskille barn og forældre for en periode mod forældrenes ønske, spiller forældrene i langt de fleste tilfælde fortsat en meget central rolle i indsatsen over for barnet. Kontakten til forældrene som **"barnets rødder"** har også her stor betydning for barnets udviklingsmuligheder og personlighedsdannelse.

Det er således af væsentlig betydning, at forældrene også i tvangsfjernelsessagerne indgår som medaktører i løsningen af familiens vanskeligheder.

Disse grundlæggende principper om barnet og forældrene som en sammenhængende enhed - også i tvangsfjernelsessager - indebærer,

at man må undgå en for kraftig retsliggørelse af selve beslutningsprocessen i forbindelse med tvangsmæssige hjælpeforanstaltninger, hvad henlæggelsen af beslutningskompetencen til et selvstændigt organ på amtsplan, alene begrundet i retssikkerhedsbetragtninger, kan rumme en risiko for. Det gælder ikke mindst, såfremt der i forbindelse hermed opstilles en række domstolslignende procesregler som udtryk for en tilnærmet partsproces med ligestillede parter, der fremlægger sagen for en neutral instans. Dette kan lægge op til en proces, hvor forældre og barn opfattes - og opfatter hinanden - som 2 modstående parter, og hvor en tvangsmæssig foranstaltnings gennemførelse vil afhænge af, om det lykkes at fastslå dette modsætningsforhold, bl.a. gennem bevisførelse. En sådan proces kan rumme en indbygget polarisering både mellem barn og forældre og mellem forældre og den kommunale forvaltning, som fremover skal varetage det videre forløb.

Model 2 er samtidig udtryk for et ønske om at fastholde, at en tvangsmæssig foranstaltning alene er begrundet i behovet for støtte og hjælp til barn og forældre. Enhver proces, der i sin form vil indebære en øget risiko for, at forældrene vil opfatte det offentliges indsats som et sanktionssystem, vil vanskeliggøre det videre samarbejde med forældrene, som er en forudsætning for den fortsatte indsats.

Model 2 lægger således op til at fastholde udviklingen i dansk børne- og ungdomsforsorg, hvor det offentliges virksomhed siden 1958 har været karakteriseret som indeholdende en række tilbud og muligheder om hjælp fra det offentlige, som barnet og forældrene med rette kan forvente er tilstede, når familien ikke selv kan løse problemerne.

Med en fastholdelse af beslutningskompetencen i det folkevalgte børneudvalg i kommunen formindskes risikoen for, at kommunerne bliver mere tilbageholdende med at søge at iværksætte nødvendige tvangsmæssige foranstaltninger alene begrundet i en frygt for at **"tæbe** sagen" ved det regionale navn.

For at imødekomme ønsket om en øget retssikkerhed omkring tvangsmæssige foranstaltninger foreslås det, at dommeren og den pædagogisk-psykologiske konsulent indgår som fuldgældige medlemmer af det kompetente organ med stemmeret. Dette skal endvidere ses i sammenhæng med de øvrige ændringer, der foreslås med hensyn til øgede krav til sagsbehandlingen, krav om handleplan og større åbenhed og målrettethed i indsatsen, der ligeledes medvirker til en øget retssikkerhed, hvorved der skabes en rimelig balance mellem på den ene side hensynet til retssikkerhed og på den anden side hensynet til, at der sikres mulighed for iværksættelse af påkrævede hjælpeforanstaltninger.

Med dette forslag vil den i model 1 omtalte "linievogterfunktion" især blive varetaget gennem den efterfølgende adgang til at få prøvet afgørelser om tvangsmæssige hjælpeforanstaltninger i Ankestyrelsen og ved landsretterne, hvilket set i lyset af de øvrige retssikkerhedsgarantier vil være tilstrækkelig betryggelse i forhold til de kommunale myndigheders beslutninger på dette område.

Det har undertiden været fremført som et kritikpunkt ved den nugældende ordning, at det folkevalgte organ mangler fornøden kendskab til at træffe afgørelser i disse sager. Det gælder ikke mindst i de mange små kommuner, hvor sager om tvangsmæssige foranstaltninger er yderst sjældne. Ved at forudsætte, at den dommer og den pædagogisk-psykologiske konsulent, der tiltræder børne- og ungeudvalget i disse sager, er den samme i en række kommuner, kan der sikres en vis gennemgående ekspertise på området. Samtidig opretholdes den amtskommunale forpligtelse til at yde rådgivning i disse sager over for kommunerne.

Model 2 fastholder samtidig princippet om, at der i afgørelser om tvangsmæssige foranstaltninger må lægges afgørende vægt på lægmandselementet som modvægt mod en høj grad af ekspertindflydelse i disse sager. Ved at fastholde beslutningskompetencen i det folkevalgte organ på kommunalt niveau sikres opretholdelse af lægmandselementet som det afgørende i beslutningen modsat et børne- og ungdomsnævn, hvor det læge element indgår med væsentlig svagere vægt målt i forhold til ekspertindflydelsen.

En høj grad af lægmandsindflydelse på disse beslutninger kan medføre forskelle i praksis i **de** forskellige dele af landet. I den udstrækning disse **forskelle er begrundet** i lokale kulturer, normer og menneskesyn, vil **dette ikke i sig selv** være en negativ konsekvens.

Udvalget har med disse 2 **modeller ønsket at lægge** op til en bredere debat om det kompetente **organ vedrørende de** tvangsmæssige beslutninger. Udvalget har derfor ikke ønsket **at** foreslå én model frem for en anden, men har udarbejdet forslag til lovbestemmelser, der indeholder begge modeller.

3.5. **Kravene til indstillingen til det kompetente organ vedrørende tvangsmæssige foranstaltninger.**

Udvalgets overvejelser

Efter de gældende regler er der ingen egentlige formelle krav med hensyn til tilvejebringelse af beslutningsgrundlaget for en tvangsmæssig foranstaltning. Beskyttelsen mod tvangsmæssige foranstaltninger på utilstrækkeligt grundlag ligger i almindelig sagsbehandling **ik**, retten til aktindsigt og kontradiktion samt bestemmelsen i § 126 om, at dommeren skal påse, at sagen er tilstrækkeligt oplyst.

Kommunen skal i overensstemmelse med det almindelige **official-**princip drage omsorg for sagens oplysning, herunder for eventuel indhentelse af sagkyndige erklæringer. Dette betyder, at det i første omgang er kommunen, der beslutter, hvilke undersøgelser barnet skal gennemgå, og hvem der i givet fald skal undersøge barnet.

I praksis ønsker forældrene undertiden, at der foretages undersøgelser af andre sagkyndige end de af kommunen valgte. Så længe barnet ikke er anbragt uden for hjemmet, kan forældrene selv foranstalte sådanne undersøgelser. Er barnet derimod allerede anbragt uden for hjemmet, eventuelt efter en foreløbig beslutning, vil det være nødvendigt, at forældrene retter henvendelse

til kommunen med begæring om, at kommunen foranstalter en sådan undersøgelse.

Såfremt kommunen er enig i, at undersøgelsen er nødvendig for sagens oplysning, påhviler det kommunen at sørge for undersøgelsen. Hvis kommunen derimod finder, at undersøgelsen er unødvendig for sagens oplysning, men dog ikke vil modsætte sig denne, må kommunen oplyse forældrene herom. Det tilkommer herefter forældrene at beslutte, om undersøgelsen ønskes iværksat. I bekræftende fald skal kommunen medvirke til den praktiske afvikling, men det påhviler forældrene at afholde udgifterne til undersøgelsen.

Selv om kommunen finder, at sagen er oplyst tilstrækkeligt, bør begæringer om iværksættelse af undersøgelser på forældrenes initiativ og for deres regning imødekommes, medmindre hensynet til barnet klart taler imod yderligere undersøgelser (eller hvis den type undersøgelse, som forældrene ønsker, må anses for at være til skade for barnet). Kommunens afgørelse om afslag på en anmodning om en undersøgelse vil kunne efterprøves af ankemyndigheden i forbindelse med behandlingen af tvangsfjernelsessagen.

Hvis udvalgets model 1 gennemføres, vil det efter sagens fremsendelse til børne- og ungdomsnævnet, jf. forslagets § 3.6, stk. 2, være nævnet, der træffer beslutning om eventuelle yderligere undersøgelser.

Uanset valg af model, jf. afsnit 3.4, finder udvalget, at der er behov for i loven at indføje nogle minimumskrav med hensyn til indholdet af den indstilling, der skal udarbejdes til det kompetente organ, der skal tage stilling til, om der er grundlag for tvangsmæssig gennemførelse af en anbringelse uden for hjemmet. Hermed fremhæves, at sagsforberedelsen er et væsentligt element, når der skal træffes afgørelser af så indgribende art.

Efter udvalgets forslag skal indstillingen indeholde en begrundelse for, at betingelserne er opfyldt, og dette krav skal sammenholdes med udvalgets forslag om tydeliggørelse af de materielle

betingelser for tvangsmæssig anbringelse. Indstillingen skal endvidere angive, hvad der tidligere har været tilbudt familien, og ikke mindst grunden til, at sådanne tilbud ikke længere anses for tilstrækkelige. Også de forhold i familien, der kunne bidrage til at løse vanskelighederne, skal anføres. Udvalget anser det således for væsentligt, at der i sagsforberedelsen også indgår en påpegning af, hvorledes man kan drage nytte af familiens egne ressourcer i forsøget på at afhjælpe problemerne. Når en sag fremmes med indstilling om tvangsanbringelse, kan det være fristende kun at anføre det, der støtter en sådan indstilling. Derfor stiller udvalget forslag om, at der skal stilles krav om også at medtage oplysninger om familiens egne ressourcer.

Som nærmere omtalt i afsnit 4, stiller udvalget forslag om, at der forud for en anbringelse skal foreligge en plan for anbringelsen, herunder hvilken støtte m.v. der skal ydes under opholdet uden for hjemmet. Det er en naturlig følge af dette forslag, at denne plan indgår i indstillingen.

Endelig skal indstillingen indeholde oplysning om barnets eller den unges holdning til anbringelsen. Denne oplysning er et supplement til adgangen til at udtale sig over for det kompetente organ. Formålet med bestemmelsen er i højere grad, end tilfældet er i dag at sikre, at barnet eller den unge inddrages i processen forud for anbringelsen. Der er ikke tale om, at barnet skal sige ja eller nej, men bestemmelsen skal sikre, at barnet bliver orienteret om, hvad der skal ske. Udvalget mener ikke, at der i denne relation bør opstilles grænser for, hvornår et barn er så lille, at det bliver uden mening at beskrive dets holdning til en eventuel anbringelse.

3.6. Prøvelse af beslutninger om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger.

Gældende ret

Efter de gældende regler kan beslutninger, der er truffet af § 3-udvalget efter bistandslovens §§ 123 og 124, indbringes for Den Sociale Ankestyrelse. Styrelsen er øverste administrative klage-

instans inden for det sociale område, og styrelsens virksomhed er reguleret ved lov, jf. lovbekendtgørelse nr. 530 af 13. august 1986. Ankestyrelsens forretningsorden er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse nr. 119 af 28. marts 1985 med senere ændringer.

Ankestyrelsen er i sin virksomhed uafhængig af instruktioner vedrørende den enkelte sags behandling og afgørelse. For sager, der behandles efter afsnit VIII og § 65, stk. 5, jf. § 124, samt tvangsadoption, foreskriver ankestyrelsesloven, at afgørelsen træffes i møde med deltagelse af 2 ankechefer (imod 1 i øvrige sager, bortset fra principielle) og 2 beskikkede medlemmer. De sidstnævnte er udpeget af socialministeren efter indstilling fra en række organisationer, og deres opgave er ifølge Socialreformkommissionens 1. betænkning (nr. 543/1969) at sikre, at der tilføjes ankemødet en viden om befolkningens almindelige levevilkår og opfattelse på det pågældende område. Der blev endvidere lagt vægt på, at de beskikkede medlemmer ikke blev udpeget som specielt sagkyndige.

I forretningsordenen foreskrives, at der ved behandlingen af sager efter afsnit VIII skal tilkaldes konsulenter med særlig kendskab til de forhold, som sagerne vedrører. Konsulentens funktion er alene rådgivende, og det vil i de allerfleste tilfælde være en børnepsykiater.

I øvrigt gælder de samme regler med hensyn til foretræde og advokatbistand ved sagens behandling i Ankestyrelsen som ved behandlingen i § 3-udvalget. Det følger af ankestyrelseslovens § 11, at Ankestyrelsens afgørelse i sager efter §§ 123 og 124 skal foreligge inden 2 måneder efter, at klagen er modtaget.

Indbringelse af en sag for landsretten sker ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at afgørelsen er modtaget. Herefter påhviler det Ankestyrelsen at indbringe sagen for landsretten inden 5 søgnedage efter klagens modtagelse. Det er forældremyndigheds **indehaverens** bopæl, der er afgørende for, om sagen behandles ved **Østre** eller Vestre Landsret. Under sagens behandling

i landsretten repræsenteres Ankestyrelsen af kammeradvokaten. Ankestyrelsen sørger - bistået af kommunen - for, at der indhentes aktuelle oplysninger til brug for rettens afgørelse i sagen.

Udvalgets overvejelser

Uanset hvilken model der vælges med hensyn til kompetent organ i 1. instans, jf. afsnit 3.4, finder udvalget, at der er behov for en central ankeinstans vedrørende tvangsmæssige beslutninger. Kun gennem en central ankeinstans er der mulighed for at følge og om fornødent korrigere den praksis, der lægges af børne- og ungdomsnævnene/børne- og ungeudvalgene. En central ankeinstans er også en væsentlig forudsætning for, at der indsamles og fastholdes viden om området, hvilket er nødvendigt, dels af hensyn til regelfastsættelsen, dels af hensyn til muligheden for at vejlede kommunerne om reglernes anvendelse.

Udvalget foreslår derfor, at Ankestyrelsens opgaver opretholdes i samme omfang som hidtil. Den udvidelse af ankeadgangen, der foreslås med hensyn til samværsafbrydelse og ændring af opholdssted er en følge af, at der i en afgørelse fra Menneskerettighedsdomstolen er fastslået et krav om adgang til domstolsprøvelse, jf. afsnit 8. Som følge af denne udvidelse kan der forventes en vis stigning i antallet af sager, hvorfor det af hensyn til landsretternes kapacitet findes at være en fordel, at sagerne indbringes for retten via Ankestyrelsen.

I forhold til model 1 har udvalget overvejet at lade Ankestyrelsen udgå som ankeinstans og i stedet foreslå, at børne- og ungdomsnævnets afgørelser skulle kunne indbringes direkte for landsretten, hvilket i betragtning af nævnets sammensætning og i betragtning af dets uafhængige stilling i forhold til kommunen ikke giver anledning til retssikkerhedsmæssige betænkeligheder. Men under hensyn til, at udvidelsen af ankeadgangen må forventes at medføre en stigning i antallet af sager, der bliver indbragt for højere instanser, samt under hensyn til behovet for at kunne bevare en ekspertise på centralt plan, der vil være væsentlig for vejledningen af kommunerne, har udvalget valgt at opretholde Ankestyrelsens funktioner. Hertil kommer, at udvalget anser det

for en klar fordel for landsrettens behandling af sagen, at Ankestyrelsen (og kammeradvokaten) forestår forberedelsen af sagen i landsretten.

Børne- og **ungdomsnævnet** er, uanset sammensætningen og den selvstændige placering i forhold til kommunen, et administrativt organ, og udvalget har derfor ikke haft betænkeligheder ved at lade Ankestyrelsen som central administrativ instans efterprøve de afgørelser, der træffes af nævnet. Lignende eksempler på administrative ankeorganers efterprøvelse af afgørelser fra uafhængige nævn, der har en dommer som formand, findes inden for andre lovområder. Det gælder således inden for lov om offentlige veje, jf. lovbekg. nr. 368 af 6. august 1985, §§ 57 og 58, samt naturfredningsloven, jf. lovbekg. nr. 530 af 10. oktober 1984, §§ 3 og 4.

Vælges model 2, er det en naturlig følge heraf, at Ankestyrelsens opgaver må fastholdes, idet de ovenfor anførte synspunkter bliver yderligere understreget ved, at afgørelsen i 1. instans ligger i den enkelte kommune.

Domstolsprøvelse

Den gældende lovs § 129, stk. 2, indebærer, at der kan kræves fornyet prøvelse for landsretten, når der er forløbet 6 måneder siden landsrettens seneste afgørelse i sagen. Fornyet prøvelse kan kræves, uanset om kommunen eller Den Sociale Ankestyrelse har genbehandlet sagen.

Efter udkastets § 2.5, stk. 2, vil alle anbringelsessager nu være sikret en regelmæssig opfølgning, idet kommunen hver 6. måned skal vurdere, om planen skal revideres. Spørgsmål om ændring af planen kan også rejses af forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år. Hvis der fremsættes begæring om hjemgivelse, må kommunen vurdere, om formålet med foranstaltningen er opnået, eller om opretholdelse af foranstaltningen fortsat er påkrævet, jf. udkastets § 1.12. På baggrund af den nye regel i § 2.5, stk. 2, finder udvalget ikke, at der er behov for en adgang til fornyet domstolsprøvelse på det samme grundlag. Det foreslås

derfor, at fornyet prøvelse for retten kun kan kræves, hvis Ankestyrelsen på ny har behandlet sagen, dvs. at den administrative rekurs skal være udnyttet, før der kan kræves domstolsprøvelse, jf. udkastets § 3.8, stk. 2.

Spørgsmålet om betydningen af fristerne i § 129 er behandlet i en højesteretsdom af 18. april 1990 (UFR 1990.453 H). I den foreliggende sag stadfæstede Ankestyrelsen det sociale udvalgs afgørelse inden 6 måneder efter, at en tidligere truffen afgørelse var stadfæstet af landsretten. Ankestyrelsen meddelte i sin afgørelse med henvisning til § 129, stk. 2, at fornyet prøvelse for landsretten ikke kan kræves, før der er forløbet 6 måneder, medmindre der af retten er fastsat en kortere frist. Ankestyrelsen afviste derfor en anmodning fra klagerens advokat om at indbringe afgørelsen for landsretten. Efter at der var forløbet 6 måneder, begærede advokaten påny sagen indbragt for landsretten, hvilket blev afvist af Ankestyrelsen med henvisning til, at den i lovens § 129, stk. 1, fastsatte frist på 4 uger for indbringelse for landsretten var overskredet. Ved afgørelsen lagde Højesteret til grund, at hovedformålet med bestemmelserne i bistandslovens § 129 må være at sikre, at tvangsmæssig anbringelse af børn uden for hjemmet altid skal kunne forlanges undergivet domstolens prøvelse. Denne prøvelsesadgang er undergivet visse frister, men det fremgår i følge Højesteret ikke med tilstrækkelig klarhed af bestemmelsen, at domstolsprøvelse skal afskæres i tilfælde, hvor fristerne efter stk. 1 og stk. 2 ikke samtidig kan overholdes.

Efter udvalgets forslag til ændring af den gældende lovs § 129, stk. 2 (§ 3.8, stk. 2, i udkastet), vil der ikke længere kunne opstå konflikt mellem de 2 frister.

Med hensyn til de frister, der i dag gælder for ansøgning om tilladelse til henholdsvis kære og anke, foreslår udvalget en afkortning af disse. Under hensyn til, at der sker en automatisk genbehandling, finder udvalget, at fristerne bør kunne nedsættes til 3 og 6 måneder for ansøgning om tilladelse til henholdsvis kære og anke.

Udvalgets forslag med hensyn til domstolsprøvelse er i øvrigt i store træk en videreførelse af de gældende regler. De enkelte ændringer af mere teknisk art er nærmere beskrevet i bemærkningerne til forslaget enkelte bestemmelser.

3.7. Amtsankenævnets og Ankestyrelsens beføjelser uden klage.

Gældende ret.

Der **er efter** bistandslovens § 35 adgang til at gribe ind over for **en** kommune, som ikke foretager fornødne undersøgelser, eller som ikke iværksætter påkrævede hjælpeforanstaltninger. Efter bestemmelsen kan amtsankenævnet træffe beslutning om undersøgelse eller hjælpeforanstaltning og pålægge kommunen at gennemføre beslutningen. Samme beføjelse har Ankestyrelsen. Kompetencen er ifølge § 35 sideordnet, men amtsankenævnet er ikke kompetent til at træffe afgørelse om iværksættelse af hjælpeforanstaltninger uden samtykke efter afsnit VIII. Denne beføjelse tilkommer alene Ankestyrelsen, eventuelt i form af en foreløbig afgørelse, jf. nedenfor, afsnit 6.4.

Oftest vil anledningen til at tage en sag op være en henvendelse fra andre myndigheder, sygehus eller slægtninge. For Ankestyrelsens vedkommende tillige de tilfælde, hvor der sker indberetning fra dommer og/eller pædagogisk-psykologisk konsulent, jf. pkt. 10 i Socialministriets cirkulære af 21. maj 1982 om hjælpeforanstaltninger uden samtykke efter bistandsloven samt om adoption uden samtykke. Efter bestemmelsen kan såvel amtsankenævnet som Ankestyrelsen imidlertid tage en sag op, uden at der foreligger en henvendelse herom, f.eks. i tilslutning til behandling af en klagesag vedrørende økonomisk hjælp.

Udvalgets overvejelser.

Uanset valg af model for 1. instans finder udvalget, at det er vigtigt at opretholde adgangen til at pålægge kommunen at foretage undersøgelser eller iværksætte foranstaltninger. En sådan beføjelse må anses for en helt nødvendig "sikkerhedsventil" i de formentlig få tilfælde, hvor kommunen ikke selv foretager det fornødne.

Udvalget foreslår derfor opretholdelse af beføjelserne i den gældende lovs § 35, men med en tydeliggørelse af, at det alene er Ankestyrelsen, der har beføjelserne for så vidt angår foranstaltninger, der kan gennemføres tvangsmæssigt. Efter forslaget vil det således for såvel model 1 som model 2 være Ankestyrelsen, der har beføjelsen. For model **2 svarer** forslaget indholdsmæssigt til de gældende regler.

I forhold til model 1 indebærer forslaget om Ankestyrelsens beføjelser, at børne- og ungdomsnævnet kan friholdes for denne opgave, hvorved det sikres, at nævnet som 1. instans alene skal vurdere det retlige grundlag for afgørelsen om en tvangsmæssig foranstaltning. Desuden har chefen for Ankestyrelsen i modsætning til formanden for børne- og ungdomsnævnet adgang til at træffe en foreløbig beslutning, jf. afsnit 6.4.

Efter forslaget er den eneste forskel mellem de 2 modeller, at Ankestyrelsens beføjelse i model 1 er begrænset til at pålægge kommunen at indstille til børne- og ungdomsnævnet, at der træffes beslutning om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger. I model 2 kan Ankestyrelsen som efter gældende regler træffe beslutningen og pålægge kommunen at udføre denne.

4. Undersøgelser og planer.

4.1. Krav til kommunens virksomhed forud for iværksættelse af **foranstaltninger.**

Gældende ret

Bistandslovens § 32, stk. 3, pålægger kommunen en forpligtelse til at undersøge et barns forhold, hvis det må antages, at barnet trænger til særlig støtte. I påkrævet fald skal kommunen lade barnet undersøge af en læge eller en psykolog, eventuelt ved henvisning til et amtskommunalt rådgivningscenter.

Igangsættende for kommunens undersøgelsesvirksomhed kan først og fremmest være en henvendelse fra familien eller barnet selv om

hjælp eller særlig støtte. Kommunen kan endvidere gennem underretningsreglerne i bistandslovens §§ 19 og 20 blive gjort opmærksom på, at hjælp eller støtte til et barn eller en ung er eller kan blive aktuel.

I Socialministeriets cirkulære af 12. december 1986 om rådgivning og tilsyn efter bistandsloven angives det, at det må tillægges stor betydning, at kommunen foretager en grundig undersøgelse, før der træffes beslutning om hjælpeforanstaltninger. Formålet hermed er at få de for barnet eller den unge mest hensigtsmæssige foranstaltninger iværksat på et så tidligt tidspunkt som muligt og på den rigtige måde, men tillige at sikre sig imod, at der på et løst og utilstrækkeligt grundlag foretages upåkrævede eller uberettigede indgreb i forældremyndigheden eller i barnets eller den unges tilværelse.

Kritik af gældende ret

Kritikken har ikke så meget været rettet mod selve regelsættet som mod den indsats, der ydes af kommunerne på dette indledende stadium af en sag om eventuel støtte til et barn eller en ung. Det er blevet anført, at der ikke anvendes de tilstrækkelige ressourcer i denne første fase af en sag. Dette kan føre til dårligt forberedte, uigennemtænkte foranstaltninger, der ikke bidrager effektivt til afhjælpning af vanskelighederne for børnene, de unge og deres familier, hvilket kan give problemer i det videre sagsforløb, særligt hvis familien flere gange oplever, at iværksatte foranstaltninger ikke hjælper.

Udvalgets overvejelser

Kommunen vil altid være forpligtet til at undersøge forholdene nærmere, når der på baggrund af de foreliggende oplysninger må antages at være behov for at iværksætte foranstaltninger for barnet eller den unge.

Efter udvalgets opfattelse kan vigtigheden af en grundig indledende undersøgelse ikke betones kraftigt nok. Det gælder om på så tidligt et tidspunkt som muligt at få en kvalificeret afdækning af, om der foreligger problemer, der bør resultere i iværksættelse

af hjælpeforanstaltninger, og i bekræftende fald at få et grundlag for at kunne vurdere, hvilke foranstaltninger der vil være formålstjenlige ud fra karakteren af problemerne.

Kommunen bør derfor i sin organisatoriske planlægning prioritere udførelse af undersøgelser højt, således at der i kommunerne afsættes tilstrækkelige ressourcer til at gennemføre solide undersøgelser.

Normalt vil kommunen selv kunne foretage den fornødne undersøgelse, men undertiden vil det være nødvendigt ved mere omfattende undersøgelser at indhente bistand fra særlige sagkyndige uden for kommunens eget regie. Kommunen skal, hvis det er påkrævet, lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en psykolog, eventuelt ved henvisning til amtskommunens rådgivningscenter.

Beslutningen om en undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal i overensstemmelse med bistandslovens grundlæggende princip så vidt muligt træffes i forståelse med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge. Dette bør efter udvalgets opfattelse fremgå direkte af loven, jf. udkastets § 1.4, stk. 1, 2. pkt. Et egentligt samtykkekrav gælder imidlertid kun for unge, der er fyldt 15 år. I særlige situationer skal der dog være en adgang til tvangsmæssig gennemførelse af undersøgelser, jf. nedenfor.

I de tilfælde, hvor familien selv henvender sig om hjælp, vil forståelsen for de nødvendige undersøgelser normalt være til stede, men også i de tilfælde, hvor undersøgelsen igangsættes på grund af oplysninger fra andre, har forældrenes forståelse for undersøgelsen stor betydning, idet undersøgelsen i alle tilfælde gerne skulle blive indledning til et samarbejde mellem kommunen og forældrene om at løse de vanskeligheder for barnet eller den unge, som de foreliggende oplysninger tyder på.

En undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal være helhedsorienteret og skal beskrive ressourcer og udviklings-

muligheder. Foruden en undersøgelse af barnets eller den unges forhold er det således væsentligt at få afklaret, hvilke ressourcer familien selv er i besiddelse af til brug for afhjælpningen af barnets eller den unges problemer.

Væsentligt er det også, at barnets eller den unges egen mening kommer til udtryk. Som også påpeget i kap. 5, afsnit 2.2, bør det indgå som et naturligt led i sagsoplysningen, at sagsbehandleren skaffer sig et førstehånds kendskab til det eller de børn, som sagen drejer sig om, gennem en samtale med de pågældende. Udvalget lægger derfor vægt på, at de sociale myndigheder giver sig den fornødne tid til sådanne samtaler, også når det drejer sig om mindre børn. Udvalget finder dog ikke, at spørgsmålet - i modsætning til egentlige høringsregler, jf. afsnit 10 - egner sig til lovgivning, idet det nærmere må betragtes som et metodeproblem i socialt arbejde. Samtalen må naturligvis være så skånsom som muligt over for barnet eller den unge og bør, hvis forholdene tilsiger det, ske med sagkyndig bistand.

Undersøgelser kan være belastende både for familien og barnet eller den unge og kan i værste fald volde barnet eller den unge skade. For at fremhæve, at det løbende i undersøgelsesforløbet må vurderes, hvor vidtgående undersøgelsen bør være, foreslår udvalget, at det i loven præciseres, at en undersøgelse ikke må være mere omfattende, end formålet tilsiger, og at undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader det, jf. udkastets § 1.4, stk. 3.

4.2. Særligt om tvangsmæssig gennemførelse af undersøgelser.

Gældende ret

Modsætter forældrene sig en undersøgelse, vil denne kun kunne gennemføres, hvis betingelserne i afsnit VIII er opfyldt. Det vil sige, at det i princippet er nødvendigt at vurdere, om de foreliggende oplysninger skaber en sådan usikkerhed om barnets eller den unges forhold, at det må anses for påkrævet af hensyn til barnets eller den unges velfærd midlertidigt at anbringe barnet uden for

hjemmet for at lade undersøgelsen foretage. Der vil i sådanne tilfælde typisk være tale om en foreløbig beslutning efter § 127.

Udvalgets overvejelser

Det forekommer utilfredsstillende, at en beslutning om en tvangsmæssig undersøgelse må træffes efter reglerne i § 127, jf. § 123, som en anbringelse uden for hjemmet, når undersøgelsen (måske) netop sigter på at afklare, om betingelserne for en anbringelse er til stede.

I tilfælde, hvor forældremyndighedens indehaver modsætter sig, at barnet eller den unge undersøges, og hvor forholdene tegner sig så alvorligt, at en undersøgelse må anses for nødvendig for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling, skal der efter udvalgets opfattelse være en udtrykkelig hjemmel til at kunne gennemføre en undersøgelse ved at indlægge barnet eller den unge på sygehus eller ved at anbringe det på en institution.

Udvalgets forslag sigter således på at skabe hjemmel for at kunne handle i de situationer, hvor der endnu ikke er grundlag for at fastslå, at en anbringelse er nødvendig, men hvor kommunen finder det absolut nødvendigt at få afklaret dette.

Da der er tale om en indgribende beslutning over for forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge, må det efter udvalgets opfattelse være børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget, der skal træffe afgørelse herom.

Der skal efter udvalgets forslag være mulighed for både at lade barnet eller den unge undersøge ambulant og at lade barnet **døgn**-indlægge på institution eller sygehus, herunder psykiatrisk afdeling, jf. afsnit 5.2, således at barnet eller den unge må blive på sygehuset eller institutionen, indtil undersøgelsen er tilendebragt. Centralt i udvalgets forslag er, at det forhold, at barnet eller den unge ved en ambulant undersøgelse kan vende hjem til forældrene om aftenen, ikke er en hjemgivelse, dvs. ensbetydende med, at foranstaltningen ophører.

Forholdene i det enkelte tilfælde og især forældrenes holdning og indstilling må være afgørende for, hvilken fremgangsmåde børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget beslutter at vælge i den konkrete situation.

Udvalget mener, at der må sættes en frist for undersøgelsens længde af hensyn til forældrenes og barnets eller den unges mulighed for at overskue indgrebets rækkevidde. Udvalget har fundet, at en frist på 2 måneder giver praktisk mulighed for at gennemføre også mere omfattende undersøgelser. Undersøgelsen skal således være afsluttet inden 2 måneder regnet fra børne- og ungdomsnævnets/børne- og ungeudvalgets afgørelse om gennemførelse af undersøgelsen.

Behovet for at iværksætte en tvangsmæssig undersøgelse kan være så akut, at det af hensyn til barnet eller den unge kan være nødvendigt at handle hurtigt. Der kan derfor være behov for at træffe en foreløbig beslutning om iværksættelse af en tvangsmæssig undersøgelse. Udvalget foreslår, at der i bestemmelsen om tvangsmæssig gennemførelse af undersøgelser direkte henvises til muligheden for om fornødent at træffe afgørelse herom efter reglerne om foreløbige beslutninger, jf. udkastets § 1.5, stk. 2.

4.3. Krav til redegørelsen for undersøgelsens resultater.

Udvalgets overvejelser

For at understrege betydningen af en grundig undersøgelse og som en rettesnor for de sociale myndigheders arbejde med disse sager foreslår udvalget, at det i loven fastsættes, hvad undersøgelsen skal resultere i, dvs. hvilke krav der skal stilles til de sociale myndigheders redegørelse for undersøgelsens resultater, jf. udkastets § 1.4, stk. 2. •

Det centrale punkt er naturligvis, om undersøgelsen viser, at der er behov for at iværksætte en hjælpeforanstaltning, hvilket der må tages begrundet stilling til. Hvis dette ikke er tilfældet,

bør der redegøres for de forhold, der fører til, at sagen kan henlægges.

Viser undersøgelsen, at der er behov for at iværksætte en hjælpeforanstaltning, må der på baggrund af den viden om barnet eller den unge, familien og omgivelserne, som er opsamlet gennem undersøgelsen, gøres rede for, hvilke af de mulige hjælpeforanstaltninger der må anses for at være den eller de bedste i det foreliggende tilfælde.

Familiens egne ressourcer og spørgsmålet, om disse med den fornødne hjælp kan styrkes, er af afgørende betydning for valget af hjælpeforanstaltning(er). Undersøgelsen skal derfor tillige indeholde en redegørelse for de forhold i familien og hos barnet eller den unge, som kan bidrage til at klare vanskelighederne, og for på hvilken måde disse forhold vil kunne styrkes. Ud over familiens og barnets eller den unges forhold må der i denne forbindelse også redegøres for, om der i barnets eller den unges omgivelser i øvrigt, f.eks. gennem støtte fra andre nære familie-medlemmer, er mulighed for at hente hjælp til overvindelse af vanskelighederne.

Med hensyn til valget af den rette hjælpeforanstaltning finder udvalget det vigtigt, at det tilstræbes, at barnet eller den unge kan forblive i hjemmet, jf. udkastets § 1.6, stk. 1, 2. pkt. Udvalget lægger dog samtidig vægt på, at der så vidt muligt fra begyndelsen vælges den eller de foranstaltninger, som må anses for mest formålstjenlige i forhold til de afdækkede problemer. Den i udkastets § 1.6, stk. 2, foretagne opregning af mulige foranstaltninger angiver ikke en "rangfølge", hvor det påhviler myndighederne ud fra princippet om anvendelsen af det mindste middel at gennemløbe rækken af mulige foranstaltninger, eventuelt afsluttende med en anbringelse uden for hjemmet.

Ved valg af hjælpeforanstaltning er det derfor væsentligt for udvalget, at princippet om det mindste middel ses i lyset af det overordnede princip om formålstjenlighed, således at der blandt de formålstjenlige foranstaltninger vælges den mindst indgribende.

Den indstilling, som forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge har til iværksættelse af en hjælpeforanstaltning, kan få stor betydning for sagens videre forløb. Efter udvalgets opfattelse kan et samtykke, der opnås fra forældremyndighedens indehaver uden at dække dennes reelle indstilling til den tilbudte hjælpeforanstaltning, give anledning til problemer i sagens videre forløb, f.eks. i form af umotiverede begæringer om hjemgivelse. Disse problemer kan vise sig at være større end de problemer, som en tvangsfjernelse rejser.

En redegørelse for den indstilling, som forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge har til foranstaltningerne, må derfor efter udvalgets mening have en fremtrædende plads i den redegørelse, som undersøgelsen skal munde ud i.

Det er udvalgets opfattelse, at en solid undersøgelse af barnets eller den unges forhold og et krav om, at denne skal resultere i en begrundet stillingtagen til, hvorledes der i givet fald skal sættes ind for at yde barnet eller den unge den nødvendige støtte, vil være et nyttigt arbejdsgrundlag for den videre behandling af sagen.

En sådan redegørelse, der først og fremmest indeholder en angivelse af, hvilke muligheder inden for det sociale system der efter myndighedernes opfattelse vil kunne afhjælpe problemerne, men som også bør inddrage andre muligheder, f.eks. inden for skolesystemet, vil efter udvalgets mening kunne virke som et positivt oplæg til et samarbejde med forældrene om løsningen af barnets eller den unges vanskeligheder.

Der bør efter udvalgets opfattelse således ske en beskrivelse af indsatsen og de formål, der søges opnået i alle tilfælde, hvor kommunen finder, at der er behov for at iværksætte hjælpeforanstaltninger, men udvalget stiller alene forslag om et lovfæstet krav til udarbejdelse af en egentlig plan og dennes nærmere indhold, når hjælpeforanstaltningen skal bestå i en anbringelse uden for hjemmet, jf. nedenfor.

4.4. Særligt om planer.

Udvalgets overvejelser

I de tilfælde, hvor kommunens undersøgelse forer til, at den foranstaltning, som må anses for at være den mest formålstjenlige, er en anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet, foreslår udvalget som nævnt ovenfor, at der skal opstilles særlige krav til kommunens videre behandling af sagen.

Opstilling af skriftlige eller mundtlige behandlings- eller handleplaner ved anbringelser uden for hjemmet er ikke ukendt i gældende praksis, men som det fremgår af bl.a. Socialforskningsinstituttets rapporter Familieplejen (88:11) og Kommunernes Børnesager (89:1), er anvendelsen af sådanne planer som støtte for sagsbehandlingen ikke udbredt.

Efter udvalgets opfattelse vil et krav om udarbejdelse af en plan for barnets eller den unges ophold uden for hjemmet betyde, at kommunens overvejelser må målrettes på en mere systematisk måde, end det efter udvalgets opfattelse er tilfældet i dag. Et krav om planlægning af den indsats, der skal ydes over for barnet eller den unge, vil bidrage til at skabe den kontinuitet, som af udvalget prioriteres højt.

Udvalget foreslår derfor, at loven skal indeholde et krav om, at der forud for enhver anbringelse uden for hjemmet skal udarbejdes en plan for barnets eller den unges ophold.

Den plan, som udvalget foreslår udarbejdet, skal præcisere de overordnede forhold vedrørende barnet eller den unge, såsom anbringelsens formål og dens tidsperspektiv. Planen skal endvidere være styrende for det behandlingsmæssige arbejde med barnet eller den unge og familien. Derimod skal planen ikke indeholde en detaljeret tilrettelæggelse af de mere praktiske forhold vedrørende anbringelsen.

Planen skal først og fremmest beskrive, hvad der ønskes opnået med anbringelsen uden for hjemmet, dvs. hvordan og hvorfor en

anbringelse må anses for at kunne løse de problemer og vanskeligheder for barnet eller den unge, som kommunens undersøgelse har klarlagt.

Det bør tillige beskrives, hvilken type af de forskellige opholdssteder - døgninstitutioner, familiepleje, socialpædagogisk kollektiv m.fl. - der menes egnet til at klare barnets eller den unges problemer. Må det forudses, at opnåelsen af formålet med anbringelsen vil indebære, at der kan blive tale om successiv anvendelse af forskellige typer af opholdssteder, bør beskrivelsen omfatte dette forhold.

I planen skal der tages stilling til sådanne særlige forhold vedrørende barnet eller den unge, som den konkrete situation giver anledning til. Det kan dreje sig om forhold vedrørende barnets eller den unges pleje, behandling, undervisning eller videreuddannelse. Der bør således af kommunen søges givet en fyldig beskrivelse af så mange aspekter som muligt i den indsats over for barnet eller den unge, som kommunen forestiller sig er nødvendig for at opnå de formål, der forfølges med anbringelsen.

For forældrene vil et vigtigt forhold ved enhver anbringelse være anbringelsens varighed. Selv om det i praksis kan være vanskeligt at angive tidsperspektivet ved en anbringelse, mener udvalget, at planen må angive anbringelsens forventede varighed.

Udvalget er opmærksom på, at der med en angivelse af anbringelsens forventede varighed i planen kan skabes nogle forventninger hos forældrene, og at der kan være en risiko for, at der fokuseres mere på tiden end på formålet med anbringelsen.

Til trods for disse betænkeligheder mener udvalget imidlertid, at det er vigtigt, at kommunen konkret gør sig nogle overvejelser om, hvilken tid opnåelsen af formålet må anses at kræve, og at forældrene får kendskab til resultatet af disse overvejelser.

Efter udvalgets opfattelse vil en angivelse af tidsperspektivet kunne bidrage til en forståelse hos forældrene for, at anbringel-

sen må forløbe i overensstemmelse med den lagte plan, for at formålet kan opnås, og at hjemgivelsesbegøring fra forældrene i utide derfor kan - omend ikke undgås - så dog formindskes.

Det er et ofte fremdraget kritikpunkt af den nugældende praksis, at når først barnet eller den unge er anbragt, ophører kommunens kontakt med familien/forældrehjemmet. Anbringelsen af barnet eller den unge ses som afslutningen på sagen, og der arbejdes derfor ikke videre med at støtte familien til en løsning af de problemer, som har været medvirkende til barnets eller den unges vanskeligheder.

Udvalget mener, at der bør sættes på en helhedsorienteret indsats omfattende både barnet eller den unge og familien. Efter udvalgets forslag skal planen derfor også beskrive, hvilke foranstaltninger der eventuelt påtænkes iværksat til støtte for familien, mens barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet.

Selv om anbringelsen forløber i overensstemmelse med den lagte plan, kan der efter hjemgivelsen af barnet eller den unge meget vel være behov for foranstaltninger i hjemmet til støtte for barnet eller den unge og familien. Det kan naturligvis ved udarbejdelsen af planen være vanskeligt at forudse, hvilke foranstaltninger familien vil have behov for, når barnet eller den unge igen er i hjemmet, men hvis det er muligt, bør planen også indeholde en angivelse heraf.

Udvalget stiller ikke forslag om en bestemt grad af detaillering i planens beskrivelse af de enkelte elementer, men planen må på forståelig måde angive nogle tydelige rammer for indsatsen over for barnet eller den unge. Dette er nødvendigt for, at den eller de personer, der skal forholde sig til planen, har et rimeligt bedømmelsesgrundlag.

Sker anbringelsen af barnet eller den unge på frivilligt grundlag, er planen et centralt led i forældrenes samtykke, og forståeligheden af planens enkelte dele er væsentlig for det forpligtende

samarbejde med forældremyndighedens indehaver, som der bør sigtes på.

Behovet for en anbringelse på frivilligt grundlag kan opstå så akut, at det ville være i modstrid med formålet med anbringelsen at lade denne afvente udarbejdelsen af en plan. I sådanne tilfælde skal det efter udvalgets opfattelse være tilstrækkeligt med en kortfattet angivelse af formålet med anbringelsen. Kommunen skal da snarest muligt opstille **en** egentlig plan, jf. udkastets § 2.3, stk. 3.

Finder kommunen, at der er grundlag for at anbringe barnet eller den unge tvangsmæssigt, indgår planen i kommunens indstilling til det kompetente organ om, hvorvidt der skal træffes en sådan beslutning, og er derfor af væsentlig betydning for afgørelsen. Om kravene til indstillingen til det kompetente organ vedrørende tvangsmæssige foranstaltninger henvises til afsnit 3.5.

5. Lægelig behandling.

5.1. **Undersøgelse og/eller behandling af et barn trods modstand fra forældremyndigheds indehaveren.**

Gældende ret

Efter gældende ret antages der at være adgang til efter bi-standslovens § 123, stk. 1, nr. 1, at træffe afgørelse om at anbringe et barn uden for hjemmet med henblik på iværksættelse af lægelig behandling af barnet, selv om indehaveren af forældremyndigheden modsætter sig behandlingen. Afgørelsen træffes, når det må anses for livstruende for barnet at undlade behandling, selv om der ikke foreligger forhold i hjemmet, der i øvrigt ville nødvendiggøre en anbringelse uden for hjemmet. Anbringelsesbeslutningen er således alene foranlediget af behovet for lægelig behandling. Blandt de oftest forekommende situationer er blodtransfusion **til** børn af forældre, **der af** religiøse grunde modsætter sig dette.

Anvendelsen af § 123, **stk.** 1, nr. 1, indebærer, at der sker en anbringelse af barnet uden for hjemmet, og at der som led i denne anbringelse (bistandsudøvelsen) træffes beslutning om iværksættelse af den nødvendige behandling. Dette kan skabe særlige vanskeligheder i tilfælde, hvor der er brug for en række behandlinger, der strækker sig over nogen tid.

Allerede inden udvalget formelt var nedsat, blev det på baggrund af en konkret sag, der bl. a. gav anledning til spørgsmål i Folketinget til sundhedsministeren (S 71/1988, Folketingets Forhandlinger 1987/88, sp. 1051), aftalt mellem sundhedsministeren og socialministeren, at udvalget om de retlige rammer for indsatsen over for børn og unge tillige skulle tage spørgsmålet om anvendelse af tvangsfjernelse op til vurdering i de tilfælde, hvor en tvangsfjernelse er begrundet i behandlingsmæssige hensyn til et mindre-årigt barn.

Socialministeriet har endvidere i et brev af 8. november 1988 vedrørende en konkret sag om nødvendig blodtransfusion med intervaller på 2-3 uger udtalt, at der efter de gældende regler ikke er mulighed for at træffe en "samlet beslutning" efter bistandslovens afsnit VIII, der dækker en fortløbende række af blodtransfusioner, når et barn hjemgives til forældrene umiddelbart efter, at det har modtaget en blodtransfusion. Når der efter et par ugers forløb igen er behov for en blodtransfusion, må der derfor gribes ind med en ny afgørelse efter afsnit VIII.

I brev af samme dato anmodede Socialministeriet udvalget om at overveje, om det måtte skønnes nødvendigt eller ønskeligt med ændringer i bistandslovens afsnit VIII for at løse de problemer, der blev peget på i henvendelsen fra kommunen.

Spørgsmålet om behandling af børn imod forældrenes ønske berøres i betænkning nr. 1184/1989 om afkald på livsforlængende behandling, s. 31-32, og særligt vedrørende blodtransfusion s. 37. Der er ikke i betænkningen forslag til ændring af den bestående retstilstand.

Udvalgets overvejelser

Efter udvalgets opfattelse kan den ovenfor beskrevne praksis forsvares ud fra ønsket om at sikre et barn behandling for en livstruende sygdom. Situationen må således anses for omfattet af kriteriet "absolut påkrævet af hensyn til barnets velfærd". Når det alligevel forekommer utilfredsstillende at benytte bestemmelsen i § 123, stk. 1, hænger det sammen med, at situationen er væsentlig forskellig fra de situationer, der i øvrigt er omfattet af § 123. Ofte er der kun tale om enkeltstående tilfælde - eventuelt flere på hinanden følgende med kort tidsinterval. Til forskel fra den traditionelle anbringelsessituation vil der i disse tilfælde ikke være behov for andre foranstaltninger til familien. Anbringelse af barnet er ikke påkrævet, bortset fra den ofte kortvarige indlæggelse, der er nødvendig for at gennemføre behandlingen.

Anvendelsen af § 123 har givet anledning til processuelle problemer. Afgørelserne om iværksættelse af behandlingen træffes oftest som foreløbige afgørelser efter § 127, stk. 1. Er der ikke behov for yderligere hjælp til familien, skal beslutningen godkendes efter 7 dage, men skal ikke - således som § 127, stk. 1, fortolkes - forelægges udvalget efter en måned. Heraf har man i praksis draget den konsekvens, at indehaveren af forældremyndigheden afskæres fra muligheden for at få prøvet grundlaget for afgørelsen ved indbringelse for en højere instans.

Folketingets Ombudsmand (Beretningen 1988, s. 179 ff.) har på baggrund af en konkret sag udtalt sig om dette spørgsmål. Ombudsmandens overvejelser og udvalgets forslag er gennemgået i afsnit 6, hvortil henvises.

En bestemmelse, der giver mulighed for at tilsidesætte forældrenes beslutninger med hensyn til iværksættelse af lægelig behandling, kan opfattes som kontroversiel, blandt andet fordi selve behandlingen kan være forbundet med risiko og påføre barnet bivirkninger. Det kan endvidere være vanskeligt at afgøre, om bestemmelsen alene skal angå de tilfælde, hvor den manglende behandling udsætter barnet for livsfare, eller om den tillige skal angå behandling for lidelser, der kan give varig og betydelig invali-

ditet. Hertil kommer den usikkerhed, der kan være med hensyn til lidelsens diagnosticering og behandling.

Efter udvalgets opfattelse er der imidlertid tilfælde, hvor hensynet til forældrenes bestemmelsesret må vige for hensynet til barnet. Sådanne tilfælde foreligger, når et barn eller en ung har behov for **livsnødvendig** behandling, og forældrene modsætter sig denne. Efter udvalgets opfattelse gør de samme hensyn til barnet sig gældende, hvis forældrene modsætter sig behandling for en lidelse, der udsætter barnet for varig og betydelig invaliditet.

Det er fundet hensigtsmæssigt at foreslå hjemlen indsat i en særskilt bestemmelse, da udvalget finder, at bestemmelsen har et ganske andet formål end de øvrige bestemmelser om hjælpeforanstaltninger for børn i bistandsloven. Udskillelsen til en selvstændig bestemmelse, der direkte omhandler undersøgelse eller behandling, klargør endvidere, at en beslutning herom ikke medfører anbringelse uden for hjemmet i bistandslovens forstand. Der vil efter bestemmelsen være mulighed for at lade behandlingen foregå ambulat, således at barnet i øvrigt har ophold i hjemmet. En beslutning om lægelig behandling indebærer, at barnet i fornødent omfang kan indlægges under behandlingen. Beslutningen vil også kunne omfatte tilfælde, hvor der er tale om flere på hinanden følgende behandlinger med kort tidsinterval, og hvor barnet i de mellemliggende perioder kan opholde sig i hjemmet. Her vil der efter forslaget alene være behov for at træffe en samlet beslutning.

Bestemmelsen vedrører de tilfælde, hvor beslutningen alene omhandler gennemførelse af lægelig undersøgelse eller behandling. Som bestemmelsen er udformet, vil den som udgangspunkt kunne anvendes i forbindelse med behandling for såvel somatiske som psykiatiske lidelser. Ved indlæggelse og behandling på en psykiatrisk hospitalsafdeling gælder reglerne i lov om tvang i psykiatrien, jf. afsnit 5.2 nedenfor. Bestemmelsen må således for så vidt angår psykiatiske lidelser anses for at have et meget begrænset anvendelsesområde. Hertil kommer, at der i de tilfælde, hvor psykiatrisk behandling kan være påkrævet, muligvis vil være

behov for videregående bistand. I så fald er bestemmelsen i udkastets § 1.10 uanvendelig, og det må som omtalt nedenfor i afsnit 5.2 i stedet overvejes, om barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet.

Undladelse af at lade et barn undersøge eller behandle kan imidlertid også forekomme som et led i mere omfattende tilfælde af svigtende omsorg eller andre af de forhold, der er nævnt i udkastets § 1.8. I disse tilfælde indgår den manglende opfyldelse af barnets behov for lægelig behandling i beslutningsgrundlaget ved vurderingen af, om betingelserne i § 1.8 er opfyldt. Såfremt betingelserne for at anbringe barnet uden for hjemmet er opfyldt, kan der i tilslutning til beslutningen om anbringelse uden for hjemmet iværksættes den nødvendige lægelige undersøgelse eller behandling af barnet.

Kommunen vil som ansvarlig for omsorgen for barnet under en anbringelse uden for hjemmet fortsat kunne træffe beslutning om lægebehandling af barnet, hvis det under anbringelsen får behov herfor. Herom henvises til afsnit 8.1. Forslaget til § 1.10 indebærer således ikke en begrænsning i kommunens kompetence til at træffe beslutning om, at et anbragt barn får den lægebehandling, som det har behov for.

5.2. Særligt om forholdet til lov om tvang i psykiatrien.

Gældende ret

Efter bistanndslovens § 123, stk. 1, nr. 2, kan der - under de samme materielle betingelser som ved tvangsmæssig anbringelse - træffes beslutning om at anbringe et barn i en psykiatrisk hospitalsafdeling eller et hospital for sindslidende med tilslutning af hospitalets overlæge, selv om de almindelige betingelser i henhold til lovgivningen om sindslidende personers hospitalsophold ikke er opfyldt.

Bistanndsloven videreførte således den tidligere gældende retstilstand efter lov om børne- og ungdomsforsorg § 43.

Principbetænkningen om tvang i psykiatrien (nr. 1068/1986, bind 2, kapitel 13) indeholder en udførlig beskrivelse af reglerne i såvel bistandsloven som sindssygeloven samt en diskussion af sammenstødsproblemerne.

I beretning nr. 8, afgivet af det i grundlovens § 71, stk. 7, omhandlede tilsyn den 14. september 1989, omtales særligt spørgsmålet om socialudvalgets medvirken ved tvangsindlæggelse af børn og unge under 18 år (sag nr. 106). Foranlediget af en dagbladsartikel om tvangsindlæggelse af en 17-årig indhentede tilsynet bl.a. en udtalelse fra Socialministeriet om de sociale myndigheders pligt til at medvirke i sager om tvangsindlæggelse af personer under 18 år. Tilsynet tog den modtagne redegørelse til efterretning og oversendte materialet til dette udvalg med en bemærkning om, at tilsynet fandt, at de sociale myndigheder burde være forpligtet til at være til stede ved tvangsindlæggelse af unge under 18 år.

Udvalgets overvejelser

Børn er i følge lov om tvang i psykiatrien tillagt selvstændige rettigheder. De særlige retssikkerhedsgarantier i denne lov finder imidlertid kun anvendelse på børn, der er psykotiske (sindssyge eller i en tilstand, der ganske må ligestilles hermed). Det er endvidere en forudsætning, at barnet eller den unge modsætter sig indlæggelsen. Det vil sige, at reglerne i lov om tvang i psykiatrien går forud for de beføjelser, som i henhold til myndighedsloven tilkommer indehaveren af forældremyndigheden. Den omstændighed, at en person er mindreårig, giver ikke værgeren (forældremyndighedsindehaveren) adgang til at indlægge et psykotisk barn på psykiatrisk afdeling, hvis barnet modsætter sig indlæggelsen.

Heroverfor står den gældende bestemmelse i bistandslovens § 123, stk. 1, nr. 2, der giver adgang til - inden for snævre grænser - at overvinde modstand fra indehaveren af forældremyndigheden. Barnets modstand eller accept er derimod uden betydning i forhold til brugen af bistandslovens tvangsregler.

Som bistandsloven er formuleret, har den efter sin ordlyd forrang for lov om tvang i psykiatrien og giver således mulighed for at træffe beslutning om indlæggelse af såvel psykotiske som ikke-psykotiske børn, dog under forudsætning af overlægens accept. Som også anført i principbetænkningen om tvang i psykiatrien, kan reglerne om tvangsindlæggelse (og tvangstilbageholdelse) kun antages at få selvstændig betydning i de vanskeligt tænkelige tilfælde, hvor de sociale myndigheder imod overlægens indstilling ophæver en beslutning efter § 123. I den situation kan overlægen fortsat tilbageholde den mindreårige imod forældremyndighedsindehaverens protest, såfremt betingelserne for tvangstilbageholdelse er opfyldt.

Efter udvalgets opfattelse rejser en bestemmelse som § 123, stk. 1, nr. 2, nogle problemer.

For det første, som påpeget i principbetænkningen, sammenstødet mellem adgangen til - i bistandsloven - at overvinde **forældremodstand** og de selvstændige rettigheder, der i lov om tvang i psykiatrien er tillagt barnet.

For det andet kan det diskuteres, om det er hensigtsmæssigt i bistandsloven at have særlige regler om indlæggelse i psykiatrisk afdeling. Det bærende princip bag bistandslovens regler er, at hjælp retter sig mod familien som sådan, og at en given foranstaltning skal være formålstjenlig set i forhold hertil. Dette gælder også en beslutning om tvangsmæssig gennemførelse af en anbringelse uden for hjemmet.

Udvalget har derfor nøje overvejet, om bestemmelsen i § 123, stk. 1, nr. 2, bør opretholdes. I praksis benyttes bestemmelsen kun i meget få tilfælde. Dens væsentligste område har været tilfælde, hvor der var behov for at få barnet undersøgt, og hvor man har skønnet, at undersøgelsen kun kunne foregå ved indlæggelse på en psykiatrisk afdeling. Som påpeget i afsnit 4, finder udvalget det principielt uheldigt at bruge reglerne om tvangsmæssige anbringelser i de situationer, hvor beslutningen først og fremmest skal sikre tilvejebringelsen af det fornødne beslutningsgrundlag.

Udvalget har i konsekvens heraf stillet forslag om en særlig undersøgeshjemmel. En undersøgelse, der gennemføres efter bestemmelsen i § 1.5 (uden samtykke), skal være gennemført inden 2 mdr. efter, at beslutningen er truffet. Det er udvalgets opfattelse, at der efter denne bestemmelse skal være adgang til også at lade barnet undersøge ved indlæggelse på en psykiatrisk afdeling. Hvis barnet ikke protesterer mod indlæggelsen (eller er så lille, at det ikke er meningsfuldt at undersøge barnets holdning til spørgsmålet), opstår der ikke noget sammenstødsproblem i forhold til lov om tvang i psykiatrien. Hvis barnet protesterer, opstår spørgsmålet, om reglerne i lov om tvang i psykiatrien skal have forrang for bistandsloven.

Selv om udvalgets principielle holdning er, at man som udgangspunkt ikke skal fratage barnet de retsgarantier, som det er tillagt efter lov om tvang i psykiatrien, har udvalget fundet det nødvendigt, at der skabes hjemmel for, at undersøgelser kan foregå på psykiatriske afdelinger uden hensyn til, om betingelserne i lov om tvang i psykiatrien er opfyldt. I praksis kan der opstå behov for psykiatrisk undersøgelse af børn, der ikke umiddelbart er omfattet af psykiatrilovgivningens psykosebegreb. Sådanne undersøgelser vil mest hensigtsmæssigt kunne finde sted på psykiatrisk afdeling, når forældrene modsætter sig undersøgelsen, og den derfor ikke kan foretages ambulantly. En undersøgelse vil dog fortsat kun kunne ske med tilslutning fra overlægen på den psykiatriske afdeling.

Udvalget har i sine overvejelser lagt vægt på, at undersøgelsen efter udkastets § 1.5 er tidsbegrænset til 2 måneder, hvorfor indgrebet er af overskuelig rækkevidde, og at der er knyttet klageadgang, herunder adgang til domstolsprøvelse, til anvendelsen af § 1.5. Udvalget finder, at retssikkerheden hermed er tilgodeset i fornødent omfang.

Udvalget er dog opmærksom på, at der også vil kunne opstå situationer, hvor der skønnes behov for kortere eller længere indlæggelse på psykiatrisk afdeling i behandlingsmæssigt øjemed.

Hvis forældrene er indforstået, falder spørgsmålet i det hele uden for bistanndslovens regler og må afgøres efter lov om tvang i psykiatrien, se nærmere betænkning 1068, jf. dog nedenfor om betydningen af udvalgets forslag om samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år, til iværksættelse af foranstaltninger.

Hvis indehaveren af forældremyndigheden modsætter sig indlæggelsen, kan der blive behov for at anvende bistanndslovens regler. Efter udvalgets opfattelse bør disses anvendelsesområde imidlertid ikke strækkes videre end til at træffe afgørelse efter de almindelige bestemmelser om barnets anbringelse uden for hjemmet eller efter bestemmelsen i § 1.10, som giver mulighed for at lade barnet behandle for en livstruende eller invaliderende lidelse. Hvis behovet for at overvinde forældremodstanden kun drejer sig om iværksættelse af en kortvarig behandling, og der ikke er behov for andre foranstaltninger i forbindelse hermed, vil bestemmelsen i udkastets § 1.10 eventuelt kunne anvendes. Efter bestemmelsens formulering er det ikke udelukket at anvende den på en psykiatrisk lidelse, omend bestemmelsen først og fremmest vil finde anvendelse på behandling for akutte somatiske lidelser. Efter udvalgets opfattelse bør behandling efter denne bestemmelse dog ikke kunne gennemtvinges udover, hvad der følger af lov om tvang i psykiatrien. Dette betyder, at psykotiske børn, som er omfattet af retssikkerhedsgarantierne i lov om tvang i psykiatrien, kun kan indlægges på en psykiatrisk afdeling, hvis lidelsen må anses for livstruende eller invaliderende, og - i de tilfælde hvor ikke blot forældrene, men også barnet protesterer - hvis betingelserne i lov om tvang i psykiatrien er opfyldt. Det må derfor under sagen afklares, hvorledes barnet stiller sig til indlæggelsen. Hvis barnet protesterer, vil de sociale myndigheders rolle være indskrænket til eventuelt at begære barnet indlagt efter lov om tvang i psykiatrien, men det må afgøres efter disse regler, om indlæggelse kan finde sted.

Konsekvensen heraf vil være, at børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget ikke vil kunne træffe beslutning om indlæggelse til behandling på en psykiatrisk afdeling af ikke-psykotiske børn mod deres protest efter udkastets § 1.10. Udvalget har fundet, at

behovet for en anvendelse af bestemmelsen til indlæggelse på psykiatrisk afdeling ud over, hvad der er muligt efter lov om tvang i psykiatrien, vil være begrænset. For det første vil kravet om, at den psykiatriske lidelse skal kunne karakteriseres som livstruende eller indebære en varig og betydelig invaliditet, kun sjældent være opfyldt for ikke-psykotiske børn. For det andet vil der i de få tilfælde, hvor betingelserne er opfyldt, og hvor forældrene modsætter sig behandling for en sådan lidelse, typisk være behov for, at de sociale myndigheder træffer beslutning om foranstaltninger ud fra en bredere vurdering af familiens problemer og behov for støtte. Vurderingen bør derfor ske med udgangspunkt i den almindelige bestemmelse om anbringelse uden for hjemmet, jf. nedenfor, fremfor at der udelukkende iværksættes en foranstaltning med det snævre formål at sikre den lægelige behandling.

Ud over muligheden for at kunne foretage undersøgelser på psykiatrisk afdeling og for at indlægge til behandling efter kriterierne i udkastets § 1.10, finder udvalget ikke, at der er behov for en særlig hjemmel for indlæggelse på psykiatrisk afdeling svarende til den gældende § 123. Indlæggelse vil stadig kunne finde sted, hvis betingelserne i lov om tvang i psykiatrien er opfyldt, idet forældrenes samtykke ikke er nødvendigt i denne situation. I de tilfælde, hvor betingelserne for indlæggelse efter lov om tvang i psykiatrien ikke er opfyldt, men hvor indlæggelse af et barn alligevel findes påkrævet, må der, som også nævnt ovenfor vedrørende § 1.10, antages at være behov for en bredere vurdering af familiens situation, herunder en vurdering af, om der er behov for iværksættelse af foranstaltninger efter bistandsloven. Hvis de sociale myndigheder finder, at det af hensyn til barnets situation er nødvendigt at overvinde forældremodstanden, vil der kunne træffes beslutning om anbringelse uden for hjemmet efter udkastets § 1.8. Da en sådan beslutning samtidig indebærer, at de sociale myndigheder får kompetence til - i overensstemmelse med formålet med anbringelsen - at træffe beslutning om barnets forhold, jf. udkastets § 2.5, vil det kunne besluttes, at barnet skal indlægges til behandling på en psykiatrisk afdeling under forudsætning af lægelig tilslutning fra det behandlende sygehus

Hermed understreges, at i de tilfælde, hvor en egentlig anbringelse skønnes påkrævet, skal det regelsæt, der gælder for anbringelse iagttages, herunder først og fremmest kravet om, at der skal opstilles en plan. Derved mener udvalget i højere grad at kunne sikre, at beslutningen kommer til at omhandle barnets og familiens samlede situation.

En beslutning om indlæggelse på psykiatrisk afdeling i forbindelse med en anbringelsesbeslutning kan træffes for såvel psykotiske som ikke-psykotiske børn. Hvis barnet protesterer mod indlæggelse, kan spørgsmålet prøves efter reglerne om tvang i psykiatrien, men selv om denne prøvelse eventuelt viser, at betingelserne i denne lov ikke er opfyldt, vil barnet fortsat kunne tilbageholdes. På samme måde som forældrene i kraft af forældremyndigheden kan gennemtvinge en indlæggelse på psykiatrisk afdeling mod barnets protest, udgør de sociale myndigheders beslutning om barnets opholdssted et tilstrækkeligt grundlag for tilbageholdelsen, jf. nedenfor om dette retlige sammenstødsproblem.

Også under en anbringelse uden for hjemmet vil der kunne opstå situationer, hvor der bliver behov for at indlægge det anbragte barn på en psykiatrisk afdeling, ligesom der kan blive behov for indlæggelse på somatisk afdeling. I begge relationer vil de sociale myndigheder som led i deres almindelige beslutningskompetence kunne beslutte, at barnet skal indlægges, dog under forudsætning af lægelig tilslutning. Som nævnt ovenfor, vil barnet eventuelt kunne få prøvet indlæggelsen i overensstemmelse med reglerne i lov om tvang i psykiatrien, men uden at dette nødvendigvis fører til udskrivning, uanset om det konstateres, at betingelserne i denne lovgivning ikke er opfyldt.

Problemstillingen om forholdet mellem de to former for lovgivning kompliceres, når barnet eller den unge tillægges selvstændige rettigheder i nærmere fastsat omfang. Som beskrevet i afsnit 10, stiller udvalget forslag om, at den unge, der er fyldt 15 år, selv skal give samtykke til en given foranstaltning, og at manglende samtykke kræver, at reglerne om tvangsmæssig gennemførelse

tages i anvendelse, hvis foranstaltningen skal gennemføres imod den unges ønsker.

Det må derfor overvejes, hvorledes disse rettigheder forholder sig til de øvrige regler for indlæggelse på psykiatrisk afdeling. Det er udvalgets opfattelse, at det ikke tjener noget formål med en bestemmelse, der i en enkelt relation - indlæggelse på psykiatrisk afdeling - giver hjemmel til tvangsmæssig foranstaltning mod den unges protest udover, hvad der følger af lov om tvang i psykiatrien. Disse regler omfatter ganske vist kun børn eller unge, der er sindssyge, hvorimod de særlige retssikkerhedsgarantier ikke gælder for personer, der ikke er psykotiske. Disse vil som nævnt i betænkning 1068 s. 392 ff. kunne anbringes på en psykiatrisk afdeling (med tilslutning fra overlægen) i kraft af forældremyndighedsindehaverens ret til at vælge opholdssted for barnet, men dette forhold, der kan virke inkonsekvent, jf. betænkningen s. 398, kan ikke løses med en bestemmelse svarende til den nugældende bistandslovs § 123, stk. 1, nr. 2, i kombination med en partsstatus for unge, der er fyldt 15 år. Hvis der er behov for, at de sociale myndigheder skal gribe ind i forhold til de beslutninger, der træffes af indehaveren af forældremyndigheden, må dette ske ud fra en bredere vurdering af behovet for støtte til familien og den unge og ikke anskues isoleret i forhold til en indlæggelse. I de tilfælde, hvor den unge modsætter sig indlæggelse, vil der således kunne træffes beslutning om forskellige former for foranstaltninger, herunder eventuelt beslutning om med den unges samtykke - at anbringe denne uden for hjemmet efter udkastets § 1.8, stk. 3. Det er dog udvalgets opfattelse, at der vil være tale om meget få sager af denne type.

Barnets og den unges mulighed for bistand fra de sociale myndigheder i tilfælde, hvor forældrene ønsker at gennemtvinge en indlæggelse på psykiatrisk afdeling mod barnets eller den unges protest, er berørt af § 71-tilsynet, jf. omtalen af den konkrete sag ovenfor.

Udvalget har overvejet forskellige muligheder, men ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at stille forslag om formaliseret

bistand, f.eks. gennem en automatisk underretning af den unges opholdskommune i forbindelse med tvangsindlæggelse af en ung under 18 år. Udvalget har herved lagt vægt på, at der i lov om tvang i psykiatrien er givet barnet og den unge en selvstændig beskyttelse, og at kommunen generelt er forpligtet til at være opmærksom på, om et barn eller en ung har særligt behov for støtte. Når dette sammenholdes med de gældende indberetningsregler i §§ 19 og 20, som foreslås opretholdt, samt med den foreslåede præcisering af, at barnet har selvstændig ret til rådgivning, finder udvalget ikke grundlag for at foreslå yderligere regler herom.

6. Foreløbige beslutninger.

6.1 Behovet for at træffe foreløbige beslutninger.

Historisk udvikling og gældende ret

Muligheden for at træffe foreløbige beslutninger eksisterede allerede efter lov om børne- og ungdomsforsorg § 33. Efter denne bestemmelse kunne en foreløbig beslutning enten træffes i møde i børne- og ungdomsnævnet eller af formanden eller i dennes forfald næstformanden. Betingelserne for at træffe en foreløbig beslutning var efter § 33, at sagen ikke var tilstrækkeligt oplyst, eller at endelig afgørelse i øvrigt ikke kunne træffes, og at afgørelsen ikke kunne udsættes af hensyn til barnets vel. En foreløbig beslutning efter § 33 kunne ikke indbringes for anden administrativ myndighed, men skulle snarest forelægges børne- og ungdomsnævnet. En foreløbig beslutning kunne højst have gyldighed i 2 måneder.

Med bistandslovens ikrafttræden blev § 33 afløst af § 127. Heri fastsattes følgende:

"Når det sociale udvalg ikke kan holde møde, kan foranstaltninger, som af hensyn til barnets velfærd ikke kan opsættes, iværksættes foreløbigt af formanden eller i dennes forfald af næstformanden. "

Bestemmelserne om forelæggelse for udvalget og gyldigheden af en foreløbig beslutning svarede til § 33. Som noget nyt blev der imidlertid i stk. 3 indført adgang til inden 1 uge at indbringe den foreløbige beslutning for Den Sociale Ankestyrelse. Af bemærkningerne til bestemmelsen fremgår, at bestemmelsen svarer til § 33 i lov om børne og ungdomsforsorg, men at der af hensyn til retssikkerheden blev indført klageadgang.

At der med bestemmelsen i § 127, stk. 1, tilsigtedes en videreførelse af den hidtidige retstilstand blev yderligere uddybet i Socialministeriets cirkulære af 1. oktober 1975 om hjælpeforanstaltninger uden samtykke, hvor det i pkt. 14 anførtes, at der kunne træffes foreløbige beslutninger, når det sociale udvalg kunne holde møde, men sagen ikke skønnedes tilstrækkeligt oplyst.

Udformningen af cirkulærets pkt. 14 blev flere gange kritiseret af Folketingets Ombudsmand (Beretningen 1978, s. 154-59; 1980, s. 54-57 og 1980, s. 124-36, særligt s. 135). Ombudsmanden gav udtryk for, at der ikke i § 127 var hjemmel til at træffe en fjernelsesbeslutning på afsvækket grundlag, men alene - på grund af sagens hastende karakter - hjemmel til en formandsafgørelse.

I 1982 blev der vedtaget en række ændringer i bistanndslovens afsnit VIII med det overordnede formål at styrke barnets og forældrenes retssikkerhed. For de foreløbige beslutninger blev der indført en 3-leddet behandling, således at den foreløbige beslutning skal godkendes af det sociale udvalg inden 7 dage. Endvidere skete der en afkortning af fristen for at træffe den endelige afgørelse fra 2 til 1 måned. Ankeadgangen blev ophævet. I bemærkningerne til lovforslaget blev det udtrykkeligt anført, at der ikke i fremtiden ville være mulighed for at anvende en foreløbig beslutning, når sagen ikke var tilstrækkeligt oplyst

Udvalgets overvejelser.

I tilfælde, hvor der ydes bistand til børn og unge, vil der uanset reglernes udformning altid kunne opstå situationer, hvor der af hensyn til barnet er behov for øjeblikkelig indgriben, uden at forældrenes samtykke kan opnås. Der vil også være situationer,

hvor der sker akutte anbringelser med samtykke, men disse behandles efter regler, der nærmere er beskrevet i afsnit 4.

Det er udvalgets opfattelse, at der fortsat må være hjemmel til at træffe foreløbige beslutninger. Det er dog samtidig væsentlig at slå fast, at udvalget ønsker at videreføre intentionerne fra lovændringen i 1982, hvorefter foreløbige beslutninger om anbringelse uden for hjemmet ikke bør bruges i sager, der ikke er tilstrækkeligt oplyst. Dette har bl.a. ført til et forslag om en særskilt hjemmel til at træffe beslutning om undersøgelse, jf. nærmere afsnit 4.

Det centrale kriterium for brug af en foreløbig beslutning skal efter udvalgets opfattelse være barnets eller den unges øjeblikkelige behov. Afgørende er, at der er behov for en foranstaltning som af hensyn til barnets eller den unges behov ikke kan afvente behandling i det kompetente organ. Herved er udvalget på linje med 1982-ændringen.

Behovet for foreløbige beslutninger kan opstå i en række forskellige situationer. Det kan således dreje sig om akutte behov for en ganske kortvarig foranstaltning, men også situationer hvor der udover det akutte behov kan være eller vise sig at være behov for en længerevarende indsats. Det skal bemærkes, at der i denne forbindelse alene er tale om foreløbige foranstaltninger, hvortil der ikke kan opnås samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden. For foreløbige afgørelser med samtykke gælder § 2.3, stk. 3, jf. afsnit 4.

Betingelsen for at træffe en foreløbig beslutning efter udkastets § 1.11 er som nævnt ovenfor "**de** øjeblikkelige behov". Dette materielle kriterium må imidlertid sammenholdes med kriterierne for anvendelsen af de foranstaltninger, som bestemmelsen henviser til. Kriteriet i § 1.11 om foreløbige beslutninger kan således ikke stå alene, men må suppleres med de materielle betingelser for den foranstaltning, der søges gennemført med en foreløbig beslutning.

I forslaget drejer det sig om følgende foranstaltninger:

gennemførelse af undersøgelse (§ 1.5)

anbringelse uden for hjemmet (§ 1.8)

lægelig undersøgelse eller behandling (§ 1.10)

forbud mod flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje (§ 4.1, **stk. 4**)

6.2. Fremgangsmåden ved foreløbige beslutninger

Gældende ret

Når der er truffet en foreløbig beslutning efter § 127, stk. 1, 1. pkt., skal forældremyndighedsindehaveren inden 24 timer efter afgørelsen have skriftlig meddelelse herom med en begrundelse for afgørelsen og oplysning om retten til aktindsigt. Meddelelsen skal endvidere indeholde tilbud om advokatbistand. Den foreløbige afgørelse skal snarest muligt og senest inden 7 dage forelægges det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 til godkendelse, uanset om hjemgivelse har fundet sted. Godkendes den foreløbige afgørelse, forelægges denne udvalget til endelig afgørelse inden 1 måned.

Udvalgets overvejelser

Udvalget finder, at den 3-lede behandling, som blev indført i 1982, bør fastholdes i de tilfælde, hvor en foreløbig beslutning følges op af en beslutning om fortsat anbringelse. Der er endvidere i udvalget enighed om, at godkendelsen af den foreløbige beslutning efter 7 dage sker i det kompetente organ.

Med hensyn til kompetencen til at træffe foreløbig beslutning har udvalget drøftet, om der fortsat er grundlag for at tillægge formanden for et kommunalt udvalg en sådan originær kompetence. En anden mulighed kunne således være at lade kompetencen ligge i det kompetente kommunale udvalg/børne- og ungeudvalget med mulighed for delegation til formanden. Baggrunden for udvalgets overvejelser har været, at det umiddelbart kan virke ulogisk, at det er formanden alene, der skal træffe den foreløbige beslutning, også i de tilfælde hvor udvalget alligevel er samlet i anden anledning.

På grund af sagernes hastende karakter vil det dog i langt de fleste tilfælde være formanden (eller næstformanden), der kommer til at træffe beslutningen. Udvalget har derfor ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at foreslå ændring i den gældende retstilstand, hvorefter det alene er formanden - eller i dennes forfald næstformanden - der træffer foreløbig beslutning.

Med hensyn til selve proceduren ved en foreløbig beslutning foreslås ingen ændringer med hensyn til 24-timers fristen for meddelelsen til indehaveren af forældremyndigheden. Der findes heller ikke grundlag for at ændre 7-dages fristen for godkendelsen af den foreløbige beslutning. Også for de tilfælde, hvor den foreløbige beslutning skal efterfølges af en endelig beslutning efter § 1.8, foreslås 1-månedes fristen opretholdt. Retsbeskyttelseshensyn taler for så korte frister som muligt, og erfaringerne fra fristernes indførelse i 1982 viser, at det er muligt at overholde disse.

Med hensyn til beregningen af henholdsvis 24-timers og 7-dages fristen stilles der forslag om en præcisering af det tidspunkt, fra hvilken en frist skal beregnes. Udvalget har fundet, at det bør være iværksættelsen af den foreløbige beslutning, der er afgørende. Tidspunktet for iværksættelsen vil være det tidspunkt, hvor beslutningen effektueres. I de tilfælde, hvor beslutningen ikke umiddelbart kan effektueres, fordi barnet eller den unge holdes skjult, vil iværksættelsen være det tidspunkt, hvor kommunen tager skridt til iværksættelse af beslutningen, f.eks. ved at anmode politiet om bistand til at få barnet eftersøgt.

Specielt om 1-månedes fristen bemærkes, at der stilles forslag om, at en foreløbig beslutning har gyldighed i 1 måned, regnet fra godkendelsen i børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget. Indholdsmæssigt svarer dette til den gældende retstilstand, men med en tydeligere markering af, at der efter udløbet af denne frist ikke eksisterer nogen gyldig beslutning.

Der gælder imidlertid nogle vigtige undtagelser fra 1-månedes fristen:

- a) undersøgelser, jf. § 1.5
- b) forbud mod flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje, jf. § 4.1, **stk. 4.**

Ad a:

For så vidt angår undersøgelser, der besluttet efter § 1.5, gælder i forvejen en frist på 2 måneder til at gennemføre undersøgelsen, jf. nærmere afsnit 4.2. Den opfølgning, der eventuelt skal ske, må således ske på grundlag af undersøgelsens resultater. Det giver derfor ingen mening i denne situation at stille krav om, at der skal træffes endelig beslutning efter en måned, hvis undersøgelsen ikke er afsluttet på dette tidspunkt. 2-måneders fristen for gennemførelsen af undersøgelsen regnes fra afgørelsen i nævnet/udvalget, jf. § 1.5, stk. 2. Hvis undersøgelsen er blevet iværksat ved en foreløbig beslutning efter § 1.11, jf. § 1.5, stk. 2, regnes fristen dog fra formandens foreløbige beslutning.

Ad b:

Forbud mod flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje vil også kunne ske ved foreløbig beslutning. Heller ikke i denne situation vil der umiddelbart skulle ske en opfølgning af den foreløbige beslutning udover godkendelsen i det kompetente organ, idet barnet eller den unge skal forblive i den private familiepleje, der vel at mærke forbliver en privat familiepleje i overensstemmelse med de særlige regler herom, jf. afsnit 12. En foreløbig beslutning vil i dette tilfælde have gyldighed, indtil der måtte blive truffet en ny beslutning om flytning eller hjemtagelse.

Særligt om lægelig undersøgelse eller behandling

Adgangen til at træffe beslutning om lægelig undersøgelse eller behandling findes også i de gældende regler, jf. nærmere afsnit 5. I det omfang en sådan behandling iværksættes i medfør af en foreløbig beslutning, vil der ofte ikke være brug for at træffe beslutning om yderligere foranstaltninger, og behandlingen vil som regel være afsluttet inden udløbet af den 1-månedes frist, der

gælder for den foreløbige beslutning. Der vil derfor kun være behov for at forelægge sagen for børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget i de tilfælde, hvor den foreløbige afgørelse om iværksættelse af lægelig behandling rækker ud over 1 måned. Til gengæld foreslår udvalget at genindføre ankeadgangen for de foreløbige beslutninger, jf. nedenfor, hvor den under afsnit 6.3 refererede sag netop angik en foreløbig beslutning om iværksættelse af lægelig behandling.

6.3. Særligt om klage over foreløbige beslutninger.

Gældende ret

Med ændringen af § 127 i 1982 blev der som nævnt indført en 3-leddet behandling, således at det sociale udvalg inden 7 dage skulle godkende, at det havde været nødvendigt at gribe ind med en foreløbig foranstaltning. Herefter blev der indført en frist på 1 måned til at træffe den endelige afgørelse om barnets fremtid. Adgangen til inden 1 uge at indbringe den foreløbige beslutning for Ankestyrelsen blev anset som overflødig ved ændringen af fristen i § 127.

Kritik af gældende ret.

Spørgsmålet om adgangen til at indbringe en foreløbig beslutning har været behandlet af Folketingets Ombudsmand på grundlag af en klage i en konkret sag (Ombudsmandens beretning 1988, s. 179 ff.). I denne sag var der ikke truffet en endelig afgørelse, fordi barnet forinden var hjemgivet. Ankestyrelsen afviste med følgende begrundelse at behandle en klage:

"Begrundelsen herfor var, at der ikke af udvalget var truffet nogen (endelig) anbringelsesbeslutning efter § 12 3, stk. 1, men alene en (foreløbig) beslutning efter § 127, truffet af udvalgsformanden og godkendt af udvalget. Den foreløbige beslutning og godkendelsen heraf kan ikke efter loven indbringes for anden myndighed."

Ombudsmanden udtalte efter brevveksling med Ankestyrelsen og Socialministeriet, at en godkendt foreløbig afgørelse om tvangsindgreb efter bistandslovens § 127, stk. 2, 1. pkt., som på bag-

grund af barnets hjemgivelse ikke efterfølges af en endelig afgørelse efter stk. 2, 2. pkt., kunne anses for en endelig afgørelse, der kan påklages til den Sociale Ankestyrelse. Ombudsmanden meddelte endvidere, at han gik ud fra, at disse synspunkter ville blive inddraget i udvalgets arbejde.

Udvalgets overvejelser

Som nævnt, stiller udvalget forslag om, at de ovenfor i afsnit 2 under a) og b) nævnte afgørelser er endeligt afgjort med godkendelsen af den foreløbige beslutning senest 7 dage efter iværksættelsen. I konsekvens heraf vil der være klageadgang i overensstemmelse med de almindelige regler for klage over afgørelser om tvangsmæssige foranstaltninger. Udover de ovenfor nævnte tilfælde vil der imidlertid forekomme situationer, hvor hjemgivelse finder sted efter 7-dages mødet, men inden den endelige beslutning skal træffes. Samme situation vil kunne opstå i tilfælde, hvor beslutningen omhandler lægelig behandling. Udvalget finder, at der også i disse situationer bør være en adgang for indehaveren af forældremyndigheden til gennem klage at få efterprøvet grundlaget for den foreløbige beslutning.

Udvalget har imidlertid ikke fundet det hensigtsmæssigt ved udformning af klagereglerne alene at indføre klageadgang i de sager, hvor hjemgivelse sker, eller hvor grundlaget for en endelig beslutning om tvangsmæssig foranstaltning i øvrigt falder væk. Derfor foreslås indført en almindelig adgang til at klage over en foreløbig beslutning efter § 1.11.

Netop på grund af sagernes akutte karakter med deraf følgende risiko for forhastede konklusioner, finder udvalget, at forældremyndigheds **indehaveren** og den unge, der er fyldt 15 år, har krav på at få efterprøvet grundlaget for en foreløbig beslutning.

Med en klageadgang vedrørende foreløbige beslutninger opstår der imidlertid risiko for, at sagen behandles i 2 instanser samtidig. For at undgå dette foreslår udvalget, at der i reglerne om klageadgang indsættes en bestemmelse, hvori det udtrykkeligt fastsættes, at en klage over en foreløbig beslutning, jf. § 1.11, stk.

3, ikke kan behandles og afgøres i klageinstansen, så længe der i underinstansen stadig verserer en sag om (endelig) anbringelse efter § 1.8. Under behandlingen af klagen over den endelige afgørelse vil klageinstansen samtidig kunne træffe afgørelse vedrørende klagen over den foreløbige beslutning.

Med disse forslag mener udvalget, at der **er** taget hensyn til Ombudsmandens synspunkter, jf. ovenfor.

6.4. Adgangen til at pålægge kommunen at iværksætte foreløbige foranstaltninger.

Gældende ret

Chefen for Den Sociale Ankestyrelse, eller den af ankecheferne, som styrelseschefen bemyndiger hertil, kan efter den gældende lovs § 127, stk. 3, give pålæg om iværksættelse af en foreløbig foranstaltning efter stk. 1. Bestemmelsen er i øvrigt en videreførelse af reglen i § 54, stk. 3, i lov om børne- og ungdomsfor-sorg. Der er ikke i den gældende lov bestemmelser om, hvorledes der sker opfølgning af en foreløbig beslutning, truffet af chefen for Den Sociale Ankestyrelse.

Bestemmelsen anvendes i praksis i følgende situationer:

- a) tilfælde, hvor der sker indberetning fra dommer og/eller pædagogisk-psykologisk konsulent, jf. pkt. 10 i Socialministeriets cirkulære af 21. maj 1982 om hjælpeforanstaltninger uden samtykke efter bistandsloven samt om adoption uden samtykke.
- b) tilfælde, hvor en afgørelse er ugyldig på grund af formelle fejl, og sagen af den grund hjemvises til fornyet behandling og
- c) andre tilfælde, hvor øjeblikkelig indgriben er nødvendig, f.eks. hvor hverken formand eller næstformand kan træffe afgørelse.

Ad a) :

I disse tilfælde følger Ankestyrelsen selv sagen op ved behandling i ankemøde efter reglerne i § 128, jf. § 125, stk. 1, hvilket bl.a. betyder, at sagen behandles inden for en frist af 2 måneder.

Ad b) :

Ved hjemvisning går sagen "**om**".

Ad c) :

Hovedreglen vil i disse tilfælde være, at sagen går tilbage til kommunen til videre behandling af den foreløbige beslutning, jf. § 127, stk. 2.

Udvalgets overvejelser

Udvalget finder det velbegrundet, at der er en mulighed for, at en anden myndighed træffer en foreløbig beslutning. Dette gælder især i de under a)-c) nævnte situationer, men kan i øvrigt være påkrævet i andre tilfælde, f.eks. hvis kommunen helt principielt afviser at anbringe et barn uden for hjemmet. Hensynet til beskyttelsen af barnet nødvendiggør således, at der opretholdes en hjemmel til, at en anden myndighed kan gribe ind over for kommunen. Som beskrevet i afsnit 3.7, foreslår udvalget, at såvel Ankestyrelsen som amtsankenævnet får mulighed for at gribe ind, hvis en kommune undlader at iværksætte hjælpeforanstaltninger, jf. udkastets § 1.13. Udvalget finder dog, at det - som efter gældende ret - vil være nødvendigt at sikre, at der ved tvangsmæssige foranstaltninger også kan gribes ind i akutte situationer. Udvalget foreslår derfor, at den gældende bestemmelse i § 127, stk. 3, videreføres, således at chefen for Den Sociale Ankestyrelse eller den af ankecheferne, som styrelseschefen bemyndiger hertil, kan give pålæg om iværksættelse af en foreløbig foranstaltning efter udkastets § 1.11. Der foreslås endvidere indført en bestemmelse om, at styrelseschefen undtagelsesvis kan beslutte, at den foreløbige beslutning skal godkendes i Ankestyrelsen, jf. udkastets § 1.11, stk. 5.

7. Samtykke.

7.1. Samtykkets betydning.

Historisk udvikling og gældende ret

Forud for lov om børne- og ungdomsforsorg fra 1958 var retstilstanden karakteriseret ved, at forældremyndigheden over et barn altid gik over til **børneværnet, så længe** forsorgen varede, og ved at der gjaldt de samme procedureregler for anbringelse uden for hjemmet, hvadenten anbringelsen skete med eller uden samtykke. Med 1958-loven skete der imidlertid en ændring af børneværnets virksomhed, således at denne i så vidt omfang som muligt skulle have karakter af tilbud til forældrene om bistand ved opdragelsen af deres børn. Der blev indført hjemmel til at foretage en frivillig anbringelse uden for hjemmet, og reglerne blev udformet således, at forældrene fik mulighed for at bevare forældremyndigheden. Efter den dagældende § 59 i lov om børne- og ungdomsforsorg (1961-loven, uændret udformning af § 130 i 1958-loven), var det en betingelse for at benytte muligheden for anbringelse, at barnets tarv krævede det, og at forebyggende foranstaltninger ikke skønnedes tilstrækkelige. Bestemmelsen kunne kun anvendes, når forældrene begærede det eller gav deres tilslutning dertil. Det var dog på den anden side ikke tilstrækkeligt, at forældrene var enige i en anbringelse uden for hjemmet, men børneværnet måtte skønne, om forældrene fortsat ville være enige i anbringelsen, således at barnet ikke blev forlangt hjemgivet, før opholdet uden for hjemmet havde givet mulighed for en varig bedring af barnets tilstand. Børneværnet kunne anbringe barnet efter tvangsbestemmelsen i lovens § 60, såfremt forsorg efter § 59, stk. 1, under hensyn til barnet velfærd ikke var tilstrækkelig. Siden børneforsorgsloven af 1964 har der ikke været adgang til at fratage forældremyndigheden over et barn, der er anbragt uden for hjemmet. 1964-loven gav fortsat mulighed for at anbringe barnet efter tvangsreglerne, selv om der forelå samtykke (**hjemgivelsesforbehold**).

I bistandsloven har samtykket fra forældremyndighedsindehaveren en meget central placering. Dette er blandt andet udtrykt i loven

gennem reglernes placering, idet kap. 18 er forbeholdt "hjælpeforanstaltninger uden samtykke". I dette kapitel **fastlægges** en række retsgarantier i tilslutning til indgreb uden samtykke. Et af de afgørende materielle kriterier for at bringe disse procedurereregler i anvendelse, herunder tilbyde advokatbistand, er det manglende samtykke.

Kritik af gældende regler

Overskriften til kap. 18 synes at antyde, at det kun er efter bestemmelserne i dette kapitel, der kan iværksættes foranstaltninger uden samtykke. Dette er imidlertid ikke tilfældet, idet der også kan træffes beslutning om foranstaltninger efter § 33, selv om indehaveren af forældremyndigheden modsætter sig dette, jf. vendingen "**så vidt muligt i forståelse med**". § 34 fastsatte i den indtil 1. januar 1990 gældende formulering, at en sådan beslutning skulle træffes i et møde i det sociale udvalg. Retsbeskyttelsen lå i disse tilfælde i mødekravet, således at kompetencen til at træffe beslutningen ikke kunne delegeres til forvaltningen. Med virkning fra 1. januar 1990 er kompetencen til at træffe beslutning efter § 34 henlagt til det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3. Delegationsforbuddet er således opretholdt. En anbringelse uden samtykke kan dog kun iværksættes efter reglerne i kap. 18 (afsnit VIII). En anden vigtig modifikation er, at en beslutning truffet efter § 34 ikke kan gennemtvinges.

I kap. 15 findes bestemmelser, der giver mulighed for at træffe beslutninger vedrørende barnet, hvadenten der foreligger samtykke eller ej, jf. herved formuleringen "så vidt muligt i samarbejde med" i § 66, stk. 4. Efter § 67, stk. 2, kan der - uanset om der foreligger samtykke eller ej - træffes beslutning om at afbryde forbindelsen mellem barnet og indehaveren af forældremyndigheden, i øvrigt uanset om anbringelsen er sket tvangsmæssigt eller med samtykke. Hvis beslutningen om afbrydelse vedrører en periode ud over 3 måneder, skal den træffes efter reglerne i § 126.

Der gælder således en række forskellige processuelle regler for de beslutninger, der kan træffes vedrørende børn og unge. Når der

er tale om anbringelse uden for hjemmet efter § 33, betyder samtykket i realiteten et afkald på retssikkerhedsgarantierne i loven. Dette behøver ikke umiddelbart at være et problem, hvis forældremyndighedsindehaveren er fuldt informeret om og indforstået med en given foranstaltning. Anderledes forholder det sig imidlertid med de tilfælde, hvor indehaveren af forældremyndigheden føler sig presset til at give sit samtykke, fordi pågældende får indtryk af, at barnet ellers vil blive tvangsfjernet.

Omvendt antages det i praksis, at der kan træffes en beslutning efter § 123, selv om der formelt foreligger et samtykke. Dette er imidlertid i modstrid med ordlyden af bestemmelsen og kapiteloverskriften, men har fundet udtryk i Socialministeriets cirkulære af 21. maj 1982 om hjælpeforanstaltninger uden samtykke efter bistandsloven og adoption uden samtykke, pkt. 7. Heri nævnes, at der i tilfælde, hvor der kan være tvivl om, hvorvidt forældrenes samtykke er alvorligt ment, herunder om forældrene fuldt ud har forståelse for retsvirkningerne heraf, bør træffes afgørelse under iagttagelse af reglerne i afsnit VIII (kap. 18). Umiddelbart kan dette resultat virke tiltalende, da man herved sikrer forældrene de særlige retssikkerhedsgarantier, der følger med anvendelsen af reglerne om tvang. Samtidig afskærer man imidlertid - fordi samtykket i de gældende regler er så centralt i forhold til forældrenes retsstilling - forældrene fra den ret til at hjemtage barnet, som de ville have haft, hvis man havde lagt vægt på samtykket.

Udvalgets overvejelser

Udvalget finder, at samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden fortsat må have en central placering i regelsættet. Udvalget finder det ikke hensigtsmæssigt at stille forslag om, at der skal indhentes samtykke fra andre end den, der har eller har del i forældremyndigheden over barnet eller den unge. Vedrørende samtykke fra barnet eller den unge henvises til afsnit 10.

Udvalget finder det derimod mindre velbegrunder at lade samtykket være eneføgende for, hvilke retssikkerhedsgarantier der skal finde anvendelse. Udvalget stiller derfor forslag om visse ret-

ningslinjer for de anbringelser uden for hjemmet, der finder sted med samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden, se nærmere lovudkastets § 2.3 og afsnit 4.

Udvalget har tillige overvejet, om der skulle indføres en adgang for forældre til at begære gratis advokatbistand i sager om frivillig anbringelse. Et sådant forslag måtte imidlertid antages at medføre en voldsom forøgelse af udgifterne til advokatbistand, idet det ikke synes teknisk muligt at begrænse adgangen til sager, hvor der består et særligt behov for bistand, f.eks. fordi forældrene udtrykker megen tvivl om samtykket. Udvalget har derfor valgt at indskrænke sig til at pege på, at indførelsen af kravet om det informerede samtykke betyder en øget forpligtelse for kommunen til at forklare forældrene betydningen af og formålet med en anbringelse, jf. nedenfor afsnit 7.2. Endvidere kan det fremhæves, at forældrene altid har mulighed for at møde med bisidder.

Udvalget stiller forslag om, at der skal være mulighed for at træffe afgørelse efter tvangsreglerne, selv om der foreligger samtykke. Udvalget finder, at denne mulighed samt de kriterier, der gælder herfor, herunder at betingelserne for anvendelse af tvang er opfyldt, bør fremgå af loven. Det reelle indhold af en sådan bestemmelse er, at forældrene fratages muligheden for at hjemtage barnet uden kommunens tilladelse. Bestemmelsen bør derfor kun finde anvendelse i de tilfælde, hvor afgørende hensyn til barnet taler for det.

7.2. Krav til samtykket.

Gældende ret

I de gældende regler er der ikke hverken formelle eller indholdsmæssige krav til samtykket, selv om samtykket, som nævnt ovenfor, har vidtgående konsekvenser for retsstillingen. I de vejledende retningslinjer angives dog, at samtykket bør afgives skriftligt, og i praksis benyttes ofte en standardblanket, hvori der er fortrykt en vejledning om konsekvenserne af, at barnet bliver anbragt uden for hjemmet.

Udvalgets overvejelser

Udvalget stiller forslag om, at der skal foreligge et informeret samtykke forud for en frivillig anbringelse, jf. § 2.4 i lovudkastet. I dette begreb ligger naturligvis, at forældrene - som det også er tilfældet i dag - orienteres om de umiddelbare konsekvenser af anbringelsen. For udvalget er det imidlertid endnu vigtigere, at forældrene får en grundig orientering om baggrunden for, at kommunen finder, at anbringelse uden for hjemmet bør finde sted, hvad formålet med anbringelsen er, hvilke alternativer til anbringelse der kunne komme på tale, hvorfor de findes mindre egnede, og så vidt muligt anbringelsens forventede varighed. Hermed understreges, at indehaveren af forældremyndigheden bør inddrages i selve processen omkring anbringelsen. Formålet med bestemmelsen er at pointere, at forældrene skal tages alvorligt som **"medspillere"**, når en anbringelse bliver aktuel. Det kan ikke afvises, at det i nogle situationer kan vanskeliggøre arbejdet med at få en anbringelse i stand. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at det på længere sigt vil give fordele, at forældrene har fået den fornødne orientering om, hvad der kan opnås med en anbringelse, og hvad der skal ske undervejs. Ved at styrke kravene til samtykket mener udvalget at kunne medvirke til, at indehaveren af forældremyndigheden i højere grad vil føle sig forpligtet af sit samtykke. Såfremt dette er tilfældet, vil man måske kunne undgå nogle af de forhastede hjemgivelsesønsker, der alt for ofte fører til en genanbringelse. Forslaget skal således ses som udtryk for et ønske om, at reglerne for anbringelse med samtykke medvirker til, at kommunen og forældrene indgår i et forpligtende samarbejde.

Reglerne om samtykke skal tillige ses i sammenhæng med forslaget om, at der forud for en anbringelse skal foreligge en plan, jf. afsnit 4.4. Formålet med at stille krav om en egentlig plan for anbringelsen er for det første i selve loven at stramme kravene til kommunens sagsbehandling forud for en anbringelse med den hensigt at få kommunen til at gøre sig klart - inden iværksættelsen af en anbringelse - hvad der søges opnået med anbringelsen, og om den vil kunne forventes at give de ønskede resultater. For

det andet er det hensigten at give indehaveren af forældremyndigheden den bedst mulige information om den planlagte anbringelse. Disse krav er dog ikke ensbetydende med, at der skal foreligge samtykke til de enkelte elementer i planen. Udvalgets forslag går alene ud på, at samtykket skal omfatte formålet med anbringelsen. Det bør imidlertid indgå som en vigtig del af sagsbehandlingen forud for en anbringelsen, at forældrene og barnet eller den unge får en grundig orientering om de elementer, der indgår i planen.

Udvalget har endvidere lagt vægt på, at reglerne om anbringelse med samtykke bør understøtte forældrene i, at de fortsat har et ansvar for barnet, og at de, hvis de kan acceptere formålet med anbringelsen, også kan acceptere at indgå i et konstruktivt samarbejde om at få det bedst mulige ud af anbringelsen.

7.3. Særligt om bistandslovens § 34.

Gældende ret

Efter bistandslovens § 34 skal en beslutning om en foranstaltning efter § 33, som forældremyndighedens indehaver ikke ønsker iværksat, træffes i et møde i det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3. Anbringelse uden for hjemmet kan dog kun iværksættes eller opretholdes, når betingelserne i afsnit VIII er opfyldt. Bestemmelsen indeholder ingen angivelse af, hvilke betingelser der skal være opfyldt, for at der kan træffes beslutning efter § 34.

I Socialministeriets cirkulære af 12. december 1986 om rådgivning og tilsyn efter bistandsloven, pkt. 38, anføres: **"at** dersom forældremyndighedens indehaver ikke ønsker hjælpeforanstaltninger iværksat og ikke kan motiveres herfor gennem vejledning ..., må det undersøges, om betingelserne for iværksættelse af hjælpeforanstaltninger uden samtykke foreligger. Der må stilles strengere krav til nødvendigheden af hjælpeforanstaltningen, for at denne kan iværksættes mod forældrenes ønske. Såfremt forældrene ikke retter sig efter en henstilling eller et pålæg, hvorom beslutning er truffet efter § 34 ..., kan iværksættelsen ikke uden videre **gennemtvinges.**"

Udvalgets overvejelser

Værdien af en adgang til at pålægge en foranstaltning, som den pågældende modsætter sig, og som ikke kan gennemtvinges, kan i høj grad diskuteres. Et gennemgående træk ved de frivillige foranstaltninger er, at ikke alene indehaveren af forældremyndigheden men for større børns vedkommende også disse - bør være indforstået. I mange tilfælde vil netop accepten af foranstaltningen være afgørende for, om de ønskede resultater kan opnås. Det kan derfor virke selvmodsigende at træffe beslutning om foranstaltninger, som forældrene eller den unge på forhånd er imod. Der kan imidlertid være tilfælde, hvor det må tilkendegives, at der er så meget alvor i sagen, at foranstaltninger uden samtykke kan komme på tale.

Udvalget finder, at der fortsat er behov for en bestemmelse, der svarer til § 34, omend anvendelsesområdet er begrænset. Det bør imidlertid tydeligere fremgå, under hvilke betingelser bestemmelsen kan anvendes. Udvalget foreslår derfor, at bestemmelsen kun finder anvendelse, når det kan anses for formålstjenligt at iværksætte en foranstaltning på trods af modstanden fra indehaveren af forældremyndigheden. Der skal således foreligge forhold, der sandsynliggør, at der vil kunne opnås et positivt resultat af den påtænkte foranstaltning trods den udviste modstand. Herudover gælder samme materielle kriterium som for iværksættelse af foranstaltning efter § 1.6. Mødekravet i den gældende bestemmelse opretholdes. Efter udvalgets opfattelse kan det dog næppe anses for påkrævet at henlægge kompetencen til § 3-udvalget. Da en beslutning efter udkastets § 1.7 ikke vil kunne gennemtvinges over for indehaveren af forældremyndigheden, finder udvalget, at kravet om et møde i det kompetente kommunale udvalg, jf. § 2, stk. 2, i den sociale styrelseslov, i tilstrækkelig grad tilgodeser forældrenes og den unges retssikkerhed.

Med udvalgets forslag til en mere differentieret beskrivelse af bistandslovens foranstaltninger bliver det åbenbart, at ikke enhver foranstaltning vil være egnet til iværksættelse imod forældremyndighedsindehaverens samtykke. Udvalget foreslår, at kun

foranstaltninger, som er nævnt i § 1.6, stk. 2, nr. 1 (adgang til at bestemme, at et barn skal søge daginstitution mm.) samt § 1.6, stk. 2, nr. 5 (udpegning af **en** personlig rådgiver), skal være omfattet af bestemmelsen. De øvrige foranstaltninger, som er nævnt i § 1.6, stk. 2, skønnes **uegnede** som grundlag for en beslutning efter § 1.7.

8. Retsstillingen under et barns eller en ungs anbringelse uden for hjemmet.

8.1. Opfølgning, beslutningskompetence og prøvelse af beslutninger.

Gældende ret

Når et barn eller en ung er anbragt, skal kommunen med støtte fra amtskommunen føre løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet. Kommunen skal i samarbejde med amtskommunen drage omsorg for barnets eller den unges pleje, opdragelse og uddannelse m.v. og er berettiget til at træffe bestemmelse om barnets eller den unges personlige forhold i det omfang, det er nødvendigt. Sådanne beslutninger skal så vidt muligt træffes i samarbejde med forældremyndighedens indehaver, jf. bistandslovens § 66, stk 4.

Kritik af gældende ret

Kritikken af den opfølgning, der sker af sagen, efter at barnet eller den unge er anbragt, har ligesom med hensyn til undersøgelserne forud for anbringelsen ikke så meget været rettet mod regelsættet som mod den indsats, der ydes af kommunerne.

Som det fremgår af Socialforskningsinstituttets rapport (89:1), Kommunernes Børnesager, lykkes det i praksis ikke altid at varetage opfølgningen, når først barnet eller den unge er anbragt. **Det** fremgår af undersøgelsen, at "**kontakten** til barnet og anbringelsesstedet ofte er et problem for den sagsbehandler, der efter en anbringelse oplever at have fået en pause i sagen - og derfor reelt udskyder et videre arbejde med den".

Undersøgelsen viser, at der er tale om et reelt problem, og at der er fundet eksempler på, at børn nærmest kan blive glemt, efter at de er anbragt.

Udvalgets overvejelser

Når der, som foreslået, forud for anbringelsen skal udarbejdes en plan for barnets eller den unges ophold uden for hjemmet, er rammerne for indsatsen dermed lagt. Der vil - alt efter planens detailleringsgrad - være taget stilling til en række særlige forhold såsom barnets eller den unges pleje, behandling, uddannelse m.v., ligesom der vil være taget stilling til eventuelle foranstaltninger til støtte for familien under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet.

Det kan imidlertid uanset et grundigt arbejde med planen forud for anbringelsen være vanskeligt at tage højde for alle spørgsmål. Hertil kommer, at selve anbringelsen vil være en radikal ændring i barnets eller den unges tilværelse, som kan medføre, at nye eller ændrede behov viser sig med deraf følgende ændrede krav til indsatsen. Når først barnet er anbragt, kan der også vise sig behov for, at kommunen foretager en nærmere tilrettelæggelse og koordinering af den indsats, der skal ydes fra anbringelsesstedets og fra kommunens side.

Udvalget foreslår derfor, at der senest 3 måneder efter barnets eller den unges anbringelse skal ske en vurdering af planen med henblik på en eventuel revision af denne. Planen må ikke låse indsatsen fast, men skal tværtimod anvendes som et middel til at styrke denne. I den efterfølgende periode skal en vurdering af planen derfor gentages med højst 6 måneders mellemrum.

Viser der sig behov for at revidere planen, må forældrene medinddrages, og en beslutning om revision skal så vidt muligt træffes i forståelse med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge. En egentlig partsstatus vedrørende afgivelse af samtykke til formålet med anbringelsen og muligheder for at indbringe afgørelser for en højere instans tildeles dog kun unge, der er

fyldt 15 år. Spørgsmål om ændring af planen kan også rejses af forældremyndighedens indehaver eller den unge. Kompetencen til at træffe beslutningen om ændring af planen tilkommer kommunen. Kommunens beslutning kan både i de tilfælde, hvor der ikke er opnået enighed med forældremyndighedens indehaver eller den unge om ændringen, og i de tilfælde, hvor kommunen afslår at følge et ønske om ændring, som er fremsat af forældremyndighedens indehaver eller den unge, indbringes for amtsankenævnet.

Under anbringelsen skal kommunen føre et løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold og påse, at den lagte plan for indsatsen følges op.

Forældremyndigheden over barnet eller den unge tilkommer forældrene, men kommunen overtager ved anbringelsen et vidtgående ansvar for barnet eller den unge.

Som udgangspunkt vil retten til at bestemme over en række personlige forhold vedrørende barnet eller den unge således også under en anbringelse tilkomme forældremyndighedens indehaver, men kommunen må under hensyn til det formål, der søges opnået ved anbringelsen, tillægges en kompetence til at træffe beslutninger vedrørende barnets eller den unges forhold.

For forældrenes adgang til at træffe bestemmelse vil der være en nedre grænse, idet adgangen rimeligvis ikke kan omfatte en række mindre væsentlige ting i den daglige omsorg for barnet eller den unge. For kommunens adgang til at træffe bestemmelse vil der være den - øvre - grænse, at der skal være tale om forhold, som det under hensyn til formålet med anbringelsen må anses for nødvendigt at træffe bestemmelse om.

Afgrænsningen af forældrenes eksklusive kompetence til at træffe bestemmelse over barnet eller den unge i forhold til kommunens ligger således i formålet med anbringelsen.

Som typiske eksempler på spørgsmål, der må henhøre under forældrenes eksklusive kompetence, kan nævnes spørgsmål om dåb og konfirmation.

I disse tilfælde vil kommunens handlemuligheder være betinget af et samtykke fra forældremyndighedens indehaver.

De spørgsmål, der for kommunen kan blive tale om at træffe beslutning om, kan vedrøre såvel forhold, som udtrykkeligt er omhandlet i planen som forhold, der er nye eller uomtalte. En række praktiske spørgsmål om barnets eller den unges dagligdag kan ligeledes nødvendiggøre en egentlig beslutning fra kommunens side, såfremt der opstår konflikter med forældrene om disse spørgsmål.

Særligt skal nævnes, at kommunen om nødvendigt kan træffe beslutning om lægebehandling af barnet eller den unge, herunder træffe beslutning om indlæggelse til behandling på sygehus, såvel på somatisk som på psykiatrisk afdeling. Sådanne beslutninger bør dog så vidt muligt træffes i forståelse med forældrene. Særligt om forholdet til lov om tvang i psykiatrien ved indlæggelse på psykiatrisk afdeling henvises til afsnit 5.2.

I dag betragtes en række af de beslutninger, som det kan være nødvendigt at træffe, når barnet eller den unge er anbragt, som led i bistandens udøvelse. Sådanne beslutninger kan vurderes af Socialstyrelsen og Socialministeriet som sociale tilsynsmyndigheder, men disse har ikke adgang til at ændre en afgørelse, der er truffet af kommunen. Udvalget finder, at muligheden for at klage til en regulær ankeinstans bør udvides til også at gælde for visse af disse spørgsmål.

Som tidligere nævnt må anbringelsen medføre, at forældrene må affinde sig med at være uden indflydelse på mindre væsentlige spørgsmål i omsorgen for barnet eller den unge, og disse vil normalt heller ikke give anledning til konflikter mellem anbringelsesstedet/kommunen og forældrene. Drejer det sig derimod om spørgsmål af en vis betydning, som kommunen finder det nødvendigt

at træffe en selvstændig beslutning om, for at opfylde formålet med anbringelsen, bør forældrene kunne få prøvet sådanne beslutninger af amtsankenævnet med en deraf følgende omgørelsesadgang.

Afgørende for klageadgangen bliver således, om der er truffet en selvstændig beslutning af kommunen, jf. bistandslovens § 15, hvilket typisk vil være tilfældet, når det drejer sig om spørgsmål omhandlet i planen, eller når spørgsmålet har givet anledning til konflikt med forældrene.

Udvalget finder, at der bør gælde en særlig procedure, når der bliver tale om at ændre opholdsstedet for barnet eller den unge. Skiftet fra en anbringelsesform til en anden, især nok fra døgninstitution til plejefamilie, kan ofte føles som en meget indgribende afgørelse.

Flytninger, som bliver nødvendige på grund af udefra kommende begivenheder, skal efter udvalgets opfattelse ikke betragtes som en ændring af opholdsstedet, der udløser den særlige procedure for flyttesituationer. Den flytning af barnet eller den unge, som bliver nødvendig på grund af døgninstitutionens lukning eller plejefamiliens ophør som plejefamilie, kan således ikke betragtes som en ændring af opholdsstedet i den her omhandlede forstand, når barnet eller den unge anbringes i et tilsvarende anbringelsessted. Midlertidige ophold uden for anbringelsesstedet, f.eks. ved indlæggelse på sygehus, ferieophold m.v., skal heller ikke betragtes som en ændring af opholdsstedet.

Efter udvalgets opfattelse må der med hensyn til ændring af opholdssted skelnes mellem de tilfælde, hvor der er givet samtykke til anbringelsen og de tilfælde, hvor anbringelsen er gennemført tvangsmæssigt.

I de førstnævnte tilfælde bør opholdsstedet kun kunne ændres med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, hvis denne er fyldt 15 år.

Kan samtykke ikke opnås, må en beslutning om flytning medføre, at der skal træffes afgørelse efter reglerne om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger. Flytningen kan ikke iværksættes, før en afgørelse herom foreligger. Er behovet for en flytning så akut, at den ikke kan afvente en behandling efter reglerne om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger, må der træffes en foreløbig beslutning efter reglerne herom.

Er anbringelsen sket efter reglerne om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger, er proceduren for at træffe afgørelse om flytning fra et opholdssted til et andet forskellig i henholdsvis model 1 og model 2. Efter udvalgets forslag til model 1 kan beslutning herom træffes af kommunen (af det kompetente udvalg eller af forvaltningen), idet det ikke findes tilstrækkelig begrundet, at en afgørelse af denne karakter skal forelægges for børne- og ungdomsnævnet. Beslutningen kan dog af forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, indbringes direkte for Ankestyrelsen med påfølgende indbringelsesmulighed for landsretten, jf. § 2.6, stk. 2 (model 1). Efter forslaget til model 2 skal en beslutning om ændret opholdssted ved en tvangsmæssig anbringelse træffes i børne- og ungeudvalget, jf. § 2.6 (model 2) og vil ligeledes kunne indbringes for Ankestyrelsen og landsretten i medfør af de almindelige bestemmelser herom. Efter model 1 kan flytningen således iværksættes uden videre, men der er sikret forældremyndighedens indehaver og den unge klagemulighed. Efter model 2 kan flytningen ikke iværksættes før en beslutning herom foreligger, men der vil være mulighed for at træffe en foreløbig beslutning.

Højesteret har i en dom (U 1989.928) fastslået, at der skal være mulighed for domstolsprøvelse i sager om ændring af anbringelsesstedet for børn, der tvangsmæssigt er anbragt uden for hjemmet. I dommen henvises der til de forpligtelser, som følger af internationale konventioner. Udvalget mener med det omhandlede forslag at have opfyldt de krav, der følger heraf.

8.2. Samvær, kontaktbegrænsning og kontaktafbrydelse.

Gældende ret

Bistandsloven pålægger kommunen i samarbejde med opholdsstedet eller institutionen at sørge for, at forbindelsen mellem barnet og dets hjem holdes ved lige. Undtaget herfra er tilfælde, hvor **hensynet til barnets velfærd taler imod** at opretholde forbindelsen.

Ved ændringen af bistandsloven i 1984 blev der i lovens § 67, stk. 2 - 4, indført regler om kommunens adgang til at afbryde forbindelsen mellem forældremyndighedens indehaver og et barn, der er anbragt uden for hjemmet.

Efter disse bestemmelser kan § 3-udvalget beslutte at afbryde barnets forbindelse med forældremyndighedens indehaver for en bestemt periode, hvis det er absolut påkrævet af hensyn til barnets velfærd.

Er der tale om at afbryde forbindelsen for en periode ud over 3 måneder, skal beslutningen herom træffes efter reglerne i lovens § 126.

En beslutning om afbrydelse af forbindelsen, der vedrører en periode på indtil 3 måneder, kan indbringes for Socialstyrelsen, jf. lovens § 67, stk. 3, mens en beslutning, der vedrører en periode ud over 3 måneder, kan indbringes for amtsankenaevnet, jf. lovens § 15.

Folketingets Ombudsmand har erklæret sig uenig i Socialministeriets opfattelse af de nævnte bestemmelsers omfang (Ombudsmandens beretning for 1987, side 147 - 154, sag 15 - 1.).

Socialministeriets opfattelse har været, at ordet "afbrydelse" i bistandslovens § 67, stk. 2, skulle forstås efter sin ordlyd og derfor ikke omfattede begrænsninger i forbindelsen, når denne fortsat opretholdes.

Uden for klageordningen faldt således efter Socialministeriets opfattelse de beslutninger, som kommunen træffer om begrænsninger i forbindelsen mellem barnet og forældremyndighedens indehaver. Sådanne beslutninger kunne alene forelægges for Socialstyrelsen som social tilsynsmyndighed.

Efter Ombudsmandens opfattelse indebærer en **"begrænsning"** af samværet også en **"afbrydelse"** i den forstand, at begrænsningen medfører en ikke fri adgang til samvær. Samværet vil være udelukket på de tidspunkter eller i de perioder, hvor de nærmere fastsatte (begrænsende) betingelser for samvær ikke er opfyldt. "Begrænsninger" kan med andre ord lige så vel betegnes som midlertidige (tilbagevendende) afbrydelser af samværet.

Heraf følger efter Ombudsmandens opfattelse, at enhver beslutning om afbrydelse af forbindelsen mellem et barn, der er anbragt uden for hjemmet, og forældremyndighedens indehaver skal træffes efter § 67, stk. 2, og kun kan træffes, når betingelserne i stk. 2 er opfyldt. Kommunen har ikke adgang til uden for denne bestemmelse at træffe beslutninger om "begrænsninger" eller lignende i samværet mellem barnet og forældremyndighedens indehaver.

Under hensyn til, at spørgsmålet om forældres samvær med børn, der er anbragt uden for hjemmet, ville blive behandlet i nærværende udvalg, udsendtes på baggrund af henstillingen fra Ombudsmanden en vejledning til kommunerne om, at bistandslovens § 67, stk. 2, i overensstemmelse med Ombudsmandens fortolkning for fremtiden også omfatter afgørelser om tidsmæssige "begrænsninger" i forbindelsen mellem et barn og forældremyndighedsindehaveren. (Socialstyrelsens vejledning af 26. april 1989).

Udvalgets overvejelser

Det findes af stor betydning for barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, at kontakten med forældrene opretholdes. Spørgsmålet om samvær kunne være et spørgsmål, der blev reguleret i planen, men det er efter udvalgets opfattelse af så væsentlig betydning for forholdet mellem forældrene og barnet eller den unge, at det bør reguleres direkte i loven.

Udvalget mener, at det skal fremgå som hovedregel, at der er en ret til samvær og kontakt mellem forældrene og barnet eller den unge under anbringelsen uden for hjemmet. Ret til samvær omfatter både en ret for forældrene til at besøge barnet eller den unge og en ret til, at barnet eller den unge kan besøge forældrene. Ret til kontakt omfatter også brev- og telefonkontakt.

Problemer i familien eller manglende ressourcer hos forældrene kan vanskeliggøre kontakten til barnet eller den unge, og udvalget mener, at det bør fastslås som en forpligtelse for kommunen aktivt at medvirke til, at forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge holdes vedlige.

Samværsretten skal efter udvalgets opfattelse tilkomme forældrene. Retten tilkommer således såvel den af forældrene, der er indehaver af forældremyndigheden, som den, der ikke har del heri, men som har en samværsret, der enten hviler på en aftale forældrene imellem eller på en af statsamtet udfærdiget resolution. For den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, vil udgangspunktet for samværet med barnet eller den unge være den aftalte eller den af statsamtet fastsatte samværsret. I de tilfælde, hvor **samværs-**retten og dens omfang hviler på forældrenes aftale, må de sociale myndigheder sikre sig, at der er enighed forældrene imellem om det aftalte. Kommunen har ikke kompetence til at tillægge den af forældrene, der har en samværsret, mere samvær med barnet eller den unge end det, der er aftalt eller fastsat af statsamtet, men kan, hvis betingelserne herfor er opfyldt, i henhold til bistandsloven træffe beslutning om at begrænse eller afbryde den aftalte eller den af statsamtet fastsatte samværsret.

Det er almindelig accepteret, at det er vigtigt for et barn eller en ung at fastholde relationerne til det hidtidige nære miljø. Dette omfatter langt flere personer end forældrene. Bedsteforældre, andre nære pårørende, naboer og andre personer i barnets eller den unges dagligdag kan have haft tætte relationer til barnet eller den unge, som det kan være af betydning at opretholde under anbringelsen uden for hjemmet.

En egentlig lovhjemlet ret til samvær kan efter udvalgets opfattelse dog alene tillægges forældrene.

Kontakten til andre nære slægtninge m.v. bør imidlertid støttes af kommunen i det omfang, det findes at være til gavn for barnet eller den unge. En eventuel begrænsning eller afbrydelse af kontakten med andre end forældrene vil kunne beslattes efter den almindelige regel, der giver kommunen kompetence til at træffe beslutninger om barnets eller den unges forhold under anbringelsen, jf. udkastets § 2.5.

Kommunens beslutninger om barnets eller den unges kontakt med andre end forældrene kan - i lighed med andre beslutninger under anbringelsen - af forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, påklages til amsankenævnet. Dette gælder såvel de tilfælde, hvor kommunen træffer beslutning om at begrænse eller afbryde en kontakt, som forældremyndighedens indehaver ønsker opretholdt, som de tilfælde hvor kommunen mod forældremyndighedsindehaverens ønske træffer beslutning om, at en kontakt mellem barnet eller den unge og en pårørende eller en anden person skal opretholdes, jf. udkastets § 2.8.

Samværsrettens afvikling kan rejse en række praktiske problemer. Retten kan naturligvis ikke udøves af forældrene uden hensyntagen til, at barnet eller den unge nu er i et nyt miljø, og at opholdsstedet, hvad enten det er en døgninstitution eller en plejefamilie, har sin rytme og sine normer, som må respekteres.

Fra praksis kendes eksempler på psykisk syge forældre, som ønsker at tilbringe det meste af døgnet på den døgninstitution, hvor deres børn er anbragt. En tilrettelæggelse af deres besøg hos børnene til f.eks. at omfatte et par timer hver eller nogle eftermiddage om ugen vil efter udvalgets opfattelse ikke kunne betegnes som en begrænsning af samværet mellem forældrene og det anbragte barn.

Udvalget foreslår derfor, at der skal være en adgang for kommunen til om fornødent at træffe beslutning om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten. Foruden tilrettelæggelsen af de gensidige besøg skal kommunen efter udvalgets forslag også kunne træffe beslutning om, hvorledes brev- og telefonkontakt kan foregå.

Udvalget foreslår endvidere, at kommunen skal kunne fastsætte nærmere vilkår for samværet, f.eks. at en gennemførelse af samværet forudsætter, at forældrene er ædru, eller at samværet skal foregå et bestemt sted, f.eks. på institutionen eller hos plejefamilien.

Udvalgets forslag sigter på at tilgodese barnet eller den unge, og udvalget foreslår, at det i loven præciseres, at der ved kommunens beslutning skal lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen, jf. udkastets § 2.7, stk. 2.

Kommunens beslutning efter denne bestemmelse vil af forældrene eller den unge, der er fyldt 15 år, kunne indbringes for amsankenævnet, jf. udkastets § 2.8.

Udvalget er opmærksom på, at der med dette forslag er behov for en grænsedragning mellem de beslutninger, der naturligt kan siges at regulere samværet mellem forældrene og barnet eller den unge og de, der må karakteriseres som en afbrydelse af samværet, jf. Ombudsmandens ovenfor gengivne beretning.

Udvalget foreslår derfor, at enhver beslutning, som medfører, at samvær kun må finde sted mindre end en gang om måneden, skal sidestilles med en beslutning om afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge og behandles efter reglerne herom, jf. nedenfor.

Forholdene ved anbringelsen kan være af en sådan art eller kan senere udvikle sig på en sådan måde, at det kan være nødvendigt at regulere samværet på en mere indgribende måde, eventuelt helt at afbryde forældrenes forbindelse til barnet eller den unge.

Må samværet med forældrene ligefrem antages at have en skadelig indvirken på barnet eller den unge, kan det være nødvendigt helt at afbryde forbindelsen. Det må efter udvalgets opfattelse dog stilles som krav, at det anses for nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling at træffe en sådan beslutning. Der er tale om et meget alvorligt indgreb, og en beslutning om ikke at måtte have forbindelse med barnet eller den unge kan af forældrene føles som endog mere vidtgående end beslutningen om at anbringe barnet eller den unge uden deres samtykke.

De samme strenge betingelser skal efter udvalgets opfattelse gælde for en beslutning om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Et sådant overvåget samvær opfattes erfaringsvist af forældrene som en meget indgribende foranstaltning.

En afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge angår i første række forældrenes kontakt til barnet eller den unge. Beslutningen bør derimod ikke automatisk medføre, at barnet eller den unge afskæres fra at sende breve til forældrene, idet barnet eller den unge uanset den skadelige virkning, som den gensidige kontakt medfører, kan have et væsentligt behov for at meddele sig til forældrene såvel positivt som negativt om situationen. En afskæring heraf bør kun ske, hvis denne ensidige kontakt kommer i direkte modstrid med formålet med anbringelsen.

En beslutning om overvåget samvær eller om at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge skal angive for hvilken periode, den er gældende. En beslutning om overvåget samvær, der vedrører en periode ud over 3 måneder, og en beslutning om at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge skal, uanset periodens længde, træffes i et møde i det kompetente kommunale udvalg/af børne- og ungeudvalget efter reglerne i § 3.6/.

Udvalget foreslår, at adgangen til at holde barnets eller den unges opholdssted skjult for forældrene skal fremgå direkte af loven. Betingelserne for at træffe en beslutning om, at barnets eller den unges opholdssted ikke må oplyses overfor forældrene, skal være de samme som for at træffe beslutning om overvåget samvær og om at afbryde forbindelsen.

En beslutning om overvåget samvær, der vedrører en periode på indtil 3 måneder, kan af forældrene eller den unge, der er fyldt 15 år, indbringes for amsankenævnet, jf. udkastets § 2.8.

Med forslaget om at indføre en ankeadgang til amsankenævnene vedrørende en række forhold under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet har udvalget forudsat, at behandlingen af disse sager ikke bør være for langvarig, og at sagerne derfor ikke blot indgår i den normale sagsbehandlingsrække. Til sikring heraf kunne det være hensigtsmæssigt i forretningsordenen for amsankenævnene at indføre en frist for behandlingen af de omhandlede sager.

De beslutninger, som det kompetente kommunale udvalg/børne- og ungeudvalget træffer

- om at samvær skal overvåges for en periode ud over 3 måneder
- om at samvær kun må finde sted mindre end en gang om måneden
- om at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge og
- om at barnets eller den unges opholdssted ikke må oplyses over for forældrene

kan af forældrene eller den unge, der er fyldt 15 år, indbringes for Ankestyrelsen, jf. udkastets § 3.7.

Ankestyrelsens beslutninger efter § 3.7 kan af klageren kræves forelagt for landsretten, jf. udkastets § 3.8.

9. Hjemgivelsesproblemer og genbehandling.

9.1. Hjemgivelse.

Gældende ret

En hjælpeforanstaltning efter bistandsloven skal ophøre, når dens formål er opnået. Denne grundsætning ligger - omend uomtalt - såvel **bag** bistandslovens regler om hjælpeforanstaltninger som bag lovens øvrige regler om hjælp.

Spørgsmålet får imidlertid en særlig drejning, når hjælpeforanstaltningen består i en anbringelse uden for hjemmet, idet foranstaltningen skal ophøre, både når formålet er nået, og når betingelserne for anbringelsen ikke længere er til stede.

Kommunen skal holde sig orienteret om sagens forløb, også med henblik på at kunne konstatere, om formålet med anbringelsen er nået, og skal i givet fald lade foranstaltningen ophøre. Betydningen af, at betingelserne for anbringelsen ikke længere er opfyldt, vil falde forskelligt ud, alt efter om der er tale om en frivillig eller tvangsmæssig anbringelse.

Er anbringelsen uden for hjemmet etableret med forældrenes samtykke. kan forældrene til enhver tid tilbagekalde samtykket og kræve barnet hjemgivet. Ved forældrenes tilbagekaldelse af samtykket er betingelserne for den frivillige anbringelse ikke længere opfyldt.

Hjemgivelse kræver i denne situation ikke nogen beslutning fra kommunens eller forvaltningens side. Hvis hjemgivelse findes uforsvarlig, er der ikke andre muligheder end at fremme en anbringelse efter § 123, hvilket i praksis betyder, at der må træffes en foreløbig afgørelse efter § 127, når forældremyndighedens indehaver tilkendegiver at ville hjemtage barnet.

Er anbringelsen uden for hjemmet sket uden forældrenes samtykke, kan forældrene fremsætte begæring om hjemgivelse, og kommunen må da behandle sagen med henblik på, om betingelserne for at opret-

holde den tvangsmæssige foranstaltning er opfyldt. Kommunen skal endvidere af egen drift påse, om betingelserne for at opretholde foranstaltningen er opfyldt, hvis den tvangsmæssige anbringelse skal opretholdes ud over 1 år, jf. reglen i § 123, stk. 2.

Kompetencen til at træffe beslutning om hjemgivelse ligger hos kommunen, og der er ikke regler i loven, der forhindrer, at kompetencen delegeres til forvaltningen. Det centrale er, at forældrene ikke kan hjemtage barnet, før der foreligger en hjemgivelsesbeslutning.

Det forekommer ikke helt sjældent, at en tvangsmæssig anbringelse efter § 123 konverteres til en frivillig efter § 33. Kompetencen til at foretage en sådan konvertering ligger hos kommunen, og der er ikke regler, der forhindrer, at kompetencen delegeres til forvaltningen. Muligheden for en sådan konvertering er uomtalt i bistandsloven, men efter formuleringen af de relevante bestemmelser må det antages, at konverteringen formelt sker ved, at forældremyndighedens indehaver meddeler samtykke til foranstaltningen.

Er en tvangsmæssig foranstaltning konverteret til en frivillig kræver forældrenes hjemtagelse af barnet ikke en hjemgivelsesbeslutning fra kommunens side, jf. ovenfor.

Bortset fra disse tilfælde kan forældrene som nævnt ikke hjemtage et tvangsmæssigt anbragt barn, før der foreligger en hjemgivelsesbeslutning fra kommunens side.

En sådan beslutning kan af kommunen træffes dels på baggrund af en hjemgivelsesbegæring fra forældrenes side, dels på baggrund af sagens genbehandling efter reglerne i bistandslovens § 123, stk. 2. Viser kommunens behandling af sagen, at betingelserne for at opretholde den tvangsmæssige foranstaltning ikke længere er til stede, skal beslutning om barnets hjemgivelse træffes.

Kommunen er forpligtet til at behandle en begæring om hjemgivelse og til at forelægge sagen for § 3-udvalget, hvis begæringen ikke kan imødekommes.

Sideordnet med kommunen har også § 3-udvalget, Ankestyrelsen og landsretten kompetence til at træffe beslutning om hjemgivelse. Hvis disse organer ved sagens behandling efter § 123, stk. 2, eller på baggrund af en hjemgivelsesbegæring fra forældrene finder, at der ikke - eller ikke længere - er grundlag for anbringelsen efter § 123, er det denne beslutning, der danner grundlaget for hjemgivelsen.

Kritik af gældende regler.

Hjemgivelserne har, sådan som de kan praktiseres efter de gældende regler, været kritiseret fra forskellig side.

I Socialforskningsinstituttets rapport (89:1), Kommunernes børnesager, belyses hjemgivelsesproblemet med konkrete eksempler (kap. 6) og rapportens sammenfatning med hensyn til dette spørgsmål er, "at der ofte vil være tale om hjemgivelse, uden at situationen i hjemmet vil være ændret nævneværdigt. Og derfor kan sagsbehandlere opleve, at en hjemgivelse sker for hurtigt - eller at genanbringelse af barnet bliver nødvendig. I det hele taget synes forældrenes ønsker om hjemgivelse at spille en langt større rolle end hensynet til barnets situation. Hermed rejses der berettiget tvivl om hensigtsmæssigheden i en så liberal hjemgivelsespolitik, som praktiseres i dag".

Kritikken af de gældende regler er dobbelt, idet den dels går på, at der er for mange (forgæves) hjemgivelser dels på, at hjemgivelserne er for dårligt forberedte. Dette sidste kritikpunkt rettes også mod de tvangsmæssigt gennemførte anbringelser, hvor det forhold, at barnet ikke kan hjemtages, før der foreligger en hjemgivelsesbeslutning, ellers burde give kommunen mulighed for at kunne forberede både barnet og familien på hjemgivelsen.

Udvalgets overvejelser.

Udvalget er enig i, at de mange forgæves hjemtagelser efter de gældende regler er betænkelige på grund af de skadelige virkninger, de kan have for barnet eller den unge. En hjemgivelse er også et miljøskift og et brud i barnets eller den unges **opvækst**-forhold, og jo mere pludseligt og uforberedt det sker, jo større må skadevirkningen for barnet eller den unge anses at være.

Forældrenes samtykke til en anbringelse af deres barn uden for hjemmet er imidlertid for udvalget at se det bedste udgangspunkt for, at opholdet uden for hjemmet kan blive til gavn for barnet. Hvis et forældresamtykke skal kunne danne grundlag for et tilfidsfuldt samarbejde mellem forvaltningen og forældrene, må frivilligheden i almindelighed respekteres i hele sagsforløbet. Muligheden for forældrene til at tilbagekalde samtykket og kræve barnet eller den unge hjemgivet, må derfor stå åben.

Selv om forældrene således fortsat vil have mulighed for ensidigt at bringe hjælpeforanstaltningen til ophør, uanset at formålet med anbringelsen ikke anses for opnået, vil problemet med de hyppige hjemtagelser dog efter udvalgets opfattelse kunne mindskes betydeligt ved en målrettet anvendelse af en række af de bestemmelser, som udvalget stiller forslag om.

Der tænkes her på

forslaget til § 1.8, stk. 2, hvorefter børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget, uanset at forældrene giver samtykke til en anbringelse, kan beslutte, at anbringelsen skal ske som en tvangsmæssig gennemført hjælpeforanstaltning, når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler herfor.

forslaget til § 2.3, hvorefter der inden beslutning om anbringelse skal udarbejdes en plan for barnets eller den unges ophold uden for hjemmet, der bl.a. skal angive formålet med anbringelsen og dens forventede varighed.

forslaget til § 2.4, hvorefter samtykket fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, skal omfatte formålet med anbringelsen.

Med hensyn til den kritik, der går ud på, at forholdene i hjemmet ikke er ændret ved hjemgivelsen, tænkes der på

forslaget til § 2.3 og § 3.1, hvorefter planen for anbringelsen skal omfatte fornøden støtte til familien under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet.

forslaget til § 1.6, stk. 2, nr. 7, hvorefter der kan ydes økonomisk støtte til udgifter, hvis afholdelse kan fremskynde en hjemgivelse eller i væsentlig grad bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og børn.

Disse bestemmelser giver blandt andet mulighed for at udskille de tilfælde, hvor problemet med forældrenes hjemtagelse af barnet eller den unge i utide kan forudses. Efter udvalgets opfattelse bør udarbejdelsen af en plan for anbringelsen og forældrenes samtykke til denne være egnet til at skabe en større forståelse hos forældrene for det vigtige i, at anbringelsesforløbet får lov til at blive realiseret i overensstemmelse med planen, herunder at hjemgivelsen er ordentligt forberedt.

Disse bestemmelser kan imidlertid ikke sikre, at hjemgivelse kun sker, når en sådan er rimelig forberedt fra forvaltningens side.

Udvalget har derfor overvejet at foreslå en ny bestemmelse, der giver kommunen mulighed for at beslutte en udskydelse af hjemgivelsestidspunktet, således at hjemgivelsen kan forberedes under hensyn til barnets eller den unges behov i en sådan situation.

Udvalget har imidlertid afstået fra at stille forslag om en sådan ny regel om midlertidigt hjemtagelsesforbud. Som nævnt foran er det udvalgets holdning, at frivilligheden principielt må respekteres i hele sagsforløbet, hvis et forældresamtykke skal danne grundlag for et ansvarligt samarbejde. Hertil kommer, at der i

givet fald måtte knyttes en klageadgang til bestemmelsen og formentlig en klageadgang svarende til tvangsmæssigt gennemførte anbringelser. Dette kan synes som en stor byrde at lægge på ankesystemet, når der henses til, at beslutningen alene ville dreje sig om kortvarigt at holde på barnet eller den unge og alene med det formål at mildne overgangen fra opholdsstedet til forældre-hjemmet.

Under hensyn til disse betænkeligheder og til, at bestemmelsen i § 1.11, jf. § 1.8, giver mulighed for at gribe ind i alvorlige tilfælde, og at bestemmelsen i § 1.8, stk. 2, giver en vis mulighed for på forhånd at skille de tilfælde fra, hvor hurtige hjemgivelsesbegøring kan være en nærliggende risiko, har udvalget ikke fundet behov for en bestemmelse om midlertidigt hjemtagelsesforbud.

Derimod finder udvalget, at der er god grund til at klargøre reglerne om hjælpeforanstaltningers ophør. Grundsætningen om, at en hjælpeforanstaltning skal ophøre, når dens formål er opnået, er som tidligere nævnt ikke lovfæstet i bistandsloven. Udvalget finder, at denne grundsætning bør fremgå af loven, ligesom der findes anledning til at præcisere, at kommunen har kompetence til at træffe beslutning om hjemgivelse, når et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet uden samtykke, jf. udkastets § 1.12.

Beslutning om, at et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet uden samtykke, ikke kan hjemgives, træffes af det organ, der har truffet beslutningen om den tvangsmæssige anbringelse. Nægtet hjemgivelse forudsætter, at betingelserne for at opretholde den tvangsmæssige anbringelse fortsat er til stede, jf. udkastets § 1.8. Kommunen må således forelægge sagen for børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget, hvis en begøring om hjemgivelse fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, ikke kan imødekommes.

Generel hensigtserklæringGældende ret.

Efter bistandslovens § 67, stk. 1, påhviler det kommunen at søge at skabe mulighed for barnets tilbagevenden til hjemmet, medmindre hensynet til barnets velfærd i det enkelte tilfælde taler imod.

Der knytter sig ingen retsvirkninger til en sådan hensigtserklæring om hjemgivelse.

§ 67 rummer i dag foruden hensigtserklæringen også bestemmelser om opretholdelse af forbindelsen mellem det anbragte barn og dets hjem og om afbrydelse af forbindelsen mellem barnet og forældremyndighedens indehaver. Disse bestemmelser er af udvalget foreslået udskilt til en selvstændig bestemmelse, jf. udkastets § 2.7 om samvær.

Kritik af gældende ret.

Den generelle hensigtserklæring om hjemgivelse er blevet kritiseret med henvisning til, at der er et formål med, at børn og unge anbringes uden for hjemmet, og at hjemgivelse derfor må være et spørgsmål, der indgår i det konkrete mål for den enkelte anbringelse. Det afgørende må være, om det materielle grundlag for hjemgivelse er til stede.

I et ikke helt ubetydeligt antal sager er det desuden fra starten klart, at anbringelsen af hensyn til barnets udviklingsmæssige behov skal være hele barnets opvækst, hvorfor hjemgivelse til forældrehjemmet ikke kommer på tale. Hjemgivelsen kommer også kun sjældent på tale ved anbringelse af større - over 15-årige - børn, der i øvrigt udgør en stigende andel af det samlede antal anbringelser.

Udvalgets overvejelser.

Skulle bistandsloven fortsat indeholde en hensigtserklæring om hjemgivelse, måtte der formuleres en selvstændig bestemmelse herom. Ordlyden af en sådan bestemmelse kunne være følgende: "Kommunen skal, medmindre hensynet til barnets eller den unges

sundhed eller udvikling taler derimod, søge at skabe mulighed for, at barnet eller den unge kan vende tilbage til sit hjem".

Efter udvalgets forslag skal det ved valget af foranstaltninger af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for **støtte** tilstræbes, at barnet eller den unge kan forblive i forældrehjemmet.

I de tilfælde, hvor en anbringelse uden for hjemmet imidlertid findes at være den rette hjælpeforanstaltning, skal der udarbejdes en plan for barnets eller den unges ophold uden for hjemmet, og planen skal blandt øvrige forhold angive anbringelsens forventede varighed.

Spørgsmålet om anbringelsens forventede varighed og dermed spørgsmålet om det forventede hjemgivelsestidspunkt har hermed fået en fremtrædende plads i den enkelte anbringelsessag.

Da dette krav til planens indhold efter udvalgets forslag skal fremgå direkte af loven, må det forekomme udvalget tvivlsomt, om det vil give mening herudover at optage en generelt holdt hensigtserklæring om hjemgivelse i loven. Dette finder udvalget ikke er tilfældet.

Efter udvalgets opfattelse må de foreslåede bestemmelser, hvor-efter det ved valg af foranstaltning skal tilstræbes, at barnet eller den unge kan forblive i hjemmet, jf. udkastets § 1.6, stk. 1, samt om udarbejdelse af en konkret plan i de tilfælde, hvor foranstaltningen består i en anbringelse jf. udkastets § 2.3 og § 3.1, til fulde erstatte en generel hensigtserklæring om hjemgivelse.

9.2. Genbehandling.

Gældende ret.

Efter bistandslovens § 123, stk. 2, forudsætter opretholdelse af en anbringelse uden for hjemmet, som er sket uden samtykke fra

forældrene, at sagen undergives en fornyet behandling. Fristen for genbehandling er i loven sat til 1 år.

Hvis en hjælpeforanstaltning uden samtykke skal opretholdes i mere end 1 år, kræves der således en ny afgørelse efter § 123, stk. 1, senest på 1-årsdagen for den **endelige** afgørelse i § 3-udvalget.

Kritik af gældende realer.

Den fornyede behandling af sagen skal finde sted, uanset at der måske for ganske nylig er truffet afgørelse i ankeinstansen på en klage over den tidligere (først truffe) afgørelse.

Den gældende bestemmelse i § 123, stk. 2, rummer således en risiko for, at der aldrig kan blive en rimelig ro i en børnesag som følge af 1-års fristens beregning.

Den indehaver af forældremyndigheden, der stadig ønsker anke-systemets bedømmelse af kommunens årlige behandling af, om grundlaget for anbringelsen efter § 123 fortsat er opfyldt, kan udvirke, at sagen så at sige til stadighed er til behandling et sted i systemet.

Dette skaber en uro og usikkerhed hos det anbragte barn eller den anbragte unge, som må anses for yderst skadelig.

Udvalgets overvejelser.

Med udvalgets forslag om en regelmæssig vurdering hver 6. måned af den udarbejdede plan for barnets eller den unges ophold uden for hjemmet, jf. udkastets § 2.5, stk. 2, sikres alle anbringelsessager en opfølgning, hvilket udvalget tillægger stor betydning.

Med en lovbunden forpligtelse til en regelmæssig revision af alle anbringelsessager vil reglen om genbehandling af de tvangsmæssigt gennemførte anbringelser få mindre betydning for den indholdsmæssige opfølgning af disse sager. Efter udvalgets opfattelse bør bestemmelsen imidlertid bibeholdes som en retssikkerhedsgaranti.

De konsekvenser, som den gældende bestemmelse kan medføre ved en stadig udnyttelse af ankemuligheden, finder udvalget dog ikke hensigtsmæssige.

En tilbagevendende behandling af sagen i alle 3 instanser med kun få måneders intervaller skaber for barnet eller den unge en uro og usikkerhed om dets nuværende situation, som må anses for meget uheldig for barnet og den unge og for behandlingen af de problemer, der har været årsag til anbringelsen.

Efter udvalgets opfattelse må retssikkerheden her vægtes over for hensynet til barnet eller den unge. Udvalget finder ikke, at det vil svække retssikkerheden, hvis der i genbehandlingsbestemmelsen indlægges en fristberegning, der sikrer, at der normalt kan være ro i børnesagen i en periode på 1 år.

Udvalget foreslår derfor, at fristen for kommunens fornyede behandling af sagen regnes fra den endelige afgørelse eller dom. Børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget og det kompetente ankeorgan skal dog kunne fastsætte en kortere frist for genbehandling, jf. udkastets § 1.9, stk. 1.

Ud fra ønsket om at kunne skabe ro omkring de meget truede og sårbare børn og unge foreslår udvalget yderligere, at der undtagelsesvis skal være adgang for i børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget til efter indstilling fra kommunen at fastsætte en længere frist end 1 år for genbehandling af sagen.

Betingelserne for at træffe en sådan afgørelse skal være, at de forhold, der ligger til grund for afgørelsen, med stor sikkerhed må antages at vedvare udover den normale 1 års periode, og at hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for, at fristen forlænges. De kompetente ankeorganer skal have samme mulighed for at beslutte en fristforlængelse, jf. udkastets § 1.9, stk. 2.

10. Børn og unges retsstilling (høringsret, med- og selvbestemmelse, proceshabilitet og repræsentation).

Indledning.

I alle de nordiske lande er der gennemført regler, der tager sigte på at give børn over en vis alder indflydelse på deres egne personlige forhold. Et eksempel herpå er reglen i den danske myndighedslovs § 26, hvorefter der, før der træffes afgørelse i en sag om forældremyndighed eller samværsret, skal finde en samtale sted med barnet herom, hvis barnet er fyldt 12 år.

Tilsvarende regler findes i Norge og Sverige, men i disse lande fremstår reglerne, der svarer til den danske myndighedslovs § 26, som en naturlig konsekvens af mere generelle regler om større børns indflydelse på deres egne personlige forhold. Eksempelvis har den norske børnelovs § 31 følgende ordlyd:

"Efterhånden som barnet udvikles og modnes, skal forældrene høre, hvad barnet har at sige, før de træffer afgørelse om personlige forhold for barnet. De skal lægge vægt på, hvad barnet mener. Det samme gælder for andre, som barnet bor hos, eller som har med barnet at gøre. Når barnet er fyldt 12 år, skal det have adgang til at sige sin mening, før der træffes afgørelse om personlige forhold for barnet, herunder i en sag om hvem af forældrene det skal bo hos. Der skal lægges stor vægt på, hvad barnet **mener**".

Den svenske **Föräldrabalks** kap. 6, § 11 har følgende ordlyd:

"Forældremyndighedsindehaveren har ret til og er forpligtet til at træffe bestemmelse i spørgsmål, som vedrører barnets personlige anliggender. Forældremyndighedsindehaveren skal herved i takt med barnets stigende alder og udvikling tage stadigt større hensyn til barnets synspunkter og ønsker".

Arbejdsgruppen bag den danske myndighedslovs ændring i 1985 gav i betænkning 985/1983 s. 52 f. udtryk for den opfattelse, "at udviklingen henimod at styrke barnets ret til selv- og medbestemmelse bør fortsætte". Arbejdsgruppen fandt, at en eventuel lovregulering

af selv- og medbestemmelsesretten primært måtte ske ved særlige lovregler inden for det enkelte område og afstod fra - som det er sket i de øvrige nordiske lande - at foreslå gennemført en mere generel regel om barnets ret til at blive hørt i anliggender, der angår dets personlige forhold. Spørgsmålet fandtes ikke egnet til retlig regulering, idet en generel regel primært ville være holdningspåvirkende i forhold til forældre og andre, der omgås børnene i det daglige, ville være vanskelig at sikre overholdt, måtte være usanktioneret og iøvrigt ret ubestemt, da graden af medbestemmelse måtte afhænge af barnets alder og modenhed og af, hvad sagen drejer sig om.

Det har således været forudsat ved revisionen af myndighedsloven, at opblødning af myndighedsalderen som det afgørende alderskriterium skulle ske i særlovgivningen, og netop bistandsloven fandtes at være et af de mest nærliggende eksempler.

Anvendt terminologi og gældende ret.

Børn og unges retsstilling kan ses i relation til følgende begreber:

- 1) Høringsret.
- 2) Selv- og medbestemmelse.
- 3) Partsrettigheder.

En tværgående problemstilling i forhold til disse 3 punkter er fastsættelse af aldersgrænser.

Ad 1.

Det karakteristiske for tilfælde, hvor der er tillagt barnet en ret til at blive hørt er, at det således tilkommer andre at træffe beslutning. Forældrene skal høre barnet, før de træffer beslutning efter den norske børnelovs § 31. Efter den danske myndighedslovs § 26 skal statsamtet eller retten høre barnet, før statsamtet eller retten træffer afgørelse om samværsret eller forældremyndighed. I tilfælde, hvor barnet måtte være tillagt partsrettigheder i forvaltnings- eller domstolssager (f.eks. i forældremyndigheds- eller anbringelsessager), er det på samme måde andre, der træffer beslutningen.

Der findes ikke en formel høringsret i bistandsloven, jf. dog § 125, stk. 1, som er omtalt nedenfor. Ifølge bistandslovens § 33, stk. 1, 1. pkt, kan kommunalbestyrelsen så vidt muligt i forståelse med barnet og hjemmet sørge for, at der træffes beslutninger om påkrævede hjælpeforanstaltninger. Denne forståelse fra barnets side tillægges dog ikke en egentlig retlig relevans.

Udviklingen i praksis er gået i retning af at indhente en udtalelse fra børn, der er fyldt 12 år, og også fra børn under denne alder, i det omfang deres modenhed har gjort det muligt.

Valg af anbringelsessted skal efter bistandslovens § 33, stk. 4, ske **"ud** fra hensynet til barnet og dets forhold til familien".

I følge bemærkningerne til denne bestemmelse er hensigten at præcisere, at valg af opholdssted skal foretages ud fra, hvad der gavner barnet, men at det er kommunalbestyrelsen, der har kompetencen til at vælge et anbringelsessted.

Efter bistandslovens § 125, stk. 1, skal forældremyndighedens indehaver, værgen, barnet, advokaten og eventuel anden bisidder have adgang til at udtale sig over for udvalget. Der er ikke i bestemmelsen fastsat en aldersgrænse.

Af bemærkningerne til denne bestemmelse fremgår, at det måtte "anses for værdifuldt for sagens behandling, at også yngre børn (fik) lejlighed til at fremkomme med deres mening" under forudsætning af, "at det under hensyn til barnets alder og modenhed overhovedet har noget formål at indkalde barnet, og at situationen ikke belaster barnet".

Ifølge Socialministeriets cirkulære af 21. maj 1982 om hjælpeforanstaltninger uden samtykke efter bistandsloven samt om adoption uden samtykke, pkt. 11, er der vedrørende barnets udtaleret tilkendegivet "For så vidt angår barnet, er det en forudsætning for dets adgang til at udtale sig, at det under hensyn til dets alder og modenhed tjener et formål at indkalde det, og at situationen i

øvrigt ikke belaster det i uforsvarlig grad. Ved vurderingen heraf kan det tillægges vægt, om barnet er fyldt 12 år".

Ad 2.

Medens både en høringsret og partsrettigheder har til forudsætning, at andre (forvaltningsmyndigheder eller domstole) skal træffe den materielle afgørelse i sagen (f.eks. om forældremyndighed eller anbringelse uden for hjemmet), er regler om materiel selvbestemmelsesret for børn udtryk for, at barnet eller den unge på egen hånd kan træffe beslutning vedrørende det pågældende sagsforhold.

En materiel medbestemmelsesret går ud på, at barnet eller den unge sammen med forældrene kan træffe en beslutning. En egentlig materiel medbestemmelsesret - i modsætning til (den processuelle) høringsret - vil således normalt indebære en vetoet for barnet. Et eksempel på en sådan materiel medbestemmelsesret findes i den danske navnelovs § 14, stk. 1, hvori det hedder:

"Forandring af et barns navn kræver samtykke fra barnet, hvis det er fyldt 12 år".

Ud fra den ovenfor anvendte terminologi har børn og unge ikke materiel selv- eller medbestemmelsesret efter bistandslovens bestemmelser.

Formelt har barnet således kun den under pkt. 1 omtalte udtaleret i sager om hjælpeforanstaltninger uden samtykke, jf. dog § 65, stk. 6 og 7, der vedrører en ganske bestemt situation, nemlig § 3-udvalgets forudgående tilladelse til et barns flytning efter mere end 2 års ophold fra en privat familiepleje, som er etableret uden kommunalbestyrelsens medvirken. Enighed mellem samtlige berørte parter, herunder barnet, hvis det er fyldt 12 år, om flytning fra en familiepleje, medfører, at kommunalbestyrelsen og ikke § 3-udvalget - kan træffe afgørelse herom.

Ifølge bistandslovens § 36 kan hjælpeforanstaltninger efter § 33, stk. 1, nr. 2 og 3, for unge over 18 år opretholdes eller iværksættes med den unges samtykke. Bestemmelsen skaber hjemmel

til at yde den nødvendige støtte til unge med misbrugsproblemer og andre alvorlige psykiske problemer. Bestemmelsen er udtryk for, at den fulde selvbestemmelsesret indtræder ved myndighedsalderen, og der stilles derfor udtrykkeligt krav om, at den unge og ikke forældrene skal give samtykke.

Ad 3.

Et barn, der tillægges partsrettigheder (partsstatus), kan foretage aktive handlinger for at fremme sine synspunkter i modsætning til det barn, der kun er tillagt en høringsret.

Typiske partsrettigheder er retten til at rejse sag (undertiden benævnt initiativretten), retten til at "procedere" sagen og retten til at indbringe afgørelsen for en højere instans. Opremsningen er ikke udtømmende, og der er ikke noget til hinder for at tildele et barn nogle - men ikke alle - af de mulige partsrettigheder. Hvis et barn tillægges ret til på egen hånd at gøre en eller flere partsrettigheder gældende, kan dette betegnes som processuel selvbestemmelsesret.

I relation til bistandsloven vedrører spørgsmålet om børns **parts-**rettigheder navnlig retten til at søge om en hjælpeforanstaltning samt retten til at klage over en afgørelse.

Der er ikke i bistandsloven tillagt barnet partsrettigheder.

Vedrørende børns ret til aktindsigt kan henvises til Justitsministeriets sag L.A. 1985-543-55.

I sagen var der rejst spørgsmål om, hvorvidt et barn, over for hvem der blev iværksat hjælpeforanstaltninger efter bistandslovens kap. 8 om særlige regler for børn og unge, for så vidt angik et spørgsmål om aktindsigt efter offentlighedslovens regler, måtte anses som part i sagen vedrørende hjælpeforanstaltningerne.

Justitsministeriet udtalte i den forbindelse bl.a. følgende:

"At sagen på grund af dens karakter også omfatter andre - forældre - udelukker ikke, at den, over for hvem foranstaltningerne direkte er iværksat, anses som part i sagen. I bistandslovens § 33 er det således også udtrykkeligt bestemt, at iværksættelse af hjælpeforanstaltninger så vidt muligt skal ske i forståelse med barnet. Efter § 125 i bistandsloven skal barnet i en sag om hjælpeforanstaltninger uden saratykke ligeledes have adgang til at udtale sig over for det sociale udvalg. I det omfang den unge ikke er undergivet forældremyndighed, er den unge selv umiddelbart klageberettiget efter bistandslovens § 128.

På den baggrund må den unge, over for hvem hjælpeforanstaltninger er iværksat efter bistandsloven, antages at have en så væsentlig interesse i sagen, at den pågældende utvivlsomt må anses som part i sagen".

Den unge kan således begære aktindsigt efter forvaltningslovens regler.

Forældremyndighedens indehaver kan dog modsætte sig, at der gives børn under 18 år aktindsigt. Det er således kun forældremyndighedens indehaver, eller den der faktisk udøver forældremyndigheden, der har de fulde partsbeføjelser i anbringelsessagen og derfor har klageadgang ifølge loven, jf. bistandslovens § 128, stk. 2.

Udvalgets overvejelser.

Det er udvalgets opfattelse, at børn og unge i højere grad, end det er tilfældet i dag, skal medinddrages i behandlingen af sager, der vedrører deres forhold. Dette udgangspunkt må dog ses i lyset af et krav om, at børn og unge ikke sættes i situationer, som de ikke kan overskue og ikke har forudsætninger for at kunne tage stilling til.

Samtidig må en højere grad af medinddragelse af børn og unge i behandlingen af deres egen sag ikke afskære mulighederne for, at de nødvendige hjælpeforanstaltninger kan iværksættes.

Høringsret.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om en **høringsregel** ud fra to synsvinkler.

Den ene er af ren metodisk karakter og egner sig næppe til egentlig lovgivning. Den går ud på, at det må indgå som et naturligt led i sagsbehandlingen, at der etableres et fornuftigt samarbejde med barnet eller den unge. En løbende orientering er således vigtig også for de mindre børn af hensyn til hele forløbet af sagsbehandlingen.

Udvalget finder det derfor væsentligt, at sagsbehandlere under sagen gennemdrøfter med barnet, hvad der skal ske, og hvilke foranstaltninger der kan komme på tale. Disse drøftelser må altid være afpasset efter barnets alder og modenhed.

Den anden synsvinkel vedrører indførelse af en formel høringsregel med myndighedsloven som model.

Det er udvalgets opfattelse, at der bør lovfæstes en almindelig regel, hvorefter der skal finde en samtale sted med børn, der er fyldt 12 år, før der træffes afgørelse om deres forhold, jf. udkastets § 3.3. Når den formelle høringsregel ikke foreslås udstrakt til alle børn, skyldes dette, at det i forhold til mindre børn må bero på en konkret vurdering, hvorledes barnet skal orienteres.

Den formelle høringsregel medfører derfor ikke, at børn under 12 år ikke skal medinddrages, jf. ovenfor.

Det bemærkes, at den gældende lovs § 125, stk. 1, om barnets udtaleret over for udvalget videreføres i udkastets § 3.6, stk. 3.

Partsrettigheder.

Udvalget har drøftet unges partsstatus i sager om deres anbringelse uden for hjemmet.

Det er udvalgets opfattelse, at unge på 15 år og derover bør have partsstatus. Udvalget har indgående drøftet, om der også bør tildeles mindre børn partsstatus, således at partsrettighederne skulle udøves af en retlig stedfortræder for barnet. Udvalget har fundet, at en sådan stedfortræder for barnet næppe ville føje noget væsentligt til retsbeskyttelsen af børn, jf. nedenfor.

Dette forslag indebærer, at den unges samtykke skal foreligge sammen med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren ved en frivillig anbringelse uden for hjemmet. Forslaget indebærer endvidere, at reglerne om fremgangsmåden ved tvangsmæssige foranstaltninger skal bringes i anvendelse, når såvel forældremyndighedens indehaver(e) som den unge modsætter sig anbringelsen.

Den unge tildeles samtidig en klageret i anbringelsessagen. Den unges partsstatus indebærer endvidere klageret vedrørende beslutninger, der træffes under en anbringelse uden for hjemmet, jf. således afsnit 8.

Unge selv- og medbestemmelsesret.

Udvalget har særligt drøftet de problemer, der knytter sig til den gruppe af unge, der ønsker at flytte hjemmefra, og hvor forældrene ikke vil give samtykke hertil, men ønsker at den unge skal blive boende hjemme. Såfremt det materielle kriterium for en tvangsmæssig beslutning ikke er til stede, vil der i sådanne situationer efter de gældende regler ikke være grundlag for beslutning om hjælpeforanstaltninger.

Særligt for den gruppe af unge, der endnu ikke er etableret uden for eget hjem, men som ønsker dette, fordi forholdet mellem forældrene og den unge er stærkt belastet, kan der være brug for en ændret lovgivning. Kravet om selvstændig etablering, som stilles for at få kontanthjælp, kan disse unge ikke opfylde, og forældrenes indstilling bevirker, at der ikke er andre støttemuligheder, når bortses fra de situationer, hvor tvangskriteriet er opfyldt.

I den svenske betænkning SoU 1987:7 "**Barnets Rätt**" er den samme problemstilling blevet diskuteret og forslag stillet om at yde

økonomisk støtte til unge på 16 år og derover med henblik på at skabe grundlag for et mere selvstændigt liv. Udvalget har drøftet, om et tilsvarende forslag skulle stilles, men har afvist dette.

Som samfundsudviklingen har været, kan en del unge i kraft af tidligere modenhed og ønske om frigørelse fra forældrene have et behov for en mere selvstændig tilværelse. Udvalget ønsker at understrege, at sådanne behov ligesom almindelige generationsproblemer ikke giver grundlag for, at det offentlige træder til med foranstaltninger efter bistandsloven.

I tilfælde, hvor det skønnes, at der er behov for støtte fra de sociale myndigheder, vil rådgivning og vejledning til såvel forældre som den unge ofte kunne bidrage til at løse nogle opståede konflikter, ligesom også andre af de i lovudkastets § 1.6, stk. 2, opregnede hjælpeforanstaltninger må overvejes.

Der er endvidere i visse situationer mulighed for at yde økonomisk støtte til unge under 18 år til uddannelse eller oplæring, jf. Socialministeriets vejledning af 6. august 1990 om hjælp efter bistandslovens kap. 10 (§§ 43-45). Den faste revalideringsydelse m.v. Efter den 1. 10. 1990 vil en ung under 18 år, som opfylder betingelserne i § 43, stk. 1, om nedsat erhvervsevne principielt kunne få hjælp efter § 43, f.eks. § 43, stk. 7 eller 6, hvor forældrene typisk dækker forsørgelsesudgifterne.

Der skal dog peges på bistandslovens § 6 vedrørende forældres forsørgelsespligt over for det offentlige for deres børn under 18 år bortset fra de særlige tilfælde i § 6, stk. 3.

Den unges forhold kan i øvrigt vurderes selvstændigt i de tilfælde, hvor den unge vedvarende har skaffet sig en selvstændig bopæl, jf. Socialministeriets cirkulære af 15. august 1975 om almindelige bestemmelser, pkt. 19, der omhandler opholdskommuneproblematikken. Det fremgår bl.a. af denne bestemmelse, at hvis barnet vedvarende har skaffet sig en selvstændig bopæl, f.eks. i forbindelse med beskæftigelse, der sætter det i stand til at klare sig selv, eller en uddannelse, som gennemføres uden forældrenes mellemkomst

eller støtte, anses barnet at have selvstændig opholdskommune, hvor dets egen bopæl er.

Tilbage bliver dog et antal tilfælde, hvor den unge anmoder om støtte til at flytte hjemmefra, fordi forholdet til forældrene er uholdbart. I disse tilfælde kan problemet ikke løses efter de gældende regler, når forældrene ikke vil samtykke, og når det materielle kriterium i § 123 ikke er opfyldt.

Udvalget finder, at der af den unges partsstatus bør drages den videregående konsekvens, at modstand fra forældrenes side mod en anbringelse, som den unge samtykker i - eventuelt har ansøgt om - bør kunne overvindes efter materielle kriterier, der svarer til de kriterier, som er foreslået for frivillige foranstaltninger, dvs. at foranstaltningen skal være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov, jf. udkastets § 1.8, stk. 3.

Forslaget er udtryk for tildeling af en processuel selvbestemmelsesret til de unge, men med bevarelse af forældrenes partsstatus, således at sagen behandles efter § 1.8 med klageret for forældrene.

Udvalget har drøftet de unges mulighed for selv at kunne rejse en sag. Det er udvalgets opfattelse, at den unge skal kunne henvende sig til forvaltningen med sin anmodning, som forvaltningen må overveje, men den unge skal ikke selv kunne aktivere tvangsreglerne. Dette er forvaltningens suveræne handlemulighed.

Vinder den unge ikke gehør i forvaltningen for sin anmodning om iværksættelse af en foranstaltning, vil den unge have mulighed for at rejse spørgsmålet over for amsankenævnet og eventuelt Den Sociale Ankestyrelse efter lovudkastets § 1.13.

Udvalget stiller endvidere forslag om en processuel selvbestemmelsesret for unge i § 28, stk. 3. "Forældremyndighedens indehaver kan ikke modsætte sig, at unge, der er fyldt 15 år, søger og får rådgivning og vejledning, som nævnt i stk. 1".

Repræsentation.

Forslaget om, at unge får partsstatus medfører, at en ung på 15 år og derover skal tilbydes vederlagsfri advokatbistand, jf. lovudkastets § 3.2, stk. 3.

Udvalget har drøftet, om mindre børn bør udstyres med en stedfortræder under sagen. Som nævnt i kap. 5, afsnit 2.2, har udvalget imidlertid fundet, at en sådan stedfortræder for barnet, der ikke blot skulle forfægte barnets egen mening, men som skulle tage selvstændig stilling til sagens ønskelige udfald ud fra barnets interesser (der altså ikke nødvendigvis ville være sammenfaldende med barnets ønsker), ville få til opgave at træffe en "foreløbig afgørelse" i sagen forud for det kompetente organs afgørelse ved enten at give sin støtte til kommunens eller til forældrenes standpunkt under sagen. En sådan "fordobling" af afgørelseskompetencen vil efter udvalgets mening næppe føje noget væsentligt til retsbeskyttelsen af børn.

Det er udvalgets opfattelse, at behandlingen af disse sager stiller store krav til sagsbehandlingen. Sagerne må behandles ud fra et helhedssyn. Ved at tildele barnet en selvstændig repræsentant ville der i for høj grad blive fokuseret på modsætningerne frem for på helheden.

Spørgsmålet egner sig derfor ikke til en lovmæssig regulering, men angår snarere en kvalificering af sagsbehandlingen, jf. kap. 4.

11. Advokatbistand, bisiddere m.v.

Gældende ret.

Ved ændringen af bistandsloven i 1982 blev der i lovens § 125 indført en ret for indehaveren af forældremyndigheden til at få et tilbud om advokatbistand. Efter denne bestemmelse skal tilbuddet gives under en sag om de foranstaltninger, der er nævnt i §§ 123 og 124. Bestemmelsen fastsætter alene, at der skal gives et tilbud. Der kan således ikke stilles krav til indehaveren af

forældremyndigheden om, at pågældende skal modtage den tilbudte **advokatbistand**.

Begrænsningen af adgangen til advokatbistand har været rejst af Ombudsmanden i brev af 16. december 1988 (j. nr. 1988-1693-050) Heri bad Ombudsmanden Socialministeriet om at overveje, hvorvidt spørgsmålet om advokatbistand i sager, der angår bistandslovens § 67, burde indgå i udvalgets arbejde.

Udvalgets overvejelser.

Udvalget har som udgangspunkt for sine forslag haft, at der bør være adgang til advokatbistand i alle typer af sager, hvor en beslutning vedrørende barnet eller den unge kan gennemtvinges over for forældremyndighedsindehaveren (eller den unge).

Som nævnt i afsnit 7 har udvalget overvejet, om det ville være muligt at tilbyde advokatbistand i visse sager om frivillig anbringelse. Udvalget har imidlertid afstået herfra af de grunde, der er nævnt i afsnit 7.

Efter gældende ret er det alene indehaveren af forældremyndigheden, der skal have et tilbud om advokatbistand. Udvalget finder imidlertid, at adgangen til advokatbistand skal omfatte alle, der har partsbeføjelser, dvs. også den unge, der er fyldt 15 år, som tillægges en række nærmere angivne partsbeføjelser, jf. afsnit 10. Det samme gælder plejeforældrene i en sag om flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje og biologiske forældre i sager om kontaktafbrydelse under en anbringelse.

I tilslutning til forslagene om at udvide adgangen til advokatbistand har udvalget drøftet, om tilbuddet skulle omfatte andre grupper af sagkyndige end advokater. Udvalget har imidlertid ikke ment, at det vil være muligt at foretage en afgrænsning af disse eventuelle andre grupper. Hertil kommer, at der i sager om tvangs-mæssige foranstaltninger sker en efterprøvelse af det retlige grundlag, hvorfor det er naturligt, at tilbuddet omfatter juridisk bistand.

Det må endvidere bemærkes, at adgangen til advokatbistand ikke udelukker forældrene (eller den unge, der er fyldt 15 år) fra at benytte en bisidder udover den advokat, som pågældende skal have tilbudt. Som bisidder kan benyttes en slægtning, en, der står pågældende nær, eller en anden person, der kan være til støtte for den pågældende. Det forudsættes, at formanden for børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget af hensyn til den praktiske afvikling af mødet om nødvendigt kan træffe beslutning, om en begrænsning af antallet af bisiddere, der kan deltage i selve mødet. Tilsvarende gælder ved behandlingen i Ankestyrelsen.

Det skal i denne forbindelse tilføjes, at de her foreslåede regler om advokatbistand og bisidder alene er tænkt som supplement til forvaltningslovens bestemmelser om repræsentation, jf. forvaltningslovens § 8. Der er således ikke tale om, at udvalgets forslag betyder en indsnævring i forhold til forvaltningsloven.

Efter de gældende regler kan indehaveren af forældremyndigheden som nævnt ikke påtvinges en advokat. Udvalget har drøftet muligheden af at indføre en adgang til egentlig beskikkelse af advokat. En sådan mulighed forekommer imidlertid diskutabel. For det første fordi det er tvivlsomt, hvem der i givet fald skal foretage beskikkelsen. Det vil formentlig være uheldigt, hvis det er kommunen, der beskikker, da denne derved får en ikke uvæsentlig indflydelse på, hvem der skal repræsentere "modparten". Bedst ville det formentlig være, om det blev dommeren, men dette kan være vanskeligt at gennemføre, da dommeren som regel først er inde i sagen, når der foreligger en indstilling til børne- og ungdomsnævnet, eller når der berammes møde i børne- og ungeudvalget. For det andet kan en regel om beskikkelse - imod forældrenes ønske - måske betyde, at forældrene føler, at det i højere grad er en sag mellem kommunen og deres - påtvungne - advokat. Udvalget har derfor afstået fra at stille forslag om en egentlig adgang til at foretage beskikkelse af advokat.

Kommunerne har derimod som hidtil mulighed for at tilskynde forældrene til at benytte sig af tilbuddet om advokatbistand som led

i den almindelige vejledning af forældrene i forbindelse med sagen.

I den forbindelse finder udvalget det vigtigt at understrege, at kommunen, børne- og ungdomsnævnet eller Ankestyrelsen har en særlig forpligtelse til at yde støtte til de forældre, der giver udtryk for et ønske om advokatbistand, men som ikke er i stand til eller ikke ønsker at tage kontakt med en advokat. I sådanne tilfælde bør der udfoldes en aktiv indsats for at skaffe forældrene en advokat. Eventuelt ved at formidle en kontakt mellem forældrene og en advokat. Udvalget er bekendt med, at denne fremgangsmåde følges af Ankestyrelsen, og at Ankestyrelsen i særlige tilfælde har fået bistand fra Advokatrådet.

Med hensyn til salær og godtgørelse til advokaten foreslår udvalget, at der skal gælde de samme regler, som gælder i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. udkastets § 3.2, stk. 5, og bemærkningerne hertil.

12. Privat familiepleje.

Gældende ret

Reglerne om privat familiepleje findes i bistandslovens § 65 og § 124. Efter disse regler skal der ved etablering af et privat familieplejeforhold vedrørende et barn under 14 år søges plejetilladelse hos kommunalbestyrelsen i plejeforældrenes opholdskommune. Plejetilladelse kan kun udstedes, når opholdet hos den konkrete plejefamilie kan antages at være til gavn for barnet.

Bistandsloven pålægger den stedlige kommune at føre tilsyn med forholdene i plejehjemmet, og tillægger § 3-udvalget særlige beføjelser i tilfælde, hvor forældremyndighedens indehaver ønsker at hjemtage eller flytte barnet eller den unge. Udvalget kan således nægte hjemtagelse og flytning, og efter 2 års ophold i en privat familiepleje forudsætter en flytning eller hjemtagelse en forudgående godkendelse fra udvalget, jf. § 65, stk. 6, og § 124.

Kritik af gældende regler

Det er blevet anført, at reglerne er utidssvarende, og at de giver anledning til mange fortolkningsproblemer. Endvidere at der på grund af ukendskab til reglerne utvivlsomt sker mange overtrædelser. Det findes ligeledes ude af takt med nutidens samlivsformer, at reglerne også omfatter de biologiske forældre, således at der kræves udstedelse af plejetilladelse i tilfælde, hvor et barn får ophold hos **den** af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden.

Behovet for en gennemgribende forenkling eventuelt en total afskaffelse af reglerne om privat familiepleje er blevet fremført bl.a. med henvisning til den norske betænkning NOU 1985: 18. Heri stilles en række forslag om ændring af de norske regler på dette område, og bl.a. foreslås de norske regler om plejetilladelse erstattet af en meddelelsespligt vedrørende etablering af private familieplejeforhold.

Udvalgets overvejelser.

Det er udvalgets opfattelse, at reglerne om privat familiepleje bør bevares, men at der er behov for at forenkle og klargøre reglerne.

Reglerne om privat familiepleje skal efter udvalgets opfattelse dog ikke længere gælde i tilfælde, hvor et barn tager ophold hos den af de biologiske forældre, der ikke har del i forældremyndigheden.

Udvalget har ikke fundet grundlag for at afskaffe reglerne om plejetilladelse som forudsætning for etablering af private plejeforhold. Udstedelse af en plejetilladelse sikrer, at kommunen får kendskab til de tilfælde, hvor børn bor fast hos andre end forældrene. Det kendskab til plejefamilien, som opnås ved udstedelsen af plejetilladelsen, kan være et godt udgangspunkt for tilbud om rådgivning og hjælp i de tilfælde, hvor der er behov for dette.

Selv om den nuværende aldersgrænse på 14 år for udstedelse af plejetilladelse er historisk betinget, finder udvalget ingen anledning til at skærpe reglerne ved at foreslå aldersgrænsen hævet til 15 eller 18 år.

Udvalget finder, at forbudet mod at have flere end 4 børn i pleje kan udgå af lovreglerne. Det må kunne overlades til det lokale skøn, hvor mange børn det vil være forsvarligt at have i en privat familiepleje.

Derimod opretholdes bestemmelsen i bistandslovens § 65, stk. 3, om, at oprettelse og drift af hjem, der modtager flere end 4 børn under 18 år i familiepleje, og som drives af private uden offentlige midler, kræver amtsrådets tilladelse.

Udvalget finder det væsentligt, at det fortsat fremgår af lovgivningen, at det ved udstedelse af en plejetilladelse er barnets forhold, der er i fokus. Det nuværende kriterium for udstedelse af plejetilladelse, hvorefter opholdet skal være til gavn for barnet, foreslås derfor opretholdt. Kriteriet er endvidere efter udvalgets opfattelse fleksibelt, idet det materielle indhold vil være forskelligt under hensyn til opholdets længde.

Forpligtelsen til at sikre sig, at betingelserne for plejeforholdet er i orden, dvs. at plejetilladelsen er udstedt, skal alene påhvile forældremyndighedens indehaver, da det som alt overvejende hovedregel vil være denne, der tager initiativet til plejeforholdets etablering.

Udvalget finder ikke anledning til at opretholde den særlige forpligtelse, som kommunen efter de gældende regler har til at føre tilsyn med forholdene i plejehjemmet. I praksis føres der kun i begrænset omfang tilsyn med private plejeforhold. Da mange anbringelser i privat familiepleje sker hos nære slægtninge, hvor behovet for tilsyn kan være begrænset, finder udvalget, at muligheden for at føre tilsyn i stedet bør følge af kommunens generelle tilsynsforpligtelse med børn og unges forhold, jf. udkastets §

1.1. Dermed vil spørgsmålet om tilsyn bero på en konkret vurdering frem for at være en automatisk tilsynsforpligtelse.

Efter udvalgets opfattelse kan regler om hjemtagelse og flytning fra en privat familiepleje ikke undværes. I tilfælde, hvor plejeforholdet har bestået i længere tid, er der et behov for beskyttelse af barnet eller den unge.

Udvalget mener dog, at det må være tilstrækkeligt med én regel, der dækker både hjemtagelses- og flyttesituationen.

Udgangspunktet må efter udvalgets opfattelse være, at en forældremyndighedsindehaver, der har placeret sit barn i en privat familiepleje, også har adgang til at hjemtage barnet eller flytte barnet til en anden familiepleje uden yderligere formaliteter.

Der er dog et stort hensyn at tage til det barn eller den unge, som - måske i en længere årrække - har haft ophold hos plejeforældrene. Af hensyn til barnet eller den unge foreslår udvalget derfor, at børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget kan beslutte, at et barn eller en ung ikke må flyttes eller hjemtages fra en privat familiepleje, hvis det må antages at skade barnet eller den unge. Kriteriet "skade barnet eller den unge" kan siges at ligge imellem de foreslåede kriterier for henholdsvis frivillige og tvangsmæssige foranstaltninger i § 1.6 og § 1.8, men kriteriet giver efter udvalgets opfattelse udtryk for, hvordan de gældende regler er blevet **opfattet** i praksis.

Reglen om forbud mod flytning eller hjemtagelse omfatter børn og unge, og reglen gælder derfor for plejebørn op til 18 år.

En afgørelse om, at barnet eller den unge ikke må flyttes eller hjemtages, skal efter udvalgets forslag kunne træffes efter begæring af plejeforældrene eller barnet eller den unge. Udvalget mener, at det kan have realitet at give barnet eller den unge adgang til at starte sagen f.eks. i tilfælde, hvor plejeforældrene eventuelt på grund af slægtskab ønsker at dække sig for at undgå konflikt med de biologiske forældre. Der skal efter udvalgets

opfattelse ikke sættes en aldersgrænse for den initiativret, der herved tillægges barnet eller den unge.

Det materielle kriterium i bestemmelsen forhindrer efter udvalgets opfattelse, at der gives barnet eller den unge en adgang til frit at bestemme, hvor det vil bo.

Da et forbud mod flytning eller hjemtagelse er en meget indgribende afgørelse over for forældremyndighedens indehaver, foreslår udvalget, at kompetencen til at træffe beslutning herom tillægges børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget i forældremyndighedens **indehaver**s opholdskommune.

Dette giver efter udvalgets opfattelse et bedre grundlag for en opfølgning af sagen end de gældende regler, hvor afgørelsen træffes af plejeforældrenes kommune. En afgørelse om, at barnet eller den unge ikke må flyttes eller hjemtages, bør efter udvalgets opfattelse føre til, at det overvejes, om der er behov for at iværksætte hjælpeforanstaltninger over for barnet eller den unge.

Da bestemmelsen imidlertid bæres af hensynet til barnet eller den unge, skal der forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige, dvs. plejeforældrenes kommune, som vil være nærmest til at bedømme barnets eller den unges forhold og dets relation til plejefamilien. En sådan obligatorisk høring er efter udvalgets mening nødvendig for at få en helhed i vurderingen af situationen. En fyldig dokumentation fra begge kommuner vil også være en forudsætning for ankemyndighedens bedømmelsesmuligheder.

Den gældende bestemmelse, hvorefter flytning eller hjemtagelse efter 2 år kun kan ske efter forudgående tilladelse, foreslås afskaffet. Bestemmelsen er efter udvalgets opfattelse problematisk, idet den af plejeforældre ofte opfattes, som om den sikrer dem en "**ret**" til barnet efter de 2 år. Materielt er retsstillingen den samme uden bestemmelsen, og muligheden for en **myndighedsindgriben** er sikret ved, at der i de omhandlede situationer kan træffes en foreløbig beslutning.

Udvalget foreslår i øvrigt, at der i bestemmelsen om privat familiepleje direkte henvises til muligheden for om fornødent at træffe afgørelse om forbud mod flytning eller hjemtagelse efter reglerne om foreløbige beslutninger.

13. Særlige kontanthjælpssituationer.

Gældende ret.

I bistandslovens kap. 11 findes en række bestemmelser om hjælp i særlige tilfælde, hvoraf bestemmelserne i §§ 46 b og 46 c vedrører situationer, der primært angår børn.

Efter § 46 b, stk. 1, 1. pkt., kan der ydes hjælp til afholdelse af udgifter, der står i direkte sammenhæng med henstillinger og pålæg med hensyn til et barns pleje m.v., når forsørgeren ikke selv har midler dertil.

Efter § 46 b, stk. 1, 2. pkt., kan der under de samme betingelser (dvs. trang) ydes hjælp til dækning af udgifter til at opretholde en samværsret med et eller flere børn under 18 år.

§ 46 b, stk. 2, giver mulighed for at yde hjælp til kontakt med børn, der er bortført til udlandet.

Efter § 46 c kan der til en familie med ét eller flere børn under 18 år under forbigående vanskeligheder ydes hjælp til foranstaltninger, der bevirker, at børnenes anbringelse uden for hjemmet kan undgås, eller at deres hjemgivelse kan fremskyndes. Hjælp er betinget af, at familien ikke selv har midler til at afholde udgifterne herved.

Udvalgets overvejelser.

For bestemmelserne i § 46 b, stk. 1, 1. pkt., og 46 c gælder, at de knytter sig snævert til de bestemmelser, der angår tilbud om individuelle foranstaltninger til familier med børn.

Som det fremgår af afsnit 2, stiller udvalget forslag om, at

muligheden for at yde økonomisk støtte til børn med særlige behov kommer til at indgå på lige fod med de øvrige individuelle foranstaltninger, der opregnes i lovudkastets § 1.6, stk. 2. For så vidt angår indholdet af disse bestemmelser henvises til afsnit 2. Hvis dette forslag følges, må den nugældende bestemmelse i bistandslovens § 46 c anses for overflødig.

Herudover er der behov for en konsekvensrettelse af § 46 b, stk. 1, 2. pkt., som følge af, at § 46 b, stk. 1, 1. pkt., afløses af § 1.6, stk. 2, nr. 6. I tilslutning hertil foreslår udvalget i øvrigt, at bestemmelsen udvides til også at omfatte forældre med fælles forældremyndighed efter myndighedslovens §§ 9 og 11. I den gældende udformning omfatter bestemmelsen kun samværsret, der efter myndighedslovens § 23 tillægges den af forældrene, som ikke har del i forældremyndigheden (SM 0-63-89).

Endelig stiller udvalget, jf. afsnit 3.1, forslag om en ny bestemmelse i kap. 11, hvorefter der kan ydes hjælp til dækning af udgifterne ved et barns forsørgelse, når forældremyndighedsindehaveren ikke har forsørgelsespligt over for barnet, og når barnets indtægter, herunder det særlige børnetilskud, ikke er tilstrækkelige til at dække udgifterne ved forsørgelsen. Bestemmelsen skal efter udvalgets forslag alene finde anvendelse i de forholdsvise få tilfælde, hvor forældremyndigheden ved forældremyndighedsindehaverens død tillægges en anden eller andre, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet.

Bestemmelsen sigter især på de tilfælde, hvor forældremyndigheden overføres til plejeforældre, som hidtil har fået plejevederlag. Om begrundelsen for dette forslag henvises til afsnit 3.1

Kapitel 7

Lovudkast:

Kapitel 1

Særlige regler om børn og unge

Kommunens opgaver

§ 1.1. Kommunen fører tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år i kommunen lever.

Stk. 2. Kommunen skal yde forældremyndighedsindehaveren eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, rådgivning og støtte, når barnet eller den unge har vanskeligheder i forhold til sine omgivelser eller i øvrigt lever under utilfredsstillende forhold.

Stk. 3. Kommunen træffer, medmindre andet er fastsat i loven, beslutning om undersøgelse og foranstaltninger m.v.

§ 1.2. Hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller en ung, skal kommunen i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden.

Amtskommunens opgaver

§ 1.3. Amtskommunen skal yde kommunen vejledning og **konsulentstøtte** vedrørende såvel planlægning som udførelse af kommunens forebyggende og støttende virksomhed for børn og unge.

Undersøgelser

§ 1.4. Må det antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, skal kommunen sørge for, at barnets eller den unges forhold undersøges. Beslutning herom træffes i forståelse med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog § 1.5. Hvis det er påkrævet, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en psykolog, eventuelt ved henvisning til det i kapitel 17 nævnte rådgivningscenter.

Stk. 2. En undersøgelse skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Der skal være oplysning om, hvordan forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltninger, og om de

forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 3. Undersøgelsen må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger og skal i øvrigt gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader.

§ 1.5. Når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling, kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget uden samtykke fra forældremyndigheds indehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, beslutte at gennemføre undersøgelsen ved anbringelse på en institution eller indlæggelse på sygehus, herunder psykiatrisk afdeling, selv om betingelserne i lov om tvang i psykiatrien ikke er opfyldt. En sådan undersøgelse skal være afsluttet inden 2 måneder efter børne- og ungdomsnævnets/børne- og ungeudvalgets afgørelse.

Stk. 2. Beslutning efter stk. 1 træffes om fornødent efter reglerne i § 1.11.

Foranstaltninger

§ 1.6. Kommunen kan træffe beslutning om foranstaltninger efter stk. 2, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Det bør tilstræbes, at barnet eller den unge kan blive i hjemmet. Beslutningen træffes med samtykke fra forældremyndighedens indehaver, jf. dog § 1.7. En beslutning efter stk. 2, nr. 10, kræver tillige samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. Kommunen kan beslutte

- 1) at yde særlig rådgivning og vejledning med hensyn til barnets eller den unges forhold, herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge en daginstitution, en ungdomsklub, et uddannelsessted, eller lignende,
- 2) at yde praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet,
- 3) at yde familiebehandling eller anden formålstjenlig behandling.
- 4) at etablere en aflastningsordning,
- 5) at udpege en personlig rådgiver for barnet eller den unge,
- 6) at yde økonomisk støtte til udgifter, der følger af foranstaltninger nævnt i nr. 1-4, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil,
- 7) at yde økonomisk støtte til udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås eller hjemgivelse kan fremskyndes, samt når støtten i væsentlig grad kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og børn under et eller flere børns anbringelse uden for hjemmet,

- 8) at yde økonomisk støtte til ophold på kost- eller efterskole, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil,
- 9) at etablere døgnophold for både forældremyndighedens indehaver, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien og
- 10) at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet, på en døgninstitution, i en plejefamilie eller andet godkendt opholdssted, som må anses for egnet til at imødekomme barnets eller den unges særlige behov, jf. §§ 66 og 96.

S 1.7. Beslutning efter § 1.6, stk. 2, nr. 1 og 5, jf. § 1.6, stk. 1, kan træffes, selv om forældremyndighedens indehaver ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det må anses for formålstjenligt. Beslutning herom skal træffes i et møde i det kompetente kommunale udvalg.

Anbringelse uden for hjemmet uden samtykke

§ 1.8. Når der på grund af

- 1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet,
- 2) vold eller andre alvorlige overgreb,
- 3) misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder for barnet eller den unge eller
- 4) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge

er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade kan børne- og ungdomsnævnet /børne- og ungeudvalget uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe beslutning om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet. Der kan kun træffes en beslutning efter 1. pkt., når det må anses for godtgjort, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Stk. 2. Når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det, kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget bestemme, at barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet efter stk. 1, selv om forældremyndighedens indehaver og den unge giver samtykke til anbringelse efter § 1.6, stk. 2, nr. 10.

Stk. 3. Såfremt en ung, der er fyldt 15 år, erklærer sig enig i anbringelsen, kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget, uanset betingelserne i stk. 1, træffe beslutning om at anbringe den unge uden for hjemmet, når anbringelsen må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov, og problemerne ikke kan løses under den unges fortsatte ophold i hjemmet.

§ 1.9. Opretholdelse af en foranstaltning efter § 1.8 ud over 1 år fra børne- og ungdomsnævnets/børne- og ungeudvalgets afgørelse forudsætter fornyet beslutning i nævnet/udvalget. Er sagen indbragt for Ankestyrelsen eller forelagt for landsretten eller Højesteret, regnes fristen fra den endelige afgørelse eller dom. Uanset bestemmelsen i 1. og 2. pkt., kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget, **Ankestyrelsen** eller retten fastsætte en kortere frist for fornyet behandling i nævnet/udvalget.

Stk. 2. /Efter indstilling fra kommunen kan børne- og ungdomsnævnet/Børne- og ungeudvalget kan /undtagelsesvis fastsætte en længere frist end nævnt i stk. 1, 1. og 2. pkt., når de forhold, der ligger til grund for afgørelsen, med stor sikkerhed må antages at vedvare ud over fristen, og hensynet til barnet afgørende tilsiger, at fristen forlænges. Samme beføjelse har Ankestyrelsen og retten.

Lægelig undersøgelse og behandling

§ 1.10. Hvis forældremyndighedsindehaveren undlader at lade et barn eller en ung undersøge eller behandle for en livstruende sygdom eller sygdom, der udsætter barnet eller den unge for varig og betydelig invaliditet, kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget træffe beslutning om at gennemføre undersøgelsen eller behandlingen.

Foreløbige foranstaltninger

§ 1.11. Beslutning efter §§ 1.5, 1.8, 1.10 og 4.1, stk. 4, som af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget, kan træffes foreløbigt af formanden eller næstformanden for det kompetente kommunale udvalg/børne- og ungeudvalget.

Stk. 2. Forældremyndighedens indehaver skal inden 24 timer efter iværksættelsen af en foreløbig beslutning have skriftlig meddelelse om afgørelsen samt en begrundelse for afgørelsen. Meddelelsen skal tillige indeholde oplysning om retten til at se sagens akter og om retten til vederlagsfri advokatbistand.

Stk. 3. En foreløbig beslutning efter stk. 1 skal snarest muligt og senest inden 7 dage efter iværksættelsen af beslutningen forelægges børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget til godkendelse, uanset om foranstaltningen er ophørt.

Stk. 4. En beslutning, der er godkendt efter stk. 3, har gyldighed i 1 måned, for så vidt angår § 1.5 dog indtil undersøgelsen er afsluttet. En beslutning vedrørende § 4.1, stk. 4, har gyldighed, indtil der træffes en ny beslutning om flytning eller hjemtagelse.

Stk. 5. Chefen for Den Sociale Ankestyrelse eller den af ankecheferne, som styrelseschefen bemyndiger hertil, kan give pålæg om iværksættelse af en foreløbig foranstaltning efter stk. 1. Det kan undtagelsesvis bestemmes, at beslutningen skal godkendes af Ankestyrelsen inden for den i stk. 3 nævnte frist.

Ophør af foranstaltninger

§ 1.12. Foranstaltninger efter §§ 1.6, 1.7 og 1.8 skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere er formålstjenlige under hensyn til barnets eller den unges særlige behov, eller når den unge fylder 18 år. Kommunen træffer beslutning om hjemgivelse, uanset at barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet efter § 1.8. Såfremt kommunen ikke kan imødekomme en begæring om hjemgivelse, træffes beslutningen efter § 1.8.

Stk. 2. Foranstaltninger i form af en rådgiver eller døgnophold i institution, plejefamilie eller andet egnet opholdssted kan dog opretholdes indtil den unge fylder 20 år, hvis den unge er indforstået hermed.

Amtsankenævnets og Den Sociale Ankestyrelses beføjelser uden klage

§ 1.13. Såfremt kommunen ikke foretager fornødne undersøgelser, kan amtsankenævnet træffe beslutning om, at der skal iværksættes undersøgelse og pålægge kommunen at gennemføre beslutningen.

Stk. 2. Hvis der er behov for foranstaltninger efter § 1.6, og kommunen undlader at iværksætte disse, kan amtsankenævnet pålægge kommunen at træffe en afgørelse eller træffe en foreløbig afgørelse om foranstaltninger og pålægge kommunen at gennemføre beslutningen.

Model 1:

Stk. 3. Den Sociale Ankestyrelse har samme beføjelser som amtsankenævnet og kan pålægge kommunen at indstille til børne- og **ungdomsnævnet**, at der træffes beslutning efter §§ 1.5, 1.8 og 1.10.

Model 2:

Stk. 3. Den Sociale Ankestyrelse har samme beføjelser som amtsankenævnet og kan træffe beslutning efter §§ 1.5, 1.8 og 1.10 og pålægge kommunen at gennemføre beslutningen.

Fuldbyrdelse

§ 1.14. Kommunen kan om fornødent forlange bistand af politiet til at gennemføre afgørelser efter §§ 1.5, 1.8 og 1.10.

Kapitel 2

Formidlet: døgnophold

Godkendelse af opholdssteder

§ 2.1. Opholdssteder for børn og unge, herunder plejefamilier, skal være godkendt som egnede af den stedlige kommunalbestyrelse, hvis de modtager indtil 4 personer.

Stk. 2. Opholdssteder for børn og unge, der modtager flere end 4 personer, skal være godkendt som egnede af det stedlige amtsråd eller af anden offentlig myndighed efter reglerne herom. For anbringelse i døgninstitution for børn og unge gælder reglerne i §§ 96-100.

Stk. 3. Afgørelser efter stk. 1 og stk. 2 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Betalning

§ 2.2. Kommunalbestyrelsen betaler for barnets eller den unges ophold. Socialministeren kan fastsætte satser for ydelsen eller dele deraf.

Stk. 2. Forældrene og barnet eller den unge betaler for døgnopholdet efter samme regler som ved anbringelse i døgninstitution efter § 96.

Udarbejdelse af planer og valg af opholdssted

§ 2.3. Forinden der træffes beslutning efter § 1.6, stk. 2, nr. 10, skal kommunen udarbejde en plan for barnets eller den unges ophold uden for hjemmet.

Stk. 2. Planen skal angive formålet med anbringelsen. Planen skal under hensyn til dette formål tillige angive anbringelsens forventede varighed, særlige forhold vedrørende barnets eller den unges pleje, behandling, uddannelse m.v. samt foranstaltninger til støtte for familien under barnets eller den unges ophold uden for hjemmet og i tiden derefter.

Stk. 3. Kan anbringelsen ikke afvente udarbejdelsen af en plan som nævnt i stk. 2, er en kortfattet angivelse af formålet med anbringelsen tilstrækkelig. Det påhviler da kommunen snarest muligt at opstille en plan.

§ 2.4. Samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, til en beslutning efter § 1.6, stk. 2, nr. 10, skal omfatte formålet med anbringelsen, jf. § 2.3, stk. 2.

§ 2.5. Kommunen træffer beslutning om valg af opholdssted i overensstemmelse med den i § 2.3 eller § 3.1 nævnte plan. Kommunen fører løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet og træffer bestemmelse om ændret opholdssted, behandling, uddannelse m.v. under opholdet i det omfang,

det må anses for nødvendigt under hensyn til formålet med anbringelsen. Amtskommunen yder, jf. § 1.3, kommunen vejledning og konsulentstøtte under udøvelsen af de i 1. og 2. pkt. nævnte beføjelser.

Stk. 2. Kommunen skal senest 3 måneder efter, at barnet eller den unge har fået ophold uden for hjemmet, vurdere, om den i § 2.3 eller § 3.1 nævnte plan skal revideres, og skal herefter med højst 6 måneders mellemrum foretage en sådan vurdering. Beslutning om revision af planen træffes så vidt muligt i forståelse med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge.

Stk. 3. Er opholdsstedet beliggende i en anden kommune end barnets opholdskommune, underrettes den stedlige kommune og amtskommune forud for anbringelsen.

Model 1:

§ 2.6. Er barnet eller den unge anbragt uden for hjemmet efter § 1.6, stk. 2, nr. 10, kan opholdsstedet kun ændres med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, eller ved at der træffes beslutning efter § 1.8.

Stk. 2. Hvis barnet er anbragt uden for hjemmet efter § 1.8, kan en beslutning om ændret opholdssted indbringes for Den Sociale Ankestyrelse, jf. § 3.7, stk.1.

Model 2:

§ 2.6. Hvis barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet efter § 1.6, stk. 2, nr. 10, eller § 1.8 kan opholdsstedet kun ændres med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, eller ved at der træffes beslutning efter § 1.8.

Samvær og kontakt

§ 2.7. Forældrene og barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet. Kommunen skal sørge for, at forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge holdes vedlige.

Stk. 2. Kommunen træffer om fornødent beslutning om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og kan fastsætte nærmere vilkår for samværet. Ved beslutningen lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen.

Stk. 3. Når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan kommunen for en bestemt periode beslutte, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan kommunen beslutte at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge, ligesom kommunen kan beslutte, at barnets eller den unges opholdssted ikke må oplyses over for forældrene.

Stk. 4. En beslutning efter stk. 3, 1. pkt., der vedrører en periode ud over 3 måneder, og en beslutning efter stk. 3, 2. pkt., skal træffes i et møde i det kompetente kommunale udvalg/af borne- og ungeudvalget efter reglerne i § 3.6. Med beslutninger efter stk. 3, 2. pkt., sidestilles enhver beslutning, som medfører, at samvær kun må finde sted mindre end én gang om måneden.

Klage

§ 2.8. Beslutninger efter § 2.5, jf. dog § 2.6, og § 2.7, stk. 2, samt beslutninger efter stk. 3, 1. pkt., der vedrører en periode indtil 3 måneder, kan af forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år, indbringes for amsankenævnet, jf. § 15.

Stk. 2. Beslutninger efter § 2.7, stk. 2, samt beslutninger efter stk. 3, 1. pkt., der vedrører en periode indtil 3 måneder, kan i det omfang, de angår den af forældrene, som ikke har del i forældremyndigheden, af denne indbringes for amsankenævnet, jf. § 15.

Kapitel 3

Sagsbehandling, klageregler og domstolsprøvelse

Indstilling vedrørende anbringelse uden samtykke

§ 3.1. Kommunens indstilling om anbringelse uden for hjemmet efter § 1.8 skal indeholde en redegørelse for

- 1) grundlaget for, at betingelserne i § 1.8 anses for opfyldt,
- 2) de foranstaltninger efter § 1.6, stk. 2, der har været iværksat, eller har været tilbudt familien og grundene til, at foranstaltninger af denne karakter nu må anses for utilstrækkelige,
- 3) de forhold i familien og hos barnet eller den unge eller i dennes omgivelser, som under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet kan bidrage til at klare vanskelighederne,
- 4) den plan for anbringelsen, herunder den støtte og de initiativer, som er påtænkt for barnet eller den unge og dennes familie under anbringelsen uden for hjemmet og i tiden derefter og
- 5) barnets eller den unges holdning til den påtænkte foranstaltning.

Advokatbistand, aktindsigt m.v.

§ 3.2. Kommunen skal tilbyde forældremyndighedens indehaver vederlagsfri advokatbistand i følgende tilfælde:

- 1) når det besluttet at gennemføre en undersøgelse som nævnt i § 1.5, stk. 1,
- 2) under en sag om anbringelse uden for hjemmet efter § 1.8,

- 3) under en sag om opretholdelse af en anbringelse efter § 1.9,
- 4) under en sag om gennemførelse af lægelig undersøgelse eller behandling efter § 1.10,
- 5) under en sag om godkendelse af en foreløbig afgørelse efter § 1.11, stk. 3,
- 6) forinden eller senest samtidig med at der træffes beslutning efter § 2.7, stk. 3, jf. stk. 4.

Stk. 2. Såvel forældremyndighedens indehaver som plejeforældrene skal have tilbud om vederlagsfri advokatbistand under en sag om flytning eller hjemtagelse af et barn i privat familiepleje efter § 4.1, stk. 4.

Stk. 3. En ung, der er fyldt 15 år, og som nægter at give samtykke i en sag som nævnt i stk. 1, nr. 1-3 og 5, skal have tilbud om vederlagsfri advokatbistand.

Stk. 4. Forinden eller senest samtidig med, at der træffes beslutning efter § 2.7, stk. 3, jf. stk. 4, der angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal denne have tilbud om vederlagsfri advokatbistand.

Stk. 5. Om salær og godtgørelse til advokater gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces.

§ 3.3. Er et barn fyldt 12 år, skal der, forinden der træffes afgørelse i en sag om foranstaltninger efter denne lov, finde en samtale sted med barnet herom.

§ 3.4. Forinden der træffes afgørelse i en sag som nævnt i § 3.2, påhviler det kommunen at gøre indehaveren af forældremyndigheden bekendt med retten til at se sagens akter efter forvaltningsloven.

Stk. 2. Tilsvarende forpligtelse har kommunen over for de i § 3.2, stk. 2-4, nævnte personer, for så vidt angår de heri nævnte beslutninger.

Model 1:

Børne- og ungdomsnævnet
 § 3.5. Der nedsættes for hver amtskommune og for Københavns og Frederiksberg Kommuner under ét et navn (børne- og ungdomsnævnet) bestående af en formand, der er dommer, et medlem med pædagogisk-psykologisk sagkundskab og et medlem udpeget af amtsrådet eller Københavns og Frederiksberg Kommuner under **ét.**

Stk. 2. Formanden beskikkes af justitsministeren. Det sagkyndige medlem beskikkes af socialministeren efter indstilling fra amtsrådet. For hvert af medlemmerne beskikkes eller udpeges en stedfortræder. Samtlige beskikkelser og valg gælder for 4 år. Finder udpegning eller beskikkelse sted i løbet af perioden, gælder denne kun til periodens udløb.

Stk. 3. Amtskommunen er sekretariat for børne- og ungdomsnævnet.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter børne- og ungdomsnævnets forretningsorden.

Model 2 :

Børne- og ungeudvalget

§ 3.6. Børne- og ungdomsnævnet træffer afgørelse om

- 1) gennemførelse af undersøgelse efter § 1.5,
- 2) anbringelse uden for hjemmet efter § 1.8,
- 3) opretholdelse af anbringelse efter § 1.9,
- 4) gennemførelse af undersøgelse eller behandling efter § 1.10,
- 5) godkendelse af foreløbig beslutning efter § 1.11, stk. 3, og
- 6) flytning eller hjemtagelse efter § 4.1, stk. 4.

§ 3.6. Beslutninger efter §§ 1.5, 1.8, 1.9, 1.10, 1.11, stk. 3, 2.6, 2.7, stk. 3, jf. stk. 4, og 4.1, stk. 4, træffes i et møde i det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 suppleret med byretsdommeren i retskredsen samt en pædagogisk-psykologisk konsulent, der er udpeget af amtsrådet for den kommunale valgperiode (børne- og ungeudvalget). Er der flere dommere i retskredsen bestemmer justitsministeren, hvem af disse der skal modtage hvervet.

Stk. 2. Sager efter stk. 1 forelægges børne- og **ungdomsnævnet** ved, at kommunen sender sagens akter med en begrundet indstilling om, hvad afgørelsen bør gå ud på og en redegørelse for de omstændigheder, der ligger til grund for indstillingen, j f. § 3.1. Børne- og ungdomsnævnet drager i øvrigt selv omsorg for sagens oplysning.

Stk. 2. Dommeren leder forhandlingen og påser, at der er foretaget fornødne undersøgelser.

Stk. 3. Indehaveren af forældremyndigheden, barnet eller den unge, advokaten og eventuel anden bisidder for forældremyndighedens indehaver eller barnet eller den unge skal have lejlighed til at udtale sig over for børne- og ungdomsnævnet/børne- og **ungeudvalget**, inden der træffes beslutning. Tilbud efter 1. pkt. til barnet eller den unge kan untlades, hvis barnet er under 12 år eller det må antages at være til skade for barnet eller den unge.

Stk. 4. Til vedtagelse af en beslutning efter §§ 1.5, 1.8, 1.9, 1.10, 1.11, stk. 3, og 2.6, kræves, at mindst 2/3 af samtlige udvalgets medlemmer efter stk. 1 stemmer for beslutningen. Beslutninger efter § 2.7, stk. 3, jf. stk. 4, og § 4.1, stk. 4, træffes ved almindelig stemmeflerhed.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter børne- og ungeudvalgets forretningsorden.

Klage til Den Sociale Ankestyrelse

Model 1:

§ 3.7. Beslutninger truffet af børne- og ungdomsnævnet, jf. § 3.6, stk. 1, samt beslutninger truffet af kommunen efter § 2.6 og § 2.7, stk. 3, jf. stk. 4, kan indbringes for Den Sociale Ankestyrelse inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. En klage over en beslutning efter § 1.11, stk. 3, kan dog ikke behandles af Ankestyrelsen, så længe der verserer en sag om anbringelse efter § 1.8 for børne- og ungdomsnævnet.

Model 2:

§ 3.7. Beslutninger truffet af børne- og ungeudvalget, jf. § 3.6, kan indbringes for Den Sociale Ankestyrelse inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. En klage over en afgørelse efter § 1.11, stk. 3, kan dog ikke behandles af Ankestyrelsen, så længe der verserer en sag om anbringelse efter § 1.8 for børne- og ungeudvalget,

Stk. 2. Berettiget til at indbringe en sag for Ankestyrelsen er forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år. Beslutninger efter § 2.7, stk. 3, jf. stk. 4, der angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan tillige af denne indbringes for Ankestyrelsen. Endvidere kan plejeforældrene indbringe beslutninger efter § 4.1, stk. 4.

Stk. 3. Indbringelse af sagen for Ankestyrelsen hindrer ikke iværksættelse af de besluttede foranstaltninger. Dog kan styrelseschefen eller den af ankecheferne, som styrelseschefen bemyndiger hertil, under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en beslutning ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Stk. 4. Ved behandlingen i Ankestyrelsen finder §§ 3.2, 3.4 og 3.6, stk. 3, tilsvarende anvendelse.

Domstolsprøvelse

§ 3.8. Ankestyrelsens beslutninger efter § 3.7 kan ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for landsretten.

Stk. 2. Er Ankestyrelsens beslutning stadfæstet ved dom, kan fornyet prøvelse for retten kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen til afgørelse.

§ 3.9. Landsretten tiltrædes af en børneforsorgskyndig dommer og en dommer, der er kyndig i børne- eller ungdomspsykiatri eller i psykologi.

Stk. 2. Sagerne behandles efter retsplejelovens regler om borgerlige sager, herunder kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse, med de i dette kapitel angivne ændringer.

Stk. 3. Som parter anses forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, uanset om den pågældende har krævet afgørelsen forelagt for landsretten.

Stk. 4. Retten kan bestemme, at retsmøderne skal foregå for lukkede døre.

Stk. 5. Ved offentlig gengivelse af forhandlingerne i retten eller af dommen må der ikke uden rettens tilladelse ske offentliggørelse af navn, stilling eller bopæl for nogen af de under sagen nævnte personer eller på anden måde offentliggørelse af de pågældendes identitet. Overtrædelse af forbudet straffes med bøde.

Stk. 6. Ved afgivelse af dissens angives dommernes navne ikke.

§ 3.10. Landsrettens afgørelse kan kun indbringes for Højesteret, når justitsministeren undtagelsesvis tillader det. Ansøgning om tilladelse til anke eller kære må fremsættes henholdsvis inden 6 og 3 måneder efter afgørelsen.

S 3.11. De i § 3.9 nævnte dommere beskikkes af justitsministeren efter forhandling med socialministeren. Justitsministeren fastsætter deres antal og træffer bestemmelse om vederlag og rejsegodtgørelse. De beskikkede skal være myndige, uberygtede og vederhæftige.

Stk. 2. Beskikkelse gælder for 4 år. En dommer afdør ved udgangen af den måned, i hvilken pågældende fylder 70 år.

Stk. 3. Ingen, der fyldestgør betingelserne i stk. 1, kan afslå at modtage beskikkelse, medmindre pågældende er over 65 år eller har anden rimelig fritagelsesgrund.

Stk. 4. Udtagelsen for den enkelte sag blandt de beskikkede dommere foretages af præsidenten for vedkommende landsret. Ingen kan udtages som ifølge §§ 60 og 62 i lov om rettens pleje ville være udelukket fra at handle som dommer i sagen.

Kapitel 4 Privat familiepleje

§ 4.1. Ingen må modtage et barn under 14 år til døgnophold i privat familiepleje uden at have tilladelse dertil fra den stedlige kommune.

Stk. 2. Plejetilladelse kan kun udstedes, når det efter en undersøgelse af familieplejen må antages, at opholdet vil være **til** gavn for barnet. Ved udstedelse af plejetilladelse skal kommunen

gøre forældremyndighedens indehaver opmærksom på bestemmelserne i stk. 4.

Stk. 3. Det påhviler forældremyndighedens indehaver at sikre sig, at plejehjemmet har fornøden plejetilladelse.

Stk. 4. Børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget i forældremyndighedsindehaverens opholdskommune kan efter begæring af plejeforældrene eller barnet eller den unge beslutte, at et barn eller en ung ikke må flyttes eller hjemtages fra en privat familiepleje, såfremt det må antages at skade barnet eller den unge. Forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune.

Stk. 5. Ved en afgørelse efter stk. 4 finder reglerne i § 1.11 tilsvarende anvendelse.

Stk. 6. Reglerne i stk. 1-5 gælder ikke i tilfælde, hvor kun den ene af forældrene har forældremyndigheden, men barnet eller den unge får døgnophold hos den anden af forældrene.

§ 4.2. Hjem, der modtager flere end 4 børn under 18 år i familiepleje, og som drives af private uden offentlige midler, må kun oprettes og drives med tilladelse af amtsrådet.

Øvrige bestemmelser i bistandsloven, der berøres af udvalgets forslag

§ 28. (Stk. 1 opretholdes uændret)

Stk. 2. Rådgivning og vejledning som nævnt i stk. 1, kan tilbydes børn og unge under 18 år uden tilladelse fra forældremyndighedens indehaver.

Stk. 3. Forældremyndighedens indehaver kan ikke modsætte sig, at en ung, der er fyldt 15 år, søger og får rådgivning og vejledning, som nævnt i stk. 1.

§ 46 b. Der kan ydes økonomisk hjælp til dækning af udgifter til at opretholde en samværsret med et eller flere børn under 18 år, når ansøgeren ikke selv har midler dertil. Der kan under samme økonomiske betingelser ydes hjælp til dækning af udgifter til opretholdelse af kontakt mellem barnet og den af forældrene, der har del i forældremyndigheden, når barnet bor hos den anden af forældrene.

Stk. 2. Uændret.

§ 46 c. Der kan ydes hjælp til dækning af udgifterne ved et barns forsørgelse, når forældremyndigheden ved forældremyndighedsindehaverens død er tillagt en anden eller andre, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet, og når barnets indtægter, herunder

det særlige børnetilskud, jf. § 4, stk. 2, i lov om børnetilskud, ikke er tilstrækkelige til at dække udgifterne ved forsørgelsen.

Kapitel 8.

Bemærkninger til lovudkastet

Almindelige bemærkninger

Lovudkastet indeholder udvalgets forslag til ændringer i bi-standsloven. Hovedprincipperne bag forslagene fremgår af kap. 5, og begrundelserne for de enkelte forslag er beskrevet i kap. 6.

Hovedtrækkene i lovudkastet er

en præcisering af de materielle kriterier for såvel frivillige som tvangsmæssige foranstaltninger

understregning af undersøgelsens betydning for vurderingen af om, og i bekræftende fald, hvilke tilbud familien har behov for

en udbygget beskrivelse af de enkelte foranstaltninger og dermed større gennemskuelse med hensyn til den hjælp, der kan tilbydes forældre og børn

- større målrettethed i indsatsen i form af indførelse af et krav om, at der skal foreligge en plan forud for en anbringelse, og at et samtykke til en anbringelse skal omfatte formålet med anbringelsen
- indførelse af selvstændige partsbeføjelser til den unge, der er fyldt 15 år
- ændrede regler for det organ, der er kompetent til at træffe afgørelse om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger, hvor udvalget har opstillet 2 - ikke prioriterede - modeller
- øgede krav til sagsbehandlingen i form af lovfæstede krav til indstillingen om en tvangsmæssig anbringelse
- en tydeliggørelse af, at kommunen har ansvaret for at yde hjælpen, hvad enten den ydes i hjemmet eller i form af en anbringelse, og en bevarelse af amtskommunens rådgivende funktioner i forhold til kommunens opgaver.

en præcisering og udbygning af retsstillingen under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet for både forældremyndighedsindehaveren og den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden
forenkling af reglerne om privat familiepleje.

Udvalget har ved udformningen af bestemmelserne i lovudkastet valgt at benytte betegnelsen "barnet eller den unge", uanset at der i øvrigt i bistandsloven anvendes betegnelsen "børn under 18 år", og uanset at betegnelsen "unge" i forbindelse med kontanthjælp og ungdomsydelse anvendes om personer på op til 23, eventuelt 25 år. Hermed markeres, at den aldersgruppe, som udkastet vedrører - de 0-17 årige - har forskellige behov i forhold til de opstillede tilbud. Der ligger ikke heri nogen definition af, hvornår der er tale om et barn eller en ung. Derimod ligger der i betegnelsen en markering af, at man i indsatsen bør være opmærksom på, at der er tale om en glidende udvikling fra barn til ung.

Udvalget anvender i udkastet betegnelsen kommunen i stedet for kommunalbestyrelsen, som er den betegnelse, der i øvrigt benyttes i bistandsloven. Udvalget har valgt denne fremgangsmåde under hensyn til, at sager, der behandles efter reglerne i dette lovudkast, som altovervejende hovedregel vil være personsager. Sagerne vil derfor ikke kunne behandles i den samlede kommunalbestyrelse, jf. § 2, stk. 2, i den sociale styrelseslov. Hertil kommer, at der efter enkelte bestemmelser i udkastet stilles krav om, at afgørelsen skal træffes i et møde (delegationsforbud) i det udvalg, der varetager det pågældende sagsområde, jf. den sociale styrelseslovs § 2, stk. 2. I disse tilfælde vil en bestemmelse om, at en afgørelse skal træffes "i et møde i kommunalbestyrelsen" være direkte vildledende. Udvalget har herefter valgt at benytte betegnelsen kommunen i alle de tilfælde, hvor en afgørelse kan træffes af forvaltningen eller af det udvalg, der varetager det pågældende sagsområde, jf. § 2, stk. 2, i den sociale styrelseslov. Dette udvalg betegnes i lovudkastet "det kompetente kommunale udvalg", og denne betegnelse benyttes i de tilfælde, hvor en beslutning kun kan træffes i et møde.

Med hensyn til lovudkastets opbygning bemærkes, at det af hensyn til sammenhængen er valgt at udarbejde lovudkastet, så det fremtræder som en helhed og - for at undgå forvekslinger med den gældende lov - med en §-nummerering, der tydeligt adskiller sig fra denne. Det er imidlertid ved udarbejdelsen forudsat, at udvalgets forslag kan afløse de gældende bestemmelser i bistandslovens kap. 8, 15 og 18 samt enkelte rettelser i kap. 7 og 11. Som bilag til betænkningen er lovudkastet derfor medtaget i en udformning, der svarer til den sædvanlige udformning af en ændringslov.

Der er ikke i lovudkastet anført administrative eller økonomiske konsekvenser af forslaget gennemførelse, da såvel administrative som finansieringsmæssige spørgsmål har ligget uden for udvalgets kommissorium.

Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser

Kapitel 1

Særlige regler om **børn** og unge

Til § 1.1.

Bestemmelsens stk. 1 svarer til den gældende lovs § 32, stk. 1, 1. led.

Bestemmelsens stk. 2 svarer til den gældende lovs § 32, stk. 4, med redaktionelle ændringer. Den rådgivning og støtte, der kan ydes er mere målrettet den samlede families problemer end den almindelige rådgivning og vejledning, som kan ydes enhver efter den nuværende lovs § 28. Vedrørende afgrænsning over for bestemmelsen i § 1.6, stk. 2, nr. 1, bemærkes, at rådgivning og vejledning efter denne bestemmelse ydes, når problemerne har en sådan karakter, at rådgivningen besluttet iværksat som en egentlig foranstaltning.

Rådgivning og støtte skal ydes til forældremyndighedsindehaveren eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung.

Bestemmelsens stk. 3 indeholder ikke noget nyt i forhold til bistandslovens § 9, men er medtaget i kapitlet for at præcise kommunens kompetence på området.

Til § 1.2

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 32, stk. 2.

Til § 1.3.

Bestemmelsen er en sammenskrivning af den gældende lovs § 32, stk. 5 og 6, hvis opdeling må anses for historisk betinget. Den nugældende bestemmelses forebyggelsesbegreb i stk. 6 er knyttet udelukkende til foranstaltninger, der består i andet end anbringelser uden for hjemmet. Den foreslåede bestemmelses forebyggelsesbegreb er anvendt i bredere betydning.

Den ændrede formulering indeholder ikke nogen realitetsændring i forhold til nugældende bestemmelser. Med forslaget understreges betydningen af det kommunale og amtskommunale samarbejde på området.

Den nugældende bestemmelse i § 32, stk. 5, om amtsrådets forpligtelse til også at yde bistand til det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 er udgået af bestemmelsen. Såfremt borne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget har behov for bistand fra amtskommunen, vil bistand kunne rekvireres gennem kommunen.

Til § 1.4.

Bestemmelsens stk. 1 svarer til den gældende lovs § 32, stk. 3, med den tilføjelse, at en beslutning om at iværksætte en undersøgelse skal træffes i forståelse med forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog § 1.5. At samtykke skal indhentes fra unge over 15 år, er i overensstemmelse med den tildeling af partsstatus til unge, som udvalget foreslår på en række områder.

Ny er derimod bestemmelsens stk. 2, hvor det i selve lovteksten fastsættes, hvilke krav der skal stilles til de sociale myn-

digheders redegørelse for undersøgelsens resultater. Opregningen af disse krav i loven har til hensigt at understrege betydningen af en grundig undersøgelse og skal tillige tjene som retningslinie for de sociale myndigheders virksomhed. Et målrettet arbejde med de indledende undersøgelser må tillægges en betydelig værdi for sagens senere forløb.

I de tilfælde, hvor undersøgelsen viser, at der er behov for at iværksætte hjælpeforanstaltninger, forudsættes der at ske en beskrivelse af indsatsen og de formål, som søges opnået. Udarbejdelse af en egentlig plan stilles der dog alene krav om, når hjælpeforanstaltningen skal bestå i en anbringelse uden for hjemmet, jf. udkastets § 2.3.

I stk. 3_f der er ny, præciseres, at en undersøgelse ikke må være mere omfattende end formålet tilsiger, og at den skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader det. Undersøgelser kan være belastende både for familien og barnet eller den unge, og mens undersøgelsen pågår, må det derfor løbende vurderes, hvor vidtgående undersøgelsen bør være.

Til § 1.5.

Ved bestemmelsen, der er ny, skabes der hjemmel til at gennemføre en undersøgelse af barnet eller den unge i tilfælde, hvor forældrene og den unge, der er fyldt 15 år, modsætter sig en sådan. Det er en betingelse, at undersøgelsen må anses for nødvendig for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Der skabes herved en handlemulighed for de sociale myndigheder i de situationer, hvor der endnu ikke er grundlag for at fastslå, at en anbringelse er nødvendig, men hvor det findes absolut nødvendigt at få afklaret dette.

Efter de gældende regler vil en undersøgelse, som forældrene modsætter sig, kun kunne gennemføres, hvis betingelserne i bistandslovens afsnit VIII er opfyldt. Det forekommer ikke tilfredsstillende, at en beslutning om en tvangsmæssig undersøgelse må træffes efter reglerne i bistandslovens afsnit VIII, som en

anbringelse uden for hjemmet, når undersøgelsen (måske) netop sigter på at afklare, om betingelserne for en anbringelse er til stede.

Efter forslaget skal undersøgelsen kunne ske ved anbringelse på institution eller indlæggelse på sygehus, såvel på somatisk som på psykiatrisk afdeling. I sidstnævnte situation forudsættes undersøgelsen at skulle ske på en børne- eller ungdomspsykiatrisk afdeling. Bestemmelsen hjemler adgang til indlæggelse på psykiatrisk afdeling, selv om betingelserne i lov om tvang i psykiatrien ikke er opfyldt. Efter den gældende regel i bistandslovens § 123, stk. 1, nr. 2, er det muligt at iværksætte en anbringelse uden for hjemmet som en anbringelse på en psykiatrisk afdeling. I praksis opstår behovet for ophold på psykiatriske afdelinger ofte med henblik på en undersøgelse, hvor det kan være nødvendigt at afklare meget komplicerede relationer mellem barnet eller den unge og forældrene.

Indlæggelse til undersøgelse forudsætter tilslutning fra afdelingens overlæge. Kravet om tilslutning fra den behandlende overlæge fremgår ikke direkte af loven, idet en sådan tilslutning må forudsættes i almindelighed at skulle foreligge forud for en indlæggelse, hvorfor der ikke findes behov for en særlig lovfæstelse.

Der bliver mulighed for både at lade barnet eller den unge undersøge ambulant og at lade barnet eller den unge døgnindlægge, således at barnet eller den unge må opholde sig på sygehuset eller institutionen, indtil undersøgelsen er tilendebragt. At barnet eller den unge eventuelt kan tage hjem til forældrene om aftenen er ikke en hjemgivelse i lovens forstand, så længe undersøgelsen står på.

Af hensyn til forældrene og barnet eller den unge er der fastsat en frist for undersøgelsens maksimale varighed. Undersøgelsen skal således være afsluttet inden 2 måneder regnet fra afgørelsen om gennemførelsen af undersøgelsen.

Behovet for at kunne iværksætte en undersøgelse kan være så akut, at der må handles hurtigt af hensyn til barnet eller den unge. I stk. 2 henvises der derfor udtrykkeligt til muligheden for om fornødent at træffe afgørelsen om iværksættelse af en tvangsmæssig undersøgelse efter reglerne om foreløbige beslutninger.

Til § 1.6.

Bestemmelsen i stk. 1 erstatter den gældende lovs § 33, stk. 1. Heri fastlægges det materielle kriterium for iværksættelse af frivillige foranstaltninger. Som beskrevet i kap. 6, afsnit 1, har der været kritik af begrebet "tarv" i den gældende lov. Udvalget foreslår, at begrebet tarv erstattes af "**væsentlig** betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte". Det har for udvalget været afgørende, at ikke ethvert behov skal kunne udløse støtte efter § 1.6, stk. 2. Dette udtrykkes ved, at det skal være af væsentlig betydning og ved, at det skal være af hensyn til et særligt behov for støtte. Desuden ligger det forudsætningsvis i henvisningen til stk. 2, at vurderingen af, hvad der er væsentligt af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte, relaterer sig til de foranstaltninger, der nævnes i stk. 2. Det har dog samtidig været hensigten at udforme kriteriet så bredt, at det ikke afskærer kommunen fra at yde hjælp, når dette må anses for formålstjenligt udfra en vurdering af familiens situation sammenholdt med de hjælpemuligheder, som lovudkastet angiver.

Bestemmelsen i 2. pkt. er en hensigtserklæring, hvormed det understreges, at hjælpen bør sigte mod, at barnet eller den unge kan blive i hjemmet. Det skal dog samtidig understreges, som det fremgår af kap. 6, afsnit 2, at der ikke hermed lægges op til, at der skal være prøvet enhver form for hjælp i hjemmet, før der kan sker en anbringelse.

Bestemmelsen i stk. 1. 3. pkt., fastsætter i overensstemmelse med udvalgets generelle overvejelser om partsstatus til de unge, der er fyldt 15 år, at en beslutning om anbringelse uden for hjemmet efter § 1.6, stk. 2, tillige kræver samtykke fra den unge. Forslaget er begrundet med, at den unges medvirken og motivation for

en anbringelse er afgørende for, om det ønskede formål, jf. § 2.3, kan opnås. Udvalgets forslag angår alene anbringelse uden for hjemmet, idet dette må anses for at være det mest vidtgående. Samme medvirken og motivation fra unge vil imidlertid være nødvendig i forhold til andre af de foranstaltninger, der er nævnt i stk. 2. Det vil derfor også i disse tilfælde være vigtigt at inddrage den unge i overvejelserne herom. Udvalget har imidlertid ikke fundet det hensigtsmæssigt med et egentligt krav om samtykke i disse tilfælde, da dette kan frygtes at komme til at hindre iværksættelse af foranstaltninger, der vil være formålstjenlige i forhold til andre af familiens medlemmer.

I stk. 2 opregnes de tilbud, der kan gives, når betingelserne i stk. 1 er opfyldt. Om principperne for opstillingen af det samlede foranstaltningstilbud henvises til kap. 6, afsnit 2.1. Foranstaltningerne skal kunne tilbydes enkeltvis eller i kombination med hinanden. Nummereringen er derfor ikke udtryk for en tidsmæssig prioritering i et sagsforløb.

Ad nr. 1.

Særlig rådgivning og vejledning kan tilbydes familier, når det må antages, at der over et vist forløb kan være behov for støtte til barnet eller familien. Der kan være tale om samlivsproblemer, opdragelsesproblemer, adfærdsproblemer, psykiske problemer eller kriminalitet.

Forløbet af samtalerne med familien og barnet kan føre til, at der skønnes at være behov for i særlig bestemt form at præcisere, at der skal følges en bestemt fremgangsmåde eller træffes bestemte foranstaltninger af familien, f.eks. at barnet skal søge en daginstitution eller lignende, eller at et barn eller en ung skal søge en skole eller andet uddannelsessted, en ungdomsklub eller lignende. Deltagelse i forskellige foreningsaktiviteter, f.eks. sportsforeninger kan også være en fornuftig løsning ud fra en konkret vurdering.

Anvendelsen af foranstaltningen må som udgangspunkt bygge på barnets og forældremyndighedsindehaverens motivation til samarbejde.

For at tilkendegive en vis alvor i myndighedernes opfattelse over for barnet og forældremyndighedsindehaveren kan beslutning om foranstaltningen træffes uden samtykke efter udkastets § 1.7.

Udgifter, der følger af de anvisninger vedrørende barnet som rådgivningen og vejledningen medfører, vil kunne ydes, i det omfang forsørgeren ikke selv har midler dertil, jf. nr. 6.

Ad nr. 2.

Denne foranstaltning tager primært sigte på ved forskellige former for støtte i hjemmet (i praksis betegnet som "**hjemme-hos**" ordninger) at sørge for at familien holdes samlet. Afhængig af familiens behov er de opgaver, der skal løses, mangeartede.

Som eksempler på opgaver kan nævnes:

at støtte familien i at strukturere hverdagen, at sørge for at børnene kommer i skole, til idræt eller lignende, at støtte forældrene i grænsesætning over for børnene, at motivere forældrene til aktiviteter, og at støtte familien i kontakt til omgivelserne.

Støtten kan ydes i meget varierende perioder fra nogle få måneder til flere år, og tilstedeværelsen i familien kan variere fra flere timer dagligt til et besøg 1-2 timer én gang om ugen eller hver 14. dag alt efter, hvor stor en indsats en afhjælpning af problemerne må antages at kræve.

Ad nr. 3.

Familiebehandling eller anden formålstjenlig indsats over for hele familien kan ydes i hjemmet, som ambulante behandling eller i form af barnets ophold i en dagforanstaltning.

For så vidt angår familiebehandling ved døgnophold henvises til nr. 9, som er omtalt nedenfor.

Familiebehandling kan også tilbydes familien i tilknytning til, at barnet er anbragt uden for hjemmet, jf. nr. 10.

Ad nr. 4.

Med denne bestemmelse skabes en særlig hjemmel til aflastningsophold, der efter gældende regler har henhørt under anbringelser uden for hjemmet efter bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 3.

Ad nr. 5.

Denne foranstaltning svarer til den gældende bestemmelse i bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 2.

Foranstaltningen skal som hidtil kunne iværksættes uden forældremyndighedsindehaverens samtykke, jf. udkastets § 1.7.

Foranstaltningen kræver i princippet ikke den unges samtykke, men beskikkelse af en personlig rådgiver for en ung, der udtrykkelig modsætter sig dette vil dog som regel være udsigtsløst.

Ad nr. 6.

De udgifter som efter den gældende bestemmelse i bistandslovens § 46 b kan afholdes som følge af henstillinger og pålæg vedrørende et barns pleje, uddannelse mv. vil kunne afholdes efter denne bestemmelse. Hertil kommer udgifter som følge af de øvrige under nr. 1-4 nævnte foranstaltninger, f.eks. tabt arbejdsfortjeneste som følge af familiebehandling iværksat efter nr. 3.

Udgifterne kan ydes til forældremyndighedsindehaveren, i det omfang denne ikke har midler til afholdelsen.

Ad nr. 7.

Efter den gældende bestemmelse i bistandslovens § 46 c kan der under forbigående vanskeligheder ydes en familie støtte for at undgå et barns anbringelse eller fremskynde en hjemgivelse. Bestemmelsen er transbestemt.

Med den foreslåede bestemmelse kan økonomisk støtte tilbydes som en formålsbestemt foranstaltning for at undgå en anbringelse eller fremme en hjemgivelse samt til støtte for en stabil kontakt mellem forældre og børn under en anbringelse uden for hjemmet.

Bestemmelsen vil medvirke til, at der skabes overblik over, de udgifter, der bruges i det forebyggende arbejde med børn og unge. Der skabes samtidig grundlag for en sammenlignelighed med udgifterne til en anbringelse uden for hjemmet.

Da der er tale om, at bestemmelsen **formålsbestemmes** til anvendelse i de situationer, hvor det eneste alternativ er en anbringelse uden for hjemmet eller et fortsat ophold uden for hjemmet, foreslår et flertal, at bestemmelsen ikke skal være trangsbestemt.

Ad nr. 8.

Anbringelser på kost- og efterskole efter bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 3, finder sted på grundlag af vidt forskellige behov hos børn og forældre. I en række tilfælde er barnets og forældrenes problemer af mindre alvorligt indhold end det, der danner grundlag for en anbringelse uden for hjemmet i traditionel forstand, men kombineret med et økonomisk behov for at gennemføre et skoleophold.

Bestemmelsen giver hjemmel til at yde økonomisk støtte til denne type ophold i det omfang forsørgeren ikke selv har midler dertil.

Der vil fortsat være tilfælde, hvor der er behov for, at en anbringelse på en kost- eller efterskole sker som led i en anbringelse uden for hjemmet efter nr. 10.

Afgrænsningen må bero på, om der er behov for den opfølgning og hertil hørende beslutningskompetence for kommunen, som følger af en beslutning om anbringelse uden for hjemmet.

Ad nr. 9.

Med denne bestemmelse skabes hjemmel til at hele familien kan få ophold uden for hjemmet. Formålet med denne foranstaltning er at give familier et tilbud, der er langt mindre indgribende end døgnanbringelse af barnet. Principperne for familiebehandling beskrevet ovenfor under nr. 3 gør sig ligeledes gældende ved denne foranstaltning.

Da familiebehandling som døgnophold må anses for et direkte alternativ til en anbringelse af barnet uden for hjemmet, kan økonomisk støtte i form af f.eks. boligudgift og tabt arbejdsfortjeneste ydes efter udkastets § 1.6, stk. 2, nr. 7.

Ad nr. 10.

Bestemmelsen giver hjemmel til at anbringe barnet uden for hjemmet og svarer således til den gældende bestemmelse i bistandslovens § 33, stk. 1, nr. 3.

En anbringelse uden for hjemmet skal vurderes i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger af forebyggende karakter nævnt i nr. 1-9. Der kan derfor være behov for en kombination af foranstaltninger over for hele familien.

Til § 1.7.

Bestemmelsen afløser den gældende lovs § 34. Efter forslaget opretholdes muligheden for at træffe beslutning om iværksættelse af visse foranstaltninger, selv om indehaveren af forældremyndigheden ikke ønsker den pågældende foranstaltning iværksat.

Bestemmelsens anvendelsesområde er dog i forhold til den nugældende bestemmelse præciseret derved, at det stilles som betingelse, at det - uanset det manglende samtykke - skal være formålstjenligt at træffe beslutningen. Herudover skal kravet i § 1.6, stk. 1, om, at foranstaltningen skal være af væsentlig betydning af hensyn til et barn særlige behov for støtte, være opfyldt. Bestemmelsen foreslås begrænset til kun at angå de foranstaltninger, som er nævnt i § 1.6, stk. 2, nr. 1 og 5.

Foranstaltningen kan i princippet iværksættes uanset barnets eller den unges modstand, men i forhold til større børn vil det normalt ikke være hensigtsmæssigt at træffe beslutning imod deres protest.

En beslutning efter denne bestemmelse vil ikke kunne gennemtvinges, hvis indehaveren af forældremyndigheden modsætter sig foranstaltningen. Da der således ikke er adgang til tvangsfuldbyrdelse, finder udvalget ikke tilstrækkeligt grundlag for at opretholde det nugældende krav om, at beslutningen skal træffes i et møde i § 3-udvalget. Udvalget foreslår i stedet, at beslutningen træffes i et møde i det kompetente kommunale udvalg, dvs. det udvalg, der er nedsat i medfør af den sociale styrelseslovs § 2, stk. 2, til varetagelse af personsager på det pågældende sagsområde. Ved at opretholde kravet om, at beslutningen skal træffes i et møde, finder udvalget, at der foreligger en tilstrækkelig sikring af forældrenes retssikkerhed.

Til § 1.8.

Bestemmelsen afløser den gældende lovs § 123, stk. 1, og indeholder følgende:

- 1) de materielle kriterier for en tvangsmæssig anbringelse
- 2) en mulighed for at anbringe barnet eller den unge efter reglerne om tvangsanbringelse, selv om der foreligger samtykke (hjemgivelsesforbehold)
- 3) en fravigelse af kriterierne i stk. 1 for så vidt angår en ung, der er fyldt 15 år, og som selv erklærer sig enig i anbringelsen.

I stk. 1 har udvalget med udgangspunkt i den gældende praksis stillet forslag om en mere præcis beskrivelse af de forhold i hjemmet og hos barnet eller den unge, som kan begrunde en anbringelse uden forældremyndighedsindehaverens samtykke. Begrundelsen for at forkaste de nugældende kriterier samt de overvejelser, der ligger bag forslaget, fremgår af kap. 6, afsnit 1.

Det centrale materielle kriterium for tvangsmæssig anbringelse er efter udvalgets forslag "åbenbar risiko for at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade". Dette er suppleret med en udtømmende opregning af de forhold i hjemmet eller hos barnet eller den unge, som kan begrunde et tvangsmæssigt indgreb. For alle de opregnede situationer gælder, at der kun kan træffes beslutning om tvangsmæssig anbringelse, når det kan anses for godtgjort, at problemerne ikke kan løses under barnets fortsatte ophold i hjemmet.

Ad 2

Stk. 2 i forslaget er en videreførelse af bestemmelsen i pkt. 7 i Socialministeriets cirkulære af 21. maj 1982 om hjælpeforanstaltninger uden samtykke efter bistandsloven samt om adoption uden samtykke, hvori det anføres, at afgørelsen bør træffes efter reglerne i afsnit VIII i tilfælde, hvor der kan være tvivl om, hvorvidt forældrenes samtykke er alvorlig ment, herunder om forældrene fuldt ud har forståelse for retsvirkningerne heraf. Samme behov for at træffe tvangsmæssig beslutning uanset samtykke kan imidlertid foreligge i tilfælde, hvor forældrene ikke forstår eller ikke vil erkende problemernes alvor.

Det afgørende kriterium for at anvende bestemmelsen er efter udvalgets forslag, at hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler derfor. Hermed tænkes på tilfælde, hvor det kan frygtes, at barnet straks vil blive kræve hjemgivet, selv om der skønnes behov for en længerevarende indsats over for barn og familie. I øvrigt forudsætter anvendelsen af bestemmelsen, at betingelserne i stk. 1 er opfyldt.

For forældremyndighedsindehaveren er konsekvensen, at barnet ikke frit kan hjemtages. Derfor gælder de processuelle regler for en afgørelse efter stk. 1 fuldt ud ved en afgørelse efter udkastets stk. 2.

Ad 3

I stk. 3 foreslås indført en adgang til at anbringe en ung, der er fyldt 15 år, uden for hjemmet imod forældremyndighedsindehaverens protest, når den unge selv ønsker det. Betingelsen for at anvende bestemmelsen er, at anbringelsen skal være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov. Det er endvidere en betingelse, at problemerne ikke kan løses under den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Der er således tale om et lempeligere kriterium end angivet i stk. 1, som kun kan tages i anvendelse, når den unge, der er fyldt 15 år, selv er enig i anbringelsen. Forældrenes retssikkerhed tilgodeses ved, at en sådan beslutning kun kan gennemføres efter de processuelle regler, der gælder for en tvangsmæssig afgørelse. Den unge kan selv rette henvendelse om anbringelse, men det er kommunen, der afgør, om sagen skal fremmes. Det er forudsat, at bestemmelsen ikke har som formål at løse de almindelige generationskonflikter, der opstår, når de unge gradvis frigør sig fra forældrene. På den anden side har udvalget fundet, at forældrene ikke bør kunne hindre iværksættelsen af en i øvrigt velbegrundet foranstaltning, som den unge selv ønsker iværksat. Disse synspunkter er yderligere uddybet i kap. 6, afsnit 10, hvortil henvises. •'

Til § 1.9.

Bestemmelsen erstatter den gældende lovs § 123, stk. 2, og svarer indholdsmæssigt til denne med visse modifikationer.

Alle anbringelsessager vil være sikret en regelmæssig opfølgning hver 6. måned, jf. udkastets § 2.5, stk. 2. Reglen om genbehandling af de tvangsmæssigt gennemførte anbringelser får derfor mindre betydning for den indholdsmæssige opfølgning af disse sager. Reglen om automatisk genbehandling foreslås imidlertid opretholdt som en retssikkerhedsgaranti, men for at skabe ro i sagen i en periode fastsættes der en anden fristberegning end den, der følger af gældende ret. Fristen for den fornyede behandling skal således regnes fra den endelige afgørelse eller dom. Der gives dog børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget og

det kompetente ankeorgan mulighed for at fastsætte en kortere frist for genbehandling.

Med henblik på de særlige situationer, hvor anbringelsen på forhånd må forventes at blive af længere varighed, giver stk. 2 mulighed for, at der undtagelsesvis af børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget kan fastsættes en længere frist end 1 år for genbehandling af sagen. Dette kan efter bestemmelsen finde sted, hvis de forhold, der ligger til grund for afgørelsen, med stor sikkerhed må antages at vedvare udover den normale 1 års periode, og hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for, at fristen forlænges.

Efter bestemmelsen har Ankestyrelsen og retten den samme adgang til at beslutte en fristforlængelse.

Til § 1.10

Bestemmelsen er ny, idet beslutning om iværksættelse af lægelig behandling efter gældende ret er sket i form af en beslutning om anbringelse efter § 123, stk. 1, og i tilslutning hertil er der truffet beslutning om lægelig behandling. Når baggrunden for at træffe en sådan beslutning udelukkende er at sikre den lægelige behandling, hvorefter barnet straks kan hjemgives, adskiller situationen, som beskrevet i kap. 6, afsnit 5.1, sig markant fra tvangsmæssige anbringelser i øvrigt. Udvalget foreslår derfor en adgang til i disse situationer at træffe en beslutning, der alene omhandler gennemførelse af den nødvendige lægeundersøgelse og/eller behandling. Beslutningen indebærer således ikke en anbringelse af barnet eller den unge.

Såfremt forældrenes modstand mod at lade barnet få fornøden lægebehandling indgår som en del af et mere omfattende kompleks af overgreb eller manglende omsorg for barnet eller den unge, bør der ikke træffes en beslutning efter § 1.10, da denne bestemmelse alene giver adgang til at foranstalte den lægelige behandling. Modstanden mod lægebehandling vil imidlertid indgå som et moment ved afgørelsen af, om der er behov for at træffe beslutning om anbringelse uden for hjemmet om nødvendigt ved tvang efter § 1.8.

I tilslutning hertil vil kommunen kunne træffe beslutning om nødvendig lægebehandling, og en sådan beslutning vil i modsætning til beslutninger efter § 1.10, ikke være begrænset til livstruende eller invaliderende lidelser.

Anvendelsen af § 1.10 forudsætter ligesom ved indlæggelse på sygehus til undersøgelse efter § 1.5, at der foreligger tilslutning fra den behandlende overlæge. Som nævnt i bemærkningerne til § 1.5 er der imidlertid ikke fundet anledning til at lovfæste dette. Det bør endvidere oplyses fra sygehus eller behandlende læge, hvilken behandling barnet har behov for, og hvilke konsekvenser det vil få, hvis denne behandling undlades. Det må i øvrigt formodes, at initiativet til en beslutning efter § 1.10 oftest vil udgå fra lægelig side, eksempelvis i forbindelse med et behov for blodtransfusion i tilslutning til anden behandling, som forældrene ikke modsætter sig.

Bestemmelsen giver kun adgang til at træffe beslutning om lægelig undersøgelse eller behandling, hvis der foreligger en livstruende sygdom eller en sygdom, der udsætter barnet for varig og betydelig invaliditet. Vurderingen heraf vil i høj grad bero på den lægelige vurdering i hvert enkelt tilfælde. Udvalget er opmærksom på, at afgrænsningen specielt i forhold til lidelser, der medfører varig og betydelig invaliditet, kan være vanskelig. Det har imidlertid været afgørende, at der også i sidstnævnte tilfælde foreligger en situation, hvor forældrenes ret til at træffe beslutning om barnets forhold må vige til fordel for barnets eller den unges behov for nødvendig lægebehandling.

Bestemmelsen angår alene adgangen til at tilsidesætte modstand fra indehaveren af forældremyndigheden. Hvis barnet eller den unge modsætter sig behandlingen, må det afgøres ud fra de retningslinjer, der i øvrigt gælder om lægelig behandling imod patientens ønske.

I forhold til behandling på psykiatrisk afdeling gælder reglerne i lov om tvang i psykiatrien. De selvstændige rettigheder, der efter disse regler er tillagt barnet eller den unge, kan ikke

tilsidesættes ved en beslutning efter § 1.10. Derfor vil barnets eller den unges holdning til indlæggelsen indgå som en væsentlig del af beslutningsgrundlaget.

Til § 1.11

Bestemmelsen afløser gældende lovs § 127. Adgangen til træffe foreløbige beslutninger foreslås opretholdt. Efter forslaget kan der træffes foreløbig beslutning om

gennemførelse af en undersøgelse, jf. § 1.5,
anbringelse uden for hjemmet, jf. § 1.8,
lægelig undersøgelse eller behandling, jf. § 1.10, og
forbud mod flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje, jf. § 4.1, stk. 4.

Betingelsen for at træffe en foreløbig beslutning er, at beslutningen af hensyn til barnet eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente forelæggelse for det kompetente organ. Herudover skal de materielle betingelser i den bestemmelse, som den foreløbige beslutning angår, være opfyldt.

Det er ikke med den ændrede udformning tilsigtet at udvide adgangen til at træffe foreløbige beslutninger.

Kompetencen til at træffe den foreløbige beslutning er tillagt formanden eller i dennes forfald næstformanden. Dette indebærer en forskel i forhold til de 2 modeller, som udvalget har opstillet for det kompetente organ. I begge modeller træffes den foreløbige beslutning i kommunen. I model 1 af formanden (næstformanden) for det udvalg, der i medfør af § 2, stk. 2, i den sociale styrelseslov har kompetencen på det pågældende sagsområde (det kompetente kommunale udvalg). I model 2 er det som hidtil formanden (næstformanden) for det udvalg, der er nedsat i medfør af den sociale styrelseslovs § 3 (børne- og ungeudvalget).

Stk. 2 svarer til gældende lovs § 127, stk. 1, 2. pkt., men udvalget foreslår at 24-timers fristen regnes fra iværksættelsen af den foreløbige beslutning. Hvis beslutningen ikke kan iværksettes, fordi barnet holdes skjult, regnes fristen fra det tids-

punkt, hvor kommunen tager skridt til at iværksætte beslutningen, f.eks. ved at bede politiet eftersøge barnet.

Stk. 3 svarer til § 127, stk. 2, 1. pkt., men med angivelse af, at 7-dages fristen for forelæggelsen for børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget også regnes fra iværksættelsen, jf. ovenfor. En foreløbig beslutning truffet af formanden skal altid forelægges til godkendelse, uanset om foranstaltningen er ophørt. I model 1 skal sagen forelægges børne- og ungdomsnævnet og i model 2 børne- og ungeudvalget.

Stk. 4 afløser gældende lovs § 127, stk. 3, 2. pkt. Det tydeliggøres hermed, at en foreløbig beslutning har gyldighed i 1 måned fra godkendelsen i nævnet eller udvalget. I dette tilfælde beregnes fristen fra beslutningen om godkendelsen.

I de tilfælde, hvor foranstaltningen er ophørt inden udløbet af fristen i stk. 4, kræves der ikke fornyet forelæggelse for nævnet/udvalget. I så fald vil godkendelsen efter 7 dage være den endelige beslutning og vil som følge heraf kunne ankes, jf. nedenfor. Da formålet med at kræve sagen forelagt på ny er at tage stilling til barnets eller den unges fremtidige forhold, finder udvalget ikke grundlag for at kræve forelæggelse af sagen, hvis foranstaltningen er ophørt.

Der er 2 væsentlige undtagelser til bestemmelsen om gyldighedsperioden for en foreløbig beslutning. For det første beslutning om undersøgelse efter § 1.5, hvor undersøgelsen skal være afsluttet inden 2 måneder fra beslutningen. Da undersøgelsen netop har til formål at tilvejebringe et grundlag for en beslutning om, hvilke foranstaltninger der er behov for, finder udvalget ikke grundlag for at kræve forelæggelse for nævnet/udvalget efter 1 måned. For det andet forbud mod flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje. En sådan beslutning ændrer ikke, at der fortsat er tale om et privat plejeforhold. Der vil derfor ikke skulle ske en opfølgning af sagen med hensyn til fremtidige foranstaltninger. Kun i de tilfælde, hvor kommunen i tilslutning til hjemtagelses-

forbudet finder, at der er behov for egentlige foranstaltninger, vil der skulle ske fornyet behandling.

Udvalget foreslår, at der genindføres en ankeadgang for foreløbige beslutninger, jf. udkastets § 3.7. I det omfang, der ikke skal ske forelæggelse efter 1 måned, er dette en selvfølge, men udvalget har også ment, at indehaveren af forældremyndigheden har et berettiget krav på at få prøvet grundlaget for den foreløbige beslutning i de tilfælde, hvor der træffes endelig beslutning. For at undgå at sagen behandles flere steder samtidig er det fastsat, at klagen over den foreløbige afgørelse ikke kan behandles i Ankestyrelsen, så længe der verserer en sag efter § 1.8 ved nævnet/udvalget, jf. bemærkningerne til § 3.7.

Stk. 5 svarer til § 127, stk. 3, i den gældende lov. Derudover foreslås indført en hjemmel for styrelseschefen til undtagelsesvis at bestemme, at beslutningen skal godkendes i Ankestyrelsen inden for 7-dages fristen i stk. 3. Om begrundelsen herfor henvises til kap. 6, afsnit 6.

Til § 1.12.

Bestemmelsen, der er ny, omhandler i stk. 1 grundlaget for hjælpeforanstaltningers ophør. Hermed lovfæstes det grundlæggende, men hidtil i loven uomtalte princip, at en hjælpeforanstaltning skal ophøre, når dens formål er opnået, eller når foranstaltningen ikke længere er formålstjenlig. Det fastslås endvidere, at en hjælpeforanstaltning for børn og unge skal ophøre, når den unge fylder 18 år. 18-års alderen udgør dog ikke en absolut grænse for indsatsen, jf. bestemmelsens stk. 2.

Det præciseres, at det er kommunen, der har kompetencen til at træffe beslutning om hjemgivelse, når et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet uden samtykke. Beslutning om, at et barn eller en ung, der er anbragt uden samtykke, ikke kan hjemgives skal dog træffes af det organ, der har truffet beslutningen om den tvangsmæssige anbringelse. Nægtet hjemgivelse forudsætter, at betingelserne for at opretholde den tvangsmæssige anbringelse fortsat er til stede, jf. udkastets § 1.8. Kommunen må derfor

forelægge sagen for børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget, hvis en begæring om hjemgivelse ikke kan imødekommes. De parter, der kan fremsætte en begæring om hjemgivelse, er forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år.

Praksis viser, at der er behov for at kunne støtte unge ud over det 18. år med de hjælpeforanstaltninger, som retter sig mod børn og unge. Det findes på den anden side ikke hensigtsmæssigt at kunne støtte en person efter børnereglerne uanset pågældendes alder, sådan som de gældende regler giver mulighed for.

Der foreslås derfor i stk. 2 en mulighed for at udstrække anvendelsen af visse af hjælpeforanstaltningerne for børn og unge til det 20. år, hvis den unge er indforstået hermed. Efter forslaget skal således foranstaltninger i form af en rådgiver eller døgnophold i institution, plejefamilie eller andet egnet opholdssted kunne opretholdes indtil den unge fylder 20 år.

Til § 1.13

Bestemmelsen viderefører den gældende lovs § 35 med en tydeliggørelse af, at det alene er Den Sociale Ankestyrelse, der har adgang til at træffe beslutning om iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger.

Der er tale om en ex officio beføjelse for såvel amsankenævnet som Ankestyrelse. Det vil sige, at der ikke nødvendigvis skal foreligge en henvendelse om indgriben, selv om dette vil være det almindeligste. Der er ingen begrænsning med hensyn til, hvem der kan rette henvendelse om iværksættelse af undersøgelse eller foranstaltninger. Eksempelvis vil et barn eller en ung kunne henvende sig. Ankestyrelsen og amsankenævnet afgør selv, om henvendelsen skal realitetsbehandles.

For så vidt angår styrelseschefens adgang til at træffe beslutning om iværksættelse af foreløbige foranstaltninger henvises til kap. 6, afsnit 6 samt bemærkningerne til § 1.11.

Til § 1.14.

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 126, **stk.** 4. Uanset hvilket organ der træffer beslutning om tvangsmæssig gennemførelse af en foranstaltning, er det kommunen, der har ansvaret for beslutningens gennemførelse, og herunder beslutter, om der skal søges bistand fra politiet til gennemførelsen af beslutningen.

Kapitel 2

Formidlet døgnophold

Til § 2.1.

Bestemmelsen omhandler godkendelse af opholdssteder for børn og unge og svarer til den gældende lovs § 66, stk. 1-3.

Til § 2.2.

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 66, stk. 5 og 6.

Til g 2.3.

Bestemmelsen, der er ny, opstiller særlige krav til kommunens videre behandling af en sag i de tilfælde, hvor kommunens undersøgelse har ført til, at den mest formålstjenlige foranstaltning må anses at være en anbringelse uden for hjemmet.

I stk. 1 fastsættes, at der skal udarbejdes en plan for barnets eller den unges ophold, forinden der med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffes beslutning om at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet. Udarbejdelse af en plan skal tjene til at gøre kommunernes overvejelser mere målrettede og systematiske, end det ofte er tilfældet i **dag**, og kravet om planlægning af indsatsen, før denne iværksættes, antages at kunne bidrage til en kontinuitet i børnesagerne, som i praksis ofte har været efterlyst.

I stk. 2 opregnes de elementer, som planen i alle tilfælde skal indeholde en beskrivelse af. Planen skal ikke indeholde en detaljeret tilrettelæggelse af de mere praktiske forhold vedrørende

anbringelsen, men skal præcisere de overordnede forhold vedrørende barnet eller den unge.

Planens centrale element er angivelsen af formålet med anbringelsen, idet samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, skal omfatte formålet. Det må således beskrives, hvad der ønskes opnået med anbringelsen uden for hjemmet, dvs. hvordan og hvorfor en anbringelse må anses for at kunne løse de problemer og vanskeligheder hos barnet og den unge, som undersøgelsen har klarlagt.

Planen skal tillige angive anbringelsens forventede varighed. Det kan i praksis være vanskeligt at angive tidsperspektivet ved en anbringelse, men det må anses for vigtigt, at det konkret overvejes, hvilken tid opnåelse af formålet må anses at kræve, og at forældrene får kendskab til resultatet af disse overvejelser. Varigheden vil være et væsentligt forhold for forældrene ved enhver anbringelse.

Planen skal herudover tage stilling til de særlige forhold vedrørende barnets eller den unges pleje, behandling, uddannelse m.v., som den konkrete situation giver anledning til. Det bør tillige beskrives, hvilken type af de forskellige opholdssteder - døgninstitution, familiepleje, socialpædagogisk kollektiv m.fl. - der menes egnet til at klare barnets eller den unges problemer. Kan det forudses, at der vil blive tale om successiv anvendelse af forskellige typer af opholdssteder, bør beskrivelsen omfatte dette forhold.

Endelig skal planen angive, hvilke foranstaltninger der eventuelt påtænkes iværksat til støtte for familien, mens barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet og i tiden derefter. Dette krav skal ses på baggrund af den store betydning, som en helhedsorienteret indsats omfattende både barnet eller den unge og familien må antages at have, og som der i fremtiden bør sættes på.

Behovet for en anbringelse på frivilligt grundlag kan opstå så akut, at det ville være i modstrid med formålet med anbringelsen

at lade denne afvente udarbejdelse af en plan. Efter bestemmelsens stk. 3 skal det i sådanne tilfælde være tilstrækkeligt med en kortfattet angivelse af formålet med anbringelsen. Kommunen skal da så hurtigt som muligt opstille en egentlig plan.

Til 6 2.4

Bestemmelsen er ny og betyder, at der i loven opstilles kvalitative krav til samtykket. Begrundelsen for forslaget er uddybet i kap. 6, afsnit 7.

Henvisningen til § 2.3 indebærer ikke, at der skal foreligge samtykke til samtlige elementer i planen. Derimod skal planen beskrive formålet, og denne beskrivelse danner grundlaget for afgivelsen af samtykket fra indehaveren af forældremyndigheden og tillige fra den unge, når denne er fyldt 15 år.

Til § 2.5.

Bestemmelsens stk. 1 afløser med visse redaktionelle ændringer den gældende lovs § 33, stk. 4, og § 66, stk. 4.

Som en konsekvens af den plan, der skal udarbejdes, både når anbringelsen sker på frivilligt og på tvangsmæssigt grundlag, fremgår det direkte, at kommunens valg af opholdssted skal træffes i overensstemmelse med planen.

Retten til at bestemme over en række personlige forhold vedrørende barnet eller den unge vil også under en anbringelse tilkomme forældremyndighedens indehaver.

Det præciseres i bestemmelsen, at de beslutninger, som kommunen har kompetence til at træffe vedrørende barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, skal angå forhold, som det under hensyn til formålet med anbringelsen må anses for nødvendigt at træffe bestemmelse om.

Afgrænsningen mellem forældrenes og kommunens kompetence til at træffe bestemmelse over barnet eller den unge under opholdet uden for hjemmet ligger således i formålet med anbringelsen.

De beslutninger, som kommunen kan komme til at træffe, kan angå såvel forhold, som udtrykkeligt er omhandlet i planen som forhold, der er nye eller uomtalte. En række praktiske spørgsmål om barnets eller den unges dagligdag kan ligeledes nødvendiggøre en egentlig beslutning fra kommunens side, såfremt der opstår konflikter med forældrene om disse spørgsmål.

Særligt skal nævnes, at kommunen om nødvendigt kan træffe beslutning om lægebehandling af barnet eller den unge, herunder træffe beslutning om indlæggelse til behandling på sygehus, såvel på somatisk som på psykiatrisk afdeling. Sådanne beslutninger bør dog så vidt muligt træffes i forståelse med forældrene.

Efter stk. 2 skal der senest 3 måneder efter anbringelsen ske en vurdering af planen med henblik på eventuel revision af denne. Den relativt korte tidsfrist for en fornyet vurdering af planen skal ses på baggrund af, at selve anbringelsen vil være en radikal ændring i barnets eller den unges tilværelse, som kan medføre, at nye eller ændrede behov viser sig med deraf følgende krav til indsatsen.

I den efterfølgende periode skal der ske en vurdering af planen med højst 6 måneders mellemrum.

Viser der sig behov for en revision af planen, må forældrene **medinddrages**, og en beslutning om revision skal så vidt muligt træffes i forståelse med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge. Spørgsmål om ændring af planen kan også rejses af forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år. Kompetencen til at træffe beslutning om ændring af planen tilkommer kommunen.

Bestemmelsens stk. 3 svarer til den gældende lovs § 33, stk. 5.

Til § 2.6.

Bestemmelsen, der er ny, indeholder reglerne om ændring af barnets eller den unges opholdssted. Flyttesituationen er efter forslaget udskilt til behandling efter en særlig procedure, da en beslutning om ændret anbringelsesform, især fra døgninstitution til plejefamilie, ofte af forældrene vil føles som en meget indgribende afgørelse.

Der skelnes i bestemmelsen mellem de tilfælde, hvor der er givet samtykke til anbringelsen og de tilfælde, hvor anbringelsen er gennemført tvangsmæssigt.

Er der givet samtykke til anbringelsen kan opholdsstedet kun ændres med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år.

Kan samtykke ikke opnås, må en beslutning om flytning træffes efter reglerne om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger. Flytningen kan ikke iværksættes før en beslutning herom foreligger. Er behovet for en flytning så akut, at den ikke kan afvente en behandling efter reglerne om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger, vil en beslutning efter § 1.8 eventuelt kunne træffes som en foreløbig beslutning efter reglerne herom.

Er anbringelsen sket efter reglerne om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger, er proceduren forskellig efter model 1 og model 2.

Efter model 1 kan beslutning om flytning træffes af kommunen, og denne beslutning kan af forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år, indbringes direkte for Ankestyrelsen med påfølgende indbringelsesmulighed for landsretten. Efter dette forslag kan flytningen iværksættes uden videre, men der er sikret forældremyndighedens indehaver og den unge klagemulighed.

Efter model 2 skal beslutning om flytning træffes i børne- og ungeudvalget, og denne beslutning vil kunne indbringes for Ankestyrelsen og landsretten i medfør af de almindelige klagebestem-

melser for afgørelser efter udkastets § 1-8. Efter dette forslag kan flytningen ikke iværksættes, for en beslutning heroin foreligger, men der vil være mulighed for at træffe en foreløbig beslutning.

Den særlige procedure i § 2.6 finder kun anvendelse på de egentlige flyttesituationer, hvor ændringen af opholdsstedet er bestemt af det formål, der søges opnået ved anbringelsen. Bestemmelsen omfatter således ikke de flytninger, der nødvendiggøres af udefra kommende begivenheder, såsom lukning af døgninstitutionen eller plejefamiliens ophør som plejefamilie. Indlæggelse af barnet eller den unge på sygehus er heller ikke en ændring af opholdsstedet i lovens forstand, selv om der er tale om en fysisk flytning af barnet eller den unge.

Til § 2.7.

Bestemmelsen erstatter reglerne i den gældende lovs § 67 om opretholdelse af forbindelsen mellem barnet og dets hjem under anbringelsen og reglerne om afbrydelse af barnets forbindelse med forældremyndighedens indehaver.

I stk. 1 fastslås det direkte i loven, at der er en ret til samvær og kontakt mellem forældrene og barnet eller den unge under anbringelsen uden for hjemmet. Ret til samvær omfatter både en ret for forældrene til at besøge barnet eller den unge og en ret til, at barnet eller den unge kan besøge forældrene. Ret til kontakt omfatter også brev- og telefonkontakt. Udtrykket forældrene dækker både forældremyndighedens indehaver og den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, men som har en samværsret, der enten er aftalt mellem forældrene eller er fastsat af statsamtet.

Det pålægges kommunen at sørge for, at forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge holdes ved lige. Denne aktive forpligtelse for kommunen vil især få betydning, når det drejer sig om problemfyldte og svage forældre.

Bedsteforældre, andre nære pårørende, naboer og andre personer i barnets eller den unges dagligdag kan have haft tætte relationer til barnet eller den unge, som det kan være af betydning at opretholde under anbringelsen uden for hjemmet. Kontakten til nære slægtninge bør af kommunen støttes i det omfang, det findes at være til gavn for barnet eller den unge, men en lovfæstet ret til samvær med barnet eller den unge tilkommer alene forældrene.

En eventuel begrænsning eller afbrydelse af barnets eller den unges kontakt med andre end forældrene kan besluttes af kommunen efter den almindelige regel, der giver kommunen kompetence til at træffe beslutninger om barnets eller den unges forhold under anbringelsen. Kommunens beslutning om barnets eller den unges kontakt med andre end forældrene kan - i lighed med andre beslutninger under anbringelsen - af forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år, påklages til amtsankenævnet.

Samværsrettens afvikling kan rejse en række praktiske problemer, og stk. 2 hjemler en adgang for kommunen til at fastsætte omfanget og udøvelsen af samværet eller kontakten. Det kan dreje sig såvel om tilrettelæggelsen af de gensidige besøg som om, hvorledes brev- og telefonkontakten skal foregå. Efter stk. 2 får kommunen endvidere adgang til at fastsætte nærmere vilkår for samværet, f.eks. at samværet skal foregå et bestemt sted. Kommunens adgang til at regulere samværets praktiske afvikling har til hensigt at tilgodese barnet eller den unge, og det præciseres i bestemmelsen, at der ved beslutningen skal lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen.

En beslutning efter stk. 2 kan tænkes at begrænse kontakt- og samværsretten i en sådan grad, at det kunne være nærliggende at henføre beslutningen til bestemmelsens stk. 3, der omhandler afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge. Til brug for grænsedragningen mellem de beslutninger, der naturligt kan siges at regulere samværet mellem forældrene og barnet eller den unge og de, der kan karakteriseres som en afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge,

foreslås det, at enhver beslutning, som medfører, at samvær kun må finde sted mindre end en gang hver måned (kalendermåned), skal sidestilles med en beslutning om afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge og behandles efter reglerne herom, jf. sidste pkt. i stk. 4.

I stk. 3 fastsættes betingelserne for at træffe beslutning om at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge. Der er tale om et meget alvorligt indgreb, og en beslutning om ikke at måtte have forbindelse med barnet eller den unge kan af forældrene føles som endog mere vidtgående end beslutningen om at anbringe barnet eller den unge uden deres samtykke. Det skal derfor være nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling at træffe en sådan beslutning.

De samme strenge betingelser gælder for en beslutning om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Et sådant overvåget samvær opfattes erfaringsvis af forældrene som en meget indgribende foranstaltning.

En beslutning om overvåget samvær og en beslutning om afbrydelse af forbindelse mellem forældrene og barnet eller den unge skal angive, for hvilken periode den er gældende.

I bestemmelsen lovfæstes adgangen til at holde barnets eller den unges opholdssted skjult for forældrene. Betingelserne for at træffe en sådan beslutning er de samme som for at træffe beslutning om overvåget samvær og om at afbryde forbindelsen.

Stk. 4 indeholder proceduren for de indgribende beslutninger, der er omhandlet i stk. 3. En beslutning om overvåget samvær, der vedrører en periode ud over 3 måneder, en beslutning om at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge, uanset periodens længde, og en beslutning om ikke at oplyse barnets eller den unges opholdssted over for forældrene, skal træffes i et møde i det kompetente kommunale udvalg/af børne- og ungeudvalget efter reglerne i udkastets § 3.6/.

Bestemmelsen fastsætter endvidere, som tidligere nævnt, at enhver beslutning, som medfører, at samvær kun må finde sted mindre end en gang om måneden sidestilles med en beslutning om at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge.

Det følger af stk. 4, at en beslutning om overvåget samvær, der vedrører en periode på indtil 3 måneder, træffes af kommunen. Beslutningen kan af forældrene eller den unge, der er fyldt 15 år, indbringes for amsankenævnet, jf. udkastets § 2.8. Kommunen kan ikke, for at undgå den i stk. 4 foreskrevne procedure, træffe en ny beslutning om overvåget samvær hver 3. måned. Bliver den samlede tid, hvori samværet har været overvåget, på mere end 3 måneder, skal beslutningen træffes efter reglerne i stk. 4.

De beslutninger, som det kompetente kommunale udvalg/børne- og ungeudvalget træffer i medfør af stk. 4, kan af forældrene eller den unge, der er fyldt 15 år, indbringes for Ankestyrelsen, jf. udkastets § 3.7. Ankestyrelsens beslutning kan af klageren kræves forelagt for landsretten, jf. udkastets § 3.8.

Til § 2.8.

I bestemmelsen, der er ny, præciseres klageadgangen for de beslutninger, som kommunen træffer vedrørende barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet. Efter gældende ret betragtes en række af de beslutninger, som det kan være nødvendigt at træffe, når et barn eller en ung er anbragt, som led i bistandens udøvelse. Sådanne beslutninger kan vurderes af Socialstyrelsen og Socialministeriet som sociale tilsynsmyndigheder, men disse har ikke adgang til at ændre en afgørelse, der er truffet af kommunen. Udvalget foreslår, at muligheden for at klage til en almindelig ankeinstans udvides til også at omfatte visse af disse spørgsmål.

Afgørende for klageadgangen bliver efter forslaget, om der er truffet en selvstændig beslutning af kommunen, jf. bistandslovens § 15, hvilket typisk vil være tilfældet, når det drejer sig om spørgsmål omhandlet i planen, eller når spørgsmålet har givet anledning til konflikt med forældremyndighedens indehaver.

Stk. 1 omhandler klageadgangen for forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år. Disse parter kan indbringe beslutninger, som kommunen træffer vedrørende barnets eller den unges forhold under anbringelsen, beslutninger om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og beslutninger om overvåget samvær, der vedrører en periode på indtil 3 måneder, for amsankenævnet. En beslutning om ændring af opholdsstedet følger den særlige procedure i § 2.6.

Stk. 2 omhandler klageadgangen for den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, men som alene har en aftalt eller en af statsamtet fastsat samværsret. Denne kan indbringe de beslutninger om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og de beslutninger om overvåget samvær, der vedrører en periode på indtil 3 måneder, der angår ham/hende, for amsankenævnet.

Kapitel 3

Sagsbehandling, klageregler og domstolsprøvelse

Til § 3.1

Bestemmelsen er ny, idet udvalget foreslår, at der i loven opstilles nogle basale krav til kommunens indstilling om en tvangsmæssig anbringelse. Formålet hermed er at få en større gennemsækelighed med hensyn til beslutningsgrundlaget samt en større ensartethed. **Øgede** krav til indstillingen vil også være med til at højne kvaliteten i sagsbehandlingen. For indehaveren af forældremyndigheden og dennes advokat betyder det, at de kan stille krav om, at disse oplysninger, der er omfattet af indstillingen, skal foreligge forinden mødet i børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget.

De udtrykkelige krav til indstillingen gælder kun tvangsmæssig anbringelse efter § 1.8, da en sådan må betegnes som den mest vidtgående af de foranstaltninger, der kan gennemføres tvangsmæssigt. Selv om kravene kun lovfæstes for så vidt angår anbringelse efter § 1.8, vil der i de øvrige situationer - forud for en afgørelse om et tvangsmæssigt indgreb - skulle udfærdiges en indstilling, der giver det bedst mulige grundlag for at træffe beslutning

gen. Dette følger imidlertid af de almindelige regler om god forvaltningsskik, og det påhviler som hidtil det kompetente organ at **vurdere**, om beslutningsgrundlaget er tilstrækkeligt. I model 1 vil denne opgave påhvile formanden for børne- og ungdomsnævnet og i model 2 dommeren, jf. § 3.6, stk. 2.

Opregningen i § 3.1 angiver de elementer, der som minimum skal indgå i indstillingen. Herudover kan der være behov for supplerende **oplysninger** under hensyn til den enkeltes sags særlige **omstændigheder**.

Ad nr. 1)

Kravet om, at indstillingen skal indeholde en redegørelse for, at betingelserne for en tvangsmæssig anbringelse er opfyldt, skal ses i sammenhæng med forslaget om at konkretisere kriterierne i § 1.8, jf. bemærkningerne hertil.

Ad nr. 2)

Tidligere iværksatte foranstaltninger, jf. § 1.6, stk. 2, udgør et **andet** vigtigt element, når der skal tages stilling til en eventuel tvangsmæssig anbringelse. Det **samme** gælder årsagerne til, at **sådanne** foranstaltninger ikke længere anses for at være tilstrækkelige.

Ad nr. 3)

Netop i sager, hvor der indstilles til tvangsmæssig anbringelse, er det vigtigt ikke ensidigt at beskæftige sig med manglerne og svaghedene. Derfor foreslår udvalget, at det af kravene til indstillingen udtrykkeligt fremgår, at der skal redegøres for de ressourcer, der findes i barnets familie eller i dennes omgivelser.

Ad nr. 4)

Den plan, der **altid skal** udformes, forinden et barn anbringes **uden** for hjemmel, jf. udkastets § 2.3, skal ligeledes indgå i indstillingen.

Ad nr. 5)

Endelig skal det af indstillingen fremgå, hvorledes barnet eller den unge stiller sig til anbringelsen. Med denne bestemmelse lægges op til, at der altid bør ske en orientering af barnet eller den unge, forinden der træffes beslutning om tvangsmæssig anbringelse. Barnets reaktion herpå skal beskrives, og det er vigtigt, at denne pligt til at inddrage barnet eller den unge i processen ikke forveksles med et forsøg på at få barnet til at give samtykke. Derfor har udvalget heller ikke fundet **uet** hensigtsmæssigt med en nedre aldersgrænse. Der vil naturligvis være tilfælde, hvor barnet er så lille, at det bliver meningsløst at beskrive dets holdning. Det må dog samtidig understreges, at selv ret små børn har behov for at få vide, hvad der skal ske med dem. Barnet må på ingen måde presses til at have en holdning. Hvis barnet vægrer sig herimod, vil oplysningerne **herom** være tilstrækkelige til at opfylde kravet i bestemmelsen.

Til § 3.2.

Bestemmelsen afløser reglerne om advokatbistand i § 125, 1. pkt., i den gældende lov.

For så vidt angår kravet om at blive gjort bekendt med retten til at se sagens akter henvises til bemærkningerne til § 3.4.

I forhold til indehaveren af forældremyndigheden foreslås i stk. i en udvidelse af adgangen til vederlagsfri advokatbistand, således at denne også omfatter beslutninger om afbrydelse af samvær efter § 2.7, stk. 3, jf. stk 4. De øvrige tilfælde, der nævnes, svarer til gældende ret, men er rettet under hensyn til opsplittningen af de foranstaltninger, der kan gennemføres tvangsmæssigt.

I stk. 2 foreslås en udvidelse af adgangen til advokatbistand, således at tilbuddet også skal gives til plejeforældrene i en sag om forbud mod flytning eller hjemtagelse efter § 4.1, stk. 4. Da plejeforældrene i denne relation har partsstatus og klageret, finder udvalget det rimeligt, at ae får samme ret til advokatbistand som indehaveren af forældremyndigheden.

Efter **stk. 3** skal den unge, der er fyldt 15 år, og som modsætter sig en foranstaltning efter §§ 1.5, 1.8, 1.9 samt 1.11, stk. 3, have tilbud om advokatbistand. Forslaget er en følge af udvalgets forslag om, at den unge, der er fyldt 15 år, tillægges visse partsbeføjelser, jf. kap. 6, afsnit 10.

Tilsvarende synspunkter gør sig gældende i de tilfælde, hvor der træffes afgørelse efter § 2.7, stk. 3, jf. stk. 4, vedrørende den af forældrene, som ikke har del i forældremyndigheden. Derfor foreslås i **stk. 4**, at der i disse tilfælde skal gives tilbud om **advokatbistand**.

I **stk. 5** foreslås, at de regler, der gælder for godtgørelse og salær til advokater ved fri proces, finder tilsvarende anvendelse. Herved sikres en mere ensartet honorering af advokaterne. Der henvises tillige til bemærkningerne til § 3.5.

Til § 3.3.

Når barnet er fyldt 12 år, skal der altid have fundet en samtale sted med barnet, før der træffes afgørelse om dets forhold.

Dette udelukker ikke, at der ligeledes for børn under 12 år finder en samtale sted, forinden afgørelse træffes om deres forhold, men i disse tilfælde må det bero på en konkret vurdering, hvorledes barnet skal orienteres.

Da der er tale om, at barnet, der er fyldt 12 år, tildeles en egentlig ret til at blive hørt, må det forudsættes, at barnets opfattelse tillægges betydning i den samlede vurdering vedrørende afgørelsen om foranstaltninger.

Til § 3.4.

Bestemmelsen afløser den gældende lovs § 125, stk. 1, om, at indehaveren af forældremyndigheden skal gøres bekendt med retten til aktindsigt.

Forvaltningslovens regler gælder fuldt ud for de afgørelser, der træffes efter dette lovforslag.

Med udkastets § 3.4 videreføres imidlertid en egentlig pligt for kommunen til at gøre indehaveren af forældremyndigheden bekendt med retten til aktindsigt. Det bemærkes, at denne pligt ikke fritager kommunen for at foranstalte partshøring, jf. reglerne i forvaltningslovens § 19.

Pligten efter udkastets § 3.4 gælder for alle de beslutninger, hvor indehaveren af forældremyndigheden skal have tilbud om advokatbistand, jf. udkastets § 3.2. I det omfang, der træffes beslutninger som nævnt i § 3.2, stk. 2-4, vedrørende den unge, der er fyldt 15 år, eller andre af de deri nævnte personer, gælder forpligtelsen efter stk. 1 tilsvarende .

Til § 3.5.

I kap. 6, afsnit 3.4, er beskrevet 2 modeller for, hvorledes afgørelseskompetencen i sager om tvangsmæssige foranstaltninger kan placeres.

Model 1;

I model 1 stilles forslag om nedsættelse af et uafhængigt børne- og ungdomsnævn for hver amtskommune og ét for Københavns og Frederiksberg Kommuner i fællesskab.

Bestemmelsen i § 3.5 er ny, og der gives i stk. 1 retningslinier for nedsættelsen af børne- og ungdomsnævnet. I følge forslaget skal formanden for nævnet være dommer. De 2 øvrige medlemmer er henholdsvis en særlig sagkyndig med pædagogisk-psykologisk sagkundskab og en lægmand, der er udpeget af amtsrådet eller Københavns og Frederiksberg Kommuner. Det er forudsat, at den pågældende ikke nødvendigvis er medlem af amtsrådet eller kommunalbestyrelsen.

I stk. 2 bestemmes, at formanden beskikkes af justitsministeren. Det sagkyndige medlem beskikkes af socialministeren efter indstilling fra amtsrådet. Samtlige beskikkelser og valg efter stk. 1 og 2, gælder for 4 år. For hvert medlem udpeges eller beskikkes en stedfortræder, også for 4 år.

Sekretariatet for børne- og ungdomsnævnet foreslås i stk. 3 henlagt til amtskommunen. Det er herved forudsat, at placeringen af sekretariatet kan ændres i forbindelse med generelle omlægninger af de amtskommunale sekretariater for amtsankenævn og revaliderings- og pensionsnævn. Afgørende for placeringen af sekretariatet er alene, at nævnet er sikret en sekretariatsbistand, som er uafhængig af den primærkommunale forvaltning.

Det foreslås i stk. 4, at forretningsordenen for nævnet fastsættes af socialministeren. Heri fastsættes, at formanden for nævnet træffer bestemmelse om salær og godtgørelse.

Der er i øvrigt tale om et administrativt organ, som er omfattet af forvaltningslovens regler om aktindsigt, partshøring m.m. Bestemmelsen i bistandslovens § 17 finder endvidere tilsvarende anvendelse ved behandlingen af sager i børne- og ungdomsnævnet.

Vælges model 1, bliver § 3 i den sociale styrelseslov overflødig, idet der herefter ikke vil være behov for nedsættelse af et særligt kommunalt udvalg til behandling af sager om tvangsmæssige foranstaltninger for børn og unge.

Til § 3.6

Bestemmelsen er ny og fastlægger i stk. 1, hvilke afgørelser der henhører under børne- og ungdomsnævnets kompetence

- gennemførelse af undersøgelse efter § 1.5, anbringelse uden for hjemmet efter § 1.8, opretholdelse af anbringelse efter § 1.9, jf. § 1.8,
- gennemførelse af lægelig undersøgelse eller behandling efter § 1.10, godkendelse af foreløbig beslutning efter § 1.11, stk. 3, og flytning eller hjemtagelse efter § 4.1, stk. 4.

I stk. 2 bestemmes, at sager forelægges for nævnet af kommunen, og at det påhviler kommunen at udarbejde en indstilling i overensstemmelse med retningslinierne i § 3.1. Kommunen skal endvi-

dere sørge for, at sagens akter indsendes til nævnet. Herudover har børne- og ungdomsnævnet pligt til at påse, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, og nævnet kan selv foranledige undersøgelser.

Bestemmelsen i stk. 3 er fælles for model 1 og 2 og svarer til den gældende lovs § 125, stk. 1, 2. pkt. Det præciseres imidlertid, at tilbud til barnet eller den unge kun kan undlades, hvis barnet er under 12 år, eller hvis det må antages at være til skade for barnet. Bestemmelsen angår alene retten til at udtale sig over for nævnet/udvalget. Herudover fastsættes i § 3.3, at der skal finde en samtale sted med barnet. Herom henvises til bemærkningerne til § 3.3.

Model 2:

Til § 3.6.

Bestemmelsens stk. 1 afløser den gældende lovs § 126, stk. 1. Efter forslaget til model 2 opretholdes den gældende ordning, hvorefter beslutninger om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger træffes i det særlige udvalg, der er nedsat efter den sociale styrelseslovs § 3 (børne- og ungeudvalget).

Som noget nyt foreslås, at dommeren og den pædagogisk-psykologisk får status som egentlige medlemmer af udvalget og tildeles stemmeret.

En konsekvens heraf bliver, at begrundelsen for den særlige indberetningspligt, som fremgår af pkt. 10 i Socialministeriets cirkulære af 21. maj 1982 om hjælpeforanstaltninger uden saratykke efter bistandsloven samt om adoption uden samtykke, bortfalder.

Børne- og ungeudvalget træffer afgørelse om

- gennemførelse af undersøgelse efter § 1.5,
anbringelse uden for hjemmet efter § 1.8,
opretholdelse af anbringelse efter § 1.9, jf. § 1.8,
- gennemførelse af lægelig behandling eller undersøgelse efter § 1.10,
godkendelse af en foreløbig beslutning efter § 1.11, stk. 3,

beslutning om ændring af opholdssted efter § 2.6, jf. § 1.8, beslutning om begrænsning af samvær efter § 2.7, **stk. 3**, jf. **stk. 4**, flytning eller hjemtagelse efter § 4.1, stk. 4.

I stk. 2 foreslås den gældende bestemmelse i § 126, stk. 2, opretholdt. Dommerens opgaver foreslås opretholdt i samme omfang som hidtil, selv om der efter forslaget tillægges dommeren stemmeret.

Stk. 3 er ens for model 1 og 2. Herom henvises til bemærkningerne under model 1.

Stk. 4 afløser den gældende lovs § 126, stk. 1, 2. pkt., om kvalificeret flertal. Kravet om kvalificeret flertal opretholdes for så vidt angår beslutninger efter § 1.5, § 1.8, § 1.9, jf. § 1.8, § 1.10, § 1.11, stk. 3, og § 2.6. Derimod foreslås, at beslutninger efter § 2.7 og § 4.1 træffes ved almindelig stemmeflerhed.

Som noget nyt foreslås i stk. 5. at forretningsordenen for børne- og ungeudvalget fastsættes af socialministeren. Hermed bliver det muligt at fastsætte en ensartet procedure for behandlingen i børne- og ungeudvalget, herunder en adgang for dommeren til at træffe bestemmelse om salær og godtgørelse, jf. bemærkningerne til § 3.2

Til § 3.7.

Stk. 1. 1. pkt. afløser den gældende lovs § 128, stk. 1, med angivelse af, at de afgørelser, der træffes af børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget efter § 3.6, kan indbringes for Ankestyrelsen. Ankefristen er som hidtil 4 uger. Herudover fastsættes for så vidt angår model 1, at beslutninger, der træffes af kommunen efter § 2.6 og § 2.7, stk. 3, jf. stk. 4, kan indbringes for Ankestyrelsen.

I stk. 1. 2. pkt., foreslås en bestemmelse om, at en klage over en foreløbig beslutning efter § 1.11, stk. 3, ikke kan behandles af Ankestyrelsen så længe der verserer en sag om anbringelse

efter 1.8 for børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget. Dette forslag skal ses i sammenhæng med forslaget om at (gen) indføre ankeadgang for så vidt angår beslutninger efter § 1.11, stk. 3. Det må imidlertid anses for uhensigtsmæssigt, at sagen behandles i Ankestyrelsen, hvis der samtidig forberedes en endelig beslutning i kommunen. En nærmere begrundelse for forslaget fremgår af kap. 6, afsnit 6.

Stk. 2-4 er fælles for model 1 og 2, og stk. 2 svarer til § 128, stk. 2, i den gældende lov. I konsekvens af forslaget om at tillægge en ung, der er fyldt 15 år, partsrettigheder, fastsættes, at den unge, der er fyldt 15 år, er ankeberettiget. Det gælder også i de tilfælde, hvor den unge først fylder 15 år efter den trufne afgørelse, men inden udløbet af ankefristen.

I det omfang, der efter § 2.7, stk. 4, træffes beslutning vedrørende den af forældrene, som ikke har del i forældremyndigheden, vil denne kunne indbringe beslutningen for Ankestyrelsen. Klageadgangen er således begrænset til kun at angå afgørelser, der vedrører den pågældende.

Endvidere videreføres reglen om, at plejeforældre kan indbringe beslutninger efter § 4.1, stk. 4.

Stk. 3 svarer til den gældende lovs § 128, stk. 3.

Stk. 4 afløser den gældende lovs § 128, stk. 4, og fastsætter, at reglerne om advokatbistand, aktindsigt og adgang til at udtale sig over for udvalget finder tilsvarende anvendelse under sagens behandling i Ankestyrelsen.

Til § 3.8.

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 129, stk. 1. Med hensyn til, hvem der er berettiget til at indbringe sagen for retten, henvises til bemærkningerne til § 3.7.

Som det fremgår af kap. 6, afsnit 3.6, foreslår udvalget en ændring af den gældende lovs § 129, stk. 2. Udvalget foreslår, at fornyet

prøvelse for retten kun kan kræves, hvis Ankestyrelsen på ny har behandlet sagen, dvs. at den administrative rekurs skal være udnyttet. Der vil herefter ikke være mulighed for at få foretaget fornyet domstolsprøvelse på uændret grundlag. Til gengæld vil den gældende lovs tidsmæssige begrænsning i adgangen til domstolsprøvelse blive overflødig og den konflikt mellem fristerne i stk. 1 og 2 som er nævnt i kap. 6, afsnit 3.6, vil ikke længere kunne opstå. Forslaget har i øvrigt nær sammenhæng med udvalgets forslag om regelmæssig opfølgning af anbringelsessager, jf. udkastets § 2.5, stk. 2, samt kap. 6, afsnit 8.1.

Til § 3.9.

Stk. 1 svarer til den gældende lovs § 130.

Ændringerne i stk. 2 er redaktionelle.

Da det allerede fremgår af retsplejelovens § 32, stk. 1, at et barn under 18 år kun med rettens tilladelse kan overvære retsmøderne udgår stk. 3 i den gældende udformning. I stedet foreslås indsat som nyt stk. 3 en bestemmelse om, at såvel indehaveren af forældremyndigheden som den unge, der er fyldt 15 år, er parter i sagen. Dette gælder også i de tilfælde, hvor den pågældende ikke selv har krævet sagen forelagt for landsretten. Ankestyrelsen, hvis afgørelse indbringes for retten, vil ligeledes være part i sagen. Dette følger imidlertid af retsplejelovens § 470, stk. 1. I det omfang, der er tillagt plejeforældre og den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, en klageret, vil disse være part i sagen i det omfang, de har indbragt sagen for retten.

Da det antages, at parter, der optræder på egen hånd, har ret til at overvære retsmøderne, uanset bestemmelsen i rpl § 32, stk. 1, vil den unge, der er fyldt 15 år, i kraft af sin partsstatus få ret til at overvære retsmøderne.

Bestemmelserne i stk. 4 og 5_f svarer til den gældende lov, bortset fra en tilføjelse i stk. 5 in fine, hvorved bestemmelsen er bragt i overensstemmelse med § 473 i retsplejeloven. Hensigten med æn-

dringen er at beskytte sagens parter mod anden offentliggørelse af deres identitet, f. eks. gennem fotografering.

Bestemmelsen i stk. 6 om, at retsplejelovens § 218, stk. 1, 3. pkt, ikke finder anvendelse, foreslås ophævet. Der vil imidlertid være en vis vejledning i **at** få oplyst om eventuel dissens, hvorfor udvalget foreslår indsat en ny bestemmelse om, at der i tilfælde af dissens ikke gives oplysning om dommernes navne. Det er således forudsat, at der kan gives oplysning om dissens.

Til 3 3.10.

Udvalget foreslår, at de frister, der i den gældende lov § 131, 2. pkt., er fastsat med hensyn til indgivelse af ansøgning om tilladelse til anke eller kære, afkortes. Under hensyn til sagernes karakter samt til at der er fastsat regler om automatisk genbehandling, foreslår udvalget, at fristerne nedsættes til 3 og 6 måneder for så vidt angår ansøgning om tilladelse til henholdsvis kære og anke.

Bestemmelsen er i øvrigt uændret.

Til 3 3.11.

Bestemmelsen er uændret i forhold til § 132 i den gældende lov. Stk. 4, 1. pkt., er ikke til hinder for, at præsidenten for vedkommende landsret delegerer udtagelsen af beskikkede dommere for den enkelte sag til retsformanden i den afdeling, der skal behandle sagen.

Kapitel 4 **Privat Familiepleje**

Til § 4.1.

Bestemmelsen erstatter den gældende lovs § 65 og § 124 og svarer på flere punkter til disse, men reglerne er søgt forenklet.

I stk. 1 er kravet om plejetilladelse som forudsætning for modtagelse af børn under 14 år i privat familiepleje opretholdt. Det er derimod ikke fundet nødvendigt at opretholde forbudet mod at

have flere end 4 børn i pleje. Det overlades herved til det lokale skøn at afgøre, hvor mange børn det vil være forsvarligt at have i en privat familiepleje. Det er heller ikke fundet nødvendigt at opretholde den særlige forpligtelse, som de gældende regler pålægger kommunen til at føre tilsyn med forholdene i plejehjemmet. Det findes tilstrækkeligt, at de børn, der har ophold i en privat familiepleje, er undergivet det tilsyn, som kommunen skal føre med alle børn og unge i kommunen, jf. udkastets § 1.1.

Stk. 2 svarer med redaktionelle ændringer til den gældende lovs § 65, stk. 2.

Stk. 3 svarer til den gældende lovs § 65, stk. 4, med den modifikation, at det efter forslaget alene er forældremyndighedens indehaver, der pålægges pligten til at sikre sig, at plejetilladelsen er udstedt. Dette skal ses på baggrund af, at det normalt vil være forældremyndighedens indehaver, der tager initiativet til et privat plejeforholds etablering.

I stk. 4 samles reglerne om forbud mod flytning og hjemtagelse fra en privat familiepleje til én regel, der dækker begge situationer. Som udgangspunkt må den indehaver af forældremyndigheden, der har placeret sit barn i en privat familiepleje, også have adgang til at hjemtage barnet eller flytte barnet til en anden familiepleje uden yderligere formaliteter.

Der er dog et behov for beskyttelse af barnet eller den unge, som måske i en længere årrække har haft ophold hos plejeforældrene. Efter forslaget skal der derfor kunne træffes beslutning om, at barnet eller den unge ikke må flyttes eller hjemtages fra en privat familiepleje, hvis det må antages at skade barnet eller den unge. Med det valgte kriterium tilstræbes en formulering, der er i overensstemmelse med gældende praksis.

Begæring om nedlæggelse af forbud mod flytning eller hjemtagelse skal kunne fremsættes af plejeforældrene og barnet eller den unge. Der er ikke fastsat nogen aldersgrænse for den **initiativret**, der herved tillægges barnet eller den unge.

Kompetencen til at træffe en sådan beslutning er efter forslaget tillagt børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget i forældremyndigheds indehaverens opholdskommune. Det er hermed hensigten at søge sikret, at der er grundlag for en eventuel opfølgning af sagen hos de myndigheder, der i givet fald vil kunne træffe beslutning om iværksættelse af hjælpeforanstaltninger over for barnet eller den unge.

Der stilles dog af hensyn til en helhedsvurdering af situationen krav om en obligatorisk høring af plejeforældrenes opholdskommune forud for beslutningen.

Reglen om forbud mod flytning og hjemtagelse er som nævnt en beskyttelsesregel for plejebarnet og skal derfor gælde for plejebørn op til det 18. år.

Stk. 5 henviser udtrykkeligt til muligheden for at træffe en beslutning om forbud mod flytning eller hjemtagelse efter reglerne om foreløbige beslutninger.

I stk. 6 fastsættes, at reglerne om privat familiepleje ikke gælder i de tilfælde, hvor barnet tager ophold hos den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden. Det findes ikke i overensstemmelse med nutidens samlivsformer at lade disse situationer være omfattet af reglerne om privat familiepleje.

Til S 4.2.

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 65, stk. 3, men er af systematiske grunde udskilt til en særlig paragraf.

Øvrige bestemmelser

Til § 28. stk. 2.

Med denne bestemmelse præciseres, at børn og unge selv kan rette henvendelse om rådgivning og vejledning. Der kan dog ikke rådgives mod forældrenes direkte protest.

Der er ikke notatpligt om rådgivning, og der er ikke pligt til at underrette forældrene. Der er heller ikke pligt til at underrette om, hvad der er sagt om dem selv.

Til § 28. stk. 3.

Unge, der er fyldt 15 år, kan søge om rådgivning og vejledning selv mod forældrenes protest og kan klage over et eventuelt afslag.

Til § 46 b

Bestemmelsen afløser den gældende lovs § 4 6 b, stk. 1. Efter udvalgets forslag skal muligheden for at yde økonomisk hjælp indgå i den foreslåede opregning af bistandslovens foranstaltninger, jf. kap. 6, afsnit 2, samt bemærkningerne til § 1.6.

I forhold til den gældende lovs § 46 b, stk. 1, 2. pkt., er bestemmelsens anvendelsesområde udvidet, idet der med den foreslåede tilføjelse til bestemmelsen vil kunne ydes hjælp, selv om der ikke foreligger en samværsret. Hermed vil der kunne ydes hjælp til den af forældrene, der fortsat har del i forældremyndigheden i medfør af myndighedslovens §§ 9 og 11, men ikke har barnet hos sig. Hjælp efter denne bestemmelse vil som hidtil være betinget af, at ansøgeren ikke selv har midler til at afholde udgiften.

Til § 46 c.

Den gældende lovs § 46 c afløses af udkastets § 1.6, stk. 2, nr. 7, hvortil henvises.

Som ny § 46 c foreslås indsat en hjemmel til at udbetale økonomisk hjælp i de formentlig forholdsvis få tilfælde, hvor forældremyndigheden ved forældremyndighedsindehaverens død tillægges en anden eller andre, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet.

Hjælpen ydes efter en konkret vurdering af udgifterne ved barnets forsørgelse. Hjælp ydes kun i de tilfælde, hvor barnets indtægter, herunder det særlige børnetilskud efter § 4, stk. 2, i børnetilskudsloven, ikke er tilstrækkelige til at dække udgifterne ved

barnets forsørgelse. Hjælpen ydes uafhængigt af indtægterne hos den, der har fået tillagt forældremyndigheden.

Forslag

til

Lov om ændring af lov om social bistand
(Ændring af reglerne om foranstaltninger for børn og unge,
herunder reglerne om tvangsmæssig gennemførelse af
foranstaltninger)

§ 1

I lov om social bistand, jf. lovbekendtgørelse nr. ..., som senest ændret ved lov nr. ..., foretages følgende ændringer:

1. I § 28 indsættes som stk. 2 og 3:

"Stk. 2. Rådgivning og vejledning som nævnt i stk. 1, kan tilbydes børn og unge under 18 år uden tilladelse fra forældremyndighedens indehaver.

Stk. 3. Forældremyndighedens indehaver kan ikke modsætte sig, at **en** ung, der er fyldt 15 år, søger og får rådgivning og vejledning, som nævnt i stk. 1."

2. Kapitel 8 affattes således:

**"Kapitel 8
Særlige regler om børn og unge**

Kommunens opgaver

§ 32 (§ 1.1). Kommunen fører tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år i kommunen lever.

Stk. 2. Kommunen skal yde forældremyndighedsindehaveren eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, rådgivning og støtte, når barnet eller den unge har vanskeligheder i forhold til sine omgivelser eller i øvrigt lever under utilfredsstillende forhold.

Stk. 3. Kommunen træffer, medmindre andet er fastsat i loven, beslutning om undersøgelse og foranstaltninger m.v.

§ 32 a (§ 1.2). Hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller en ung, skal kommunen i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden.

Amtskommunens opgaver

§ 32 b (§ 1.3). Amtskommunen skal yde kommunen vejledning og konsulentstøtte vedrørende såvel planlægning som udførelse af kommunens forebyggende og støttende virksomhed for børn og unge.

Undersøgelser

§ 32 c (§ 1.4). Må det antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, skal kommunen sørge for, at barnets eller den unges forhold undersøges. Beslutning herom træffes i forståelse med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog § 32 d. Hvis det er påkrævet, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en psykolog, eventuelt ved henvisning til det i kapitel 17 nævnte rådgivningscenter.

Stk. 2. En undersøgelse skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Der skal være oplysning om, hvordan forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltninger, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 3. Undersøgelsen må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger og skal i øvrigt gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader.

§ 32 d (§ 1.5). Når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling, kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, beslutte at gennemføre undersøgelsen ved anbringelse på en institution eller indlæggelse på sygehus, herunder psykiatrisk afdeling, selv om betingelserne i lov om tvang i psykiatrien ikke er opfyldt. En sådan undersøgelse skal være afsluttet inden 2 måneder efter børne- og ungdomsnævnets/børne- og ungeudvalgets afgørelse.

Stk. 2. Beslutning efter stk. 1 træffes om fornødent efter reglerne i § 35 c.

Foranstaltninger

§ 33 (§ 1.6). Kommunen kan træffe beslutning om foranstaltninger efter stk. 2, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Det bør tilstræbes, at barnet eller den unge kan blive i hjemmet. Beslutningen træffes med samtykke fra forældremyndighedens indehaver, jf. dog § 34. En beslutning efter stk. 2, nr. 10, kræver tillige samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. Kommunen kan beslutte

- 1) at yde særlig rådgivning og vejledning med hensyn til barnets eller den unges forhold, herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge en daginstitution, en ungdomsklub, et uddannelsessted, eller lignende,
- 2) at yde praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet,
- 3) at yde familiebehandling eller anden formålstjenlig behandling.
- 4) at etablere en aflastningsordning,
- 5) at udpege en personlig rådgiver for barnet eller den unge,
- 6) at yde økonomisk støtte til udgifter, der følger af foranstaltninger nævnt i nr. 1-4, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil,
- 7) at yde økonomisk støtte til udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås eller hjemgivelse kan fremskyndes, samt når støtten i væsentlig grad kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og børn under et eller flere børns anbringelse uden for hjemmet,
- 8) at yde økonomisk støtte til ophold på kost- eller efterskole, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil,
- 9) at etablere døgnophold for både forældremyndighedens indehaver, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien og
- 10) at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet, på en døgninstitution, i en plejefamilie eller andet godkendt opholdssted, som må anses for egnet til at imødekomme barnets eller den unges særlige behov, jf. §§ 66 og 96.

§ 34 (§ 1.7). Beslutning efter § 33, stk. 2, nr. 1, og nr. 5, jf. § 33, stk. 1, kan træffes, selv om forældremyndighedens indehaver ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det må anses for formålstjenligt. Beslutning herom skal træffes i et møde i det kompetente kommunale udvalg.

Anbringelse uden for hjemmet uden samtykke

§ 35 (§ 1.8). Når der på grund af

- 1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet,
- 2) vold eller andre alvorlige overgreb,
- 3) misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder for barnet eller den unge eller

- 4) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge

er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade kan børne- og ungdomsnævnet /børne- og ungeudvalget uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe beslutning om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet. Der kan kun træffes en beslutning efter 1. pkt., når det må anses for godt-gjort, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Stk. 2. Når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det, kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget bestemme, at barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet efter stk. 1, selv om forældremyndighedens indehaver og den unge giver samtykke til anbringelse efter § 33, stk. 2, nr. 10.

Stk. 3. Såfremt en ung, der er fyldt 15 år, erklærer sig enig i anbringelsen, kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget, uanset betingelserne i stk. 1, træffe beslutning om at anbringe den unge uden for hjemmet, når anbringelsen må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov, og problemerne ikke kan løses under den unges fortsatte ophold i hjemmet.

§ 35 a (§ 1.9). Opretholdelse af en foranstaltning efter § 35 ud over 1 år fra børne- og ungdomsnævnets/børne- og ungeudvalgets afgørelse forudsætter fornyet beslutning i nævnet/udvalget. Er sagen indbragt for Ankestyrelsen eller forelagt for landsretten eller Højesteret, regnes fristen fra den endelige afgørelse eller dom. Uanset bestemmelsen i 1. og 2. pkt., kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget, Ankestyrelsen eller retten fastsætte en kortere frist for fornyet behandling i nævnet/udvalget.

Stk. 2. /Efter indstilling fra kommunen kan børne- og ungdomsnævnet/Børne- og ungeudvalget kan /undtagelsesvis fastsætte en længere frist end nævnt i stk. 1, 1. og 2. pkt., når de forhold, der ligger til grund for afgørelsen, med stor sikkerhed må antages at vedvare ud over fristen, og hensynet til barnet afgørende tilsiger, at fristen forlænges. Samme beføjelse har Ankestyrelsen og retten.

Lægelig undersøgelse og behandling

§ 35 b (§ 1.10). Hvis forældremyndighedens indehaveren undlader at lade et barn eller en ung undersøge eller behandle for en livstruende sygdom eller sygdom, der udsætter barnet eller den unge for varig og betydelig invaliditet, kan børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget træffe beslutning om at gennemføre undersøgelsen eller behandlingen.

Foreløbige foranstaltninger

§ 35 c (§ 1.11). Beslutning efter §§ 32 d, 35, 35 b og 65, stk.

4, som af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børne- og ungdomsnævnet/-børne- og ungeudvalget, kan træffes foreløbigt af formanden eller næstformanden for det kompetente kommunale udvalg/børne- og ungeudvalget.

Stk. 2. Forældremyndighedens indehaver skal inden 24 timer efter iværksættelsen af en foreløbig beslutning have skriftlig meddelelse om afgørelsen samt en begrundelse for afgørelsen. Meddelelsen skal tillige indeholde oplysning om retten til at se sagens akter og om retten til vederlagsfri advokatbistand.

Stk. 3. En foreløbig beslutning efter stk. 1, skal snarest muligt og senest inden 7 dage efter iværksættelsen af beslutningen forelægges børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget til godkendelse, uanset om foranstaltningen er ophørt.

Stk. 4. En beslutning, der er godkendt efter stk. 3, har gyldighed i 1 måned, for så vidt angår § 32 d dog indtil undersøgelsen er afsluttet. En beslutning vedrørende § 65, stk. 4, har gyldighed, indtil der træffes en ny beslutning om flytning eller hjemtagelse.

Stk. 5. **Chefen** for Den Sociale Ankestyrelse eller den af ankecheferne, som styrelseschefen bemyndiger hertil, kan give pålæg om iværksættelse af en foreløbig foranstaltning efter stk. 1. Det kan undtagelsesvis bestemmes, at beslutningen skal godkendes af Ankestyrelsen inden for den i stk. 3 nævnte frist.

Ophør af foranstaltninger

§ 36 (§ 1.12). Foranstaltninger efter §§ 33, 34 og 35 skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere er formålstjenlige under hensyn til barnets eller den unges særlige behov, eller når den unge fylder 18 år. Kommunen træffer beslutning om hjemgivelse, uanset at barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet efter § 35. Såfremt kommunen ikke kan imødekomme en begæring om hjemgivelse, træffes beslutningen efter § 35.

Stk. 2. Foranstaltninger i form af en rådgiver eller døgnophold i institution, plejefamilie eller andet egnet opholdssted kan dog opretholdes, indtil den unge fylder 20 år, hvis den unge er indforstået hermed.

Amtsankenævnets og Den Sociale Ankestyrelses beføjelser uden klage

§ 36 a (§ 1.13). Såfremt kommunen ikke foretager fornødne undersøgelser, kan amtsankenævnet træffe beslutning om, at der skal iværksættes undersøgelse og pålægge kommunen at gennemføre beslutningen.

Stk. 2. Hvis der er behov for foranstaltninger efter § 33, og kommunen undlader at iværksætte disse, kan amtsankenævnet pålægge kommunen at træffe en afgørelse eller træffe en foreløbig afgø-

reise om foranstaltninger og pålægge kommunen at gennemføre beslutningen.

Model 1:

Stk. 3. Den Sociale Ankestyreelse har samme beføjelser som amsankenævnet og kan pålægge kommunen at indstille til børne- og ungdomsnævnet, at der træffes beslutning efter §§ 32 d, 35 og 35 b.

Model 2:

Stk. 3. Den Sociale Ankestyreelse har samme beføjelser som **amtsankenævnet** og kan træffe beslutning efter §§ 32 d, 35 og 35 b og pålægge kommunen at gennemføre beslutningen,

Fuldbyrdelse

§ 36 b (§ 1.14). Kommunen kan om fornødent forlange bistand af politiet til at gennemføre afgørelser efter §§ 32 d, 35 og 35 b."

3. § 46 b, stk. 1, affattes således:

"§ 46 b. Der kan ydes økonomisk hjælp til dækning af udgifter til at opretholde en samværsret med et eller flere børn under 18 år, når ansøgeren ikke selv har midler dertil. Der kan under samme økonomiske betingelser ydes hjælp til dækning af udgifter til opretholdelse af kontakt mellem barnet og den af forældrene, der har del i forældremyndigheden, når barnet bor hos den anden af **forældrene.**"

4. § 46 c affattes således:

"§ 46 c. Der kan ydes hjælp til dækning af udgifterne ved et barns forsørgelse, når forældremyndigheden ved forældremyndigheds indehaverens død er tillagt en anden eller andre, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet, og når barnets indtægter, herunder det særlige børnetilskud, jf. § 4, stk. 2, i lov om børnetilskud, ikke er tilstrækkelige til at dække udgifterne ved **forsørgelsen.**"

5. Kapitel 15 affattes således:

"Kapitel 15. Privat familiepleje

§ 65 (§ 4.1). Ingen må modtage et barn under 14 år til døgnophold i privat familiepleje uden at have tilladelse dertil fra den stedlige kommune.

Stk. 2. Plejetilladelse kan kun udstedes, når det efter en undersøgelse af familieplejen må antages, at opholdet vil være til gavn for barnet. Ved udstedelse af plejetilladelse skal kommunen gøre forældremyndighedens indehaver opmærksom på bestemmelserne i stk. 4.

Stk. 3. Det påhviler forældremyndighedens indehaver at sikre sig, at plejehjemmet har fornøden plejetilladelse.

Stk. 4. Børne- og ungdomsnævnet/børne- og ungeudvalget i forældremyndigheds indehaverens opholdskommune kan efter begæring af plejeforældrene eller barnet eller den unge beslutte, at et barn eller en ung ikke må flyttes eller hjemtages fra en privat familiepleje, såfremt det må antages at skade barnet eller den unge. Forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune.

Stk. 5. Ved en afgørelse efter stk. 4 finder reglerne i § 35 c tilsvarende anvendelse.

Stk. 6. Reglerne i stk. 1-5 gælder ikke i tilfælde, hvor kun den ene af forældrene har forældremyndigheden, men barnet eller den unge får døgnophold hos den anden af forældrene.

§ 65 a (§ 4.2). Hjem, der modtager flere end 4 børn under 18 år i familiepleje, og som drives af private uden offentlige midler, må kun oprettes og drives med tilladelse af amtsrådet.

Kapitel 15 a. Formidlet døgnophold.

Godkendelse af opholdssteder

§ 66 (§ 2.1). **Opholdssteder** for børn og unge, herunder plejefamilier, skal være godkendt som egnede af den stedlige kommunalbestyrelse, hvis de modtager indtil 4 personer.

Stk. 2. Opholdssteder for børn og unge, der modtager flere end 4 personer, skal være godkendt som egnede af det stedlige amtsråd eller af anden offentlig myndighed efter reglerne herom. For anbringelse i døgninstitution for børn og unge gælder reglerne i §§ 96-100.

Stk. 3. Afgørelser efter stk. 1 og stk. 2 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Betaling

§ 66 a (§ 2.2). Kommunalbestyrelsen betaler for barnets eller den unges ophold. Socialministeren kan fastsætte satser for ydelsen eller dele deraf.

Stk. 2. Forældrene og barnet eller den unge betaler for døgnopholdet efter samme regler som ved anbringelse i døgninstitution efter § 96.

Udarbejdelse af planer og valg af opholdssted

§ 66 b (§ 2.3). Forinden der træffes beslutning efter § 33, stk. 2, nr. 10, skal kommunen udarbejde en plan for barnets eller den unges ophold uden for hjemmet.

Stk. 2. Planen skal angive formålet med anbringelsen. Planen skal under hensyn til dette formål tillige angive anbringelsens forventede varighed, særlige forhold vedrørende barnets eller den unges pleje, behandling, uddannelse m.v. samt foranstaltninger til støtte for familien under barnets eller den unges ophold uden for hjemmet og i tiden derefter.

Stk. 3. Kan anbringelsen ikke afvente udarbejdelsen af en plan som nævnt i stk. 2, er en kortfattet angivelse af formålet med anbringelsen tilstrækkelig. Det påhviler da kommunen snarest muligt at opstille en plan.

§ 66 c (§ 2.4). Samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, til en beslutning efter § 33, stk. 2, nr. 10, skal omfatte formålet med anbringelsen, jf. § 66 b, stk. 2.

§ 66 d (§ 2.5). Kommunen træffer beslutning om valg af opholdssted i overensstemmelse med den i § 66 b eller § 123 nævnte plan. Kommunen fører løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet og træffer bestemmelse om ændret opholdssted, behandling, uddannelse m.v. under opholdet i det omfang, det må anses for nødvendigt under hensyn til formålet med anbringelsen. Amtskommunen yder, jf. § 32 b, kommunen vejledning og konsulentstøtte under udøvelsen af de i 1. og 2. pkt. nævnte beføjelser.

Stk. 2. Kommunen skal senest 3 måneder efter, at barnet eller den unge har fået ophold uden for hjemmet, vurdere, om den i § 66 b eller § 123 nævnte plan skal revideres, og skal herefter med højst 6 måneders mellemrum foretage en sådan vurdering. Beslutning om revision af planen træffes så vidt muligt i forståelse med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge.

Stk. 3. Er opholdsstedet beliggende i en anden kommune end barnets opholdskommune, underrettes den stedlige kommune og amtskommune forud for anbringelsen.

Model 1:

§ 66 e (§ 2.6). Er barnet eller den unge anbragt uden for hjemmet efter § 33, stk. 2, nr. 10, kan opholdsstedet kun ændres med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, eller ved at der træffes beslutning efter § 35.

Stk. 2. Hvis barnet er anbragt uden for hjemmet efter § 35, kan en beslutning om ændret opholdssted indbringes for Den Sociale Ankestyrelse, jf. § 128, stk.1.

Model 2:

§ 66 e (§ 2.6). Hvis barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet efter § 33, stk. 2, nr. 10, eller § 35 kan opholdsstedet kun ændres med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, eller ved at der træffes beslutning efter § 35.

Samvær og kontakt

§ 67 (§ 2.7). Forældrene og barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet. Kommunen skal sørge for, at forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge holdes vedlige.

Stk. 2. Kommunen træffer om fornødent beslutning om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og kan fastsætte nærmere vilkår for samværet. Ved beslutningen lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen.

Stk. 3. Når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan kommunen for en bestemt periode beslutte, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan kommunen beslutte at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge, ligesom kommunen kan beslutte, at barnets eller den unges opholdssted ikke må oplyses over for forældrene.

Stk. 4. En beslutning efter stk. 3, 1. pkt., der vedrører en periode ud over 3 måneder, og en beslutning efter stk. 3, 2. pkt., skal træffes i et møde i det kompetente kommunale udvalg/af børne- og ungeudvalget efter reglerne i § 127. Med beslutninger efter stk. 3, 2. pkt., sidestilles enhver beslutning, som medfører, at samvær kun må finde sted mindre end én gang om måneden.

Klage

§ 67 a (§ 2.8). Beslutninger efter § 66 d, jf. dog § 66 e, og § 67, stk. 2, samt beslutninger efter stk. 3, 1. pkt., der vedrører

en periode indtil 3 måneder, kan af forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år, indbringes for amtsankenævnet, jf. § 15.

Stk. 2. Beslutninger efter § 67, stk. 2, samt beslutninger efter stk. 3, 1. pkt., der vedrører en periode indtil 3 måneder, kan i det omfang, de angår den af forældrene, som ikke har del i forældremyndigheden, af denne indbringes for amtsankenævnet, jf. § 15.

Kapitel 15 b. Formidlet døgnophold for voksne.

§ 68. Personer med et vidtgående fysisk eller psykisk handicap kan anbringes i pleje i private hjem eller tilbydes ophold i et bofællesskab.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen fastsætter en økonomisk ydelse for plejeforholdet eller den nødvendige medhjælp i bofællesskabet og træffer herunder beslutning om, hvilket beløb pågældende skal have til rådighed til personlige fornødenheder.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter retningslinier for bistand efter stk. 1 og 2."

6. Kapitel 18 affattes således:

"Kapitel 18 Sagsbehandling, klageregler og domstolsprøvelse

Indstilling vedrørende anbringelse uden samtykke

§ 123 (§ 3.1). Kommunens indstilling om anbringelse uden for hjemmet efter § 35 skal indeholde en redegørelse for

- 1) grundlaget for, at betingelserne i § 35 anses for opfyldt,
- 2) de foranstaltninger efter § 33, stk. 2, der har været iværksat, eller har været tilbudt familien og grundene til, at foranstaltninger af denne karakter nu må anses for utilstrækkelige,
- 3) de forhold i familien og hos barnet eller den unge eller i dennes omgivelser, som under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet kan bidrage til at klare vanskelighederne,
- 4) den plan for anbringelsen, herunder den støtte og de initiativer, som er påtænkt for barnet eller den unge og dennes familie under anbringelsen uden for hjemmet og i tiden derefter og
- 5) barnets eller den unges holdning til den påtænkte foranstaltning.

Advokatbistand, aktindsigt m.v.

§ 124 (§ 3.2). Kommunen skal tilbyde forældremyndighedens indehaver vederlagsfri advokatbistand i følgende tilfælde:

- 1) når det besluttet at gennemføre en undersøgelse som nævnt i § 32 d, stk. 1,
- 2) under en sag om anbringelse uden for hjemmet efter § 35,
- 3) under en sag om opretholdelse af en anbringelse efter § 35a,
- 4) under en sag om gennemførelse af medicinsk undersøgelse eller behandling efter § 35 b,
- 5) under en sag om godkendelse af en foreløbig afgørelse efter § 35 c, stk. 3,
- 6) forinden eller senest samtidig med at der træffes beslutning efter § 67, stk. 3, jf. stk. 4.

Stk. 2. Såvel forældremyndighedens indehaver som plejeforældrene skal have tilbud om vederlagsfri advokatbistand under en sag om flytning eller hjemtagelse af et barn i privat familiepleje efter § 65, stk. 4.

Stk. 3. En ung, der er fyldt 15 år, og som nægter at give samtykke i en sag som nævnt i stk. 1, nr. 1-3 og 5, skal have tilbud om vederlagsfri advokatbistand.

Stk. 4. Forinden eller senest samtidig med, at der træffes beslutning efter § 67, stk. 3, jf. stk. 4, der angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal denne have tilbud om vederlagsfri advokatbistand.

Stk. 5. Om salær og godtgørelse til advokater gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces.

§ 124 a (§ 3.3). Er et barn fyldt 12 år, skal der, forinden der træffes afgørelse i en sag om foranstaltninger efter denne lov, finde en samtale sted med barnet herom.

§ 125 (§ 3.4). Forinden der træffes afgørelse i en sag som nævnt i § 124, påhviler det kommunen at gøre indehaveren af forældremyndigheden bekendt med retten til at se sagens akter efter forvaltningsloven.

Stk. 2. Tilsvarende forpligtelse har kommunen over for de i § 124, stk. 2-4, nævnte personer for så vidt angår de heri nævnte beslutninger.

Model 1:

Børne- og ungdomsnævnet
§ 126 (§ 3.5). Der nedsættes
for hver amtskommune og for
Københavns og Frederiksberg
Kommuner under ét et navn
(børne- og ungdomsnævnet) be-
stående af en formand, der er
dommer, et medlem med pædago-
gisk-psykologisk sagkundskab
og et medlem udpeget af amts-
rådet eller Københavns og
Frederiksberg Kommuner under
ét.

Stk. 2. Formanden beskikkes
af justitsministeren. Det
sagkyndige medlem beskikkes
af socialministeren efter
indstilling fra amtsrådet.
For hvert af medlemmerne be-
skikkes eller udpeges en
stedfortræder. Samtlige be-
skikkelser og valg gælder for
4 år. Finder udpegning eller
beskikkelse sted i løbet af
perioden, gælder denne kun
til periodens udløb.

Stk. 3. Amtskommunen er se-
kretariat for børne- og ung-
domsnævnet.

Stk. 4. Socialministeren
fastsætter børne- og ungdoms-
nævnets forretningsorden.

Model 2:

Børne- og ungeudvalget

§ 3.6 (§ 3.7). Børne- og ungdomsnævnet træffer afgørelse om

- 1) gennemførelse af undersøgelse efter § 32 d,
- 2) anbringelse uden for hjemmet efter § 35,
- 3) opretholdelse af anbringelse efter § 35 **a**,
- 4) gennemførelse af undersøgelse eller behandling efter § 35 b,
- 5) godkendelse af foreløbig beslutning efter § 35 c, stk. 3, og
- 6) flytning eller hjemtagelse efter § 65, stk. 4.

§ 3.6 (§ 3.7). Beslutninger efter §§ 32 d, 35, 35 a, 35 b, 35 c, **stk.** 3, 66 e, 67, stk. 3, jf. stk. 4, og 65, stk. 4, træffes i et møde i det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 suppleret med byretsdommeren i retskredsen samt en pædagogisk-psykologisk konsulent, der er udpeget af amtsrådet for den kommunale valgperiode (børne- og ungeudvalget). Er der flere dommere i retskredsen bestemmer justitsministeren, hvem af disse der skal modtage hvervet.

Stk. 2. Sager efter stk. 1 forelægges børne- og ungdomsnævnet ved, at kommunen sender sagens akter med en begrundet indstilling om, hvad afgørelsen bør gå ud på og en redegørelse for de omstændigheder, der ligger til grund for indstillingen, jf. § 123. Børne- og ungdomsnævnet drager i øvrigt selv omsorg for sagens oplysning.

Stk. 2. Dommeren leder **for**handlingen og påser, at der er foretaget fornødne undersøgelser.

Stk. 3. Indehaveren af forældremyndigheden, barnet eller den unge, advokaten og eventuel anden bisidder for forældremyndighedens indehaver eller barnet eller den unge skal have lejlighed til at udtale sig over for børne- og ungdomsnævnet /børne- og ungeudvalget, inden der træffes beslutning. Tilbud efter 1. pkt. til barnet eller den unge kan undlades, hvis barnet er under 12 år eller det må antages at være til skade for barnet eller den unge.

Stk. 4. Til vedtagelse af en beslutning efter § 32 d, 35, § 35 a, § 35 b, § 35 c, stk. 3, og § 66 e, kræves, at mindst 2/3 af samtlige udvalgets medlemmer efter stk. 1 stemmer for beslutningen. Beslutninger efter § 67, stk. 3, jf. stk. 4, og § 65, stk. 4, træffes ved almindelig stemmeflerhed.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter børne- og ungeudvalgets forretningsorden.

Klage til Den Sociale Ankestyrelse

Model 1:

§ 128 (§ 3.7). Beslutninger truffet af børne- og ungdomsnævnet, jf. § 127, stk. 1, samt beslutninger truffet af kommunen efter § 66 e og § 67, stk. 3, jf. stk. 4, kan indbringes for Den Sociale Ankestyrelse inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. En klage over en beslutning efter § 35 c, stk. 3, kan dog ikke behandles af Ankestyrelsen, så længe der verserer en sag om anbringelse efter § 35 for børne- og ungdomsnævnet.

Stk. 2. Berettiget til at indbringe en sag for Ankestyrelsen er forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år. Beslutninger efter § 67, stk. 3, jf. stk. 4, der angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan tillige af denne indbringes for Ankestyrelsen. Endvidere kan plejeforældrene indbringe beslutninger efter § 65, stk. 4.

Stk. 3. Indbringelse af sagen for Ankestyrelsen hindrer ikke iværksættelse af de besluttede foranstaltninger. Dog kan styrelseschefen eller den af ankecheferne, som styrelseschefen bemyndiger hertil, under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en beslutning ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Stk. 4. Ved behandlingen i Ankestyrelsen finder § 124, § 125 og § 127, stk. 3, tilsvarende anvendelse.

Model 2:

§ 128 (§ 3.7). Beslutninger truffet af børne- og ungeudvalget, jf. § 127, kan indbringes for Den Sociale Ankestyrelse inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. En klage over en afgørelse efter § 35 c, stk. 3, kan dog ikke behandles af Ankestyrelsen, så længe der verserer en sag om anbringelse efter § 35 for børne- og ungeudvalget,

Domstolsprøvelse

5 129 (§ 3.8). Ankestyrelsens beslutninger efter § 128 kan ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for landsretten.

Stk. 2. Er Ankestyrelsens beslutning stadfæstet ved dom, kan fornyet prøvelse for retten kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen til afgørelse.

§ 130 (§ 3.9). Landsretten tiltrædes af en børneforsorgskyndig dommer og en dommer, der er kyndig i børne- eller ungdomspsykiatri eller i psykologi.

Stk. 2. Sagerne behandles efter retsplejelovens regler om borgerlige sager, herunder kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse, med de i dette kapitel angivne ændringer.

Stk. 3. Som parter anses forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, uanset om den pågældende har krævet afgørelsen forelagt for landsretten.

Stk. 4. Retten kan bestemme, at retsmøderne skal foregå for lukkede døre.

Stk. 5. Ved offentlig gengivelse af forhandlingerne i retten eller af dommen må der ikke uden rettens tilladelse ske offentliggørelse af navn, stilling eller bopæl for nogen af de under sagen nævnte personer eller på anden måde offentliggørelse af de pågældendes identitet. Overtrædelse af forbudet straffes med bøde.

Stk. 6. Ved afgivelse af dissens angives dommernes navne ikke.

§ 131 (§ 3.10). Landsrettens afgørelse kan kun indbringes for Højesteret, når justitsministeren undtagelsesvis tillader det. Ansøgning om tilladelse til anke eller kære må fremsættes henholdsvis inden 6 og 3 måneder efter afgørelsen.

§ 132 (§ 3.11). De i § 130 nævnte dommere beskikkes af justitsministeren efter forhandling med socialministeren. Justitsministeren fastsætter deres antal og træffer bestemmelse om vederlag og rejsegodtgørelse. De beskikkede skal være myndige, uberygtede og vederhæftige.

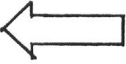

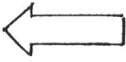
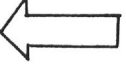
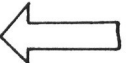
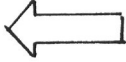
Stk. 2. Beskikkelse gælder for 4 år. En dommer afgår ved udgangen af den måned, i hvilken pågældende fylder 70 år.

Stk. 3. Ingen, der fyldestgør betingelserne i stk. 1, kan afslå at modtage beskikkelse, medmindre pågældende er over 65 år eller har anden rimelig fritagelsesgrund.

Stk. 4. Udtagelsen for den enkelte sag blandt de beskikkede dommere foretages af præsidenten for vedkommende landsret. Ingen kan udtages som ifølge §§ 60 og 62 i lov om rettens pleje ville være udelukket fra at handle som dommer i sagen."

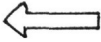
§ 2

Loven træder i kraft ...

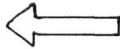
	MODEL 1		MODEL 2
Landsretten			
Ankestyrelsen			
Børne- og ungdomsnævnet	Kommunen	<p>§ 1.5. Iværksættelse af tvangsmæssige undersøgelser.</p> <p>§ 1.8. Anbringelse uden for hjemmet uden samtykke.</p> <p>§ 1.9. Opretholdelse af anbringelsen (genbehandling).</p> <p>§ 1.10. Medicinsk undersøgelse eller behandling uden samtykke.</p> <p>§ 1.11. Godkendelse af foreløbige beslutninger.</p> <p>§ 1.12. Nægtelse af hjemgivelse ved tvangsmæssige anbringelser.</p> <p>§ 2.6., jf. § 1.8. Ændring af opholdssted, når anbringelsen oprindelig er sket med samtykke.</p> <p>§ 4.1. Flytning eller hjemtagelse ved privat familiepleje.</p>	<p>Børne- og ungdomsvalget</p> <p>§ 2.6. Ændring af opholdssted ved tvangsmæssige anbringelser.</p> <p>§ 2.7., stk. 3, 1. pkt., jf. stk. 4. Overvågning af samvær for perioder over 3 måneder (mødetrav).</p> <p>§ 2.7., stk. 3, 2. pkt., jf. stk. 4. Afbrydelse af kontakt.</p>
	<p>§ 1.5. Iværksættelse af tvangsmæssige undersøgelser.</p> <p>§ 1.8. Anbringelse uden for hjemmet uden samtykke.</p> <p>§ 1.9. Opretholdelse af anbringelsen (genbehandling).</p> <p>§ 1.10. Medicinsk undersøgelse eller behandling uden samtykke.</p> <p>§ 1.11. Godkendelse af foreløbige beslutninger.</p> <p>§ 1.12. Nægtelse af hjemgivelse ved tvangsmæssige anbringelser.</p> <p>§ 2.6., jf. § 1.8. Ændring af opholdssted, når anbringelsen oprindelig er sket med samtykke.</p> <p>§ 2.6., jf. § 1.8. Ændring af opholdssted ved tvangsmæssige anbringelser.</p> <p>§ 2.7., stk. 3, 1. pkt., jf. stk. 4. Overvågning af samvær for perioder over 3 måneder.</p> <p>§ 2.7., stk. 3, 2. pkt., jf. stk. 4. Afbrydelse af kontakt.</p> <p>§ 4.1. Flytning eller hjemtagelse ved privat familiepleje.</p>		

MODEL 1 OG 2

(2. ankeinstans ved principielle spørgsmål, jf. BIL. § 15, stk. 3)

(1. ankeinstans)

Ankestyrelsen

Amtsankenævnet

Kommunen

- § 1.6. Afslag på foranstaltninger med samtykke.
- § 1.7. Andre tvangsmæssige beslutninger om anstaltninger end fjernelse (mødekrav).
- § 2.5. Valg af opholdssted ved anbringelsen i overensstemmelse med planen. Andre beslutninger vedrørende barnets forhold, jf. dog § 2.7., stk. 4.
- § 2.7., stk. 2. Beslutninger om omfang og udøvelse af samværstret.
- Stk. 3. Overvågning af samvær for perioder under 3 måneder.

Uddrag af lov om social bistand,

jf. Socialministeriets bekendtgørelse nr. 637 af 27. september 1989

§ 19. Socialministeren kan fastsætte regler, hvorefter personer, der udøver offentlig tjeneste eller hverv, skal underrette kommunalbestyrelserne, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til forhold, der giver formodning om, at en person har behov for social bistand.

Stk. 2. Socialministeren kan fastsætte regler om underretningspligt for andre grupper af personer, der under udøvelse af deres erhverv får kendskab til forhold, som bevirker, at der kan være anledning til hjælpeforanstaltninger efter denne lov.

§ 20. Den, der får kendskab til, at et barn under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunalbestyrelsen.

§ 28. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde enlige og familier vederlagsfri løbende vejledning og rådgivning og er forpligtet til ved opsøgende virksomhed at rette sådant tilbud til enhver, som må antages at trænge hertil. Målet for vejledningsarbejdet er at hjælpe de pågældende over øjeblikkelige vanskeligheder og på længere sigt sætte dem i stand til at løse opstående problemer ved egen hjælp. Vejledningen kan ydes alene eller i forbindelse med anden hjælp eller bistand.

Kap. 8. Særlige regler for børn og unge

§ 32. Det påhviler kommunalbestyrelsen at føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn i kommunen lever, og at støtte forældrene med hensyn til børnenes opdragelse og pleje.

Stk. 2. Hvis ingen har forældremyndigheden over et barn, skal kommunalbestyrelsen i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden.

Stk. 3. Må det antages, at et barn trænger til særlig støtte, skal kommunalbestyrelsen sørge for, at barnets forhold undersøges. I påkrævet fald skal kommunalbestyrelsen lade barnet undersøge af en læge eller en psykolog, eventuelt ved henvisning til det i kap. 17 nævnte rådgivningscenter.

Stk. 4. Det påhviler kommunalbestyrelsen at yde forældremyndighedens indehaver eller den, der faktisk sørger for barnet, særlig vejledning og støtte, når barnet har vanskeligheder i forhold til sine daglige omgivelser, skolen eller samfundet, eller når barnet i øvrigt lever under utilfredsstillende forhold.

Stk. 5. Amtsrådet skal bl.a. ved sine institutioner m.v. yde kommunen og det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 vejledning og konsulentstøtte med hensyn til virksomheden for børn og unge.

Stk. 6. Amtsrådets forpligtelse efter stk. 5 omfatter såvel planlægning som udførelse af kommunens og udvalgets virksomhed for børn og unge, herunder forebyggelse af, at ophold uden for hjemmet bliver nødvendigt.

§ 33. Når hjælpeforanstaltninger er påkrævet af hensyn til barnets tarv, jf. § 32, stk. 4, kan kommunalbestyrelsen, så vidt muligt i forståelse med barnet og hjemmet,

- 1) meddele henstilling eller pålæg med hensyn til barnets pleje eller behandling, opdragelse, uddannelse eller arbejde, under barnets ophold i eget hjem,
- 2) beskikke en personlig rådgiver for barnet,
- 3) sørge for, at barnet anbringes uden for hjemmet, jfr. afsnit VI og VII.

Stk. 2. Rådgiveren kan beskikkes i tilfælde, hvor familien ikke ønsker at modtage almindelig rådgivning. Endvidere kan der beskikkes personlig rådgiver for unge over 15 år i forbindelse med tiltalefrafald eller som vilkår for en betinget dom.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at den unges arbejdsindtægt skal administreres af rådgiveren.

Stk. 4. Når kommunalbestyrelsen har besluttet at anbringe et barn uden for hjemmet, jf. stk. 1, nr. 3, skal kommunalbestyrelsen i samarbejde med amtskommunen vælge et egnet opholdssted ud fra hensynet til barnet og dets for-

hold til familien, jf. §§ 66 og 96. Kan anbringelsen af hensyn til barnets velfærd ikke opsættes, træffes en foreløbig beslutning af kommunalbestyrelsen.

Stk. 5. Er opholdsstedet beliggende i en anden kommune end barnets opholdskommune, underrettes den stedlige kommune og amtskommune forud for anbringelsen.

§ 34. Såfremt forældremyndighedens indehaver ikke ønsker en hjælpeforanstaltning efter § 33 iværksat, skal beslutning træffes i et møde i det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3. Anbringelse uden for hjemmet uden samtykke kan dog kun iværksættes eller opretholdes, når betingelserne i afsnit VIII er opfyldt.

§ 35. Såfremt kommunalbestyrelsen eller det særlige udvalg, der er nedsat efter den sociale styrelseslovs § 3, ikke foretager fornødne undersøgelser eller undlader at iværksætte påkrævede hjælpeforanstaltninger, kan amtsankenævnet træffe beslutning herom og pålægge kommunalbestyrelsen eller det særlige udvalg, der er nedsat efter den sociale styrelseslovs § 3, at gennemføre beslutningen. Tilsvarende beføjelser har Den Sociale Ankestyrelse.

§ 36. Hjælpeforanstaltninger efter § 33, stk. 1, nr. 2 og 3, for unge over 18 år kan opretholdes eller iværksættes med den unges samtykke.

§ 46 b. Der kan ydes hjælp til afholdelse af udgifter, der står i direkte sammenhæng med henstillinger eller pålæg, der meddeles af offentlige myndigheder med hensyn til et barns pleje eller behandling, opdragelse, uddannelse eller arbejde, når forsørgeren ikke selv har midler dertil. Der kan under samme betingelse ydes hjælp til dækning af udgifter til at opretholde en samværsret med ét eller flere børn under 18 år.

Stk. 2. Der kan ydes hjælp til afholdelse af rejseudgifter med henblik på kontakt til børn, der af den ene af forældrene eller af pårørende er ført til udlandet uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver. Det er herved en forudsætning, at kommunalbestyrelsen har forelagt sagen for Udenrigsministeriet, og at indehaveren af forældremyndigheden ikke selv har midler til at afholde udgiften.

§ 46 c. Under forbigående vanskeligheder kan der til en familie med ét eller flere børn under 18 år ydes hjælp til foranstaltninger, der virker, at børnenes anbringelse uden for hjemmet kan undgås, eller at deres hjemgivelse kan fremskyndes, såfremt familien ikke selv har midler til at afholde udgifterne herved.

§ 65. Ingen må modtage et barn under 14 år til døgnophold i privat familiepleje uden at have tilladelse dertil fra kommunalbestyrelsen. Der kan ikke gives tilladelse til at have mere end 4 børn i pleje, medmindre der er tale om søskende.

Stk. 2. Plejetilladelse kan kun udstedes, når det efter en undersøgelse af familieplejen må antages, at opholdet vil være til gavn for barnet. Ved udstedelse af plejetilladelse skal kommunalbestyrelsen gøre barnets forældre opmærksom på bestemmelsen i § 124.

Stk. 3. Hjem, der modtager flere end 4 børn under 18 år i familiepleje, og som drives af private uden offentlige midler, må kun oprettes og drives med tilladelse af amtsrådet.

Stk. 4. Det påhviler den, der anbringer eller medvirker til at anbringe et barn i pleje, at sikre sig, at plejehjemmet har fornøden plejetilladelse.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med forholdene i hjemmet.

Stk. 6. Det særlige udvalg, der er nedsat efter den sociale styrelseslovs § 3, kan træffe beslutning om, at et barn ikke uden rimelig grund må flyttes fra en familiepleje. Flytning efter 2 års ophold i en privat familiepleje kan kun ske efter forudgående godkendelse fra dette udvalg. Udvalgets afgørelser træffes efter reglerne i § 126.

Stk. 7. Hvis der er enighed mellem samtlige berørte parter, herunder barnet, hvis det er fyldt 12 år, om flytning fra en familiepleje, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse herom.

Formidlet døgnophold

§ 66. Opholdssteder for børn og unge, herunder plejefamilier, skal være godkendt som egnede af den stedlige kommunalbestyrelse, hvis de modtager indtil 4 personer.

Stk. 2. Opholdssteder for børn og unge, der modtager flere end 4 personer, skal være godkendt som egnede af det stedlige amtsråd eller af anden offentlig myndighed efter reglerne herom. For anbringelse i døgninstitution for børn og unge gælder reglerne i §§ 96-100.

Stk. 3. Afgørelser efter stk. 1 og stk. 2 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen fører med støtte fra amtskommunen løbende tilsyn med barnets forhold under dets ophold uden for hjemmet og træffer bestemmelse om ændret op-

holdssled, uddannelse, behandling m.v., så vidt muligt i samarbejde med forældremyndighedens indehaver.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen betaler for barnets ophold. Socialministeren kan fastsætte satser for ydelsen eller dele deraf.

Stk. 6. Forældrene og barnet betaler for døgnopholdet efter samme regler som ved anbringelse i døgninstitution efter § 96.

Stk. 7. Reglerne i stk. 1-6 Tinder tilsvarende anvendelse, når kommunalbestyrelsen beslutter al yde støtte til ophold for unge over 18 år efter § 36.

§ 67. Det påhviler kommunalbestyrelsen, medmindre hensynet til barnets velfærd i det enkelte tilfælde taler derimod, i samarbejde med opholdsstedet eller institutionen at sørge for, at forbindelsen mellem barnet og dets hjem holdes ved lige, og at søge at skabe mulighed for barnets tilbagevenden til hjemmet.

Stk. 2. Når det er absolut påkrævet af hensyn til et barns velfærd, kan det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 beslutte at afbryde barnets forbindelse med forældremyndighedens indehaver for en bestemt periode.

Stk. 3. En beslutning efter stk. 2, der vedrører en periode på indtil 3 måneder, kan indbringes for Socialstyrelsen.

Stk. 4. En beslutning efter stk. 2, der vedrører en periode ud over 3 måneder, skal træffes efter reglerne i § 126.

§ 68. Personer med et vidtgående fysisk eller psykisk handicap kan anbringes i pleje i private hjem eller tilbydes ophold i et bofællesskab.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen fastsætter en økonomisk ydelse for plejeforholdet eller den nødvendige medhjælp i bofællesskabet og træffer herunder beslutning om, hvilket beløb pågældende skal have til rådighed til personlige fornødenheder.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter retningslinier for bistand efter stk. 1 og 2.

§ 87. Amtsrådet skal sørge for, at der er mulighed for undersøgelse og behandling i rådgivningscentre af børn og unge med adfærdsvanskeligheder.

Stk. 2. Centrene drives af én eller flere amtskommuner.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter vejledende regler for centrene ledelse og drift.

§ 96. Amtsrådet skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på institutioner, herunder pensioner, til børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet eller på grund af et vidtgående fysisk eller psykisk handicap har et særligt behov for pleje, behandling m.v. Endvidere skal amtssrådet sørge for, at der er det nødvendige antal pladser og mulighed for ambulante behandling på institutioner for børn og unge med sociale adfærdsproblemer.

Stk. 2. Institutionerne kan oprettes og drives af en eller flere amtskommuner, kommuner eller som selvejende institutioner, med hvilke amtssrådet indgår overenskomst.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter vejledende regler for institutionernes ledelse og drift, herunder om lommepenge og arbejdsvederlag til børnene og de unge.

Afsnit VIII

Kap. 18. Hjælpeforanstaltninger uden samtykke

§ 123. Når det er absolut påkrævet af hensyn til et barns velfærd, kan det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 indtil barnets fyldte 18. år uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver træffe beslutning om

- 1) at anbringe barnet uden for hjemmet,
- 2) at anbringe barnet i en psykiatrisk hospitalsafdeling eller et hospital for sindslidende med tilslutning af hospitalets overlæge, selv om de almindelige betingelser i henhold til lovgivningen om sindslidende personers hospitalsophold ikke er opfyldt,
- 3) at nægte hjemgivelse eller ændre anbringelsesstedet, ansat at anbringelsen oprindelig er sket med samtykke fra forældremyndighedens indehaver.

Stk. 2. Opretholdelse af hjælpeforanstaltninger efter stk. 1 ud over 1 år forudsætter fornyet behandling af sagen i det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3. Er den unge fyldt 18 år, kan hjælpeforanstaltningerne kun opretholdes, såfremt den pågældende giver samtykke hertil.

§ 124. Er barnet anbragt uden for hjemmet uden medvirken af kommunalbestyrelsen, kan det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 nægte hjemtagelse, såfremt hjemtagelse ville stride imod barnets tarv. Hjemtagelse efter 2 års ophold i et privat plejehjem kan kun ske efter forudgående tilladelse fra det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3.

Stk. 2. Stk. 1 gælder ikke i tilfælde, hvor kun den ene af forældrene har forældremyndigheden, men barnet er anbragt hos den anden af forældrene.

§ 125. Under en sag om de foranstaltninger, der er nævnt i §§ 123 og 124, skal forældremyndighedens indehaver have tilbud om advokatbistand samtidig med, at pågældende skal gøres bekendt med retten til indsigt i sagens akter efter lov om offentlighed i forvaltningen. Forinden afgørelse træffes, skal forældremyndighedens indehaver, værgeren, barnet, advokaten og eventuel anden bisidder have adgang til at udtale sig over for udvalget.

Stk. 2. En afgørelse efter §§ 123 og 124 skal indeholde angivelse af de faktiske og retlige forhold, der ligger til grund for afgørelsen.

§ 126. Afgørelser efter §§ 123 og 124 skal træffes i et møde i det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3. Til vedtagelse af en hjælpeforanstaltning kræves, at mindst 2/3 af udvalgets medlemmer stemmer herfor. Byretsdommeren i retskredsen samt en pædagogisk-psykologisk konsulent, der er udpeget af amtsrådet for den kommunale valgperiode, deltager i mødet uden stemmeret. Er der flere dommere i retskredsen, bestemmer justitsministeren, hvem af disse der skal modtage hvervet.

Stk. 2. Dommeren yder udvalget vejledning med hensyn til lovens forståelse og anvendelse samt vurdering af foreliggende oplysninger. Dommeren leder forhandlingen og påser, at sagen er tilstrækkeligt oplyst.

Stk. 3.1 Københavns kommune træffes disse afgørelser efter reglerne i en vedtægt, der skal godkendes af socialministeren.

Stk. 4. Det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 kan om fornyet forlange bistand af politiet til gennemførelse af afgørelser.

§ 127. Når det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 ikke kan holde møde, kan foranstaltninger, som af hensyn til barnets velfærd ikke kan opsættes, iværksættes foreløbigt af formanden eller i dennes forfald af næstformanden. Forældremyndighedens indehaver skal inden 24 timer efter afgørelsen have skriftlig meddelelse herom med angivelse af de faktiske og retlige forhold, der ligger til grund for foranstaltningens iværksættelse med oplysning om retten til indsigt i sagens akter efter lov om offentlighed i forvaltningen. Meddelelsen skal endvidere indeholde tilbud om advokatbistand.

Stk. 2. En foreløbig afgørelse skal snarest muligt og senest inden 7 dage forelægges det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 til godkendelse efter §§ 125 og 126, uanset om hjemgivelse af barnet har fundet sted. Godkendes den foreløbige afgørelse, forelægges denne det særlige udvalg efter den sociale styrelseslovs § 3 til endelig afgørelse inden 1 måned.

Stk. 3. Chefen for Den Sociale Ankestyrelse eller den af ankecheferne, som styrelseschefen bemyndiger hertil, kan give pålæg om iværksættelse af en foreløbig foranstaltning efter stk. 1.

§ 128. Beslutninger, der er truffet efter § 123, stk. 1, og § 124, kan indbringes for Den Sociale Ankestyrelse inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen.

Stk. 2. Berettiget til at indbringe en sag for Ankestyrelsen er forældremyndighedens indehaver, den, der faktisk udøver forældremyndigheden, samt, såfremt sagen vedrører en person, der ikke står under forældremyndighed, den unge eller værgeren. Endvidere kan plejefædre indbringe beslutninger efter § 65, stk. 5, eller efter § 124.

Stk. 3. Indbringelse af sagen for Ankestyrelsen hindrer ikke iværksættelse af de besluttede foranstaltninger. Dog kan styrelseschefen eller den af ankecheferne, som styrelseschefen bemyndiger hertil, under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en beslutning ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Stk. 4. Ved behandling af sagen i Den Sociale Ankestyrelse finder § 125, stk. 1, tilsvarende anvendelse.

§ 129. Ankestyrelsens beslutninger efter § 128 kan ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for landsretten.

Stk. 2. Er Ankestyrelsens beslutning stadfæstet ved dom, kan fornyet prøvelse for retten ikke kræves, før der er forløbet 6 måneder, medmindre en kortere frist er fastsat af retten.

§ 130. Landsretten tiltrædes ved behandling af sagerne af en borneforsorgskyndig dommer og en dommer, der er kyndig i børne- eller ungdomspsykiatri eller i psykologi.

Stk. 2. Sagerne behandles i øvrigt i overensstemmelse med de almindelige regler om borgerlige sager i lov om rettens pleje, jf. dens kapitel 43a, med de nedenfor angivne ændringer.

Stk. 3. Angår sagen et barn under 18 år, kan pågældende kun med rettens tilladelse overvære retsmøderne.

Stk. 4. Retten kan bestemme, at retsmøderne skal foregå for lukkede døre.

Stk. 5. Ved offentlig gengivelse af forhandlingerne i retten eller af dommen må der ikke uden rettens tilladelse anføres navn, stilling eller bopæl for nogen af de under sagen nævnte personer. Overtrædelse af forbudet straffes med bøde.

Stk. 6. Bestemmelsen i § 218, stk. 1, 3. pkt., i lov om rettens pleje finder ikke anvendelse på behandlingen ved landsretten af disse sager.

§ 131. Landsrettens afgørelse kan kun indbringes for højesteret, når justitsministeren undtagelsesvis tillader det. Ansøgning om tilladelse til anke eller kære må fremsættes henholdsvis inden 1 år og inden 6 måneder efter afgørelsen.

§ 132. De i § 130 nævnte dommere beskikkes af justitsministeren efter forhandling med socialministeren. Justitsministeren fastsætter deres antal og træffer bestemmelse om vederlag og rejsegodtgørelse. De beskikkede skal være myndige, uberygtede og vederhæftige.

Stk. 2. Beskikkelse gælder for 4 år. En dommer afgår dog ved udgangen af den måned, i hvilken pågældende fylder 70 år.

Stk. 3. Ingen, der fyldestgør de foreskrevne betingelser, kan undslå sig for at modtage beskikkelse, medmindre pågældende er over 65 år eller kan anføre anden fritagelsesgrund, som justitsministeren finder antagelig.

Stk. 4. Udtagelsen for den enkelte sag blandt de beskikkede dommere foretages af præsidenten for vedkommende landsret. Ingen kan udtages, som ifølge §§ 60 og 62 i lov om rettens pleje ville være udelukket fra at handle som dommer i sagen.

Fremsat den 15. marts 1988 af Kirsten Lee (RV), Bernhard Baunsgaard (RV), Aase Olesen (RV) og Niels Helveg Petersen (RV)

Forslag til folketingsbeslutning

om revision af bistandslovens bestemmelser vedrørende børn

Folketinget opfordrer regeringen til at ned-sætte et sagkyndigt udvalg med det formål :

- at udarbejde forslag til revision af bistandslovens bestemmelser vedrørende børn,
- at udarbejde forslag til nye regler om privat familiepleje.

Bemærkninger til forslaget

Det er vigtigt, at børn vokser op i et harmonisk hjem hos deres forældre. De fleste børn i Danmark vokser op under gode, betryggende forhold i familier med 2 forældre. De er velstimulerede, velpassede og glade.

Nogle børn vokser op under utilfredsstillende forhold i hjem, hvor deres fysiske og psykiske behov langt fra varetages på tilfredsstillende måde.

Hensigten med dette beslutningsforslag er, at det offentlige indsats over for det enkelte barn får en sammenhængende karakter, både når der er tale om forebyggende foranstaltninger, og når barnet fjernes fra hjemmet.

Bistandslovens bestemmelser vedrørende børn og unge indeholder uklarhed og trænger til en gennemgribende revision.

Det drejer sig om reglerne i kapitel 8 (særlige regler for børn og unge, §§ 32-36), kapitel 15 (døgnpleje, privat familiepleje, §§ 65-67) og kapitel 18 (hjælpeforanstaltninger uden samtykke, §§ 123-132).

Disse regler bringes typisk i anvendelse i tilspidse situationer, hvorfor det er af særlig betydning at undgå fortolkningstvivl. Uklarheder har bl.a. ført til, at diskussionen om de børn, der er anbragt uden for hjemmet, bliver skæv og forfejlet.

Der er ca. 1,2 millioner børn i Danmark under 18 år. I 1987 var ca. 560 børn fjernet fra hjemmet uden deres forældres samtykke. Desuden var ca. 4.000 børn anbragt uden for hjemmet med forældrenes samtykke, grundet utilfredsstillende forhold for barnet.

Pressen har beskæftiget sig meget med de ca. 16.000 børn, der er anbragt uden for hjemmet efter bistandslovens regler for børn og unge. Denne gruppe består af børn og unge op til 20 år. Langt den største del er anbragt med forældrenes samtykke. Disse børn og unge har ophold på f.eks. kostskoler, efterskoler (ca. 3.300), på eget værelse (ca. 1.000), i familiepleje (6.126), på døgninstitutioner for børn med vidtgående fysiske og psykiske handicap og på andre former for behandlingshjem (ca. 4.500), og også på f.eks. værksteds- eller produktionskollektiver (ca. 800).

Nogle børn er anbragt uden for hjemmet, fordi det er den mest hensigtsmæssige foranstaltning for både dem og deres forældre. Det gælder f.eks. børn på institutioner for svært fysisk og psykisk handicappede børn. Det bør understreges, at de allerfleste af disse børns forældre varetager deres ansvar for børnene på bedste vis.

Der er som anført yderst forskellige årsager til, at børn ikke opholder sig i deres eget hjem. Fælles for disse 16.000 børn er dog, at de er anbragt under de samme retsregler, men kun ca. 4.000 børn hører faktisk hjemme under disse regler. Lovgivningen er således med til at skabe uklarhed.

Hensigten med dette beslutningsforslag er at bringe det lovgivningsmæssige grundlag for det offentlige indsats i orden.

Grundsynspunktet er, at man skal styrke de ressourcer, som forældre har og gerne vil udnytte. Samtidig skal der tages hensyn til barnets retsstilling i alle tilfælde, hvor det offentlige finder anledning til at gribe ind.

Udvalget skal tage stilling til de problemer, der knytter sig til, at forældre f.eks. kan ombestemme sig efter 8 dage og uden videre hjemtage et barn, som netop er anbragt med forældrenes samtykke.

Udvalget må også overveje, med hvilke midler, man bedst sikrer, at myndighederne handler ud fra en samlet plan.

Har barnet ikke ret til en »fredsperiode« i sit liv?

Det kunne f.eks. opnås, såfremt anbringelse med samtykke kunne ske for en vis mindsteperiode ud fra den betragtning, at anbringelsen af hensyn til barnet bør have en vis varighed.

Mange børn anbringes i privat familiepleje. I mange tilfælde er dette en god og hensigtsmæssig løsning. Der knytter sig en række fortolkningsproblemer til de særlige regler om flytning og hjemtagelse af børn i privat familiepleje (§ 65, stk. 5 og § 124 i bistandsloven).

Børn i forskellige aldersgrupper kan ikke behandles ens. Der må foretages en vurdering, der respekterer de forskellige aldersgruppers problemer. Det bør således vurderes, i hvilken udstrækning større børn

kan inddrages i de beslutninger, der tages vedrørende deres liv.

En lille gruppe børn vanrøgtes f.eks. på grund af forældrenes alkoholmisbrug. Andre udsættes for svær, til tider livstruende vold i hjemmet. Udvalget skal tage stilling til, om det er rimeligt, at de sociale myndigheder under alle forhold har en forpligtelse til at arbejde for hjemgivelse. Burde forbindelsen mellem forældre og børn i nogle tilfælde eventuelt sikres på anden vis?

Det er forslagsstillernes opfattelse, at en revurdering af bistandslovens bestemmelser vedrørende børn og unge opnås bedst ved nedsættelse af et sagkyndigt udvalg bestående af mennesker med speciel indsigt inden for områderne familieret og social ret samt børnepsykiatri og børnepsykologi.

Udvalget bør således bestå af bl.a. sagkyndige fra administrationen, domstole, børnepsykiatri og -psykologi.

Udvalget bør i sit arbejde inddrage det arbejde, der er foretaget i de øvrige nordiske lande.

Skriftlig fremsættelse

Kirsten Lee (RV):

Som ordfører for forslagsstillerne skal jeg hermed tillade mig at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om revision af bistandslovens bestemmelser vedrørende børn.

(Beslutningsforslag nr. B 135).

Jeg skal i øvrigt henvise til beslutningsforslagets tekst og de bemærkninger, som ledsager dette.

IB YDEBO

Anbringelse i kost- og efterskole med hjemmel i
bistandslovens kap. 8 set i relation til lovens
anbringelsesbegreb.

En analyse af 210 københavnske kost-/efterskoleanbringelser.

Hensigten med den følgende ret så detaljerede analyse af bl.a. årsagerne til, initiativtagerne til og forløbet af samtlige københavnske kost- og efterskoleanbringelser på et givet tidspunkt - i foråret 1989 - har været at efterprøve rigtigheden af en forhåndsformodning om, at hovedparten af kost- og efterskoleanbringelserne i flere henseender adskiller sig så meget fra "anbringelser uden for hjemmet" i gængs forstand, at de ikke fortsat udelukkende bør henhøre under bistandslovens almindelige **anbringelsesbegreb**.

Analysen må siges at have bekræftet forhåndsformodningen, hvilket vil blive forsøgt dokumenteret i det følgende.

1. Et af formålene med, at kost-/efterskoleanbringelserne blev til "anbringelser uden for hjemmet", og et hensyn, som i sig selv kunne tale for, at de også fortsat bør være det.

Indtil 1.januar 1985 **iværksattes** langt hovedparten af kost- /efterskoleanbringelserne - herunder så at sige alle efterskoleanbringelserne - med hjemmel i bistandslovens henstillingsbestemmelse (§ 33, stk.1,1.).

Ved de ændringer af bistandsloven, der trådte i kraft den 1.januar 1985 - lov nr. 301 af 6.juni 1984 - indskrænkedes anvendelsesområdet for henstillingerne imidlertid til alene **at omfatte** de tiltag, der gennemføres "**under** barnets ophold i hjemmet", hvorfor kost-/efterskoleanbringelserne ikke længere kan ske via en henstilling.

Ved at gøre også anbringelserne i kost-/efterskole til egentlige "anbringelser uden for hjemmet" sikrede man sig tilsyneladende fuldt ud opnåelsen af det af lovændringens væsentlige formål, der bestod i at lade valget af anbringelsessted i den konkrete situation foretage under hensyntagen til flest mulige af de eksisterende anbringelsesressourcer. Et formål, der må anses for at være

værdifuldt såvel ud fra en individuel som en generel synsvinkel. Individuelt, fordi det muliggør nuancerede valg af anbringelsesformer, svarende bedst muligt til barnets/den unges behov. Generelt, fordi det sikrer den bedst mulige anvendelse - også økonomisk set - af det samlede register af anbringelsesmuligheder.

Det må imidlertid anses for at være yderst tvivlsomt, hvorvidt kost- og efterskolerne med rimelighed kan opfattes som en anbringelsesressource på lige fod med de øvrige anvendte anbringelsesformer. I virkeligheden er det forældrene og/eller de unge - og ikke social- og sundhedsforvaltningen - der "råder over" disse ikke - socialpædagogiske skoletilbud, som tager sigte på en langt videre kreds af unge end den, social- og sundhedsforvaltningens sædvanlige anbringelsesområde omfatter. Af de i skoleåret 1987/88 i alt 16.042 elever på landets efterskoler var det således kun 1.365 - 8,5 pct. - der var "anbragt" på efterskole x).

Selv hvis man hermed skulle føle sig overbevist om, at kost- og efterskolerne falder uden for, hvad der almindeligvis menes med **"anbringelsesressourcerne"**, ville dette ikke i sig selv være tilstrækkeligt til også at flytte kost-/efterskoleanbringelserne uden for bistandslovens **anbringelsesbegreb**.

En helt anden begrundelse kunne tale afgørende for fortsat at anse dem for at være egentlige "anbringelser uden for hjemmet", nemlig den at **kost-/efterskoleanbringelserne**, i hvert fald ud fra en umiddelbar betragtning, kunne synes at fremstå som placeringer uden for forældrehjemmet i henhold til en myndighedsbeslutning. En endelig stillingtagen til kost-/efterskoleanbringelsernes eventuelt fortsatte **forbliven** under bistandslovens anbringelsesbegreb må derfor forudsætte en nærmere belysning af, hvilke enkeltsituationer disse i realiteten repræsenterer.

x)De landsdækkende tal beror på oplysninger fra sekretariatsleder Sophus Bang Nielsen, Efterskolernes Sekretariat.

2. Kost-/efterskoleanbringelsernes betydning i den samlede anbringelsesstatistik.

Rent statistisk forøger kost-/efterskoleanbringelserne det samlede danske anbringelsestal væsentligt, således med ca. 2.900 børn og unge, svarende til ca. 19 pct. af samtlige anbringelser uden for hjemmet. I følge de seneste offentliggjorte anbringelsestal udgjorde det samlede antal børn og unge anbragt i "kostskole o.lign." således 2.852, svarende til 18,6 pct. af de ialt pr. 31. december 1988 15.308 børn og unge anbragt uden for hjemmet.

3. De væsentligste årsager til anbringelserne i kost-/efterskole og "anbringelser uden for hjemmet" i gængs forstand.

Beskrivelsen af de enkelt-situationer, kost-/efterskoleanbringelserne omfatter, vil blive forsøgt givet i det følgende ved en angivelse af det hyppigst forekommende problemkompleks blandt kost-/efterskoleeleverne og disses forældre umiddelbart inden skoleanbringelsen.

Problemkomplekset, som er identisk med "anbringelsesårsagen" til kost-/efterskoleanbringelsen, vil blive anvendt som sammenligningsgrundlag i tre henseender. Dels samlet - med kost-/efterskoleeleverne taget under eet - set i forhold til problemkomplekset i et udsnit af "almindelige" anbringelsessager, og dels opsplittet som grundlag for en sammenligning af problemkomplekset hos kostskoleeleverne og efterskoleeleverne hver for sig og endelig³ ved en sammenligning mellem henholdsvis kostskoleelevernes og **AKF-undersøgelsens** børns/unges problemkompleks.

Med henblik på yderligere at fundere grundlaget for en stillingtagen til i hvilket **omfang** kost-/efterskolerne fortsat bør anses for at være egentlige "anbringelser uden for hjemmet", er der nedenfor i afsnit 4 udvalgt en række delfaktorer, som de skitserede anbringelsesårsager bør ses i sammenhæng med.

3.1 En sammenligning mellem årsagerne til kost-/efterskoleanbringelserne taget under eet og anbringelsesårsagerne i et generelt udsnit af "anbringelser uden for hjemmet".

"Kost-/efterskoleanbringelserne taget under eet" vil i nærværende sammenhæng sige samtlige københavnske børn og unge, som pr. april/maj 1989 var anbragt i ordinære kost- og efterskoler, ialt 210 elever fordelt på 13 kostskoler og 50 efterskoler.

Med "det generelle udsnit af anbringelser uden for hjemmet" menes alle de børn og unge fra 2 københavnske socialdistrikter, som anbragtes uden for hjemmet i 1980, og hvis forhold er beskrevet i undersøgelsen "Børns opvækst uden for hjemmet" (Amtskommunernes og kommunernes forskningsinstitut, 1986). Denne undersøgelse omfatter 107 børn og unge, og kun 15 pct. af anbringelserne var kost-/efterskoleanbringelser.

Udgangspunktet for sammenligningen mellem disse 2 grupper af børn og unge har været en formodning om, at kost-/efterskoleelevernes problemkompleks må være af et mindre omfang og/eller være indholdsmæssigt set mindre tyngende end det, der er karakteristisk for børn og unge, som er omfattet af det almindeligt kendte anbringelses-klientel, som påvist i bl.a. "Børns opvækst uden for hjemmet". (I det følgende benævnt AKF-undersøgelsen). En sådan formodning hviler blandt andet på en viden om, at forvaltningerne træffer deres valg af anbringelsessted ud fra en konkret vurdering af de skadevirkninger for barnets/den unges udvikling, de foreliggende årsager til en anbringelse enten allerede **har** haft eller **faringsmæssigt** kan forventes at ville få. I tilfælde, hvor der vælges en ikke - socialpædagogisk **anbringelsesforanstaltning**, må man derfor kunne gå ud fra, at der foreligger et indholdsmæssigt set "lettere" problemkompleks. Anbringelsen uden for hjemmet har nærmere karakter af en foranstaltning, der har til formål at bremse op for en udvikling, der kan blive truende - et "forebyggende sigte".

Under hensyn til det gældende regelsæt i bistandsloven ville en forventning om, at kost-/efterskoleelevernes problemkompleks kun er ganske ubetydeligt, endsige udelukkende skulle bestå i foræl-

drenes manglende økonomiske muligheder for selv at kunne afholde skoleudgifterne, derimod være urealistisk. Loven forudsætter således, at skoleopholdet er påkrævet af hensyn til barnets/den unges tarv, hvorved menes, at det skal være begrundet i, at "barnet har vanskeligheder i forhold til sine daglige omgivelser, skolen eller **samfundet**", eller i, at barnet/den unge "iøvrigt lever under utilfredsstillende forhold".

Det interessante ved resultatet af sammenligningen mellem problemkomplekset hos de 2 nævnte grupper af børn og unge består m.a.o. i nærmere at kunne fastslå, hvor store gradforskelle der i realiteten er tale om.

På voksen-siden viser sammenligningen, at hele 28 pct. af kost-/efterskoleelevernes forældre ikke var registreret for egne problemer på anbringelsestidspunktet, mens dette kun gjorde sig gældende for 12 pct. af forældrene i **AKF-undersøgelsen**.

Det gennemsnitlige antal forældreproblemer pr. familie med sådanne var 1,9 i AKF-undersøgelsen, men kun 1,4 i kost-/efterskoleundersøgelsen, og de indholdsmæssigt set mest tyngende forældreproblemer: Psykiske problemer, misbrugsproblemer (alkohol, narko, medicin), ægteskabelige problemer, herunder vold mellem forældrene, samt omsorgssvigt forekom hyppigere i AKF-undersøgelsen. Op til næsten 4 gange: Ægteskabelige problemer, herunder vold mellem forældrene.

Kun for så vidt angik det indholdsmæssigt set mere diffuse forældreproblem "opdragelsesmæssige problemer" var forældrene i kost-/efterskoleundersøgelsen overrepræsenteret - 1,5 gange.

Problemerne på børn/unge-siden forekom overraskende nok hos flere af kost-/efterskoleeleverne end af børnene/de unge i AKF-undersøgelsen, således hos 85 pct. af de førstnævnte og hos 79 pct. af de sidstnævnte. Også for så vidt angår børn/unge-problemerne, må disses art og dermed deres tyngde imidlertid anses for at være det afgørende.

Samtlige de registrerede børn/unge-problemer forekom hyppigere i AKF-undersøgelsen end i **kost-/efterskoleundersøgelsen** - nervøse symptomer og kriminalitet således henholdsvis 7 gange og 6 gange, og mens det gennemsnitlige antal børn /unge-problemer pr. barn/ung med sådanne var 1,4 i kost-/efterskoleundersøgelsen, var det 2,6 i AKF-undersøgelsen.

Indenfor problem-typen "de socio-emotionelle problemer" (adfærdsvanskelighederne) kan der konstateres en markant overrepræsentation i kost-/efterskoleundersøgelsen af underkategorien "negativt forhold til forældrene" omfattende 30 af eleverne - 14 pct. af samtlige - mod kun 2 af AKF-undersøgelsens 107 børn og unge.

Netop denne underkategori må anses for at være børn/unge-sidens pendant til voksen-sidens "opdragelsesmæssige problemer".

Det gennemsnitlige antal "socio-emotionelle problemer" pr. barn/ung med sådanne er betydeligt højere i AKF-undersøgelsen end i **kost-/efterskoleundersøgelsen** - 2,5 imod kun 1,4.

Konklusionen må følgelig - som forventet - være, at problemkomplekset på såvel voksen-siden som børn/unge-siden er mere tyngende og mere omfattende i anbringelsessagerne i traditionel forstand end i kost-/efterskolesagerne.

3.2 En sammenligning af anbringelsesårsagerne til henholdsvis kostskoleanbringelserne og efterskoleanbringelserne.

Problemer på voksen-siden generelt set forekom 1,4 gange hyppigere i kostskoleundersøgelsen end i efterskoleundersøgelsen, dog forekom problem-typerne psykiske problemer og opdragelsesmæssige problemer henholdsvis 1,5 gange og 1,2 gange hyppigere i **efterskoleundersøgelsen** end i kostskoleundersøgelsen.

Følgende 4 af de i begge undersøgelserne 5 hyppigst forekommende forældreproblem-typer var fælles: Opdragelsesmæssige problemer - som var det mest dominerende forældreproblem - psykiske proble-

mer, misbrugsproblemer og omsorgssvigt. Det gennemsnitlige antal forældreproblemer pr. familie med sådanne var i begge undersøgelserne 1,4.

På børn/unge-siden kan der konstateres en stort set ens hyppighed af børn/unge med problemer generelt set blandt kostskoleeleverne og efterskoleeleverne, således blandt henholdsvis 84 pct. og 86 **pct.**, men med en overrepræsentation af "**socio-emotionelle problemer**" (adfærdsvanskeligheder) taget under eet på 1,2 gange blandt kostskoleeleverne.

Det gennemsnitlige antal "socio-emotionelle problemer" (adfærdsvanskeligheder) pr. kostskoleelev med sådanne var 1,5, mens det var 1,2 blandt efterskoleeleverne.

En analyse af forekomsten af de "socio-emotionelle problemer" efter disses nærmere indhold viser en overrepræsentation blandt kostskoleeleverne inden for **problem-typerne**: Voldsom/aggressiv, kontaktvanskeligheder og urolig/rastløs på henholdsvis 2,6 gange, 2,2 gange og 1,6 gange. Problem-typerne skoleskulken m.v. og negativt forhold til forældrene forekom derimod 1,6 gange og 1,5 gange hyppigere blandt efterskoleeleverne end blandt kostskoleeleverne.

Samtidighed af problemerne på voksen-siden og børn/unge-siden - og dermed en mulig sammenhæng mellem disse - forekom i hovedparten af både kostskoleelevernes og efterskoleelevernes familier, således i henholdsvis 72 pct. og 55 pct., hvilket vil sige med en overrepræsentation i kostskoleundersøgelsen på 1,3 gange.

Konklusionen af en sammenligning mellem kostskoleelevernes og efterskoleelevernes samlede problemkompleks må blive, at det er kostskoleelevernes, der ligger nærmest ved det problemkompleks, der genfindes blandt den gruppe af børn og unge, der udgør et "ordinært" anbringelses-klientel.

Sammenholdes nærværende undersøgelses 102 kostskoleelever herefter

med AKF-undersøgelsens 107 børn og unge, viser det sig, at forekomsten af problemer på voksen-siden er nogenlunde lige stor, således i henholdsvis 84 pct. og 88 pct. af familierne. Forældreproblem-typen "**opdragelsesmæssige** problemer" forekom 1,4 gange hyppigere i kostskoleundersøgelsen end i AKF-undersøgelsen, men mens denne var den eneste registrerede forældreproblem-type i 49 pct. af AKF-undersøgelsens familier med opdragelsesmæssige problemer, var dette tilfældet i hele 73 pct. af kostskoleundersøgelsens tilsvarende familier - 1,5 gange hyppigere.

For så vidt angår de 4 øvrige hyppigst forekommende forældreproblem-typer: Psykiske problemer, misbrugsproblemer, omsorgssvigt og ægteskabelige problemer, herunder vold mellem forældrene, kan der konstateres en overrepræsentation i AKF-undersøgelsen på henholdsvis 1,9 gange, 1,7 gange, 1,4 gange og 3 gange.

Det gennemsnitlige antal problemer på voksen-siden var 1,9 i AKF-undersøgelsens familier med forældreproblemer, men kun 1,4 i kostskoleundersøgelsen.

På børn/unge-siden forekom der problemer generelt set 1,1 gange hyppigere i kostskoleundersøgelsen end i AKF-undersøgelsen vedrørende de 7-18 årige incl., således blandt henholdsvis 84 pct. og 79 pct. af børnene/de unge. Der kan imidlertid konstateres væsentlige forskelle, hvad angår problemernes indhold, med en klar overrepræsentation af de "tungeste" problem-typer i AKF-undersøgelsen. De 5 hyppigst forekommende problem-typer var i begge undersøgelserne: De "socio-emotionelle problemer" (adfærdsvanskeligheder), indlæringsvanskeligheder, udviklingsproblemer, kriminalitet og nervøse symptomer, med de "socio-emotionelle problemer" som de klart mest dominerende. Disse forekom blandt 91 pct. af børnene/de unge med egne problemer i begge undersøgelserne. Kriminalitet, nervøse symptomer, udviklingsproblemer og indlæringsvanskeligheder forekom derimod henholdsvis 8 gange, mere end 7 gange, mere end 6 gange og mere end 2 gange hyppigere blandt AKF-undersøgelsens 7-18 årige incl. end blandt kostskoleeleverne.

AKF-undersøgelsens børn og unge havde således langt hyppigere flere samtidige problemer end kostskoleeleverne, idet det gennemsnitlige antal problemer pr. barn/ung med egne problemer var 2,6 i AKF-undersøgelsen, mens det i kostskoleundersøgelsen lå nede på det halve heraf, 1,3.

De 5 hyppigst forekommende "**socio-emotionelle** problemer" blandt kostskoleeleverne var skoleskulken m.v., voldsom/aggressiv, urolig/rastløs, kontaktvanskeligheder og negativt forhold til forældrene. En rækkefølge, der ligger tæt op ad den i **AKF-undersøgelsen** forekommende, men med den væsentlige forskel, at problem-typen "negativt forhold til forældrene" forekom yderst sjældent i **AKF-undersøgelsen** - således i kun 3 pct. af tilfældene - hvorved disse slet ikke lader sig placere blandt dennes hyppigst forekommende "socio-emotionelle problemer". I AKF-undersøgelsen forekom problem-typen "usikker/angst" i stedet som den femte hyppigst registrerede - således hos 31 pct. af børnene/de unge med "socio-emotionelle problemer". I kostskoleundersøgelsen forekom denne problem-type kun hos 16 pct. af eleverne.

Problem-typerne skoleskulken m.v. og **voldsom/aggressiv** forekom mere end 2 gange hyppigere og problem-typerne urolig/rastløs og kontaktvanskeligheder næsten 2 gange hyppigere i AKF-undersøgelsen end i kostskoleundersøgelsen. Derimod forekom problem-typen "negativt forhold til forældrene" næsten 6 gange hyppigere i **kostskoleundersøgelsen** end i AKF-undersøgelsen.

Også hvad angår de "socio-emotionelle problemer", kan der konstateres større hyppighed og flere samtidige problemer i AKF-undersøgelsen, idet det gennemsnitlige antal af disse problemer pr. barn/ung med sådanne var 1,5 pr. kostskoleelev, men 2,5 pr. barn/ung i alderen 7-18 år incl. i AKF-undersøgelsen.

4 De udvalgte delfaktorer, kost-/efterskoleelevernes problemkompleks bør ses i sammenhæng med.

Som det er fremgået af det forudgående, er kost-/efterskoleelevernes problemkompleks i vidt omfang sammensat af mindre tyngende og færre problemer end dem, man erfaringsmæssigt genfinder blandt børn og unge, som "anbringes uden for hjemmet" i gængs forstand.

En kendsgerning er det imidlertid, at der ofte er tale om en flerhed af problemer også hos kost-/efterskoleeleverne, ligesom det er hovedreglen, at der forekommer samtidige, og dermed muligvis sammenhængende, problemer hos eleverne og deres forældre.

Der ses således ikke at forekomme **et** eneste tilfælde blandt undersøgelsens 210 **kost-/efterskoleanbringelser**, i hvilket anbringelsesårsagen begrænser sig til at være forældrenes økonomiske trang og dermed manglende mulighed for selv at kunne afholde skoleudgifterne.

At kost-/efterskoleelevernes problemer er af en "lettere" karakter lader sig til en vis grad dokumentere ud fra en analyse som den nærværende, men fremgår vel alene deraf, at de lader sig løse eller klinger ud ved et ophold på en kost- eller efterskole, hvis hovedformål er et ganske andet end behandling af individuelle problemer af mere alvorlig art.

Følgende 4 delfaktorer fra kost-/efterskoleanalysen må foruden problemkomplekset/anbringelsesårsagerne anses for at være væsentlige ved en stillingtagen til, i hvilket omfang kost-/efterskoleanbringelserne fortsat bør anses for at være egentlige "anbringelser":

- a. Initiativtagerne til skoleopholdet,
- b. børnenes/de unges alder ved skoleopholdets begyndelse,
- c. kontakten til forældrehjemmet under skoleopholdet, og
- d. forløbet af skoleopholdet samt konsekvenserne af et mislykket skoleforløb.

Ad. a). Initiativtagerne til skoleopholdet.

Denne delfaktor ville kunne tale for, at skoleanbringelserne burde fortsat burde anses for at være egentlige "anbringelser", nemlig såfremt det skulle vise sig, at det var forvaltningen, hidtidig skole eller anden "myndighed", der var en hyppigt forekommende initiativtager, og at tilbuddet om et skoleophold derfor blot var fremsat for længst muligt at undgå forældrenes og/eller børnenes/ de unges forventelige modstand mod en ordinær anbringelse uden for hjemmet. Accepten af tilbuddet kunne i givet fald være begrundet i frygten for en efterfølgende anbringelsesbeslutning med placering indenfor det gængse anbringelsesregie.

For efterskoleelevernes vedkommende fremgår det imidlertid klart af analysen, at det invert fald kun sjældent var forvaltningen, der tog det første skridt til skoleopholdet. Initiativet til hovedparten af efterskoleanbringelserne - 61 af de ialt 102 eller 60 pct. af samtlige - blev således taget af forældrene (34) eller den unge selv (27).

I 34 af de resterende 41 anbringelsestilfælde udgik initiativet enten fra hidtidig skole (17) eller "andre" (17), og kun i 7 tilfælde var forvaltningen initiativtageren.

Intet vedrørende disse 41 tilfælde tyder på, at efterskoleopholdet var tænkt som andet end en håndsrekning til en mulig løsning på et aktuelt, men ikke videre "tungt" problem.

For kostskoleelevernes vedkommende hørte det derimod til undtagelsen, at det var forældrene eller den unge selv, der var initiativtageren. Dette forekom således kun i 38 af de 108 **anbringelsestilfælde**, svarende til lidt mere end en tredjedel af samtlige, 35 pct.

Det første skridt til kostskoleopholdet blev for hovedparten af elevernes vedkommende - 71 af de ialt 108 - taget af børnepsyko-

log/børnepsykiater (28), hidtidig skole (26) og forvaltningen (16) Dette, at den førstnævnte initiativtager-gruppe, var så stærkt repræsenteret, kunne tyde på foreliggende, aktuelle vanskeligheder, der ville kunne medføre en indstilling til beslutning om egentlig "anbringelse uden for hjemmet", hvis tilbuddet om kostskole ikke blev accepteret.

Ad. b). Børnenes/de unges alder ved skoleopholdets begyndelse.

Den mest talrige af 1-årsgrupperne blandt de københavnske efterskoleelever var de 15 årige, som i analysen udgjorde op imod en tredjedel af samtlige, 31 pct. og ligeledes på landsplan var den talrigste 1-årsgruppe blandt eleverne med opholdsbetaling med hjemmel i bistandsloven, 38 pct.

Der var således tale om så "voksne" elever, at disse ikke forventeligt blot lader sig placere ifølge et forældre- eller forvaltningsønske/krav. De må selv have være med på ideen om et efterskoleophold i startfasen, hvilket klart understøttes af deres hyppigste reaktion på en eventuel, efterfølgende utilfredshed med efterskoletilværelsen, nemlig selv at afbryde skoleopholdet. Se herom nedenfor ad d).

På grund af den **aldersmæssige** fordeling blandt kostskoleeleverne kan det derimod ikke afvises, at egen indflydelse på valget af opholdssted har været begrænset. Kun lidt over en fjerdedel - 27 pct. - af kostskoleeleverne var 14 år eller ældre ved skoleopholdets begyndelse, mens knap en fjerdedel - 23 pcf. - var i alderen 7 - 11 år incl.

Ad **c)**. Kontakten til forældrehjemmet under skoleopholdet.

Tyngden af de hos den enkelte elev og dennes familie forekommende problemer lader sig vel til en vis grad måle ved, i hvilket omfang eleverne og forældrene har evne og vilje til at gøre brug af den meget vidtgående mulighed for at være sammen i længere perioder, et kost- eller efterskoleophold frembyder.

Det viste sig, at langt hovedparten af såvel efterskoleeleverne - 82 pct. - som kostskoleeleverne - 73 pct. - havde kontakt med forældrehjemmet helt på lige fod med skolens øvrige elever.

Af de ialt 71 efterskoleelever - 70 pct. af samtlige - der blev udskrevet af efterskolen i forbindelse med sommerferien 1989, vendte over halvdelen - 55 pct. - tilbage til forældrehjemmet (51 pct.) eller den tidligere familiepleje (4 pct.) 30 pct. flyttede til egen bolig (15 pct.) eller påbegyndte et nyt **efterskoleophold** på anden skole (15 pct.) 5 af eleverne "anbragtes uden for hjemmet" i ungdomspension efter eget ønske.

63 pct. af de 41 kostskoleelever - 38 pct. af samtlige - der blev udskrevet af skolen pr. juni 1989, vendte tilbage til forældrehjemmet (56 pct.) eller til den tidligere familiepleje (7 pct.). Henholdsvis 12 pct. og 10 pct. flyttede til egen bolig eller påbegyndte et efterskoleophold. Kun 2 af eleverne "anbragtes uden for hjemmet" i ungdomspension efter eget ønske.

Ad d). Forløbet af skoleopholdet samt konsekvenserne af et mislykket skoleforløb.

Forløbet af skoleopholdet.

Såfremt en elev er i stand til at indfri de forventninger og **krav** med hensyn til faglig indsats og især social adfærd, skolen nødvendigvis må stille for at kunne fungere efter sit formål, tør det vel med visse modifikationer antages, at han/hun ikke er tynget af egne problemer af mere alvorlig art.

Den omstændighed, at en elev ikke føler sig hjemme i kost-/efterskolemiljøet og derfor afbryder skoleopholdet, behøver på den anden side ikke at være ensbetydende med, at han/hun dermed har overvældende store "socio-emotionelle problemer" (adfærdsvanskeligheder).

I det omfang, den førstnævnte formodning kan godtages som rimeligt holdbar, kan det konstateres, at langt hovedparten - 81 pct. - af efterskoleeleverne ikke var tynget af egne problemer af alvorligere art.

Over halvdelen af samtlige københavnske efterskoleelever - 58 pct. - tog således del i skolearbejdet og udviste en daglig adfærd, der var helt på højde med skolens generelle forventninger til eleverne. For yderligere næsten en fjerdedels vedkommende - 23 pct. - var der tale om en daglig indsats og adfærd, der oversteg skolens generelle forventninger.

40 pct. af efterskoleeleverne frembød ganske vist problemer, som skolen udbad sig forvaltningens bistand til at løse, men i 68 pct. af tilfældene begrænsede skolens henvendelser sig til at være en eller to i løbet af skoleåret 1988/89, henholdsvis 46 pct. og 22 pct. Mere end to henvendelser forekom især vedrørende de kun 19 pct. af eleverne, der viste sig ikke at kunne leve op til skolens almindelige niveau for faglig indsats og socialadfærd.

Også langt hovedparten af kostskoleeleverne - 80 pct. - nåede op på skolens generelle niveau, og blandt disse var det en lidt større andel end blandt efterskoleeleverne, nemlig 26 pct. af samtlige, der klarede sig "over middel".

Problemer, der gav anledning til henvendelser om forvaltningens bistand, forekom hos mindre end en tredjedel af kostskoleeleverne - 32 pct. - og i givet fald begrænsede disse sig til en eller to i løbet af skoleåret 1988/89, således i 74 pct. af tilfældene. **En** henvendelse: 28 pct., to **henvendelser**: 46 pct.

Konsekvenserne af et mislykket skoleforløb.

Så mange som 22 pct. af de københavnske efterskoleelever fuldførte ikke skoleopholdet. 13 pct. forlod skolen i utide og 9 pct. blev bortvist.

Dette svarer nogenlunde til situationen på landsplan i skoleåret 1987/88, hvor 20 pct. af efterskoleeleverne med opholdsbetaling med hjemmel i bistandsloven afbrød skoleopholdet. Landstallene udviser iøvrigt en betydeligt højere **afbrydelsesprocent** blandt denne kategori af efterskoleelever end blandt efterskoleeleverne iøvrigt. Blandt de sidstnævnte var **afbrydelsesprocenten** således kun 8,9.

Konsekvensen af et afbrudt efterskoleophold var i intet tilfælde en beslutning om en anden form for anbringelse uden for hjemmet eller blot en pression imod den unge med det formål, at opnå hans/hendes tilslutning til at tage ophold uden for hjemmet i overensstemmelse med, hvad forvaltningen fandt hensigtsmæssigt.

I alle de 22 tilfælde, hvor den unge afbrød skoleopholdet lod man den unge selv træffe bestemmelse om sit efterfølgende opholdssted. 14 tog ophold i forældrehjemmet, 6 anmodede om optagelse på anden efterskole, og 2 valgte at tage ophold hos venner og bekendte.

Blandt kostskoleeleverne var afbrydelsesprocenten betydeligt lavere, nemlig kun 9, omfattende 10 elever, hvoraf 3 blev bortvist fra skolen.

Også for så vidt angik de afbrudte kostskoleophold, var det alene den unge selv, der valgte sit efterfølgende opholdssted. 9 tog ophold hos forældrene, mens 1 anmodede om optagelse på efterskole.

ENDELIG KONKLUSION:

Det bør først være efter en konkret vurdering, at kost- og efterskoleopholdene med hjemmel i bistandslovens kapitel 8 henføres under lovens anbringelsesbegreb.

Som indledningsvist anført forudsættes det i bistandsloven (S 33, stk. 1), at et kost- eller efterskoleophold, som gennemføres med hjemmel i bistandslovens kapitel 8 skal være påkrævet af hensyn til barnets/den unges tarv. Skoleopholdet skal med andre ord være begrundet i, at barnet/den unge "har vanskeligheder i forhold til sine daglige omgivelser, skolen eller **samfundet**", eller i, at han/hun "iøvrigt lever under utilfredsstillende forhold".

Et konkret problem alene bestående i, at forældrene er ude af stand til selv at kunne afholde skoleudgifterne, er således ikke

omfattet af den eksisterende lovhjemmel.

Tarv-kriteriet med et problem-indhold som netop angivet skal være opfyldt, og analysen har da også klart dokumenteret, at dette var tilfældet for så vidt angik samtlige de 210 skoleophold, undersøgelsesmateriale omfatter. I en række tilfælde var der endog tale om en flerhed af problemer, ligesom der som hovedregel forekom samtidige problemer hos forældrene og børnene/de unge.

På samme gang synes analysen imidlertid lige så klart at have dokumenteret, at problemkomplekset i kost-/efterskoletilfældene generelt set er af en "lettere" karakter end det problemkompleks, der er det typiske i anbringelsessager i gængs forstand.

Og dette sidste må anses for at være det i denne henseende afgørende.

Under hensyn til, at mange forældre og større børn/unge afslår tilbuddet om et skoleophold, netop på grund af lovkravet om, at der i givet fald vil være tale om en egentlig anbringelse uden for hjemmet, må det eksisterende regelsæt siges at have skabt en utilsigtet hindring for fuldt ud at kunne anvende skoleopholdene som den relevante hjælpeforanstaltning i de endnu "lettere" tilfælde, disse ofte har vist sig at være.

En del af kost-/efterskoleopholdene med hjemmel i bistandslovens kapitel 8 - men forventeligt kun en meget beskedent del - ville formentlig også i fremtiden skulle henføres under lovens anbringelsesbegreb, men i så fald alene ud fra en helf konkret vurdering.

Analyseresultatet synes at indeholde et holdbart grundlag for som udgangspunkt at holde efterskoleanbringelserne uden for bistandslovens anbringelsesbegreb af bl.a. følgende 2 årsager:

1. At det som hovedregel er forældrene eller den unge selv, der tager initiativet til efterskoleopholdet, og at de unge er i en alder, hvor ønsket om et skoleophold med rimelighed kan opfattes som en selvstændig stillingtagen, samt
2. at de unges problemer som oftest ikke mere alvorlige end, at efterskoleopholdet må anses for at være en hensigtsmæssig

foranstaltning, der, såfremt skoleforløbet mislykkes, aldrig overvejes konverteret til nogen anden anbringelsesform. (Langt hovedparten - 82 pct. - klarede sig "middel" eller "over middel", og i tilfælde af afbrudte skoleforløb var det den unge selv, der helt på egen hånd afgjorde, hvad der så skulle ske).

Dette udgangspunkt lader sig imidlertid ikke anvende i helt samme udstrækning for så vidt angår kostskoleanbringelserne.

Kostskoleelevernes problemkompleks kan ganske vist generelt set betegnes som "lettere" end det, der genfindes hos børn og unge, der anbringes uden for hjemmet i gængs forstand. (Dette fremgår bl.a. af, at hovedparten af kostskoleeleverne - 80 pct. - klarede sig tilfredsstillende på skolernes generelle niveau for faglig indsats og social adfærd eller endog lå over dette). Der tages endvidere aldrig skridt til iværksættelse af andre anbringelsesformer i tilfælde af en afbrydelse af kostskoleopholdet i utide.

Man kunne overveje at holde den tredjedel af kostskoleanbringelserne, der sker på forældrenes eller den unges eget initiativ uden for anbringelsesbegrebet, men herved ville man ikke i tilstrækkelig grad have varetaget hensynet til nogle af kostskoleelevernes forventelige umodenhed på grund af ung alder.

Blandt de københavnske kostskoleelever var således næsten en fjerdedel - 23 pct. - så "unge" ved skoleopholdets begyndelse - 7-11 år - at sandsynligheden for, at de selv kunne overskue, hvad det i realiteten var, de gik ind til ved at lade sig kostskoleplacere, i mange tilfælde var ret ringe. Ikke mindst under hensyn til **kostskoleopholdenes** ret lange varighed - gennemsnitlig 26,4 måneder.

Det mest betryggende vil derfor nok være fortsat at lade kostskoleplaceringerne af de yngste elever, f.eks. de under 12 årige, være omfattet af lovens anbringelsesbegreb og dermed blandt andet af den forpligtelse til at føre løbende tilsyn med forholdene, der påhviler kommunen i henhold til bistandslovens § 66, stk. 4.

De reelle anbringelsestal, hvis konklusionen godkendes.

København. (Ingen over 18 år).

Analysens 210 kost-/efterskoleanbringelser ville kunne reduceres med ca. 88 pct. (88,1 pct.) til 25 kostskoleanbringelser omfattende de under 12 årige, samt 83 kostskoleophold og 102 efterskoleophold med opholdsbetaling som økonomisk hjælpeforanstaltning.

Hele landet. (229 over 18 år).

Da de fra Efterskolernes Sekretariat foreliggende, nøjagtige tal vedrører skoleåret 1987/88, er det landstallene fra Danmarks Statistik pr. **31. december** 1987, der er anvendt som sammenligningsgrundlag.

De 3.026 børn og unge anbragt i "kostskole og lignende" ville kunne reduceres med ca. 98 pct. (97,9 pct.) til 63 anbringelser i kostskole og lignende omfattende de under 12 årige, samt 1.395 kostskoleophold og 1.339 efterskoleophold - begge dele omfattende de under 18 årige - hvortil kommer 229 efterskole/højskoleophold m.v. omfattende de over 18 årige med opholdsbetaling som økonomisk hjælpeforanstaltning.

I begge tilfælde ville der, som ovenfor anført, blive tale om en beskeden forøgelse af de beregnede egentlige "anbringelsestal" ud fra en konkret vurdering.

LITTERATURLISTE

Bistandslovens regler om børn og unge

Artikler:

Barnevern. - Hvor står barnevernet i dag? Skjønnsanvendelse i barnevernet. Inngrepskriterier og rettssikkerhet. Om vurdering av omsorgssviktssituasjoner. Barnevernsakene og domstolene, Sosionomen 1987:19, s. 5-42.

Gerd Benneche: Rettssikkerheten i barnevernet i Anders Bratholm (red.): Barnerett, Universitetsforlaget, Oslo 1983, s. 108-139.

Anders Bratholm: Politiets kompetance og plikter i forhold til barn i Anders Bratholm (red.): Barnerett, Universitetsforlaget, Oslo 1983, s. 164-188.

Lars Busck: Tvang og frivillighed i børneværnet i Socialrådgiveren 1975, s. 278 ff.

Både skidt og kanel i ny lovgivning om anbringelse af børn uden for hjemmet, Døgninstitutionsgruppen i Københavns amt, Socialrådgiveren 1984:13, s. 3-5.

Ingrid Claezon: Det svåra beslutet - Om omhändertagande, Social forskning 1986:1, s. 6-7.

Tove Stang Dahl: Nemnd eller domstol i barnevernet i Anders Bratholm (red.): Barnerett, Universitetsforlaget, Oslo 1983, s. 140-163.

Lena Dalgaard og Birthe Kyng: Om fysisk mishandling af børn i Charlotte Bøgh og Per Schultz Jørgensen (red.): **Småbørn-familie-**samfund, Hans Reitzels Forlag, 1985, s. 270-283.

Birthe Eskildsen: Tvangsfjernelse af børn i Advokaten 1984, s. 71-73.

Jens Feilberg: Lovgrundlaget for tvangsmæssig anbringelse af børn og unge uden for hjemmet i Juristen 1984, s. 168-175.

Jens Feilberg: Replik: Hvem skal beslutte, om et tvangsanbragt barn skal flyttes? i Juristen 1987, s. 366-367.

Ellen Seip Flaatten og Mona Sandbæk: Barnevern - barnas vern?, Nordisk sosialt arbeid 1981:2, s. 9-21.

Jørgen Graversen: Aktuelle tendenser i lovgivningen vedrørende foranstaltninger over for truede børn i Jørgen Graversen (red.):

Familieretspolitik - Om børn, ret og familie, Forlaget Carnet, 1988, s. 79-94.

Jørgen Graversen: Bistandslovens regler om børn og unge i privat familiepleje i Juristen 1988, s. 73-82.

Turid Vogt Grinde: Hvem har ansvar for barna? - Tvangsfjernelse af børn, Nordisk sosialt arbeid 1986:2, s. 23-38.

Lars Hansson: Mere om bistandslovens procesform i Juristen & Økonomen 1977, s. 379-380.

Finn H. Jensen: Børns ønsker når de fjernes fra eget hjem - Om bistandslovens nye regler om børns og unges anbringelse uden for eget hjem, Danmarks amtsråd 1984:20, s. 8-10.

Jytte Lindgård: Har advokaten en reel rolle i fjernelsessager i Retspolitisk Status, Festskrift i anledning af Dansk Retspolitisk Forenings 10 års jubilæum, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1988 s. 272-278

Leif Lunn: De nye regler for tvangsanbringelse af børn og unge, Børn i tiden 1982:12, s. 276-277.

Leif Lunn: Misbrug af dommere - Nogle bemærkninger til bistandslovens § 126 i Ugeskrift for Retsvæsen 1981 B s. 282-284.

Leif Lunn: Tvangsanbringelse af børn og unge i Juristen 1982 s. 331-336.

Helle Bødker Madsen: Frihedsberøvelse af mindreårige i Juristen 1988, S. 83-92.

Erik Munch-Petersen: Barnets rett i utsatte situasjoner, Norges Barnevern, 1982:5-6, s. 18-23.

Anne-Dorte Bruun Nielsen: Det anbragte barns retsstilling i Jørgen Graversen (red.): Familieretspolitik - Om børn, ret og familie, Forlaget Carnet, 1988, s. 114-128.

Anne-Dorte Bruun Nielsen: Hvem skal beslutte om et tvangsanbragt barn skal flyttes? i Juristen 1987, s. 125-129.

Beth Grothe Nielsen: Lovovertrædere under den kriminelle lavalder i Juristen 1983, s. 69-80.

Beth Grothe Nielsen: Mindreårige lovovertrædere imellem to ideologier: Den strafferetlige og den socialretlige i Børneret, Retfærd nr. 24, Akademisk Forlag, 1983, s. 66-88.

Beth Grothe Nielsen: Samtykke til anbringelse af børn og unge uden for hjemmet i Juristen 1982, s. 25-38.

Kari Næs: Sosiallovutvalget og barnevernet, Norges Barnevern 1985:4, s. 3-11.

?

May Olofsson: Born af stofmisbrugere i Charlotte Bøgh og Per Schultz Jørgensen (red.): **Småbørn-familie-samfund**, Hans Reitzels Forlag, 1985, s. 284-294.

Marianne Peschcke-Køedt, Steen Leonhardt Frederiksen og Vivi Tvorup Christensen: Forældres retssikkerhed ved tvangsfjernelse af børn i Juristen 1987, s. 368-371.

Lars Påby: Om konsulentarbejde i tvangsfjernelsessager i Dansk Psykolognyt, 1984, s. 423-26.

Wenja Rothe: Børns tarv og velfærd i Nordisk Psykologi, 1985, s. 247-252.

Wenja Rothe: Børneforsorgens alvorligste dilemma i Knud-Erik Sabroe (red.): Børns vækst og vilkår, Mentalhygiejnisk Forlag, 1988, s. 5-7 og 18-20.

Wenja Rothe: De små børns retslige ubeskyttethed i Jørgen Graversen (red.): Familieretspolitik - Om børn, ret og familie, Forlaget Carnet, 1988, s. 95-113.

Wenja Rothe: Forældreevne, forældreret og børns tarv i Charlotte Bøgh og Per Schultz Jørgensen (red.): **Småbørn-familie-samfund**, Hans Reitzels Forlag, 1985, s. 259-269

Jane Rowe: Permanency planning i Tidsskriftet Norges Barnevern, årgang 65 - 1988 - nummer 3 s. 16-25.

Rikke Schwartz: Det fjernede barns psykologi i Jørgen Graversen (red.): Familieretspolitik - Om børn, ret og familie, Forlaget Carnet, 1988, s. 129-143.

Lis Sejr: Om børns retsstilling i amerikansk retspraksis i Børneret, Retfærd nr. 24, Akademisk Forlag, 1983, s. 89-100.

Erik Siesby: Bistandslovens procesform: velvillig inkvisition i Juristen & Økonomen, 1977, s. 334-336.

- i Rolf Stål: Om att omhändertarta ungdom eller att utnyttja traditionell metodik i ett för sent skede, Nordisk sosialt arbeid 1987:4, s. 10-19.

Ti grunnleggende prinsipper for et faglig barnevernsarbeid i Tidsskriftet Norges Barnevern, **årgang** 65 - 1988 - spesialnummer.

| Morten Wegener: Om retssikkerheden inden for børneforsorgen i Juristen & Økonomen 1980, s. 167-184.

Morten Wegener: Sanktioner eller hjælp? Om anbringelser af børn uden for hjemmet, Retfærd nr. 24, 1983, s. 42-59.

Ib Ydebo: Aktuelle udviklingstendenser i praksis vedrørende foranstaltninger over for truede børn i Jørgen Graversen (red.): Familieretspolitik - Om børn, ret og familie, Forlaget Carnet, 1988, s. 61-78.

Betænkninger mv.:

Betænkning nr. 181/1957 vedrørende børneforsorgens administration m.v., I. del.

Betænkning nr. 191/1958 vedrørende børneforsorgens administration m.v., II. del.

Betænkning nr. 252/1960 vedrørende ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom.

Betænkning nr. 255/1960 vedrørende behandlingen af unge med særligt alvorlige tilpasningsvanskeligheder.

Betænkning nr. 326/1963 vedrørende revision af loven om børne- og ungdomsforsorg.

Betænkning nr. 543/1969 vedrørende det sociale trykkesystemstruktur og dagpenge.

Betænkning nr. 664/1972 vedrørende det sociale trykkesystemservice og bistand.

Høring om barnevernet i Norge, Rapport af 10. oktober 1989 fra Barneombudet, Oslo 1989.

NOU 1985:18, Lov om sociale tjenester m.v.

Rapport vedrørende en eventuel ændring af kompetenceregler m.v. med hensyn til tvangsanbringelse af børn og unge uden for hjemmet, Socialministeriet, August 1979.

Report of the Inquiry into Child Abuse in Cleveland 1987. Presented to Parliament by the Secretary of State for Social Services by Command of Her Majesty, July 1988, HMSO, London.

Report of the Inquiry into Child Abuse in Cleveland 1987 (Short version). Presented to Parliament by the Secretary of State for Social Services by Command of Her Majesty, July 1988, HMSO, London.

Review of Child Care Law. Report to ministers of an interdepartmental working party. Published by the Government as a Consultative Document. Department of Health and Social Security, London, HMSO, 1985.

Seminarrapport vedrørende Psykologen som sakkyndig i Barnefordelings- og barnevernsaker, Institutt for Klinisk Barnepsykologi, Bergen 1982.

SOU 1974:39, Socialvården - Mål och medel.

SOU 1974:40, Socialvården - Mål och medel - Sammanfattning.

SOU 1977:40, Socialtjänst och socialförsäkringstillägg - Lagar och motiv.

SOU 1977:41, Socialtjänst och socialförsäkringstillägg - Lagar och motiv - Sammanfattning.

SOU 1986:20, Barns behov och föräldrars rätt - Socialtjänstens arbete med utsatte familjer.

SOU 1986:21, Barns behov och föräldrars rätt - **Socialtjänstens** arbete med utsatte familjer - Sammenfatning.

Ds S 1987:3, **Översyn** av LVU, Betänkande av särskild utredare.

SOU 1987:7, Barnets rätt - 3. Om barn i vårdnadstvister - talerätt för barn m.m.

Bøger:

Bjarne **Hjorth** Andersen: Anbringelsesforløb - en registerundersøgelse af børn og unge anbragt uden for hjemmet, **Socialforsknings-**instituttet, rapport 89:2, København 1989.

Göte Appelberg: Barnet och rätten - En undersökning om barns processrättsliga ställning i omhändertagandemål, vårdnadsmål, och verkställandemål, Del II: Bevisning, Lund, 1985.

Gerd Benneche: Barnevernet i Norge, Universitetsforlaget, Oslo-Bergen-Stavanger-Tromsø, 1986.

Merete Watt Boolsen, Jill Mehlbye og Lisbeth Sparre: Børns opvækst uden for hjemmet - En undersøgelse af døgnanbringelser i Københavns Kommune, **AKF's** Forlag, 1986.

Gunnar Bramstång: Sociallagstiftningen, En kommentar, P.A. Norstedt & Söners Förlag, Stockholm 1984, navnlig Afdeling I kap. 9, 12 og 13 samt Afdeling II om Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Birgitta Bruks, Lena Olson og May-Britt Sundberg: Barnavårdens rättskyddsregler i det enskilda fallet: studie av reglernas efterlevnad i Vilhelmina kommun, Högskolan i **Ostersund**, 1979.

Birgitta Bruks: Fyra fall för omhändertagande: - en studie av tillämpningen av barnavårdslagen i Vilhelmina kommun 1977, Högskolan i **Ostersund**, 1979.

A. Bruzelius (red.) m.fl.: Omsorg om barn och ungdom, 11. uppl.

Vigdis Bunkholdt og Mona Sandbæk: Praktisk barnevernsarbeid, Universitetsforlaget, Oslo, 1985.

Charlotte Bøgh og Kjeld Parkvig (**red.**): Børne- og ungdomsforskning - tendenser og perspektiver, Socialstyrelsens Informations- og Konsulentvirksomhed (SIKON), København 1989.

Børn og unge - om tidlig indsats, planlægning og samarbejde, Amtsrådsforeningen, 1988.

Eva Caspersen: Tvangsfjernelse af børn: del I debatindlæg, del II en undersøgelse af 50 tvangsfjernede børn, del III historien om Helle og historien om Henriette, del IV lovregler, lovanalyse samt praktisk vejledning i tvangsfjernelsessager, Aalborg Kommune, Aalborg 1988.

A. **Cederström** og M Hessle: Yt- og djupanpassning hos fosterbarn, Barnbyn Skås rapportserie nr. 50, 1980.

Else Christensen: Opvækst eller overlevelse, SIKON, København 1989.

Else Christensen, Ove Lund, Joav Merrick, Niels Michelsen og Inge Weicher: Børn i nød III, Et idékatalog om forebyggelse, Mentalhygiejniske Meddelelser 4, Mentalhygiejnisk Forlag, September 1985.

Mogens Nygaard Christoffersen: Familieplejen - En undersøgelse af danske plejefamilier med 0-17-årige plejebørn, **Socialforsknings-**instituttets rapport 88:11, København 1988.

Tove Stang Dahl: Barnevern og samfunnsvern - Om stat, vitenskap og profesjoner under barnevernets oppkomst i Norge, Pax Forlag A/S, Oslo 1978.

Det kan blive bedre - En undersøgelse af børn og unges ophold/anbringelse uden for hjemmet 1 (1986), 2 (1986) og 3 (1987), Social- og Sundhedsforvaltningen og Skole- og fritidsforvaltningen, Birkerød Kommune,

J.E. Doek og S. Slagter: Child Care and Protection in the Netherlands, Werkverband Integratie **Jeugdwelzijnswerk** Nederland (W.I.J.N.), Utrecht and the Stichting Voor het Kind, Amsterdam, 1979.

Døgnophold for børn og unge - et debatoplæg, Socialstyrelsen 1984.

Marianne Egelund og Peter Friese: Herre i eget hus - Systemorienteret familiebehandling i teori og praksis, Akademisk Forlag, 1987.

Ellen Seip Flaatten og Mona Sandbæk: Barnevern - barnas vern? - en undersøkelse av 233 barnevernsklienter i Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, 1982.

Emmy Glud og Inga Eydal: Adfærdsvanskelige børn i privat pleje, Akademisk Forlag, 1979.

Joseph Goldstein, Anna Freud og Albert J. Solnit: Beyond the best interests of the Child, Free Press, N.Y., 1973.

Joseph Goldstein, Anna Freud og Albert J. Solnit: Before the best interests of the Child, Free Press, N.Y., 1979.

Turid Vogt Grinde: Barnevern i Norden - Samfunnets respektive familiens ansvar for barna, Nordisk Ministerråd, 1985.

Turid Vogt Grinde: Barn og barnevern i Norden - Samfunnets respektive familiens ansvar for barna, TANO, 1989.

Bodil Grønhøj og Vita Pruzan: Idealer og praksis - Om anbringelse af børn i familiepleje, Socialforskningsinstituttets publikationer nr. 63, Teknisk Forlag, København, 1974.

Anna **Holländer**: Omhändertagande av barn - En studie av barnavårdsmål vid förvaltningsdomstolarna åren 1974, 1977 och 1982, Aktuell juridik förlag, Stockholm, 1985.

Anne Holländer, Ellen Krabbe, Hanne Ytting, Per Schultz Jørgensen, Mogens Kjær Jensen: Behandlingshjem i udbrud - Erfaringer fra en forsøgsperiode på Nebs Møllegård, Behandlingshjemmet Nebs Møllegård, Jystrup 1990.

Kirsten Holm og Gina Kollerup: Det sku¹ være så godt... - en afløsningsopgave omkring hjælpeforanstaltninger uden samtykke i Københavns kommune i 1982, Søborg, 1985.

Holger Horsten: Børne- og Ungdomsforsorgen i Danmark, 7. udg., Nyt Nordisk Forlag - Arnold Busck A/S, København, 1970.

Tyge Haarløv: Administrative opdragelsessanktioner: Et bidrag til vurdering af de til gennemførelsen af børne- og ungdomsforsorg tilladte indgreb i retsforholdet mellem forældre og børn og i unges ret til selv at træffe bestemmelse om deres personlige forhold, G.E.C. Gads Forlag, København 1952.

Indsatsen for børn og unge, herunder samarbejdet mellem skole- og socialvæsen - et debatoplæg, Sammenslutningen af Sociale Udvalg, København 1978.

Istället för "fosterhem" - En lägesrapport om socialtjänstens insatser i tunga barnavårdsärenden, Svenska Kommunförbundet, 1985.

Per Schultz Jørgensen, Birthe Gamst, Merete Watt Boolsen: Kommunernes børnesager - en undersøgelse af forebyggelse, visitation og anbringelse i syv kommuner, Socialforskningsinstituttet, rapport 89:1, København 1989.

Inger Koch-Nielsen og Mogens Nord Larsen: Splittede familier - Familiebaggrunden for 96 børneværnsanbragte børn, Socialforskningsinstituttets studie 24, Teknisk Forlag, København, 1972.

Nina Koeller: Vi fjerner dit barn fru Hansen - En debatroman om børneværn, Gyldendal, 1978.

"Koks¹¹ i familien - familierettede projekter som forebyggelse af eller alternativer til at anbringe børn væk fra familien, Socialstyrelsen, 1988.

Henning H. Kopart og Inge M.L. **Sørensen**: Børnemishandling - En kritik af nogle årsagsforklaringer og deres politiske konsekvenser, Demos, 1977.

Gunnar Krantz: Om rätt och rättsskydd i den sociala barna- och ungdomsvården, Kommunförbundets förlag, Stockholm 1976.

Erik Larsen (red.): Utviklingsperspektiver på praktisk barnevern - Tolv inniegg om forsknings- og udviklingsmuligheder i barnevernet, TANO A.S., 1988.

G. Linden: Kan børn skifte forældre, NNF, København, 1982.

Joav **Merrick** (red.): Børnemishandling i Norden, Hans Reitzels Forlag, København, 1985.

Joav Merrick: Omsorgssvigt - En bog om børnemishandling, Hans Reitzels Forlag, København, 1984.

Niels Michelsen, Else Christensen, Ove Lund, Joav Merrick og Inge Weicher: Børn i nød I, Handling og behandling - den konkrete virkelighed, Mentalhygiejniske Meddelelser 2, Mentalhygiejnisk Forlag, August 1985.

Niels Michelsen, Birgitte Andersen, Else Christensen, Ove Lund, Joav Merrick og Inge Weicher: Børn i nød II, Tarv, velfærd og forebyggelse - tværfaglig problematik, Mentalhygiejniske Meddelelser 3, Mentalhygiejnisk Forlag, August 1985.

Om grundlaget for anbringelse af børn uden for hjemmet, Socialstyrelsen, Bistandsafdelingen 1982.

Omhändertagande av invandrarbarn i Sverige - Var står forskningen i dag?, Delegationen för Social Forskning, Stockholm, 1986.

Britt Persson (red.): Att skilja barn från föräldrar - den sociala barnpsykiatriska och rättsliga arbetsprocessen vid omhändertaganden, Natur och Kultur, Stockholm, 1984.

Vita Pruzan og Jacob Vedel-Petersen: Forældremyndighed og Børneforsorg - Problemer vedrørende ansvarsfordelingen for børn under forsorg, Socialforskningsinstituttets publikation nr. 41, Teknisk Forlag, København, 1970.

Rapport fra Socialministeriets udvalg om Indvandreborn og deres opvækstforhold, Socialstyrelsen 1986.

Rapport fra Udvalget om børns dagligdag, Socialministeriet 1988.

Wen ja Rothe: Forældreevne, forældreret og børns tarv, Del 1: Børnene, Blå serie nr. 8, Komiteen for Sundhedsoplysning, København, 1983.

Wenja Rothe og Carol Laursen: Forældreevne, forældreret og børns tarv, Del 2: Mødrene, Blå serie nr. 10, Komiteen for Sundhedsoplysning, København, 1984 .

Wen ja Rothe: Forældreevne, forældreret og børns tarv, Del 3: Barnets ret - de voksnes ansvar, Blå serie nr. 11, Komiteen for Sundhedsoplysning, København, 1985.

Rådgivning af unge, Socialstyrelsens pjece nr. 2, oktober 1984.

Trygve Sletmo: Barnevernets kostnader og finansiering i de nordiske land, delprojekt under "**Samfunnets** respektive familiens ansvar for **barna**", 1988:44, Marts 1988.

Växa i välfärdsland, SoS-rapport 1990:3, Socialstyrelsen, Stockholm 1990.

Vård utom hemmet, SoS-rapport 1990:4, Socialstyrelsen, Stockholm 1990.

Morten Wegener: Sanktioner eller hjælp? - Om børneforsorgslovgivning og retssikkerhed, Instituttets Skriftserie nr. 12, Roskilde Universitetscenter, juni 1983.

r Ilse Wetter: Barnet och rätten - En undersökning om barns **process-**rättsliga ställning i omhändertagandemål, vårdnadsmål och verkställighetsmål, Del I: Myndigheternas och domstolarnas handläggning m.m., Umeå Universitetet 1986, nr. 2.

Ib Ydebo: Hjelpeforanstaltninger for børn og unge på grund af velfærdstrussel - Lovgivningens baggrund og udvikling samt emnets omfang i København belyst ud fra en analyse af Børne- og Ungdomsnævnets virksomhed i 1983, Del I-II, København 1988.

Ib Ydebo: Problemer vedrørende forældres og børns retsstilling - herunder betydningen af deres samtykke - ved iværksættelse af foranstaltninger efter bistandslovens kap. 8 og kap. 18, København 1988.

Ib Ydebo: Anbringelse i kost- og efterskoler med hjemmel i bistandslovens kap. 8 set i relation til lovens anbringelsesbegreb. En analyse af 210 københavnske kost-/efterskoleanbringelser. April 1990 (utrykt).

I Lilli Zeuner: Normer i skred - Ungdomskriminalitetens sociale og kulturelle aspekter, Socialforskningsinstituttet, rapport 90:12, København 1990.

Regler:

Socialstyrelsens vejledning nr. 3 af 27. juli 1988 om bistan-
dens bestemmelser om døgnophold for børn og unge som ændret ved
vejledning af 26. april 1989.

